

SZENT ISTVÁN EGYETEM

Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Gödöllő

**A DOLGOZÓ SZEGÉNYEK VIZSGÁLATA EGY ÚJ
SZEGÉNYSÉGSZÁMÍTÁSI MÓDSZER ALAPJÁN AZ EURÓPAI
UNIÓBAN**

Doktori (PhD) értekezés

Bruder Emese

Gödöllő

2014.

A doktori iskola

Megnevezése: Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Tudományága: gazdálkodás- és szervezéstudományok

Vezetője: Dr. Szűcs István, DSc
egyetemi tanár, az MTA doktora
Szent István Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Közgazdaságtudományi, Jogi és Módszertani Intézet

Témavezető: Dr. Obádovics Csilla, PhD
habilitált egyetemi docens
Nyugat-magyarországi Egyetem
Közgazdaságtudományi Kar
Innovatív Stratégiák Intézet

.....
az iskolavezető jóváhagyása

.....
témavezető jóváhagyása

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETÉS.....	5
1.1	Előszó	5
1.2	A dolgozat felépítése	6
1.3	Téma jelentősége és időszerűsége	8
1.4	A kutatás indoklása.....	9
1.5	A kutatási téma lehatárolása	11
1.6	Kutatási hipotézisek megfogalmazása	14
2	SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	15
2.1	A különböző szegénység-koncepciók.....	15
2.1.1	A szegénység különböző definíciói és dimenziói.....	15
2.1.2	Nézetek a szegénység kialakulásáról	20
2.2	Szegénységszámítási módszerek	21
2.2.1	Az abszolút szegénység	23
2.2.2	A relatív szegénység	25
2.2.3	A depriváció.....	33
2.2.4	A szubjektív szegénység.....	40
2.2.5	A szegénység mutatójával szemben támasztott általános követelmények	42
2.3	Dolgozó szegények.....	42
2.3.1	A dolgozó szegénység kialakulása.....	42
2.3.2	A dolgozó szegénység alakulását befolyásoló munkaerőpiaci folyamatok	45
2.3.3	Az egységes definíció hiánya.....	47
3	ANYAG ÉS MÓDSZER.....	53
3.1	Az EU-SILC 2010 kérdőív és adatállomány	53
3.2	Jövedelem-egyenlőtlenség mérésének módszerei	54
3.3	Alkalmazott matematikai-statisztikai módszerek.....	54
3.3.1	Korreláció és parciális korreláció	54
3.3.2	Logisztikus regresszió.....	56
3.3.3	Egyéb alkalmazott módszerek	60
4	EREDMÉNYEK	61
4.1	Szegénység Európában	61
4.1.1	Jövedelmi szegénység.....	61
4.1.2	Jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók vizsgálata	65

4.1.3	Depriváció.....	70
4.1.4	Új szegénységszámítási módszer bevezetése.....	77
4.2	Dolgozó szegények Európában	92
4.2.1	A dolgozó szegény profil.....	94
4.2.2	Egyéni hatások elemzése logisztikus regresszióval.....	108
4.3	Új tudományos eredmények.....	120
5	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	121
6	ÖSSZEFOGLALÁS.....	127
7	SUMMARY	131
8	MELLÉKLETEK	135
8.1	IRODALOMJEGYZÉK (M1)	135
8.2	EU-SILC 2010 adatállomány változóinak listája (M2)	146
8.3	EU-SILC 2010 adatállomány részletes bemutatása (M3).....	150
8.4	Jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók számításának módszerei (M4).....	158
8.5	Egyéb mellékletek (M5-M21).....	162
8.6	Ábrák és táblázatok jegyzéke (M22)	186
9	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	189

1 BEVEZETÉS

1.1 Előszó

Általános tévhit a szegénységet a munkanélküliséggel azonosítani. Jellemző azt feltételezni, hogy aki dolgozik, annak nem kell tartania az elszegényedéstől. Ez a koncepció azonban idejétmúltnak, illetve tévesnek látszik. A 2009. évi Eurobarométer felmérés során megkérdezték az EU polgárait, hogy szerintük mi okozza a szegénységet. A válaszadók 52%-a válaszolta, hogy a szegénység hátterében a munkanélküliség áll, 49%-uk esetében a legfontosabb tényezők között szerepelt a bérek és fizetések nem kielégítő szintje. A béreket és fizetéseket említve jutunk el a dolgozó szegénység problémaköréhez.

Európai kontextusban a dolgozó szegények kérdése csak az 1990-es évek végén jelent meg. A társadalmi kirekesztés és a szegénység elleni küzdelem célkitűzése kiemelt fontossággal szerepelt a 2000. évi Lisszaboni Stratégiában, amely egy társadalmilag koherens, virágzó gazdaságú EU jövőképét tárta elénk (EC 2000). Az Európai Tanács ülései Lisszabonban, Nizzában és Stockholmban mind arra hívták fel a figyelmet, hogy a foglalkoztatottság növelése fontos eszköze a szegénység és a társadalmi kirekesztettség ellen való küzdelemnek. Azóta azonban számos európai tanulmány bizonyította, hogy a dolgozók között is jelentős arányt képviselnek a szegények. Az Eurostat adatai szerint 2012-ben az EU27 tagállamaiban a dolgozó szegények aránya a teljes népességből 9,2% volt, az arány a 2005-ös adatfelvétel óta 8,2%-ról folyamatosan emelkedett.

Az adatok azt mutatják, hogy több figyelmet kell szentelni a dolgozó szegénység jelenségének. Egyrészt azért, mert a gazdasági válság hatására az európai foglalkoztatási helyzetben, illetve a foglalkoztatáspolitikában jelentős változások zajlanak. Gondoljunk csak a magyarországi munkahelyvédelmi, illetve a közmunkaprogramra. Ezek nyomon követése fontos kutatói feladat. Európai közgazdászok és politikusok abban hittek, hogy a munkanélküliségi problémákat új, alacsony képzettséget igénylő és rosszul fizető munkahelyek teremtésével kell kezelni (EC 2004). A gazdasági változások még inkább a szolgáltató szektor súlyát növelték, a szektorban foglalkoztatottak aránya ugrásszerű emelkedésen ment keresztül. Ezek eredményeként nagy egyenlőtlenségek jöttek létre a munkaerőpiacon, egyik oldalon magas fizetések és biztos előmenetel, a másik oldalon

viszont mostoha munkakörülmények, alacsony bérek és bizonytalan munkahely várja a munkavállalókat.

1.2 A dolgozat felépítése

A bevezető további részeiben a témaválasztást indoklására, illetve a tágabb téma (dolgozó szegények vizsgálata) területi, időbeli, tematikus, megközelítésbeli és szociológiai szempontok szerint lehatárolására keríték sort. A fejezet legvégén fogalmazom meg a kutatási célkitűzéseket és hipotéziseket. A második fejezet a téma hazai és nemzetközi szakirodalmába ad betekintést. Bemutatom a különböző szegénység-koncepciókat és definíciókat, majd a legelterjedtebb szegénységszámítási módszereket vizsgálom meg részletesen. Kiemelem az abszolút és a relatív szegénység lényegét, és példákon keresztül bemutatom ezek alkalmazási lehetőségeit, kritikáit. A szegénységszámítási módszerek közül tárgyalom a depriváció mint a nélkülözés, a javaktól való megfosztottság mérőszámát. A nélkülözés mérését később segítségül hívom az új szegénységszámítási módszer kialakításához, ezért ennek szakirodalmi feldolgozására hangsúlyt fektetek. Továbbá röviden bemutatom a szubjektív szegénység mint alternatív szegénységszámítási módszer lényegét.

A szakirodalom-feldolgozás második fontos témaköre a dolgozó szegények irodalmának tanulmányozása. Ez a rész a dolgozó szegénység vizsgálatának tágabb nemzetközi és szűkebb hazai irodalmából táplálkozik. Elsőként tárgyalom a dolgozó szegények szerteágazó fogalmi meghatározását, mivel azonban a szegénység mérésének szakirodalmát már áttekintettem, itt csak rövidem mutatom be a dolgozó szegénységgel foglalkozó szakirodalom szegénység-meghatározásait. A dolgozó fogalmát – mely a dolgozó szegénység szakirodalma tükrében rendkívül sokrétű – ebben a fejezetben mutatom be.

A következő fejezet az értekezésben használt adatok és módszerek bemutatásával foglalkozik. Az értekezés 27 (ahol rendelkezésre állnak az adatok, ott 29) országra kiterjedő adatait, az EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions) adatállományt az Eurostat¹ bocsátotta rendelkezésre. Az adatállomány bemutatása kiterjed az elsődleges és másodlagos célváltozók ismertetésére, a mintavételezésre és súlyozásra, illetve a mintavétel hazai gyakorlatába való betekintésre. Ezután az értekezésben alkalmazott matematikai-statisztikai módszerek lényegét írom le.

¹ Az Európai Unió Statisztikai Hivatala

A korreláció és parciális korreláció módszerének rövid ismertetésénél csak a legfontosabb megállapításokra szorítkozom. Mivel a két módszer széles körben ismert és alkalmazott eljárás, így a részletes bemutatásukat nem tartom szükségesnek. A korrelációelemzéssel azt vizsgálom, hogy az Európai Gazdasági Térség országainak jövedelmi szegénység mutatói milyen együttjárást mutatnak más szegénységszámítási és jövedelem-egyenlőtlenségi mutatókkal. A társadalomtudományokban talán kevésbé ismert és alkalmazott módszer a binomiális logisztikus regresszió, melyet ebben a fejezetben mutatok be. A módszert arra használok, hogy megvizsgáljam mely egyéni és háztartási tulajdonságok okozzák a dolgozó szegénység kialakulását.

Az eredmények című fejezetben elsőként az Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység mutatót vizsgálom meg abból a szempontból, hogy mennyire képes a valós szegénység kimutatására. A jövedelem-egyenlőtlenség mutatókkal való összefüggés vizsgálata után a jövedelmi szegénység mutatót összevetem a deprivációs mutató értékeivel is, illetve megvizsgálom, hogy milyen mértékű átfedés van a jövedelmi szegények és a depriváltak között.

Az eredmény fejezet következő részében egy új szegénységszámítási módszert bevezetésére teszek javaslatot, mely alapján az európai szegénység kiterjedtségéről pontosabb és hűebb képet kaphatunk. Az új módszer bevezetésével az a célom, hogy a valós nélkülözést jobban meg tudjam ragadni az Eurostat tagállami medián-jövedelmekre épülő jövedelmi szegénység mutatójához képest. Az új mutató eredményeit is összevetem az Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység és deprivációs mutatókkal. A fejezet további részeiben már ezt az új módszertant alkalmazom a dolgozó szegények vizsgálatához.

A dolgozó szegények európai összehasonlító elemzését egy kétváltozós elemzésekre épülő dolgozó szegény profil kialakításával kezdem. A dolgozó szegények jellemzőit demográfiai és munkaerőpiaci dimenziók mentén vizsgálom (nem, kor, iskolai végzettség, háztartás típusa és mérete, munkaszerződés típusa, vidékiség, stb.). Ebben a fejezetben kiemelem a régi (EU15) és az új tagállamok (EU12) közötti eltéréseket, illetve minden esetben külön kitérek a magyarországi helyzetre. Az eredményeket úgy mutatom be, hogy a dolgozó szegényeket az összes dolgozóhoz viszonyítom. Célom annak feltérképezése, hogy egy dolgozó milyen okokból lesz szegény, és nem az, hogy a társadalom bármely tagjából (gyermekek, nyugdíjasok, inakítvak, stb.) hogyan lesz valaki dolgozó szegény.

A kétváltozós elemzések után egy többváltozós modellt építünk a dolgozók szegénységét okozó tényezők feltérképezésére. Itt is a dolgozók elszegényedéséhez hozzájáruló tényezőkre helyezem a hangsúlyt. A logisztikus regresszió erre kiválóan alkalmas módszer, mert úgy vizsgálja meg egy változó hatását, hogy közben a modellben szereplő többi változó hatását kiszűri, így lehetőséget ad az egyéni hatások számszerűsítésére. A logisztikus regresszió eredményeit egyrészt bemutatom az EU27 összes dolgozója tekintetében, valamint összehasonlítom az EU15 és EU12 közötti eltéréseket.

A hipotézisek igazolására/elvetésére szintén az eredmények fejezetben kerítünk sort. Az új és újszerű tudományos eredményeket a fejezetben belül külön alfejezetben tárgyalom. Az értekezést a következtetések és javaslatok megfogalmazásával zárom.

1.3 Téma jelentősége és időszerűsége

A dolgozó szegénység jelensége fogalmi ellentétet hordoz magában. A klasszikus közgazdaságtani, illetve a Ricardo-i munkaérték-elmélet szerint minden érték alapja a befektetett munka. A mai társadalmi berendezkedés normái szerint a dolgozó munkájával képes önmaga számára olyan jövedelmet biztosítani, amelyből a társadalmi elvárásoknak megfelelő életet élhet. A dolgozó szegénység kérdéskör létezése ezt a feltételezést alapjaiban dönti meg. Ez olyan ellentmondásos helyzet, amely megkérdőjelezi a jóléti államok hatékonyságát. Európában ugyanis él egy olyan társadalmi réteg, aki annak ellenére, hogy foglalkoztatásban áll, a szegénységi küszöb alatti jövedelemből él. Ez a helyzet lényegében nem sokat változott a klasszikus közgazdaságtan elméleteinek kidolgozása óta. Akkor Ricardo és nyomában a politikai közgazdaságtant kidolgozó Marx szerint a jelenséget a tőkések és munkások közötti osztályharc magyarázza.

A statisztikai adatok szerint a szegénységi küszöb alatti jövedelemből élők aránya évről-évre növekszik Európában (EUROSTAT 2013; VASTAGH 2012). Az Eurostat adatai szerint a dolgozó szegények aránya is növekvő pályán van. A szegénység alakulására bizonyára a jelenleg is tartó gazdasági válság is negatív hatást gyakorol. A 2000. évi Lisszaboni szerződés megkötése után 2003-ban a dolgozók szegénységi kockázata (in-work at-risk of poverty rate) mutatóval egészült ki a laeken-i indikátor. Ekkortól kezdve lett központi téma a dolgozó szegények kérdése az Európai Unióban.

Az Európai Unió – egyik alapvető értékétől, a szolidaritástól vezérelve – a 2010-es évet a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évének jelölte ki.

Az év propagandacélja az volt, hogy felhívja a figyelmet a szegénységben élők és a társadalomból kirekesztettek aggasztó helyzetére, valamint hogy minden európai polgárt arra ösztönözzön, hogy odafigyeljen ezekre a fontos kérdésekre. Az európai év kísérletet tett a szegénységgel kapcsolatos sztereotípiák felszámolására, valamint arra szólított fel, hogy közvetlenül lépünk fel a szegénység okai ellen, és biztosíthassuk, hogy mindenki teljes és aktív életet éljen a társadalomban (EP 2008).

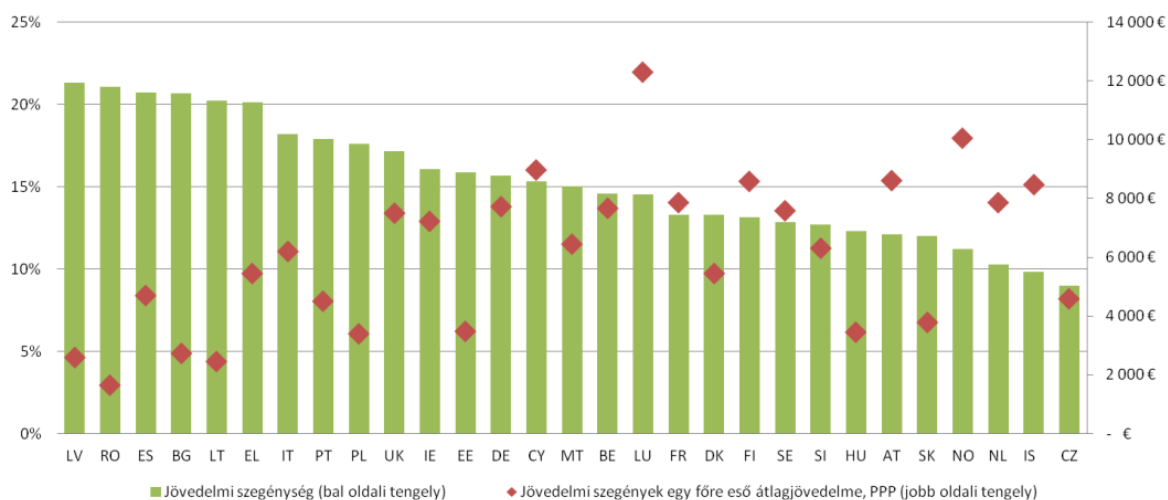
1.4 A kutatás indoklása

A dolgozó szegények témakörében csak néhány magyar nyelvű szakirodalom született. SPÉDER (2002, 101 p.) azt írja: „A szegénység tehát elsősorban azokat fenyegeti, akik kívül vannak a munkaerőpiacon.” Ez nem meglepő, azonban létezik az a jelenség is, amikor valaki foglalkoztatásban van, mégis szegénységben él. A helyzet figyelemmel kísérése fontos kutatói feladat a közgazdászok, szociológusok számára is, és köszönhetően annak, hogy a téma jelentőségére az Európai Bizottság is felhívta a figyelmet, számos kutató kezdett el foglalkozni a szegénység ezen aspektusával. Ugyanakkor a szakirodalom-feldolgozás során arra derült fény, hogy az angol nyelvű szakirodalom ebben a témában kissé egysíkú, a szerzők hasonló módszerekkel és eszközökkel vizsgálják a kérdést, csak néhány esetben lehet tapasztalni újszerű megközelítést. A kutatásom ezen a két hiányosságon kíván változtatni, nem titkolt célja, hogy egyrészt a jelenség magyar nyelvű szakirodalmát erősítse, másrészt újszerű megközelítéssel keresztül részletesebben foglalkozzon a dolgozó szegénységség jelenségével.

A szegénységi küszöb meghatározása többféleképpen történhet. A szegénységszámítás alapja lehet a jövedelem vagy egy fogyasztói kosár is. A küszöb meghatározásának módja lehet abszolút vagy relatív, illetve objektív vagy szubjektív. Az Eurostat által használt definíció (EC 2003) egy relatív és objektív jövedelmi szegénységi megközelítés, amely minden tagállam medián-jövedelméhez viszonyítja a szegénységi küszöböt, egész pontosan annak 60%-ában adja meg azt.

Ezzel a módszerrel – véleményem, és tapasztalatom szerint – sérül az egységes európai normarendszer. Természetesen, a gazdaságilag kevésbé fejlett tagállamokban élők szegénységét a nemzeti jövedelemhez viszonyítva jóval alacsonyabb szegénységi rátát kapunk, mintha más módszerrel, például a deprivációs mutatószámokkal vizsgálnánk azt. Az értekezésben célul tűztam ki azt, hogy az egyoldalúan alkalmazott

relatív szegénységszámítási módszert kiegészítsem alternatív szegénységszámítási módszerekkel, annak érdekében, hogy a dolgozó szegénység jelenségéről és kiterjedtségéről pontosabb képet kapjunk. Ehhez elsősorban a jövedelmi szegénységi mutatót kell górcső alá venni, amihez a szegények országonként meghatározott és vásárlóerő-paritáson számított átlagos jövedelmét hívom segítségül.

1. ábra: Jövedelmi szegénység és a jövedelmi szegények éves átlagjövedelme vásárlóerő-paritáson

Forrás: saját számítások, SILC2010

A jövedelmi szegénységi rátákat vizsgálva Magyarország a rangsorban jó helyet képvisel, a hetedik legalacsonyabb szegénységi rátával (12,3%) rendelkező ország Európában, megelőzi például Belgiumot (14,6%), Luxembourgot (14,5%), az Egyesült Királyságot (17,1%) és Németországot (15,5%) is. A tagállamok szegénységi rátáihoz társítva a jövedelmi szegények vásárlóerő-paritáson számított, a háztartás egy fogyasztási egységre jutó¹ átlagjövedelmét, majd azt vizuálisan szemléltetve igen érdekes képet kapunk. Míg Magyarországon a szegény háztartásokban az egy főre eső jövedelem átlagosan évente 3.430 € (PPP), addig egy magasabb szegénységi rátával rendelkező ország, például Németország esetében ennek több mint kétszerese, 7.702 € (PPP). Hasonló a helyzet Svédország, Finnország, Belgium és különösen Luxembourg tekintetében, ahol éves szinten átlagosan 12.278 € (PPP) jut egy szegény háztartás egy

¹ A későbbiekben a fogalmazás, illetve az olvasás megkönnyítése, és a szóismétlések elkerülése végett az egy fogyasztási egység, illetve az egy személy, egy fő, a háztartás egy tagja kifejezéseket azonos értelemben, egymással felcserélhető módon fogom használni. A különböző méretű háztartások átszámítását fogyasztási egységekre az OECD II., vagyis a módosított OECD skála szerint (Haagenars et al., 1994) kell érteni. Ezt egy későbbi lábjegyzetben fejtem ki.

tagjára. Egy átlagos luxembourgi szegény család Magyarországon az első (legmagasabb) jövedelmi decilisbe tartozna.

A váráslóerő-paritáson meghatározott átlagos jövedelmi adatok segítenek az országok összehasonlításában, hiszen az árszínvonal-hatást ki tudja küszöbölni. Az 1. ábra arra világít rá, hogy a szegénység megítélésében ellentmondások rejlenek. Az Eurostat módszertan – amely minden tagállam saját medián-jövedelméhez köti a szegénységi küszöböt – azt eredményezi, hogy a gazdagabb, magasabb jövedelmű országokban is feltétlenül létezik egy szegénynek minősített csoport, függetlenül attól, hogy ennek a csoportnak az átlagjövedelme más, kevésbé fejlett országok medián-jövedelmét akár többszörösen meghaladja, sőt, inkább az EU27 átlagjövedelemhez közelít.¹

1.5 A kutatási téma lehatárolása

1.5.1 Területi lehatárolás

A szegénység témakörének széleskörű szakirodalma van. Megközelítésében nagy különbségek fedezhetők fel, akár földrészek között is. Másról beszélünk, amikor az afrikai vagy indiai szegénységet említjük, amikor a megélhetéshez szükséges legalapvetőbb javak megléte is kérdéses, mint az élelmiszer, ivóvíz, fedél, stb. Érezzük, az európai szegénység mást jelent. Pontosan ezért le kell szögezni, hogy a dolgozat tárgyköre az Európában (a továbbiakban ez alatt az Európai Gazdasági Térség, röviden EGT országait értjük) általánosan értelmezett szegénység. Az elemzési folyamat második részében – amely az új szegénységszámítási módszer alkalmazásával készült – kizárólag az Európai Unió 27 tagállamát² vizsgálom.

1.5.2 Tematikus lehatárolás

Az értekezés tárgykörét leszűkítve az EGT-re még mindig jelentős mennyiségű szakirodalom áll rendelkezésünkre a szegénység témakörében. A kutatást egy olyan társadalmi rétegre szűkítem le, ami eddig kevésbé tárgyalt, tudományos művekben alig említett és a szegénység kontextusában kevésbé elemzett réteg. Ez a csoport a társadalom dolgozó rétege, vagyis a foglalkoztatottak. Pontosabban a dolgozó szegények.

¹ EU27 egy főre eső ekvivalens havi átlagjövedelme (PPP)= 16.741€; luxembourgi szegények egy főre eső ekvivalens havi átlagjövedelme (PPP)= 12.278€

² Az elemzéshez nem álltak rendelkezésre horvátországi adatok, ezért amikor az Európai Unióra utalok, akkor Horvátországot abba még nem értem bele.

A dolgoz szegények vizsgálatának tárgyköre a szakirodalom-feldolgozás után az értekezés eredményeinek második részében jelenik meg újra. Ezt megelőzően a szegénység mérésével foglalkozom, azonban a szegénység jellemzőit, rétegződését, a szegénység kialakulását befolyásoló tényezőket nem tárgyalom. Nem érintem tehát a munkanélküliség okozta szegénységet, a nyugdíjasok rossz anyagi helyzetét, de ugyanígy nem foglalkozom a gyermekgondozási segélyen lévő szülőkkel, a tanulókkal és az egyéb okokból gazdaságilag inaktív polgárokkal. A dolgozat a dolgozók halmazán belüli szegényekre fókuszál.

1.5.3 Megközelítési és időbeli lehatárolás

A dolgozat egyrészt módszertani jellegű, egyik kitűzött célja a szegénység mérésének módszertani továbbfejlesztése a dolgozó szegények pontosabb vizsgálata érdekében. Másrészt az értekezés szociológiai jellegű, hiszen egy társadalmi réteg működésének törvényszerűségeit vizsgálja a társadalom-statisztika eszközeivel. A módszertani jellegből adódóan a dolgozó szegények jellemzőinek időbeli alakulását, történeti aspektusait az értekezés nem kívánja vizsgálni. Egyes vélemények szerint a dolgozó szegények problémáját egészen a feudális társadalmi berendezkedésig, a jobbágy és földesúr kapcsolatáig vissza lehet vezetni. Az értekezés terjedelmi korlátai miatt elzárkózom a XXI. század előtti dolgozó szegénység problémájától, azt is kizárólag egy, a legutolsó rendelkezésre álló év adatai alapján elemzem. A dolgozat az EU-SILC 2010-es hullámának adataira épül. Az elemzés kezdetekor ez volt a legújabb rendelkezésre álló adat.

A dolgozat a szegénységgel illetve nélkülözéssel foglalkozik, részletesen nem tárgyalja a társadalmi egyenlőtlenségeket, a veszélyeztetett társadalmi csoportok helyzetét. Mivel a dolgozat nagyobb részt módszertani jellegű, ezért arra ad választ, hogy hogyan lehet a matematikai statisztika módszereivel pontosabban azonosítani a társadalom dolgozó szegényeit, illetve miként tudunk helyzetükről hitelesebb képet kapni az összes dolgozóhoz, illetve a társadalom teljes egészéhez viszonyítva.

1.5.4 Szociológiai lehatárolás

Mivel eltérő szükségletekkel rendelkeznek, ezért a deprivációs mérőszámok különböző módszertant alkalmaznak a társadalom különböző korosztályai számára (pl.: gyermek depriváció, idős kori depriváció). Az értekezés a dolgozó szegényekre

összpontosít, ezért a depriváció általános definícióját és mérőszámait veszi alapul. Ebből kifolyólag a gyermekszegénység és az idős kori depriváció szakirodalmának áttekintésétől eltekintek.

Az értekezés módszertani jellegű miatt a nélkülözést szociológiai aspektusból nem vizsgálom, kizárólag a statisztikai adatok alapján végzek elemzéseket. Természetesen a depriváltak aránya és a társadalmi környezet nagymértékben összefügg, a dolgozat módszertani jellege miatt azonban ennek vizsgálatát is mellőzöm.

A „szegénység kultúrája” elképzelés szerint a szegénység nem gazdasági, hanem kulturális okokra vezethető vissza. A felnövekvő nemzedék újratermeli szülei életmódját, így megszilárdítva a szegénység kultúrájának közegét. Ez a típusú szegénység gyakran kisebb területi egységeken sűrűsödik. Az értekezés ezzel az elgondolással nem foglalkozik, a szegénységet egy dinamikus folyamatnak tekinti, amelyből egyik évről a másikra ki lehet kerülni.

Nyilvánvalóan Európa államaira más és más családtámogatási, társadalombiztosítási és munkajogi körülmények jellemzőek. Az értekezésben nem célom annak vizsgálata, hogy a különböző nemzeti szociálpolitikák hogyan hatnak a dolgozó szegénység alakulására. A jóléti államok szerepvállalása ugyan nyilvánvalóan számottevő hatással lehet a háztartások jövedelmére, azonban ennek feltérképezése jelen dolgozatnak nem célja.

A szegénység, munkanélküliség és kirekesztettség gyakran együtt emlegetett fogalmak a szociológiában. Az Európa 2020 növekedési stratégia egy olyan indikátort használ a társadalmi haladás mérésére, mely ezt a három jelenséget kifejező mutatót ötvözi. Az egyik mutató a háztartás jövedelme, a másik a munkaintenzitása, a harmadik pedig a súlyos depriváltság (EC 2010a). Az értekezésben nem ezt a módszert követem, hanem a dolgozók szegénységi kockázatát vizsgálom a jövedelmi és deprivációs mérőszámok segítségével.

A szubjektív szegénység vizsgálata a szakirodalomban szintén létező fogalom, melyet egy Eurobarométer (EC 2010b) felmérés, az Európai Unió közvélemény-kutatási programja is górcső alá vett. A szubjektív szegénység mérése rendkívül sokrétű probléma, és a meglévő adatbázisok nem teszik lehetővé, hogy a problémát a dolgozó népesség körében Európában széleskörűen vizsgáljam. A szubjektív szegénység vizsgálatát akkor lehetne módszertanilag megfelelő keretek között elvégezni, ha lenne olyan adatbázis, ami egyéni szinten tartalmazza mind a szubjektív, mind az objektív

szegénység mérésére alkalmas adatokat. Ennek hiányában a szubjektív szegénység tárgykörét az értekezésben nem tárgyalom.

1.6 Kutatási hipotézisek megfogalmazása

A kutatás kezdeti szakaszában a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1: Az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer elrejt a nélkülözők nagy részét, illetve olyanokat tüntet fel szegénynek, akik egyébként nem nélkülöznek. Valójában nem a nélkülözők arányát mutatja, hanem a jövedelem-egyenlőtlenségi mérőszámokkal áll szoros kapcsolatban. Az Eurostat szegénységszámításában rejlő módszertani problémák miatt az alkalmatlan regionális szinten (EU, EGT) érvényes következtetések levonására a szegénységgel, ezáltal a dolgozó szegénységgel kapcsolatban.

H2: Az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer elrejt a régi és az új tagállamok eltérő fejlettségi szintjéből adódó különbségeket, ezzel sérti a szolidaritás európai elvét.

H3: A dolgozó szegénységgel leginkább fenyegetett társadalmi réteg a nők, a fiatalok, az alacsony iskolai végzettségűek, az egyszerű (szakképzettséget nem igénylő) foglalkozásúak, a nagycsaládosok és a vidéken élők.

H4: A dolgozó szegénységet okozó tényezők tekintetében az EU15 és EU12 között jelentős eltérések figyelhetők meg.

2 SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A szakirodalmi áttekintés fejezetben a témához kapcsolódó hazai és nemzetközi tudományos művek megállapításait a következőképpen rendszereztem:

1. A különböző szegénység-koncepciók bemutatása
2. Szegénységszámítási módszerek bemutatása
 - a. Az abszolút szegénység és kritikái
 - b. A relatív szegénység és kritikái
 - c. A depriváció, mint a nélkülözés mérőszáma
 - d. A szubjektív szegénység
 - e. A szegénység mutatójával szemben támasztott általános követelmények bemutatása
3. A dolgozó szegények mint speciális társadalmi réteg problémaköre
 - a. A dolgozó szegénység kialakulását befolyásoló munkaerőpiaci folyamatok bemutatása
 - b. Az egységes definíció hiánya

2.1 A különböző szegénység-koncepciók

2.1.1 *A szegénység különböző definíciói és dimenziói*

Különböző kutatók és szervezetek más és másként határozzák meg a szegénységet, más és más nézőpontjait emelik ki annak. Például a Világbank szerint (WORLD BANK 2000) a szegénység a jóléttől való megfosztottságot jelenti. Ennek számos vetülete lehet, de magában foglalja az alacsony jövedelemszintet, amely ellehetetleníti a méltóságot biztosító megélhetéshez szükséges alapvető javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A Világbank szerint a szegénységgel gyakran együtt jár a rossz egészségi állapot, az alacsony színvonalú oktatás, az egészséges ivóvízhez való hozzáférés nehézsége, a fizikai biztonság hiánya, a szólásszabadság/érdekképviselés hiánya és az elégtelen képesség és lehetőség az élethelyzet javítására. Ez a nézet egyértelműen egy többdimenziós rendszert tár elénk, melynek csak egyik eleme a jövedelem.

Véleményem szerint a megközelítés az esetek túlnyomó többségében általánosságban igaz, azonban túlságosan tág, és a kutató eszköztárával nehezen mérhető,

megfogható jelenség. Az említett dimenziók többsége a jövedelemmel szoros összefüggésben van, ami persze a világ különböző részein jelentős különbségeket mutat. Európára gondolva úgy vélem, a fenti dimenziók valóban a jövedelmek alacsony szintjével vannak összefüggésben. Máshol, például Afrikában a kizárólag jövedelemszintre alapozott mérés nem biztos, hogy ugyanilyen pontossággal valószínűsíti a többi dimenzió együttes meglétét. Kérdés, hogy mi az ok és az okozat például az alacsony iskolai végzettség és az alacsony háztartási jövedelem kapcsolatában. Mindkét irányban elképzelhető az összefüggés.

A Társadalmi Fejlődés Világcsúcsán (World Summit on Social Development) Koppenhágában a fentihez képest további egy dimenzióval bővült a szegénység meghatározása. Itt kijelentették, hogy a szegénység egy olyan állapot, amely az alapvető emberi szükségletek kielégítésétől való súlyos megfosztottsággal jellemezhető. Ebbe beleértjük az élelmiszert, a tiszta ivóvizet, a szennyvízkezelést, az egészséges életet, az otthont, az oktatást és az információt is (UN 1995). Az új dimenzió, azaz az ismeretektől való súlyos megfosztottság is a szegénység egyik megnyilvánulási formája. Véleményem szerint ennek leszögezése a szegénység tekintetében kiemelkedő fontosságú. A szegénységből való kitöréshez ugyanis nagy szükség van információra, ismeretekre, legyen az iskolai rendszerű oktatás által kínált, vagy formális és informális csatornákon keresztül tudás, tájékozottság (pl.: munkanélküli segély, munkalehetőségek, stb.).

COUDOUET ET AL. (2002) a fentiekkel szemben kizárólag a jövedelem nagyságával határozzák meg a szegénységet. Szerintük egy egyén akkor számít szegénynek, ha jövedelme az alapvető szükségletek kielégítéséhez legkisebb mértékben szükséges szint alá esik. Ezt a szintet szegénységi küszöbnek nevezik. Az, hogy mi számít az alapvető szükségletek kielégítéséhez legkisebb mértékben szükséges szintnek, szerintük társadalmanként és évenként eltérő. Tehát minden ország a saját fejlettségi szintjének, társadalmi normáinak és értékeinek megfelelő küszöböt használjon. Ez a nézet közelebb áll a dolgozó szegények vizsgálatának fogalmi rendszeréhez, hiszen a dolgozók egyik kézzelfogható ismérve a jövedelem nagysága. Azonban itt is sok a tisztázandó kérdés. Fontos meghatározni, hogy melyek az alapvető szükségletek kielégítéséhez szükséges javak, amit leggyakrabban egy fogyasztói kosár kialakításával adnak meg.

Az ENSZ eltérően gondolkodik a szegénységről. Szegénység alatt alapvetően a javaktól és lehetőségektől való megfosztottságot, az emberi méltóság sérülését értik. Ez a társadalomban való eredményes részvétel hiányán keresztül nyilvánul meg. Arra az állapotra utal, amikor egy család nem jut elegendő élelmiszerhez és ruházathoz, nincs

elérhető iskola vagy kórház, nincs föld, ahol a saját élelmiszert megtermelnék, illetve ami munkát biztosítana nekik és nincs lehetőségük kölcsön sem kérni. A szegénység a biztonság hiányát és a tehetetlenséget jelenti, és a társadalom többi tagja, a háztartások és közösségek kirekesztésével jár együtt (UN 1998). A korábbi meghatározásokban csak utalás történt a társadalom kirekesztő magatartására, ebben a fogalmi rendszerben azonban szó szerint is megjelenik. HOBcraft (2002) szerint a társadalmi kirekesztettség több mint a szegénység, viszont a szegénység kétségtelenül a társadalmi kirekesztettség előszobája. A társadalmi kirekesztettséggel az értekezésben nem foglalkozom részletesen, ezért annak fogalmi sokszínűségét itt nem részletezem.

TOWNSEND (1962) szegénység meghatározása szerint az egyéneket, családokat vagy csoportokat akkor nevezzük szegénynek, ha nincs elegendő erőforrásuk ahhoz, hogy megfelelően étkezzenek, nem tudnak részt venni olyan tevékenységekben, nem tudják elérni azt az életszínvonalat, vagy nem jutnak hozzá olyan tárgyakhoz, amelyeket a társadalmuk alapvetőnek tart vagy széles körben elterjedt, elfogadott. Az erőforrásaik olyannyira elmaradnak az átlagostól, hogy a megszokott életformából és tevékenységekből teljesen kimaradnak. TOWNSEND (1979) egyértelműen kifejti, hogy a szegénység meghatározásánál nem kizárólag a jövedelemre gondol, hanem a tágabb értelemben vett erőforrásokra. Ez lehet jövedelem, vagyon vagy egyéb erőforrás is. Ez a meghatározás alapozza meg a későbbiekben deprivációs mérőszámok használatát. A deprivációra, mint a szegénység egyik megközelítésére a későbbiekben részletesen kitérek. Vegyük észre, hogy TOWNSEND (1979) a szegénységet az átlagostól való elmaradottságnak tekinti. Kérdés, hogy mennyiben kell elmaradni az átlagtól ahhoz, hogy valaki szegénynek számíton, illetve hogy az átlagot miként kell megállapítanunk. Erre a későbbiekben más szerzők munkái alapján keresünk választ.

SEN (1987) hasonló módon gondolkodik a szegénységről. Szerinte az élet elnyomorodásának gyakori oka a jövedelem elégtelensége, és ebben az értelemben az alacsony jövedelem fontos oka a szegénységnek. Azonban kifejti, hogy a szegénységet végső soron inkább a nyomorúságos élet jellemzői irányából kell vizsgálnunk, semmint csak az alacsony jövedelem (és semmi más) felől. Tehát SEN (1987) is azt javasolja, hogy a szegénységet annak különböző megnyilvánulásai alapján kell mérni, nem kizárólag a jövedelem alapján.

PÉTER (2006, p. 18) szerint a szegénység „olyan előnytelen társadalmi helyzet, ami jelentősen megnehezíti, vagy lehetetlenné teszi a társadalomban érvényes normák szerinti életet.” Ebben a fogalmi rendszerben – ahogy Townsendében is – az egyén

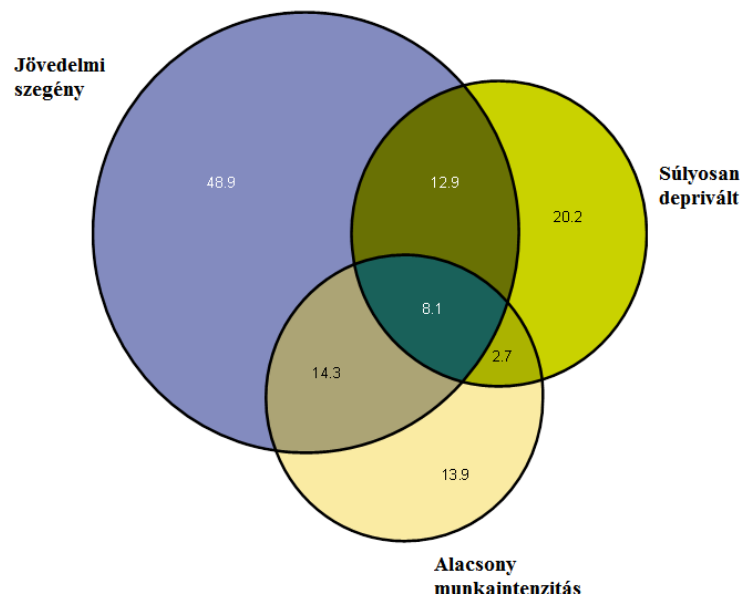
helyzetét ahhoz a társadalomhoz kell hasonlítani, amelyikben él. Kérdés, hogy hogyan értelmezzük a társadalmat, a szűkebb közösséget, a települést, az országot vagy esetleg az Európai Uniót értjük-e alatta? A látásmódomhoz és az európai integráció célkitűzéseéhez közelebb áll egy tágabb, az európai társadalomban való elhelyezés.

Az Európai Bizottság szerint “szegénynek kell tekinteni egy személyt, egy családot, illetve egy embercsoportot abban az esetben, ha a rendelkezésükre álló erőforrások (anyagi, kulturális és társadalmi) oly mértékben korlátozottak, hogy kizárják őket a minimálisan megkövetelhető életformából abban az országban, amelyikben élnek” (EC 1984, 2 p.). Az Európai Bizottság egyértelművé teszi, hogy a társadalom alatt az országot érti, amelyben az ember él. Később az Európai Bizottság már kevésbé meghatározott ebben a tekintetben, és azt mondja, hogy „egy személyt akkor kell szegénységben élőnek tekinteni, ha jövedelme és forrásai olyannyira nem megfelelőek, hogy kizárják annak lehetőségéből, hogy olyan életszínvonalat biztosítson magának, amelyet elfogadhatónak tekint a társadalom, amiben él” (EB 2005, 10 p.). Ezek alapján akár arra is következtetünk, hogy inkább hajlik a nemzetek fölötti társadalom nézetének elfogadására.

Az Európai Bizottság utóbbi meghatározását azonban több ponton is kritizálni lehet. Elsősorban mi az hogy személy? Ez a megfogalmazás inkább az egyént helyezi előtérbe, szót sem ejt arról, hogy az egyén gyakran egy háztartással osztja meg jövedelmét. Másrészt a források számbavétele jelent jelentős módszertani problémát, melyet a jelenlegi Eurostat mérési módszer sem vesz figyelembe. A vagyoni helyzet mérése és a szegénységszámításokban való figyelembe vétele még nem vált gyakorlattá. Harmadrészt az életszínvonal minősége vet fel kérdéseket; igaz-e, hogy a magas életszínvonal csak megfelelő anyagi javak birtoklásával érhető el? Ez a kérdés a filozófia útjára terel minket.

A legújabb törekvések (EC 2010a) a szegénységet egy többdimenziós jelenségként kezelik, melyet nem lehet csak egy szemszögből vizsgálni. Az Európa 2020 célkitűzések egyike, hogy az Európai Unióban 2020-ig 20 millió fővel kell csökkenteni a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetettek számát. Ennek méréseire egy olyan mutatót dolgozott ki az Európai Bizottság, melyben az minősül szegénynek/kirekesztettnek, akire három tényező közül legalább egy jellemző. A három tényező a jövedelmi szegénység (háztartása a medián-jövedelem 60% alatti egy főre eső jövedelemmel rendelkezik), súlyosan deprivált (kilenc deprivációs tényezőből legalább négy jellemző rá) vagy olyan háztartásban él, ahol alacsony a munkaintenzitás (a vizsgált

időszakban 20% alatti a háztartás aktív korú tagjai által munkával töltött hónapok száma osztva az elméletileg lehetséges munkahónapok számával). A 2. ábra az EU 28 tagállamában mutatja azok számát, akik az egyes feltételeknek eleget tesznek, vagyis szegények illetve kirekesztettek.

2. ábra: A szegénység és kirekesztettség által érintettek száma az EU28 tagállamaiban, (millió fő) 2011

Forrás: Eurostat

FÖRSTER ET AL. (2004) bevezetik az úgynevezett konzisztens szegénység (Consistent Poverty) fogalmát, amelyet mind a jövedelmi szegénység, mind pedig a depriváltság teljesüléseként határoznak meg. Förster et al. (2004) konzisztens szegénységről szóló koncepcióját továbbgondolt formában a jelen tanulmány is alkalmazza.

SEN (1992) szélsőséges nézetet fogalmaz meg. Munkájában filozófiai értekezést folytat a szegénység lényegéről. Szerinte a szegénység (vagyis a jövedelem szintje) az ember képességeinek szintjével van szoros összefüggésben. Szerinte a nemzetek közötti egyenlőtlenségek a személyiségjegyek különbözőségeiből fakadnak, amely a javakat képességekké alakítja. Ezzel az érveléssel nehéz azonosulni, hiszen teljesen figyelmen kívül hagyja a társadalmak tökéletlen működéséből adódó hibákat, és a nemzetek közötti jövedelmi különbségek a komparatív előnyökön, a tőke eloszlásának eltérésein túl ezekből is adódhatnak.

A fent leírtakat figyelembe véve összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a szegénységnek több dimenziója lehet:

- anyagi dimenzió (jövedelem, élelem, ruházkodás, fűtés, stb.)
- pszichológiai dimenzió (megbecsülés, önbecsülés, bizalom, félelem, stb.)
- politikai dimenzió (jogok gyakorlása, képességek és lehetőségek, stb.)
- társadalmi dimenzió (oktatás, egészség, munka, stb.)

Az eltérő definíciókból is következik, hogy a szegénységnek több szempontjával kell, illetve lehet foglalkozni. Ennek megfelelően a szegénység több dimenziójára épül a szakirodalom. Legismertebb az úgynevezett jövedelmi szegénység, és az ehhez kapcsolódó szakirodalom a legbővebb (pl.: GÁBOS–SZÍVÓS 2002; SZÍVÓS–TÓTH 2001; FÖRSTER–TÓTH 1995; HAVASI–ALTORJAI 2005; WHELAN ET AL. 2003). Ezen túl a szakirodalom foglalkozik lakásszegénységgel (pl.: HAVASI 2002; HEGEDŰS–HORVÁTH 2012), társadalmi szegénységgel vagyis társadalmi kirekesztettséggel (pl.: SEN 2004), etnikai szegénységgel (pl.: SPÉDER 1996; SZELÉNYI 2001; FÓNAI–PÉNZES 2006; REVENGA ET AL. 2002), kapcsolatszegénységgel (VASTAGH–HUSZÁR 2008) egészség és ételmisszer szegénységgel (pl.: GIDAI 2007; HEALY 2004), oktatás szegénységgel (pl.: CONNELL 2010), vagyoni helyzeten alapuló szegénységgel (pl.: GYENEI 1995) és energia szegénységgel (HERRERO–ÜRGE-VORSATZ 2010; FELLEGI–FÜLÖP 2011). Jelen értekezés a szegénység ilyen széleskörű megközelítésével nem foglalkozik, azt kizárólag a jövedelem és a nélkülözés oldaláról közelíti meg.

2.1.2 Nézetek a szegénység kialakulásáról

MARX (1867) német filozófus RICARDO (1991) angol közgazdász elmélete nyomán úgy vélte, hogy a gazdaságban előállított javak értékét kizárólag a beléjük fektetett munka határozza meg (munkaérték-elmélet). A tőketulajdonosok azonban csak annyit fizetnek ki a munkásoknak, amely a létfenntartáshoz és a szaporodáshoz szükséges. A fennmaradó részt, az értéktöbbletet vagy nyereséget kisajátítják. Ebből az is következik, hogy a munkáltatónak érdeke a bérek alacsonyan tartása. Marx-szal és Ricardo-val szemben SMITH (1959) szerint a munka csak a társadalmi fejlettség alacsony szintjén volt valóban értékmérő, később a munkából származó értékhez hozzáadódott a tőke és a föld járadéka, amelyek összege képezi a javak természetes értékét.

A szakirodalom a szegénység okát kétféle iskola szerint magyarázza; a funkcionalista és a konfliktuselmélet klasszikus iskolái szerint. A funkcionalizmus iskolája az ember társadalomban betöltött szerepén alapul, melyet az egyén készségei, képességei határoznak meg. Ez a dolgozó szegények esetében az iskolai végzettség

alacsony voltával hozható összefüggésbe, melyről a későbbiekben még lesz szó. GANS (1994) funkcionista megközelítése szerint a szegények pozitív szerepet játszanak a társadalom működésének fenntartásában, mert hajlandók elvégezni azt a munkát, amit mások nem, hajlandók elfogyasztani azokat a termékeket, amiket mások nem. A konfliktuselmélet hívei más irányból közelítik a szegénység kialakulását. Szerintük a szegénységet a társadalmi osztályok közötti kizsákmányoló magatartás okozza. WRIGHT (1997) szerint egyenes ok-okozati összefüggés van a kizsákmányoltak szegénysége és a kizsákmányolók jóléte között.

Egy ország gazdasági helyzete – a béreken keresztül – nyilvánvalóan hatással van a szegénység alakulására. Hibás lenne azt feltételezni azonban, hogy egyedül a kedvezőtlen gazdasági környezet felel az alacsony bérekért. Meg kell jegyezni, hogy a rosszul fizetett állások kínálata is bizonyos keresletre talál. Példaként említhetjük a munkaerőpiacokon kialakult megkülönböztető gyakorlatot, amely a bevándorlókat és az etnikumokat érinti hátrányosan. Másik példa lehet a szolgáltató szektorra jellemző rugalmas munkaidő, amely gyakran alacsony bérekkel jár együtt, azonban tökéletesen kielégítheti például egy családanya igényeit. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a nők és a bevándorlók alacsony fizetésekre vágnak, csak arra hívja fel a figyelmet, hogy az alacsony bérek értelmezéséhez a demográfiai változásokat is figyelembe kell vennünk (FRASER ET AL. 2011). Az alacsony bér csak egy a számos szegénységi kockázatot jelentő tényező közül. HANS-JÜRGEN ÉS LOHMANN (2008) munkájából megtudhatjuk, hogy az alacsony fizetések és a szegénységi kockázat között gyenge korreláció tapasztalható. Ez az ellentmondás számos módon magyarázható. Szerintük leginkább azzal, hogy az alacsony bér egy egyéni tulajdonság, míg a szegénységi kockázat fogalmát a háztartás szintjén értelmezzük.

2.2 Szegénységszámítási módszerek

Mint láthattuk a szegénységnek nincs egyetlen általánosan elfogadott meghatározása, értelmezése a tudományos életben, ugyanúgy sokszínű, mint a mindennapi életben. Gyakori jelenség, hogy a szegénységgel foglalkozó tanulmányok újradefiniálják ezt a triviálisnak tűnő fogalmat. Ezt ebben a dolgozatban is meg kell tennem.

Másként határozzák meg a szegénység ismervét Európában és a világ más részein. Találunk példát relatív és abszolút szegénységszámításra is. Az ENSZ például az abszolút

módszert alkalmazza, amikor azt az egyént tekinti szegénynek, aki napi 1 dollárnál (PPP) kevesebb pénzből gazdálkodik (UNDP 2006). Ez az abszolút küszöb európai viszonylatban igen korlátozott szegénységet eredményez, a dolgozó szegénység vizsgálatára semmiképpen sem alkalmas. A Világbank felülvizsgálta az ENSZ szegénységi küszöbét, és 1,25 dollárban, majd 2 dollárban határozta azt meg (COUDOUÉL ET AL. 2002). Ezzel szemben az Európai Bizottság meghatározása (EB 2005), ahogy azt már korábban kifejtettem, a relatív szegénységmérés tipikus példája.

A szakirodalom a szegénység mérésére alapvetően a jövedelmi helyzet vagy az életkörülmények alapján való mérés alkalmazza. A jövedelmi helyzetet középpontba állítók a családok erőforrásai felől közelítenek. SPÉDER (2002) szerint ennek a módszernek az előnye, hogy a kutatónak nem kell véleményt nyilvánítania az egyének életmódjáról. Hátránya viszont, hogy a vagyont és az öröklött javakat csak nagyon nehezen tudja figyelembe venni. Továbbá ez a megközelítés képtelen kezelni azt, hogy ki mennyire takarékosan használja fel jövedelmét. Az életkörülményekre összpontosító módszer, vagy másként a deprivációs jellegű szegénységmérés különböző szegénység-kritériumok, a megélhetés külső jegyeinek megjelenése alapján határozza meg a szegénységet (SPÉDER 2002).

A szegénység mérését tekintve tehát a leggyakrabban alkalmazott koncepciók az abszolút vagy relatív, az objektív vagy szubjektív szegénység, illetve a jövedelmi szegénység vagy depriváció. A következőben ezeket a módszereket tanulmányozzuk a szakirodalom tükrében. A 1. táblázatban összefoglalom és rendszerezem azokat a szegénységszámítási megközelítéseket, amelyeket a szakirodalom feldolgozás során tárgyalok. Ezek mindegyike objektív. A szubjektív szegénység mérését ugyan tárgyalom a szegénységszámítási módszerek között, de sajátos volta miatt nem kap helyet a lenti táblázatban.

1. táblázat: A tárgyalt főbb szegénység-koncepciók

	Jövedelem típusú	Életkörülmények típusú
Abszolút szegénység	létminimum (KSH) regionális minimum (Világbank)	depriváció (Eurostat, Havasi, stb.)
Relatív szegénység	medián-jövedelem 60%-a alatti jövedelemből élők (Eurostat)	

Forrás: saját szerkesztés

2.2.1 Az abszolút szegénység

Az abszolút szegénység egy szakértői becsléssel meghatározott létminimumon alapul. A meghatározásakor egy fogyasztói kosarat vesznek alapul (KSH 2012), ami a minimális emberi szükségletek kielégítéséhez elegendőnek tartott javakat tartalmazza. A létminimum Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal szerint egy “olyan értékösszeg, amely biztosítja a magánháztartásokban élők számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény – a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan alapvetőnek minősülő – szükségletek kielégítését” (KSH 2012, 1 p.). A hazai gyakorlat az úgynevezett normatív számítás szerint történik, mely az élelmiszer-fogyasztás meghatározására épül. Az élelmiszer-normatíva az OÉTI¹ által összeállított élelmiszerkosár, mely figyelembe veszi mind az egészséges táplálkozás jellemzőit, mind pedig az életkori sajátosságokat. Az élelmiszerkosár értéke az abban szereplő tételeknek a forintban kifejezett fogyasztói árainak összege, a létminimum pedig az élelmiszer-normatíva körüli értékben élelmiszert fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke.

A KSH létminimum meghatározásában kiemelendő, hogy a „társadalom adott fejlettségi szintjén” alapvetőnek minősülő szükségletek kielégítéséről van szó, amiből következik, hogy a fejlettebb társadalmak esetén az élelmiszer-normatívát magasabb jövedelemből lehet megvásárolni, a kevésbé fejlett társadalmak esetén viszont alacsonyabb jövedelem is elegendő ahhoz, hogy a minimális fogyasztói kosarat meg tudjuk vásárolni. Érdekes fordulat a létminimum meghatározásában, hogy nem a fogyasztói kosár értéke adja a küszöbértéket, hanem azon háztartások havi átlagos kiadásai, beleértve a lakhatásra, ruházkodásra, utazásra, egyéb szükségletekre fordított összegeket, akik az élelmiszer-normatívához közel álló kosarat fogyasztanak el.

ROWNTREE (1901) kutatásait a kiadások mérésére alapozta, így meghatározva egy minimálisnak tekintett fogyasztói kosarat. ROWNTREE (1901) azt tekintette szegénynek, aki ezt a fogyasztói kosarat nem tudta megvásárolni. MEADE (1972) munkájában azzal a kritikával illette Rowntree abszolút szegénységmérési módszerét, hogy az elégségesnek tartott javak köre meglehetősen szubjektív lehet, ami erősen befolyásolta a három mérési eredményt. ATKINSON ET AL. (1981) elővették Rowntree 1950-es kutatását, és a szegénységmérés módszertanán változtatva újra feldolgozták azt. TOWNSEND (1954) is kritizálta a Rowntree-féle kutatás lebonyolítását és reprezentativitását. Azt állítja ugyanis,

¹ Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet

hogy egy a munkaügyi minisztérium által készített 41.000 fős mintán lekérdezett kérdőív segítségével a Rowntree által kapott 2%-os szegénységi rátától jelentős mértékben eltérő eredményre jutottak. TOWNSEND (1954) munkájában kifejti, hogy a szegénységmérést nem statikus, hanem inkább dinamikus alapokra helyezné, mivel a szegénységnek térben és időben más-más arca van.

ROWNTREE (1901) már egy korai tanulmányában mind jövedelmi, mind pedig nem jövedelmi szegénységmérési módszereket is alkalmaz. Ezek a módszerek – a kritikák hatására – azóta nagymértékű változáson mentek keresztül. ROWNTREE (1901) kutatásához egy egyszerű kérdőív szolgáltatja az adatokat, mely nem tartalmazott részletes jövedelmi adatokat. (Abban az időben a jövedelmeket viszonylag egyszerű eljárással imputálni lehetett, ha ismert volt például a foglalkozás.) A mai nemzetközi összehasonlításokhoz azonban óriási erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy megfelelő minőségű és megbízhatóságú adatokat állítsunk elő. FÖRSTER ET AL. (2004) szerint az idők során a jövedelem egyre kevésbé megbízható módon jelzi előre a betöltött gazdasági pozíciót. Ennek ellenére mind a jövedelmi, mind pedig a nem jövedelmi szegénységszámítási módszereket bemutatom és az elemzés során alkalmazom is, kiemelve azok előnyeit és hátrányait.

Az abszolút szegénységszámítás kritikái között elsősorban azt említi MARX ÉS VAN DEN BOSCH (2008), hogy annak fogalmi rendszerébe mindig beférkőzik valamilyen módon a relatív szegénység, hiszen a minimális fogyasztói kosár meghatározása egy adott társadalmi színvonalon történik. Egy szélsőséges példával próbálják ezt magyarázni; még a legszigorúbb szegénységi küszöb sem követeli meg a lakosságtól, hogy neilonzacskóba vagy régi újságpapírba öltözzön, holott valószínűleg ez lenne a legolcsóbb megoldás és ezek is melegen és szárazon tudják tartani az emberi testet. Egy hasonló példa lehet, a meleg víz használata. Az afrikai férfiak azért nem használnak meleg vizet tisztálkodáshoz, mert nincs, egy energiatudatos jómódú holland férfi pedig azért, mert így spórol az energiával. Az abszolút módszer szerint mindketten szegények.

Egy másik fontos kritika az abszolút mérőszámokkal szemben az, hogy még egy adott társadalmon belül is eltérőek lehetnek az egyének szükségletei. A TOWNSEND-i (1979) definíció azt mondja, hogy egy egyén akkor szegény, ha nincs elegendő erőforrása ahhoz, hogy a saját társadalma elfogadja őt. Azzal azonban nem számol, hogy valaki például, akár rendelkezik megfelelő erőforrásokkal, akár nem, nem kíván bizonyos, a társadalom által normálisnak tartott élelmiszert elfogyasztani, tevékenységet végezni (pl. napi egyszeri húsfogyasztás, színes TV birtoklása, internethez való hozzáférés, stb.).

2.2.2 *A relatív szegénység*

A relatív szegénységszámítás a korábbi fogyasztói kosár helyett egy relatív jövedelmi küszöböt alkalmaz. A viszonyítási alap itt a jövedelem, és egy adott társadalom (ország) valamelyik jövedelmi középértékének százalékában meghatározott szegénységi küszöb. Az így számított relatív szegénységi küszöb sok esetben a létminimum értéknél magasabb, tehát, ha valaki relatív szegény, még nem biztos, hogy abszolút szegény is. Az abszolút szegénységszámítás helyét – európai ajánlások miatt (Eurostat 1998) – a relatív módszer veszi át. A relatív szegénységszámítás egyik példája a korábban már említett, Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység mutató is. Az Európai Unió laeken-i indikátorrendszere alapvetően egy relatív szegénység-meghatározást alkalmaz, amely a nemzetközi összehasonlításokban leggyakrabban alkalmazott szegénységi küszöbre, a medián-jövedelem 60%-ára épül (KSH 2008a).

A jövedelmi szegénység mérésének fő alapelve, hogy a piacgazdaságokban a megszerzett jövedelem határozza meg a fogyasztási lehetőségeket, vagyis az elérhető jóléti pozíciót. A jövedelemalapú relatív szegénység mérése esetén a vizsgált ország jövedelem-eloszlásából indulnak ki, és egy meghatározott középértékhez viszonyítva határozzák meg, kit tekintenek szegénynek. A választott középérték természetesen eltéréseket okozhat a kapott eredményekben. Ez a megközelítés azt feltételezi, hogy minden társadalomban léteznek szegények, legyen az bármilyen jómódú (HEGEDÜS–MONOSTORI 2005).

GÁBOS ÉS SZIVÓS (2002) szerint azonban a szegénységi ráta egy relatív szegénységi küszöb alkalmazása mellett összességében a jövedelem-eloszlás alakjától függ, amit viszont a jövedelem-eloszlás különböző pozícióiban levő háztartások reáljövedelem alakulásának egymáshoz viszonyított alakulása szab meg. Ez a szegénység mérése tekintetében véleményem szerint aggályos lehet, hiszen a cél a szegénység illetve a nélkülözés feltérképezése, a szegények arányának becslése. Ezt a témakört a jelen értekezés is részletesen megvizsgálja a rendelkezésre álló adatállomány tükrében.

A statisztikusok tudják, hogy a szegénység kiterjedtsége nagymértékben függ az alkalmazott módszerektől. A következőkben bemutatom azokat a mérlegelési pontokat, ahol a kutatónak saját mérőeszköze megválasztásakor döntenie kell.

2.2.2.1 A jövedelmi tételek

A szegénység mérésére a hazai és a nemzetközi szakirodalom egyaránt a rendelkezésre álló jövedelmet tartja a legjobb mérőeszköznek (HAVASI–ALTORJAI 2005). Természetesen ahány kutató, annyiféleképp definiálhatja a rendelkezésre álló jövedelmet. Az Eurostat 2005-ben indította útjára a harmonizált jövedelem és életkörülmények adatfelvételt (SILC), amelyben a rendelkezésre álló személyes jövedelem egy kulcskategória. Havasi és Altorjai szerint a fogalom képlékenységet mutatja, hogy a mérőszámot egy 100 oldalas dokumentum taglalja, illetve hogy bevezetése óta rengeteg változáson ment keresztül. Legújabb változás, ami a kutatók egy részében kétségeket ébreszt, hogy a saját termelésű fogyasztás értéke és az imputált lakbér is bekerül a rendelkezésre álló jövedelmek közé. Itt természetesen felvetődik a kérdés, hogy miért nem épül be a házimunka, vagy a gyermekvigyázás alternatív költsége a jövedelmek közé. Ha a módszertani változások következetesek, akkor ezen költségek beépülésére is számíthatunk a jövőben. A háztartás összes rendelkezésre álló jövedelmét az Eurostat módszertan úgy számítja ki, hogy összeadja a háztartás tagjainak személyes jövedelmét a háztartási szinten értelmezhető jövedelmekkel. Az egyéni bruttó jövedelmek kiszámításához a 2. táblázat szerinti jövedelemtégeket veszik figyelembe.

2. táblázat: Egyének összes bruttó jövedelmének kiszámítása

<i>Jövedelmi tételek</i>
Bruttó alkalmazotti munkajövedelem pénzben
Bruttó alkalmazotti munkajövedelem természetben
A munkáltató TB-hozzájárulásai
Önálló vállalkozásból származó bruttó nyereség (tiszteletdíj, jogdíj, szellemi tevékenységből származó jövedelem, nem saját vállalkozásból származó vállalkozói, tulajdonosi jövedelem)
Bruttó veszteség saját vállalkozásból
Természetben realizált vállalkozói jövedelem
A saját termelésű fogyasztás értéke
Rendszeres nyugdíj magán-nyugdíjpénztári befizetésből
Munkanélküli-ellátások
Öregségi ellátások
A hátrahagyott hozzátartozók ellátásai (özvegyi nyugdíj, árvaellátás)
Betegséggel összefüggő ellátások (a táppénz is itt jelenik meg)
Rokkantsági ellátások
Iskoláztatással összefüggő ellátások

Forrás: Havasi–Altorjai, 2005

Ezek alapján a háztartás összes rendelkezésre álló jövedelmét a következőképp számítja az Eurostat:

3. táblázat: A háztartás összes rendelkezésre álló jövedelmének kiszámítása

<i>Jövedelmi tételek</i>
A háztartás tagjainak összes személyes bruttó jövedelme
A háztartás egészéhez köthető háztartási jövedelmek (imputált lakbér, föld és egyéb tulajdon bérbeadásából származó jövedelem, a gyermekekkel és családdal kapcsolatos juttatások, lakhatási támogatások, kamat, osztalék és egyéb — nem saját vállalkozásból származó — tulajdonosi jövedelem, a 16 év alatti családtagok jövedelme, a háztartás rendszeres transzfer jövedelmei) majd LEVONVA:
- A munkáltató TB-hozzájárulása
- A rendszeres lakáshitel kamata (ha a bruttó összes tartalmazta)
- Rendszeres vagyonadó
- A háztartások közötti transzferekből származó rendszeres jövedelmek
- Jövedelemadó
- TB-hozzájárulások

Forrás: Havasi–Altörjai, 2005 alapján saját szerkesztés

A fenti adatokról a háztartásoktól kérdőíves adatfelvétel keretében nyerhető információ. Az alacsony válaszadási hajlandóság és a jövedelmek eltitkolásának jelensége így ronthatja az adatszerzés megbízhatóságát. A mérés további gyengesége, hogy a háztartás jövedelme szabadon felhasználható, így nem tudjuk nyomon követni azt, hogy a háztartás racionálisan költi-e el jövedelmét. A fent említett hatás kiszűrését adatok hiányában nem tudjuk elvégezni, tehát a módszer nem tekint szegénynek olyan egyéneket, akik az irracionális gazdálkodásuk miatt lehet, hogy mégis nélkülöznek.

A jövedelem alapú szegénység mérésénél a nemzetközi összehasonlításoknál torzító tényezőként hat a különböző társadalmakban tapasztalható árszínvonal-eltérés. Erre a problémára már egyre gyakrabban alkalmazzák a szegénységekutatásokban is a vásárlóerő-paritáson történő jövedelem meghatározást (GÁBOS–SZÍVÓS 2004). Az értekezés során én is ezt a megoldást alkalmazom.

2.2.2.2 A középértékek megválasztása

Vannak olyan kutatók, akik az átlagjövedelem (pl.: ROBSON–ROGERS 2008; FALL 2001), míg mások a medián-jövedelem (pl.: CRETZAZ–BONOLI 2010; KENNY–GREEN 2009) valamilyen arányában határozzák meg a szegénységi küszöböt. HAVASI ÉS

ALTORJAI (2005) szerint sokszor ki sem derül, hogy egy közölt adat ténylegesen melyik középérték szerint értendő.

Több szerző vizsgálta a választott középérték szegénységi küszöbre, és azon keresztül a szegénység kiterjedtségére gyakorolt hatását (SIPOSNÉ 2010; HAVASI 2003; A TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉS... 2002). „A jövedelmi átlag lényegesen magasabb, mint a medián. Míg az előbbi elsősorban a jövedelmek nagyságára és szóródására érzékeny, addig az utóbbi a jövedelmek eloszlására és különösen a különböző nagyságú jövedelmek előfordulási gyakoriságára. Olyan helyzetben, amikor kevesek kezében kiugróan magas jövedelmek koncentrálódnak, miközben egy széles réteg jövedelme meglehetősen alacsony és kevésbé szóródik, az átlag és a medián között lényeges különbség van. A medián ilyen esetben jóval alacsonyabb, mint az átlag” (HAVASI–ALTORJAI 2005, 25 p.). Tehát az átlag használata a szegénység kiterjedtségét növeli.

Statisztikai szempontból a medián használatának legfőbb előnye, hogy kevésbé érzékeny a szélsőséges jövedelemértékekre és a mintavételi hiba által okozott torzítások sem befolyásolják jelentős mértékben (FÖRSTER ET AL. 2004). Ez különösen akkor igaz, amikor a szegénység időbeli alakulását próbáljuk nyomon követni longitudinális adatok segítségével. A medián használata mellett szól az is, hogy az átlag értéket nem tartjuk a sokaság jellemzőjének, amennyiben a szórás egy bizonyos értéket meghalad. A medián előnye, hogy szinte érzéketlen az alsó és a felső szélsőséges értékekre. Egy példán keresztül szemlélítve ezt, ha az utolsó két jövedelmi decilis jövedelme növekszik, az növeli az átlagot, a medián azonban konstans marad. A medián alkalmazása véleményem szerint egy valódibb (kiugró értékektől mentes) középértéket mutat, amely a sorba rendezett jövedelmek közül a középső, így használata különösen a jólét és szegénység mérésekben indokoltabb, ezért az elemzések során ezt az értéket használnom az értekezésben.

A jövedelem-egyenlőtlenségek vizsgálatakor az átlag használatának lehet nagyobb relevanciája, hiszen ekkor kifejezetten a szélső értékek vizsgálatára összpontosítunk. Ugyanakkor az átlag használata a köznyelvben jóval elterjedtebb különösen a jövedelem esetében, ezért szélesebb rétegek számára is könnyen értelmezhető a jelentése (bár a mediánátlag kifejezés használatával a köznyelv számára is érthetőbbé tehető a jelentés). Ismeretterjesztő jellegű írásokban a mediánátlag kifejezés használata segítheti a megértést.

A medián-jövedelemhez való viszonyításkor az 50 és 60%-os szegénységi küszöb használata a leginkább elterjedt. „A medián 50%-ánál alacsonyabb jövedelme a magyar

népesség alig 5%-ának van, ez irreálisan alacsony szegénységi szint lenne nálunk. Az EU-ban használatos 60% már realisabb, de valójában megélhetési gondokkal küzdő sok ember így sem minősül szegénynek.” (HAVASI–ALTORJAI 2005, 47 p.). A medián 60%-a az 50%-os küszöbértékhez képest az adatminőség szempontjából jóval robusztusabb (EUROSTAT 1998). A Task Force kutatócsoport¹ ajánlásaiban azonban arra hívja fel a figyelmet, hogy egyik küszöbérték esetén sem bizonyított a szegények és a nem szegények pontos elkülönítése. A szerzők tesztelték 13 európai ország jövedelemadatainak felhasználásával a küszöbérték szegénységi rátára gyakorolt hatását. Arra jutottak, hogy az átlag 50%-a, és a medián 60%-a közel azonos szegénységi arányt eredményez, ugyanezt tapasztalták az átlag 60%-a és a medián 70%-ának alkalmazásakor is (EUROSTAT 1998). Végso következtetéseikkor a medián-jövedelem 60%-a mutató használatát javasolták, bár ezt részletesen nem indokolták meg.

2.2.2.3 Az elemzési egység megválasztása

A szakirodalom megkülönbözteti a szegénység egyéni és háztartási szintű értelmezését. Az ehhez kapcsolódó szakmai viták filozófiai és értékrendi kérdéssé nőttek ki magukat. A kérdésfeltevés valahogy úgy hangzik, lehet-e az egyén a háztartás többi tagjától függetlenül szegény? ICELAND (2000) munkájában fejtegeti, hogy a háztartás felépítése sokszor igen bonyolult, az együttélési formák sokszínűsége miatt nehéz eldönteni, hogy ki tartozik valóban egy vagyonszösségbe, különösképp az elvált szülök gyermekeinek nem egyértelmű helyzete nehezíti a háztartás fogalmának élethű meghatározását.

A magyarországi gyakorlat egyértelműen a háztartást mint elemzési egységet helyezi előtérbe, külföldi szerzők munkáiban azonban egyre gyakrabban jelenik meg a szegénység egyéni alapon történő vizsgálata (PONTHEUX 2009; BRUDER ET AL. 2011; BRUDER–OBÁDOVICS 2012a). Különösen a dolgozó szegénység vizsgálatakor találkozhatunk ezekkel a módszerekkel. A szerzők azzal érvelnek az egyéni jövedelmek figyelembevétele mellett, hogy a dolgozó fogalom is egyéni szinten értelmezett tulajdonság, és mivel a dolgozó szegény egy fogalmat alkot, a fogalom másik fele is legyen egyéni szinten értelmezve.

¹ A Task Force kutatócsoportot Stockholmban hozták létre 1998-ban azzal a céllal, hogy ajánlásokat fogalmazzon meg a jövedelem-eloszlás, a társadalmi kirekesztés és szegénység statisztikák előállításához és összehasonlítható elemzéséhez.

A szegénység- és jólétkutatásokban általában a szegények arányát a teljes népességen belül vizsgálják. Tehát első lépésben meghatározzák, hogy egy háztartás szegény-e, majd ezt a tulajdonságot az egyénekre vetítik (feltételezve, hogyha egy háztartás szegény, akkor annak minden tagja szegény), és a szegénységi arányt a teljes népesség százalékában fejezik ki, nem pedig az összes háztartás százalékában. A két érték egyébként saját méréseim szerint csak kis eltérést mutat, a különbség elsősorban attól függ, hogy a különböző társadalmakban a háztartások mérete milyen kapcsolatban van a szegénységi kockázattal.

A szakirodalom alapos tanulmányozása és szakértőkkel való egyeztetéseket követően a háztartás alapú szegényszámítás mellett döntöttem, a dolgozatban ezt alkalmazom. A döntést az indokolta, hogy nem kívántam a dolgozó szegénység problémáját *feminizálni*. A nőkre jellemző alacsonyabb fizetések miatt magasabb arányban kerülnek a dolgozó szegények közé. A másik ok, amiért a háztartás alapú mérés mellett döntöttem, hogy azt az álláspontot érzem helyesnek, hogy a háztartási közösséget vagyonszösségnek tekintjük.

2.2.2.4 A vetítési alap alkalmazása

Az ekvivalencia skála abból indul ki, hogy az egy főre jutó jövedelmen alapuló szegénység mérési eljárás nem számol sem a források megosztásával, sem a háztartás méretgazdaságosságával, ezáltal felülbecsli a többszemélyes háztartások gazdasági szükségleteit az egyszemélyes háztartásokéhoz képest. A háztartás létszámának növekedése következtében a háztartások fogyasztási szerkezete is megváltozik, ennek számszerűsítésére törekszenek az ekvivalencia skálák. Ezek különböző fogyasztási súlyokat rendelnek a háztartások tagjai mellé. A koncepció mögött az az empirikus tapasztalat áll, hogy például egy kétszemélyessé váló háztartás kiadásainak nagysága nem növekszik kétszeresére az új tag megjelenésével. Ennek legfőbb oka, hogy vannak olyan háztartási kiadások (pl. lakhatási költségek, rezsi jellegű kiadások), amelyek függetlenek a háztartás méretétől, vagy azzal nem egyenes arányban nőnek.

GÁBOS ET AL. (2007) munkájukban kifejtik az OECD ekvivalencia skála koncepcióját és annak néhány kritikáját. A nemzetközileg elfogadott és használt skálák közül a legelterjedtebb az ún. OECD-skála, melynek két változata ismert. Az OECD I. skála 1 fogyasztási egységnek tekinti a háztartásfőt, a további felnőtt 0,7 és a háztartás tagjai 0,5 súllyal szerepelnek a háztartás fogyasztásában. A módosított OECD

ekvivalencia skála szintén 1-es súlyt rendel a háztartásfőhöz, de már alacsonyabb fogyasztási súlyt ad a további felnőttek (0,5) és a gyermekeknek is (0,3). Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a háztartás szegénységének megítélésében nem valós létszámmal állapítják meg az egy főre jutó jövedelmet, hanem ezzel az ekvivalens háztartásmérettel osztják a háztartás összes rendelkezésre álló jövedelmét. A két skála eltérését például egy két szülőből és három gyermekből álló háztartás ekvivalens méretének a megadásával mutathatjuk be. Az OECD I. skála szerint ennek a háztartásnak a mérete 3,2, míg a módosított skála szerint 2,4.

Legújabb kutatások (OECD 2009) a négyzetgyök skálát (square root) alkalmazzák, amely már nem tesz különbséget felnőtt és gyermekek között, és azt a megállapítást tekinti érvényesnek, hogy egy négyfős háztartás szükséglete éppen kétszerese egy egyszemélyes háztartásénak.

4. táblázat: Ekvivalens háztartásméret különböző ekvivalencia skálák alkalmazásával

	<i>OECD I. skála</i>	<i>Módosított OECD skála</i>	<i>Négyzetgyök skála</i>
1 felnőtt	1	1	1
2 felnőtt	1,7	1,5	1,4
2 felnőtt, 1 gyermek	2,2	1,8	1,7
2 felnőtt, 2 gyermek	2,7	2,1	2
2 felnőtt, 3 gyermek	3,2	2,4	2,2
<i>Elasticitás¹</i>	<i>0,73</i>	<i>0,53</i>	<i>0,5</i>

Forrás: OECD (2008) alapján saját szerkesztés

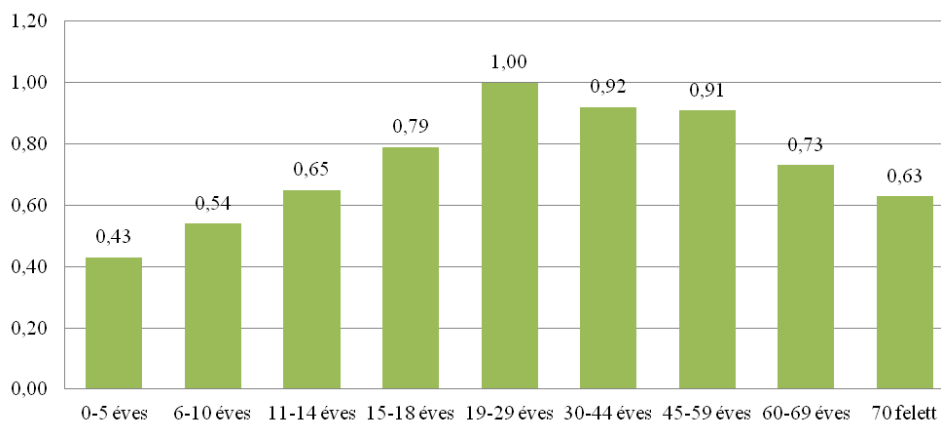
A szakirodalom az OECD skála első változatát túl meredeknek tartja (GÁBOS ET AL. 2007), úgy vélik, hogy a további háztartástagok fogyasztását túlzottnak feltételezi. A skála második változata valamelyest kezeli ezt a problémát, ám a skála-súlyok megállapítása mögött ezúttal sem elméleti, hanem intuitív alapokat találunk. „Az OECD-skála naiv becslésen alapul, nem találunk mögötte elméleti alapokat” – írja GÁBOS ET AL. (2007, 3 p.). Véleményem szerint a skálák legnagyobb hiányossága, hogy olyan feltételezésre építenek, miszerint a háztartásba beáramló jövedelmet a háztartástagok

¹ Az elaszticitás (**e**) az a hatványkitevő, amivel a háztartás gazdasági szükséglete (**N**) emelkedik, ha a háztartás nagysága (**S**) növekszik: $N=S^e$

maradéktalanul megosztják egymással. Erre a feltételezésre anélkül építenek, hogy a kérdést mélyrehatóbb elemzéssel megvizsgálták volna.

A hazai gyakorlatban alkalmazott ekvivalencia-skála (KSH 2001) szerkezete nagymértékű hasonlóságot mutat az OECD-skála első változatával. Az eltérés a gyermekek életkor szerint differenciált figyelembevételében merül ki. A KSH a 7 év alatti gyermekeket 0,5, a 7–14 éveseket 0,6, a 14 év felettieket pedig 0,7 fogyasztási egységnek, a háztartás további felnőtt tagjaival azonos súlyúnak tekinti. Ez viszonylag pontos és részletes megközelítésnek tűnik, hiszen az életkortól függ a fogyasztás mennyisége. Viszont hiányérzetünk lehet, hiszen annak ellenére, hogy a KSH skála szerinti súlyuk azonos, egy olyan háztartásban, ahol a harmadik felnőtt egy nyugdíjas személy, a háztartás fogyasztása lényegesen eltérő lehet egy két szülőből és egy 14 éven felüli eltartott gyermekből álló háztartáshoz képest.

Egy még kifinomultabb megközelítésnek ezt a hiányérzetet is sikerül pótolnia, ráadásul igazolja az előbbi feltételezést is. BARANYAI (1999) az 1996-os általános forgalmi adóból (ÁFA) és a fogyasztási adóból életkor szerinti fogyasztási megoszlások becslését végezte el mikro adatok segítségével. A módszer mai alkalmazásának hátránya, hogy közel 20 évvel ezelőtti adómértékekkel számol, holott 1996 óta több termék adótartalma is változott, illetve megváltozott a lakosság fogyasztási szerkezete is (KSH 2011).

3. ábra: Baranyai-skála szerinti korszpecifikus fogyasztási arányok

Forrás: Gábos et al. (2007)

ÉLTETŐ ÉS HAVASI (2002) munkájukban megvizsgálták az eltérő ekvivalencia skálák alkalmazásának hatását a szegénység kiterjedtségére. Tanulmányuk végén arra a következtetésre jutottak, hogy az ekvivalens jövedelem használatának sajátosságából

adódóan célszerű lenne nem egy nemzetek feletti, homogenizált számítási mód alkalmazására törekedni, hanem az eltérő nemzeti sajátosságokat figyelembe vevő egyedi skálákat alkalmazni. Mindamellett, hogy a megállapítás jogosságát vitatnám, fontosnak tartom megjegyezni, hogy ez esetben viszont a nemzetek közötti összehasonlíthatóság válik kérdésessé.

A Task Force kutatócsoport munkájában (EUROSTAT 1998) 13 európai ország vizsgálatán keresztül összevetette az OECD I. és OECD II. ekvivalencia skálák szegénységi rátára gyakorolt hatását. Megállapították, hogy a két skála használata során tapasztalt eltérés átlagos mértéke nem haladja meg a 2%-ot. Kifejtik, hogy az ekvivalencia skálák ugyan túlságosan leegyszerűsítik a háztartásban zajló erőforrás-felhasználást, de alkalmazásuk szükségszerű, hiszen a méretgazdaságosság szempontját valahogy figyelembe kell venni.

Láthatjuk, hogy a relatív jövedelmi szegénységszámítás alkalmazása esetén sok kérdést kell megválaszolni, illetve a szakirodalomban jelentős szakmai vita zajlik az egyes részkérdések tekintetében. Amennyiben azonban a megközelítés legfőbb kritikáját akarjuk megfogalmazni, akkor nem a részletkérdéseket kell tárgyalnunk. JOHN (2009) a relatív szegénység használatáról megfogalmazott kritikájában kiemeli, ha mindenkinek megkétszereződik a jövedelme, a relatív szegénység nem csökken, hiszen a szegények száma nem változik. Továbbá, ha mindenki jövedelme emelkedik, de az alacsonyabb jövedelmek a többenél kisebb mértékben nőnek, akkor is növekszik a relatív szegénység. Véleményem szerint a legfontosabb kritika, hogy a relatív szegénységszámítás nem a valós nélkülözést, hanem a jövedelem-egyenlőtlenségeket méri (GÁBOS–SZIVÓS 2002). Ezt később, az eredmények fejezetben be is bizonyítom. Továbbá, hogy nem veszi figyelembe azokat a nélkülözést mutató mérőszámokat (pl. depriváció), melyek valóságosabb képet adhatnának a valóban nélkülözők arányáról.

2.2.3 A depriváció

FERGE (1984) azt írja, hogy a köznapi nyelvben általában felcserélhetően használják a “szegénység” és “depriváció” fogalmait. A részletes meghatározások azonban világossá teszik, hogy tudományos helyzetelemzésnél miért célszerű e két fogalmat szétválasztani. Lényegében azért, mert a szegénység fogalma hagyományosan az anyagi szűkösséghez vagy épp az alacsony jövedelmekhez társul. Márpedig, ahogyan FERGE (1984) idézi TOWNSEND (1979) munkáját, “az életszínvonalak nem egy, hanem

több olyan rendszer működésétől függnnek, amelyek forrásokat osztanak el egyének, családok, munkacsoportok és közösségek között. Amikor pusztán a pénzjövedelmekre összpontosítanak, akkor megfelelnek azokról a – hagyományos és modern társadalmakban egyaránt kialakított – finom módozatokról, ahogyan ezek előnyöket nyújtanak és újraelosztanak”.

A nem jövedelmi típusú mérőszámok alkalmazása jelentős változáson ment keresztül az elmúlt évszázadban. ROWNTREE (1901) a termelésben dolgozók állapotát vizsgálta olyan dimenziók mentén, mint táplálkozás, egészségi állapot, lakáskörülmények. A mai deprivációs vizsgálatok célja természetesen egészen más, melynek alakulását leginkább Peter Townsend brit szociológus munkássága alakította a 70-es években. Elsőként hagyta el az addig alapvetőnek számító abszolút szegénységi mérőszámokat, és kezdte a szegénységmérést a társadalom jóléti állapotaként értelmezni. Townsend egyértelműen a deprivációs módszertan úttörőjeként számon tartott kutató. Különösképp a szubjektív depriváció mérésének kidolgozásában végzett igen jelentős munkát, amely nagy hatással volt a későbbi tudományos munkák módszertanára is. Felfogásában az deprivált, aki nem tud megfelelően étkezni, és nem tud részt venni olyan tevékenységekben vagy nem jut hozzá olyan tárgyakhoz, illetve nem tudja elérni azt az életszínvonalat, amelyet a társadalom alapvetőnek tart, széles körben elterjedtnek, elfogadottnak mond. A szegénység megítéléséhez két adatfelvételre volt szüksége, egyik a hagyományos jövedelmi helyzetet, másik pedig az úgynevezett deprivációs jellemzőket rögzítette. TOWNSEND (1979) így meghatározta azt a jövedelemszintet, amely alatt a deprivációs jellemzők száma drasztikusan emelkedik. Mutatójába 20 különböző tételt foglalt. Olvasatában a szociális és anyagi depriváció a következő tényezők mérésével számszerűsíthető:

1. Nem rendelkezik elegendő tüzelővel, hogy melegen tartsa lakását
2. Kevesebb, mint hat tartós fogyasztási cikkel rendelkezik a háztartás (beleértve a televíziót, hűtőgépet is)
3. Nincs televízió a háztartásban
4. Nincs hűtőszekrény
5. Nincs friss hús az asztalon a hét legtöbb napján
6. Kevesebb, mint fél liter tej jut egy főre hetente
7. Háztartás általában nem tart vasárnapi összejövetelt
8. Nincs meleg reggeli a hét legtöbb napján
9. Nincs megfelelő lábbelije nedves és száraz időre (kivéve csecsemők)

10. A háziasszony néha vagy gyakran használt ruhát vásárol
11. Nem vett új télikabátot az elmúlt 3 évben (csak háziasszonyok)
12. Az elmúlt karácsonykor a háztartás kevesebb, mint £10-ot költött
13. Az elmúlt egy évben nem voltak nyaralni
14. Az elmúlt 4 hétben nem költött vacsorát vagy italt házon kívül barátaival vagy rokonaival (15 évesnél idősebbek)
15. Nem volt rokona vagy barátja nála vacsorára vagy italra az elmúlt négy hét alatt (15 évesnél idősebbek)
16. Nem volt nála barátja játszani, az elmúlt 4 hétben (3-14 év közötti gyerekek)
17. Nem tartottak születésnap rendezvényt az utolsó születésnapján (3-14 év közötti gyerekek)
18. Kevesebb, mint 10 penny zsebpénzt kap (3-14 év közötti gyerekek)
19. Nem volt szórakozni, kikapcsolódni az elmúlt két hétben (pl. kocsmá, sportmérkőzés, mozi, színház, tánc)
20. Nem volt elég pénze az elmúlt két hétben, hogy elmenjen szórakozni vagy kikapcsolódni

Láthatjuk, hogy a fenti tényezők között több társasági életre vonatkozó tétel is szerepel. Ezek teljes mértékben hiányoznak a SILC adatállományból. A többi tétel sem hasonlítható a SILC adatállomány tételeihez, mivel Townsend nem vette figyelembe, hogy anyagi okok miatt vagy esetleg más okból nem teljesülnek a fenti tételek. A Townsend-féle szubjektív depriváció mérésére – mivel magam nem alkalmazom a módszertant – nem térek ki. Townsend munkáját többen kritizálták (pl.: PIACHAUD 1981; SEN 1992b), és a tényezők több változtatáson is átestek bevezetésük óta. Több kutatás (OSWALD 1997) készült olyan módszertannal, ami a deprivációs mutatóba szubjektív elemeket is próbál beépíteni. Beigazolódott azonban, hogy a jövedelemszint és az elégedettség két egymástól jól elválasztható kategória, amelyek nem korrelálnak egymással.

Egy OECD tanulmány szerint (FÖRSTER–D'ERCOLE 2005) a fogyasztás jellegű adatok – a jövedelemre támaszkodó adatokkal szemben – jóval közelebb állnak a háztartás hosszú távú bevételeihez, tehát kiküszöbölik azokat az eseteket, amikor egy háztartás pusztán ideiglenes anyagi nehézségei miatt minősül szegénynek. Ezek a háztartások ugyanis képesek fenntartani eredeti életszínvonalukat megtakarításaik terhére. A fogyasztás jellegű adatokat leggyakrabban azért kritizálják, mivel szubjektív

értékítéleten és személyes preferenciákon alapulnak. Az ehhez hasonló kritikákat a SILC adatállomány úgy küszöböli ki, hogy nem elégszik meg azzal, hogy rendelkezik-e a háztartás egy alapvető berendezéssel, hanem kitér arra, hogy ezt anyagi okokból kényszerül-e nélkülözni. Azokat a háztartásokat, ahol egyéb okok miatt nincs például televízió, ki lehet szűrni a deprivációs mutatóból.

FERGE (1984, 6 p.) szerint „nem elég, hogy az embernek munkából származó jövedelme legyen. Az is szükséges, hogy ezt a mai társadalom emberéhez méltó módon szerezzék meg – azaz ne egészségét károsító, képességeit visszaszorító munkával, vagy olyan fáradtsággal, önkizsákmányolással, ami lehetetlenné teszi, hogy másfajta tevékenységekbe is bekapcsolódjon.” A depriváció koncepciónál ezeket a tényezőket is figyelembe kell venni.

A depriváció fogalomkörébe számos tényezőt sorol a nemzetközi szakirodalom. Az Egyesült Királyság nemzeti statisztikai igen szerteágazó tényezőkből alkotják meg – Townsend munkásságára alapozva – a térségi deprivációs mutatót. Ennek dimenziói a következők:

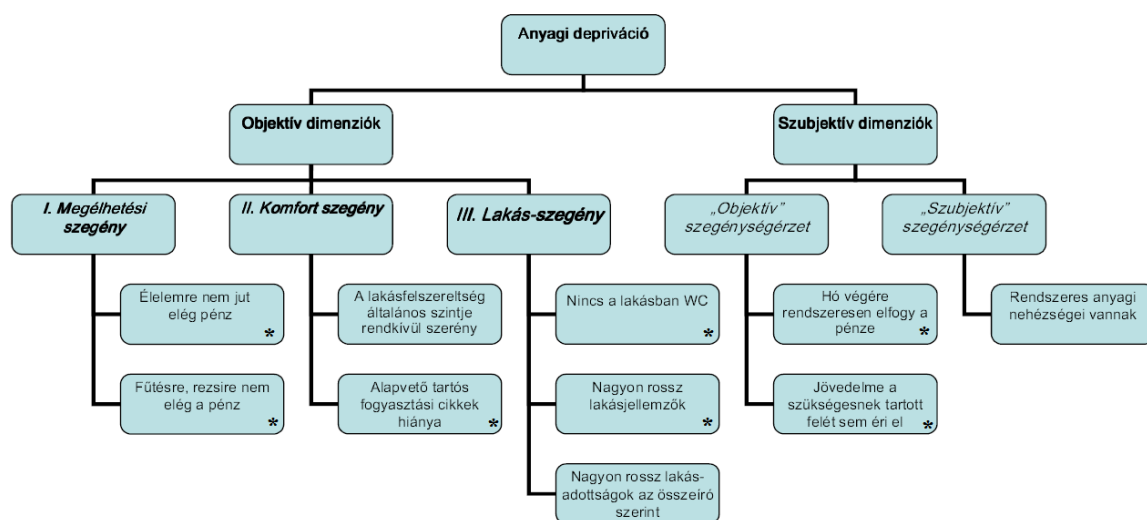
1. Jövedelem
2. Munkaerőpiaci jellemzők
3. Egészségi állapot
4. Iskolai végzettség
5. Lakhatási és geográfiai korlátok
6. Bűnözés
7. A lakáskörülmények belső és külső tényezői (CLG 2011).

Havasi Éva a magyar szegénységkutatás egyik előjárója. Tanulmányában (HAVASI 2008) az anyagi deprivációt úgy tekinti, mint a szegénység alapvető szükségletekre fókuszáló, nem pénzbeli dimenziója. Objektív és szubjektív deprivációs tényezőket különböztet meg. Az objektív dimenzió az alapvetőnek tekintett javakkal való ellátottságot, míg a szubjektív dimenzió a szegénységérzetet méri. Az objektív tényezőket három, míg a szubjektív elemeket két részterületre bontja. E négy dimenzió részletesebb tartalmát a 4. ábra foglalja össze. A tanulmányban felhasznált deprivációs mutató igen részletes, és a nélkülözés szerteágazó tényezőit foglalja magába. Sajnos azonban a módszer európai adaptációjára adathiány miatt nincs mód. A tényezők alapján a depriváció négy alapvető típusa különböztethető meg:

1. Megélhetési szegény: alapvető szükségletek kielégítésének korlátozottsága

2. Komfort-szegény: a tartós javak, a lakásfelszereltség alapvető szintjének hiánya;
3. Lakás-szegény: rossz lakáskörülmények;
4. Szegénységérzet: objektív és szubjektív. (HAVASI 2008)

4. ábra: Az anyagi depriváció dimenziói és tényezői¹

Forrás: Havasi (2008)

SPÉDER ÉS KAPITÁNY (2005) a szegénység-koncepciók közül a jövedelmi szegénységet, a rossz lakáskörülményeket, az általános deprivációt és az abszolút deprivációt definiálja, illetve egy korábbi munkájukban (SPÉDER–KAPITÁNY 2004) ezt kiegészítik még a szociálpolitikai szegénység koncepcióval.² Az általános depriváció vizsgálatához 18 tényezőt vettek figyelembe, és a modell csak az anyagi okokból eredő hiányokat értelmezi jóléti deficitként. A 18 tényező között helyet kapnak objektív és szubjektív tényezők is:

1. napi egyszeri meleg étkezés,
2. olyan lakás, amelyben mindenkinek van külön szobája*,
3. WC-vel, fürdőszobával vagy zuhanyzóval ellátott lakás*,
4. kert, terasz vagy kellemes környezetre nyíló erkély,

¹ Az ábrán csillaggal jelöltem azokat a tételeket, amelyek a SILC adatállományban rendelkezésre állnak. „Hó végére rendszeresen elfogy a pénze” tényezőt a „Ability to make ends meet” (vagyis hogy a háztartás kijön-e a pénzéből) tételnek feleltettem meg.

² Mivel munkámban a különböző deprivációs mutatók kiemelt jelentőséggel bírnak, a fenti koncepciók sajátosságait részletesen is bemutatom. Csillaggal jelölöm meg, és a könnyebb megkülönböztetés kedvéért dőlt betűkkel szedem azokat a tételeket, amelyek a SILC adatállományban rendelkezésre állnak.

5. *telefon**,
6. *autó**,
7. *színes televízió**,
8. *automata mosógép**,
9. mosogatógép,
10. videomagnó,
11. *számítógép**,
12. *évente legalább egyszer egy hét üdülés**,
13. rendszeresen vásárol új ruhát,
14. lecseréli előregedett bútorait,
15. előfizetése van vagy rendszeresen vesz újságot,
16. havonta egyszer meghívhatja barátait vacsorára,
17. havonta egyszer étteremben ebédel,
18. havonta 5 ezer Ft-ot meg tud takarítani.

A koncepció szerint annál súlyosabban deprivált valaki, minél több fenti jellemző hiánya igaz rá. A depriváció súlyossága szerint megkülönböztetik a következő kategóriákat; nincs hiány, 1–3 hiány, 4–7 hiány, 8–12 hiány, 13–18 hiány. Ezzel ellentétben az abszolút deprivációs módszertanból számúzik azokat a tényezőket, amelyek szubjektív jellegűek. A szociálpolitikai szegénység koncepció a szociális segélyezésre jogosultak körét tekinti szegénynek.

A lakás-szegénység meghatározása szerint lakás-szegény az a személy, akire a lent felsorolt öt tényező közül legalább kettő jellemző. Ez a dimenzió három részre tagolható:

1. Zsúfoltság: (1) *ahol egy egész szobára több mint 2 fő jut**¹; vagy (2) ahol nem jut egy felnőttre legalább 15, egy 14 év alatti gyermekre legalább 8 négyzetméter hasznos alapterület;
2. Rossz felszereltség: (3) *amelyben nincs WC és/vagy fürdő, zuhanyzó**; vagy (4) ahol egyáltalán nincs, illetve csak hagyományos egyedi helyiségfűtés (fa, szén vagy olajtüzelésű kályha) van.
3. Bizonytalan jogcím: (5) a lakó a lakásban, mint szobabérlő, társbérlő vagy ágybérlő lakik, esetleg azt szívességi alapon vagy egyéb jogcímen használja.

¹ * jelentése: a SILC adatállományban is rendelkezésre állnak

SPÉDER ÉS KAPITÁNY (2005) munkájában kritizálható, hogy az abszolút depriváció esetében nem zárták ki azokat az eseteket, ahol a felsorolt tartós fogyasztási cikkekkel nem anyagi, hanem egyéb okok miatt nem rendelkezik a háztartás. Írásukban ezt azzal indokolják, hogy „...az előzetes elemzések kapcsán arra a következtetésre jutottunk, hogy ésszerű lenne a tradicionális depriváltság Townsend-féle felfogásához közelebb eső megközelítéssel is dolgozni” (SPÉDER–KAPITÁNY 2005, p. 20).

Úgy gondolom, sok olyan háztartás van, ahol nem azért nincs televízió vagy autó, mert nem engedhetik meg maguknak e tárgyak birtoklását. Ezt igazolja a SILC adatállomány is. Magyarországon 2010-ben a 9785 megkérdezett háztartásból 2% nyilatkozta azt, hogy nem rendelkezik színes televízióval, ebből kétharmaduk megengedhetné magának, de egyéb okok miatt mégsem szerzi be azt. A személyautó kérdéssel hasonló a helyzet, a háztartások 50,6%-a nem rendelkezik vele, de több, mint felük egyéb okok miatt nem birtokol gépkocsit. Ésszerűbbnek tartom, hogy azon háztartások, amelyek egyéb megfontolásból nem vásárolnak televíziót vagy személyautót, ne kerüljenek a depriváltak közé.

Fontos kiemelni, hogy egy másik munkájukban SPÉDER ÉS KAPITÁNY (2004) azt írják, hogy az ilyen és ehhez hasonló deprivációs koncepciók feltételezik, hogy mindenki racionálisan költi el jövedelmét. A „racionális” módon elköltött jövedelembe véleményem szerint belefér, hogy valaki ugyan megtehetné, de mégsem vesz mobiltelefont, televíziót vagy autót. Viszont az már valóban a nélkülözésre utal, ha ezekre szükségét érez, de anyagi okok miatt nem engedheti meg magának.

A következő módszer melyet bemutatok az Európai Unió szociális indikátor-portfólió (EUROSTAT 2012) anyagi depriváció jelzőszáma, melyet több hazai és nemzetközi elemzési is adaptál (pl.: GÁBOS–SZIVÓS 2010; BERNÁT–HAJDU 2011), és amelynek adatforrása a SILC adatállomány. A GUIO (2009) által publikált európai modell elsődleges indikátora szerint anyagi depriváltnak tekinthető valaki akkor, ha az alábbi – a háztartás pénzügyi nehézségeinek percepcióját és tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottságát felölelő – kilenc tétel közül legalább három esetében nélkülözőként azonosítható. Az elsődleges indikátor célja, hogy az anyagi nélkülözés kiterjedtségét mutassa. A modell másodlagos indikátora megmutatja az elsődleges index szerint depriváltak körében a tételek átlagos számát. Ennek célja, hogy az anyagi nélkülözés súlyosságát jelenítse meg. Az alkalmazott tételek a következők:

1. Képes-e a háztartás arra, hogy váratlan, nagyobb összegű kiadást saját forrásból fedezzen?
2. Előfordult-e az elmúlt évben, hogy pénzhány miatt nem tudták befizetni a lakbért, lakástörlesztést, közös költséget, közüzemi díjat, pénzkölcsön törlesztőrészletét?

Megengedhetnék-e maguknak, hogy:

3. automata mosógépük legyen?
4. színes televíziójuk legyen?
5. telefonjuk (vezetékes vagy mobil) legyen?
6. személyautójuk legyen?
7. évente legalább egy hétre elmenjenek nyaralni?
8. legalább minden második nap húst egyenek?
9. lakásukat megfelelően fűtsék?

FÖRSTER ET AL. (2004) vezetik be az úgynevezett konzisztens szegénységet (Consistent Poverty), amely egyszerre veszi figyelembe a jövedelmi szegénység és deprivációs mutató teljesülését, ráadásul a jövedelmi szegénység mérésénél a nemzeti medián-jövedelem helyett bevezeti az EU18 medián-jövedelméhez való viszonyítást. Förster és szerzőtárainak elgondolása átdolgozott formában alkalmazásra kerül a jelen értekezésben is.

2.2.4 A szubjektív szegénység

A szubjektív szegénységméréssel kapcsolatos szakirodalommal csak röviden foglalkozom, mert az értekezés eredményeinél nem használom a szubjektív szegénységmérés módszerét. A szubjektív jólét kutatása az 1960-as évektől kapott nagyobb szerepet. A kutatások elsősorban az egyének boldogságérzésére, elégedettségére voltak kíváncsiak. Az embereket kérdőíves felmérésben arról kérdezték, hogy saját bevallásuk szerint milyen a gazdasági helyzetük, az élettel való elégedettségük, és mennyire érzik magukat boldognak. Szubjektív véleményüket egy ordinális skálán kellett megadniuk, melyet CANTRIL (1965) kutatási alapján Cantril-létrának (Cantril ladder) neveztek el. Tehát, ahogy TÓTH (2002, 230 p.) is írja „a szubjektív szegénységi mérőszámok koncepciója szerint azt, hogy ki tekinthető szegénynek, maguk a szegények

tudják a legjobban. (A jóléti közgazdaságtan nyelvén ez annyit tesz, hogy hasznossági függvényeik mások számára nem hozzáférhetők, azokat ők maguk tudják definiálni.)”

A későbbekben a módszert továbbfejlesztve azt a jövedelemösszeget kérdezték, amelyből az egyén meg tudna élni, illetve minimálisan szükséges az élethez. Ezt meghatározva a szegénységi küszöböt mint egy sajátos abszolút határt használják a szegénységi ráta meghatározásához. Ennek úttörői HAGENAARSD ÉS VAN PRAAG (1985) és KAPTEYN ET AL. (1988) munkái voltak. Van Praag és Hagenaars a leyden-i egyetem kutatói voltak, nevükhöz fűződik az ún. leyden-i szubjektív szegénységi skála, mely azt vizsgálja, hogy mi az a jövedelemösszeg, amiből nagyon rosszul, rosszul, nem kielégítően, kielégítően, jól és nagyon jól meg lehet élni (VAN PRAAG–FRIJTERS 1999). A leyden-i szemlélet kritikáját SEIDL (1994) fogalmazta meg, ami az adott válaszok logaritmikus eloszlásának bizonyítási folyamatára vonatkozott. VAN PRAAG ÉS KAPTEYN (1994) viszontválaszukban a probléma-felvetést megalapozatlannak ítélték.

A szubjektív szegénységmérés alapját napjainkban is az képezi, hogy az egyén, illetve a háztartás mit gondol saját jóléti helyzetéről. Ferge Zsuzsa több szubjektív szegénységi kutatást folytatott Európában és Magyarországon egyaránt (pl.: FERGE 1997, DÖGEI–FERGE 1998). FERGE ÉS DÖGEI (1998) megállapítják, hogy a szubjektív szegénység erősen életkorfüggő. Az életkor előrehaladásával a szubjektív szegénységérzet nő. Megállapításuk azért különösen érdekes, mert a jövedelemalapú szegénységmérések tapasztalatai azt mutatják, hogy a jövedelmi szegénység az idősebb korosztályokat kevésbé fenyegeti. Az Eurobarométer adatfelvétel szintén egy ismert szubjektív szegénységgel foglalkozó kutatás, amely tulajdonképpen az Európai Bizottság közvélemény-kutató tevékenysége (EC 2010b).

A szubjektív szegénység módszertani megalapozottsága pontosan szubjektív volta miatt vet fel kérdéseket. RAVAILLON (2012) is leírja, hogy a szubjektív szegénység a szegénységmérési módszerek legátadhatóbb formája. Az, hogy valaki hogyan ítéli meg saját anyagi helyzetét sok mindentől függ, többek között a személyiségjegyeitől. Kérdéses egy ilyen mutató nemzetközi összehasonlíthatósága a kulturálisan sokszínű Európában. Véleményem szerint a szubjektív szegénységmérésnek van létjogosultsága, az eredményekből való következtetésekkel azonban óvatosan kell bánni, észben tartva a szubjektivitásból eredő esetleges torzításokat.

2.2.5 *A szegénység mutatójával szemben támasztott általános követelmények*

A korábbi fejezetekben áttekintettem, hogy a szakirodalom alapján a szegénység mérésére milyen eszköztár áll rendelkezésre. Ezek alapján elmondható, hogy a szegénység megítélése rendkívül szerteágazó képet mutat. A következőkben röviden összefoglalom, hogy véleményem szerint a szegénység valamely mutatójának milyen általános ismérveknek kell megfelelnie. Ezt azért tartom szükségesnek, mert az értekezésben megfogalmazom a meglévő, Eurostat féle szegénységszámítás kritikáját. Egy Európai Unióra alkalmazott szegénység mutatóval szemben támasztott általános követelmények tehát a következők:

1. Számításához legyen európai szinten harmonizált, elérhető, megbízható adat.
2. Tegye lehetővé a szegénység dinamikájának megfigyelését idősoros elemzéssel visszamenőleg és előremenően is.
3. Azokat tekintse szegénynek, akik valóban nélkülöznek.
4. Ismerje el, hogy egy bizonyos jövedelemszint felett már nem tekinthető valaki szegénynek.
5. Az Unió teljes területén érvényes eredményeket adjon, de tegye lehetővé a tagállamok összehasonlítását.
6. Alkalmas legyen arra, hogy az uniós alapok és a nemzeti szociálpolitikák is építsenek rá.

A későbbiekben az eredmények fejezetben kifejtem, hogy a bevezetett új szegénységszámítási módszer mennyiben felel meg a fent leírt követelményeknek.

2.3 Dolgozó szegények

2.3.1 *A dolgozó szegénység kialakulása*

Sokan úgy vélekednek, hogy a jelenség az iparosodás időszaka alatt alakult ki, ahogyan ENGELS (1999) egyik munkájában írja, vagy említhetnénk ROWNTREE (1901) tanulmányát, melyben a 20. század kezdetén tapasztalható elszegényedést tanulmányozta Angliában. HOBBSAWM (1988) művében a munkásosztály anyagi helyzetét tanulmányozta 1789 és 1848 között. Mások a probléma kialakulását az Egyesült Államok területére helyezik, ahol a dolgozó szegények társadalmát politikai kérdésként kezelik évtizedek óta. KLEIN ÉS RONES (1989) módszertani megállapításaira alapozva GARDNER ÉS HERTZ

(1992) amerikai kutatók az 1990-es évre vonatkozó adatokat közölnek a dolgozó szegényekről. SLACK (2010) a dolgozó szegények térbeli elhelyezkedését vizsgálta, és arra a következtetésre jutott, hogy a vidéki (várostól távoli) térségekben nagyobb a dolgozók szegénységi fenyegetettsége.

A modern dolgozó szegény koncepció az Egyesült Államokból származik, ahol a 70-es évek elejétől kezdve mind a politika, mind pedig a kutatók komolyabban kezdtek az egyre nagyobb méreteket öltő társadalmi problémával foglalkozni. Az Amerikai Foglalkoztatási Statisztika Iroda 1989 óta minden évben kiadja az *A profile of the working poor* című tanulmányt, melynek első szerzői KLEIN ÉS RONES (1989) amerikai közgazdászok voltak. Elemzésükben a dolgozó szegények néhány tulajdonságát hasonlították össze a dolgozó nem szegényekével. Számításaik szerint 1987. évi adatok alapján a 16 évnél idősebb amerikai lakosság egyharmada a dolgozó szegény kategóriába esett. A szerzőpáros következtetéseiben felhívja a figyelmet az alacsony bérért és fizetésért teljes munkaidőben dolgozóakra, a feketékre és a gyermekeiket egyedül nevelő nőkre, valamint a képzés és oktatás – mint a szegénység elkerülésének eszközének – fontosságára.

LEVITAN ET AL. (1993) szerint a dolgozó szegénység az Egyesült Államok egy óriási ellentmondása. A munka és szegénység együttes jelensége ellentétes az amerikai erkölcsi világképpel, miszerint a munkára való hajlandóság anyagi jólétet biztosít, és megfelelnek arról az uralkodó nézetről, hogy a munkaképes korú állampolgárok elszegényedése valamiféle deviáns viselkedés következménye, vagyis a munka iránt való elköteleződés hiányáé. Kutatásuk célja alapvetően az volt, hogy többet tudjanak meg a dolgozó szegényekről, hol élnek, milyen életkorúak, milyen az iskolai végzettségük és milyen háztartásban élnek? Tanulmányukban a dolgozó szegényeket hasonlították össze a nem dolgozó szegényekkel.

Véleményem szerint a dolgozó szegényeket a nem dolgozó szegényekhez hasonlítani nem szerencsés. Ezért az értekezésben nem a teljes népességre nézve mutatom ki a dolgozó szegények arányát. Nyilvánvaló, hogy a dolgozó szegényeket és a nem dolgozó szegényeket megkülönböztető legfontosabb tényező a foglalkoztatottság. A kutatásom szempontjából sokkal érdekesebb az, hogy mi választja el egymástól a dolgozó szegényeket a dolgozó, de nem szegény népességtől, hiszen a dolgozó nem szegény állapot lenne az ideális. Azt vizsgálom, hogy a dolgozók csoportján belül milyen tényezők tesznek valakit szegénnyé.

A szakirodalom gyakran összefüggésbe hozza a dolgozó szegénység kialakulását a jóléti állam jellemzőivel (LOHMANN 2006). Minél bőkezűbb egy állam, annál alacsonyabb a szegények aránya. Ugyanakkor érdekes megállapításra jut SUTHERLAND (2001), aki megállapítja, hogy a dolgozó szegények aránya nem érzékeny a minimálbér alakulására. Ezt azzal magyarázza, hogy a szegénység megállapításához alkalmazott mutató a háztartás összes jövedelmét veszi alapul, így a minimálbérrel rendelkező háztartástag egy másik családtagja kereshet annyit, hogy az egész háztartás a szegénységi küszöb fölé emelkedjen. SUTHERLAND (2001) megállapításai ellenére érezzük, és más szerzők is arra a következtetésre jutnak (pl.: OECD 2009; CONNOLLY 2008; GOTTFRIED–LAWTON 2010), hogy a minimálbér összességében mindenképp jó hatással van a dolgozó szegények helyzetére.

A dolgozó szegényekkel foglalkozó tanulmányok többsége tehát elsősorban az alacsony fizetéseket teszi felelőssé a dolgozó szegénység kialakulásáért. Egy kanadai tanulmány (FORTIN–FLEURY 2004) azonban meglepő eredményre jut, mégpedig, hogy a dolgozó szegénység és az alacsony fizetések egyáltalán nem szükségszerűen járnak együtt. A tanulmány szerint a dolgozó szegények 53%-a rendelkezik alacsony fizetéssel, míg az alacsony keresettel rendelkező munkavállalóknak csak 18% esik a dolgozó szegény kategóriába. Ennek okát a szerző – véleményem szerint helyesen – abban látja, hogy a két fogalom nem ugyanazon a síkon mozog. A munkaerőpiaci státusz egy abszolút egyéni szintű tulajdonság, míg a szegény fogalom egy olyan meghatározás, amely az egyén háztartásának összjövedelmére épít. Az első esetben tehát csak az egyén jövedelme határozza meg, hogy az illető alacsony fizetéssel rendelkezik, míg a dolgozó szegények jövedelme az egy háztartásban élő családtagok összjövedelmétől függ. Következésképpen, a dolgozó szegények csoportja gyakran részhalmaz a alacsony fizetéssel rendelkező munkavállalók halmazának, ugyanakkor ez fordítva kevésbé igaz, vagyis a legtöbb alacsony keresetű munkavállaló nem szegény.

STRENGMANN-KUHN (2002) az alacsony jövedelműek helyzetére egy megoldási javaslatot dolgozott ki. Munkájában egy parciális alapjövedelem (Partial Basic Income) bevezetését szorgalmazza a szegénységi küszöb alatti jövedelemből élőknek. Ez pótlólagos jövedelemként jelenik meg a háztartásban, melynek forrása a nemzeti költségvetés. A pótlólagos jövedelem bevezetését részletesen kidolgozza, sőt a háztartás gyermek tagjaira is kiterjeszti.

Az Európai Foglalkoztatási Stratégia 1997-es bevezetése és a 2000-ben elfogadott Lisszaboni Szerződés megkötése óta a dolgozó szegények az európai fejlesztési politikák előterébe is bekerültek. A társadalmi befogadás támogatásának keretében – a laeken-i indikátorokat kiegészítendő – bevezettek egy új mérőszámot, amely a foglalkoztatásban állók szegénységi kockázatát hivatott mérni. Ezt a mutatót bevezetése óta sokan elemzik és kritizálják (pl.: LELIÈVRE ET AL. 2004; PONTHEUX 2007; CAZENAVE 2006). Érvelésük hasonlít a kanadai szerzőpáros (FORTIN–FLEURY 2004) érveléséhez, vagyis az európai megközelítés is figyelmen kívül hagyja, hogy a dolgozó szegények egy olyan fogalmi probléma középpontjában állnak, ami két vizsgálati szintet tömörít magába (egyén és háztartás). Másodsorban a mutató feltételezi, hogy a háztartásba beáramló jövedelem egészét szétosztják a háztartás szükségletei szerint. Ez a kérdés azonban még további kutatásra, tisztázásra vár. Végül, a háztartási jövedelmek összevonása a női szegénység kockázatának megítélésében is tévútra vezethet, hiszen a nők gyakran élnek együtt olyan férfiakkal, akik a jövedelmük segítségével felemelik őket a szegénységi küszöb fölé, míg a férfiak gyakran élnek együtt olyan nőkkel, akik kevésbé aktívak a munkaerőpiacon (PONTHEUX 2009).

A szakirodalom gyakran keveri a dolgozó szegények és az alacsony keresetűek fogalmát. Különböző európai országtanulmányokban (CAPPELLARI 2002; LUCIFORA 1997; VALKENBERG 2000) a dolgozó szegénységet az egyének jövedelméből állapítják meg. A dolgozó szegény fogalom inkább az általános életszínvonalat kell tükrözze, vagyis az egyén szegény, ha szegény háztartásban él. A háztartás szegénységét a háztartás egy főre eső jövedelme alapján állapítjuk meg, míg az alacsony bér a háztartástagok egyéni tulajdonsága, mely nem függ a háztartás méretétől.

Néhány a dolgozó szegénység kiterjedtségét mérő tanulmány eredményei alapján fogalmat alkothatunk a jelenség súlyáról. KAPSOS (2004) szerint 2003-ban 550 millió dolgozó szegény élt a világon. BRUDER ÉS OBÁDOVICS (2012b) a 2007-es évre vonatkozóan 525 ezer főre becsülték a dolgozó szegények számát Magyarországon. (EU15-ök országait tekintve a dolgozók 7%-a volt szegény (BARDONE–GUIO 2005). 2006-ban az EU25 tagállamára nézve ez az arány 8% volt (ALLÈGRE 2008).

2.3.2 A dolgozó szegénység alakulását befolyásoló munkaerőpiaci folyamatok

A dolgozó szegények abban térnek el a nem dolgozó szegényektől, hogy foglalkoztatásban állnak. Fontos ezért annak vizsgálata, hogy a munkaerőpiaci

jelenségek, amely az összes foglalkoztatottat érinti, mennyiben vannak hatással a dolgozó szegénység alakulására. Elsősorban azt kell megjegyezni, hogy a dolgozó szegénységhez hozzájáruló tényezők pontos feltérképezéséhez az egyes országok intézményi hátterét is szükséges ismerni. Ennek ellenére a következőkben összefoglalom, hogy a szakirodalom alapján milyen általános érvényű megállapítások lelhetők fel e tényezőkkel kapcsolatban.

Elsőként említeném ALLÈGRE (2008) munkáját, aki az EU25 tagállamokról készített elemzéseiben arra a megállapításra jut, hogy az alacsony bérek jelenléte egyértelműen növelik a dolgozó szegények számát. Ezt CRETТАZ ÉS BONOLI (2010) azzal pontosítja, hogy az órabérek, vagyis az éves jövedelem osztva az éves ledolgozott órák számával, szintén negatív összefüggést mutat a dolgozó szegények arányával. Érdekes megállapítás továbbá, hogy a ledolgozott átlagos heti óraszám növekedésével nő a dolgozó szegények aránya is, vagyis a magas dolgozó szegénységi rátával rendelkező országok foglalkoztatottjai több időt töltenek munkával. Ez véleményem szerint inkább a másik oldalról közelítendő, a szegény országokban több órát kényszerülnek dolgozni a megélhetésért. ALLÈGRE (2010) kutatási továbbá a következő összefüggéseket igazolták:

- A határozatlan idejű munkaviszony, illetve az idegymunka növeli a dolgozó szegénység kockázatát.
- A háztartás alacsony munkaintenzitása csökkenti az egy főre eső jövedelmet, ezért a háztartás dolgozó tagját is könnyen a szegénységi küszöb alá sodorja.
- A részmunkaidős foglalkoztatás az előbb említett munkaintenzitáshoz hasonlóan (a teljes munkaidőben való foglalkoztatottsághoz képest) csökkenti a háztartásba áramló jövedelmet, ezzel növeli a dolgozó szegénnyé válás esélyét.

A szerző továbbá azt is megállapítja, hogy a munkanélküliség és a dolgozó szegénység alakulása között nincs összefüggés a vizsgált 25 tagállamot tekintve, tehát a munkanélküliség csökkenése nem jár feltétlenül együtt a dolgozó szegények helyzetének javulásával, holott azt gondolnánk, hogy a munkanélküliség csökkenése a háztartások összjövedelmét növeli, ezzel csökkentve a szegénységi küszöb alá kerülők számát. Azonban megjegyzendő, hogy a munkanélküliség alakulását inkább a szegénység alakulásával kellene összevetni idősorosan, hogy az összefüggésről megbízható következtetésre juthassunk.

A minimálbér növekedése, ahogy korábban említettem, elméletben csökkentheti a dolgozó szegények arányát, és ALLÈGRE (2010) igazolta is, hogy arányának növekedése

az átlagfizetésekhez képest csökkenti a dolgozó szegények arányát. A dolgozó szegények helyzetét tekintve a minimálbér szerepén kívül PALACIOS ET AL. (2009) kiemeli még a munkaerő-kölcsönzés szabályozását és a felmondással kapcsolatos iránymutatásokat. Ezen kívül fontosnak tartják még az előmenetellel kapcsolatos általános szokásokat, a munkabér legalább inflációval történő emelkedését, illetve annak ösztönzését, hogy a munkáltatók bizonyos szempontból hátrányos helyzetben lévő munkavállalókat alkalmazzanak.

Érdekes kérdés továbbá, hogy a foglalkoztatottság alakulása hogyan hat a dolgozó szegények helyzetére. Természetesen a foglalkoztatottság növekedésével csökken a dolgozó szegények aránya is. A nők foglalkoztatási rátájának növekedése azonban a férfiakéhoz képest jóval erőteljesebb csökkenést eredményez a dolgozó szegények arányában (ALLÈGRE 2010). Vitathatatlan, hogy a háztartás munkaintenzitásának növekedésével csökken a dolgozók szegénységi kockázata, azonban úgy tűnik, hogy ez a hatás a nők munkaintenzitásának növekedése esetén különösen jelentős.

2.3.3 Az egységes definíció hiánya

A dolgozó szegény fogalom meghatározása nem könnyű feladat, mivel két olyan területet kombinál, amit eddig nemigen párosított a kutató társadalom. Ez a két terület a foglalkoztatottság és a szegénység (BRUDER ET AL. 2011). A 20. században a szegénységet leginkább a munkanélküliséggel vagy a munkaerőpiaci inaktivitással párosították. Elődeinktől azt tanultuk, hogy a munka az, ami a szegénységtől megmenekít minek. A munkanélküliség volt az egyetlen munkaerőpiaci tényező, amivel szegénységet magyaráztuk. SPÉDER (2002) azt írja, hogy a szegények és a nem szegények közötti törésvonal alapvetően a munkával rendelkezők és a munkával nem rendelkezők között húzódik. Azonban ismét hangsúlyozni kell azt, hogy az értekezés további részében elsősorban nem a munkanélküliség okozta szegénységgel foglalkozom, a megfigyelt populáció a munkavállaló réteg.

A dolgozó szegénység szakirodalma módszertanilag rendkívül heterogén. A dolgozó szegénység aránya nagyon érzékeny néhány kulcstényezőre, mint például arra, hogy kit tekintünk szegénynek, hogyan definiáljuk a dolgozókat, milyen jövedelmeket veszünk figyelembe és így tovább. Bár minden kutató egyetért abban, hogy a dolgozó szegények azok, akik dolgoznak, de mégis szegények, a módszertani/statisztikai megvalósítások mégis nagyban eltérnek egymástól.

2.3.3.1 A szegénység fogalma

A szegénység fogalmát tekintve az európai dolgozó szegények témakörében született irodalom meglehetősen szilárd lábakon áll. Legtöbb szerző a relatív szegénységi küszöbhez mérten állapítja meg a szegénység meglétét vagy hiányát. Eszerint szegény az, akinek háztartásában az egy főre jutó jövedelem a nemzeti medián-jövedelem 50 vagy 60 százaléka alá esik. A szükségletek figyelembevételére többnyire az úgynevezett OECD II., azaz módosított ekvivalencia-skálát alkalmazzák, amely a háztartás egyes tagjaihoz különböző fogyasztási súlyt rendel.

Az Amerikai Foglalkoztatási Statisztika Iroda egy olyan abszolút, dollárban kifejezett szegénységi küszöböt határoz meg, amely a háztartás méretétől függően változik. Ezt a módszert alkalmazza KLEIN ÉS RONES (1989) valamint GARDNER ÉS HERZ (1992) amerikai kutatók is. Ausztrál kutatásokban (ROBSON–RODGERS 2005) az európai formulát részesítik előnyben, a relatív szegénységi küszöböt a nemzeti medián jövedelem 50%-ához kötik.

2.3.3.2 A dolgozó fogalma

A dolgozó fogalma Európán belül is rendkívül változatos. A francia INSEE¹ meghatározása szerint (LAGARENNE–LEGENDRE 2010) dolgozó az a személy, aki a tárgyévben legalább 6 hónapot töltött a munkaerőpiacon, ebből minimum 1 hónapot tényleges foglalkoztatásban. Az európai megközelítés – melyet az Eurostat is alkalmaz a dolgozók szegénységi kockázatának méréséhez – szerint dolgozók azok, akik a felmérés idején is alkalmazásban álltak, és a referencia időszakban (egy év) legalább 7 hónapot töltöttek tényleges foglalkoztatásban. Vannak olyan vélemények (KLEIN–RONES 1989) is, melyek szerint a dolgozó szegény fogalomkörét tágabban kell értelmezni, és a munkanélküliek csoportját, illetve a táppénzes időszakokat is munkával töltött időszakként kell tekinteni. Így az Amerikai Foglalkoztatási Statisztika Iroda meghatározása szerint dolgozó az, aki a referenciaévben legalább 27 hetet töltött munkaerőpiacon munkával vagy munkakereséssel.

Lényeges kérdés továbbá az, hogy a szegénység meghatározásában milyen jövedelmeket veszünk számításba. A szakirodalom áttekintése után, többféle megközelítési módot vehetünk számba. Legelterjedtebb módszer az egy főre jutó

¹ Institut national de la statistique et des études économique (francia). Magyarul: Nemzeti Statisztikai és Gazdaságelemzési Hivatal

jövedelem használata a dolgozó szegénység mértékének feltérképezésére. Ezt a megközelítést használja az EUROFOUND (2010) által készített tanulmány is. Vannak azonban más megközelítések (PONTHIEUX 2009), amelyek például csak a munkajövedelmet veszik alapul, arra hivatkozva, hogy amennyiben valóban a dolgozók szegénységére vagyunk kíváncsiak, akkor a munkával megkeresett jövedelmen kívül egyéb bevételeket és transzfereket ne vegyünk számításba. Ezen kívül a jövedelmek számbavétele történhet adózás előtt vagy adózás után, szociális juttatásokkal vagy azok nélkül.

Más irányú megközelítések (WOOLEY–MARCHAL 1994; KABEER 1994; MEULDERS ET AL. 2009; PONTHIEUX 2009) azt sugallják, hogy a háztartás, mint jövedelemszerző egység a szegénység hamis értékeléséhez vezet. A háztartás egyfajta fügefalevél a szegénység megítélésében, hiszen egyesek azért kerülnek a szegénységi küszöb fölé, mert a háztartásukban van olyan személy, akinek jövedelme felemeli őket a szegénységből. A háztartás alapú megközelítés ugyanazt a szegénységi kockázatot rendeli a háztartás minden tagjához, figyelmen kívül hagyva azt, hogy a háztartás tagjainak egyéni, egymástól eltérő keresete van. SEN (1990) Nobel-díjas közgazdász szerint például létezik egy olyan automatikus társadalmi válasz, miszerint aki kisebb mértékben járul hozzá a háztartás összjövedelméhez, kevesebbet is használhat fel a háztartás javaiból.

PONTHIEUX (2009) vezette be az egyéni jövedelmek alapul vételével a munkajövedelmi szegénység, más néven a gazdasági szegénység fogalmát. A szerző csak a foglalkoztatásból származó, vagy ahhoz szorosan kapcsolódó bevételeket vette számításba, mint a bérek és fizetések, egyéni vállalkozók jövedelme, a munkanélküliek ellátásai és a táppénz. E tanulmány – az Eurofound 2010-es tanulmányával ellentétben – kimutatta, hogy a nők a férfiakhoz képest sokkal inkább kitettek a jövedelmi szegénység kockázatának. Azonban fontos kiemelni, hogy PONTHIEUX (2009) tanulmánya az egyéni jövedelmeken alapul, tehát nem veszi figyelembe a szegénység meghatározásánál, hogy a háztartás többi tagja mennyit keres vagy mennyit fogyaszt. MEULDERS ET AL. (2009) is egy olyan módszertannal kísérleteztek, amely segítségével az egyének szegénysége háztartásuk paramétereitől teljesen függetlenül értelmezhető. Ők az egyéni szintű jövedelmekhez hozzáadták a háztartási különböző jövedelmeit, mint a lakhatási támogatás, családi pótlék, stb. Ezeket az összegeket értelemszerűen a háztartásban élő felnőttek között vagy – például a családi pótlék esetében – a szülők között osztották szét.

Véleményem szerint a jövedelmek egyéniesítése a szegényszámitási törekvésekben újfajta megközelítés, amelynek még ki kell fornia az idők során. Ebből az elképzelésből ugyanis hiányzik a háztartás kiegyenlítő szerepe, vagyis hogy az alacsony jövedelműek szegénységén segíthet a háztartásban élő magasabb keresetű egyének jövedelme. Az 5. táblázatban összefoglalom a különböző dolgozó szegénységgel kapcsolatos kutatásokban fellelhető meghatározásokat és az alkalmazott szegénységi küszöbököt.

5. táblázat: A dolgozó szegények definíciói a szakirodalom alapján

Ország	Adatforrás	Dolgozó fogalma	Szegénységi küszöb
EU	Eurostat	-legalább 15 óra/hét (MARLIER–PONTHEUX 2000) -az év legalább 6 hónapjában foglalkoztatásban állt	nemzeti medián-jövedelem 60%-a (a háztartások ekvivalens rendelkezésre álló jövedelme) (<i>Relatív jövedelmi szegénység</i>)
FR	-INSEE (Nemzeti Statisztikai Hivatal) -Nemzeti Akcióterv a Társadalmi befogadásért	-az év legalább 6 hónapjában foglalkoztatásban állt, vagy munkát keresett -legalább 6 hónapot dolgozott -az év legalább 1 hónapjában volt állása	nemzeti medián-jövedelem 60%-a (esetenként 70%) (a háztartások ekvivalens rendelkezésre álló jövedelme) (<i>Relatív jövedelmi szegénység</i>)
BE	Nemzeti Akcióterv a Társadalmi befogadásért	-az év legalább 6 hónapjában foglalkoztatásban állt, vagy munkát keresett -legalább 6 hónapot dolgozott	nemzeti medián-jövedelem 60%-a (a háztartások ekvivalens rendelkezésre álló jövedelme) (<i>Relatív jövedelmi szegénység</i>)
CH	Svájci Központi Statisztikai Hivatal	-aktív egyének, függetlenül attól, hogy hány órát dolgoznak -teljes munkaidőben foglalkoztatottak (36 óra/hét) -a hét legalább 40 órájában hasznát hajtó tevékenységet végzett	szegénységi küszöb: minimálbér + imputált közepes lakbér + alapvető társadalombiztosítás költsége (<i>Abszolút adminisztratív szegénység</i>)
USA	Népszámlálás Iroda (USCB)	A háztartás tagjai által összesen ledolgozott munkaóra nagyobb vagy egyenlő 1750-nél (44 hét)	Központi szegénységi küszöb (FPL) (<i>Abszolút jövedelmi szegénység</i>)
	Munkaerőpiaci Statisztikai Iroda (USBLS)	azok az egyének, akik az év legalább 27 hetében dolgoztak vagy munkát kerestek	
	Amerikai kutatók	azok a felnőttek, akik legalább 1000 órát dolgoztak egy évben	A központi szegénységi küszöb kevesebb, mint 125-150-200%-a (<i>Abszolút jövedelmi szegénység</i>)
CAN	Nemzeti Jóléti Tanács (NCW)	A háztartás összes bevételeinek több, mint 50%-a bérből vagy fizetésből származik	a háztartás összes jövedelmének több, mint 20%-át költi élelmiszerre, ruházkodásra és lakhatásra (STATISTICS CANADA 2010) (<i>Abszolút jövedelmi szegénység</i>)
	Kanadai Társadalmi Haladás Tanács (CCSD)	A háztartás felnőtt tagjai összesítve legalább 49 hétig teljes vagy részmunkaidőben dolgoztak (legalább 30 óra/hét)	az átlagjövedelem 50%-a (háromtagú háztartás esetén), a háztartás méretével változik (ROSS ET AL 2000) (<i>Relatív jövedelmi szegénység</i>)
	Kanadai Politikakutatói Hálózat (CPRN)	egész évben teljes munkaidőben dolgozott	relatív küszöb, kevesebb, mint 20.000 \$/év (<i>Relatív jövedelmi szegénység</i>)
AUS	Társadalompolitikai Kutató Intézet	Aktív népesség, függetlenül attól, hogy hány órát dolgoztak	Hederson abszolút szegénységi küszöb (a háztartás méretétől függő összeg) (SAUNDERS–TUMORI 2002)
	Társadalmi Jólét, Család és Közösségi Szolgáltatások Intézete (FaCS)	az év során a munkaerőpiacon töltött idő (5 kategória: >0%; kevesebb, mint 25%; 50%; 75%; 100 %)	nemzeti medián-jövedelem 50%-a (a háztartások ekvivalens rendelkezésre álló jövedelme) (<i>Relatív jövedelmi szegénység</i>)

Forrás: Peña-Casas és Latta (2004) alapján átdolgozva és kiegészítve

3 ANYAG ÉS MÓDSZER

Ezt a fejezetet a kutatást megalapozó adatállomány bemutatásával kezdem. Az adatfelvétel célját röviden ismertetem, de a részletes bemutatás (adatfelvétel módja, változói, a mintavételezés módja, a mintaelemszámok és a súlyozás) a mellékletek között kap helyet. A fejezet második részében az értekezésben alkalmazott jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók lényege és számításaik módszerei következnek. Azonban ezek részleteinek leírását terjedelmi okokból szintén a mellékletek között helyezem el. Végül részletesen kifejtem a kutatás során alkalmazott matematikai statisztikai módszereket. Röviden ismertetem a keresztábra-elemzés menetét és feltételeit, a korreláció- és parciális korreláció-elemzés legfontosabb lépéseit. Továbbá részletesebben foglalkozom a logisztikus regresszió elméleti háttérével, alkalmazásának lehetőségeivel és feltételeivel.

3.1 Az EU-SILC 2010 kérdőív és adatállomány

Az EU-SILC adatállomány ismertebb magyar neve a VÉKA, vagy Változó Életkörülmények Adatfelvétel. Az EU-SILC rövidítés az *European Union Statistics on Income and Living Conditions* angol kifejezésből származik, mely magyarra fordítva jövedelemhez és életkörülményekhez kapcsolódó adatfelvételt jelent. Valóban, az adatállomány elsősorban a társadalmi kirekesztéssel, életkörülményekkel, szegénységgel, megélhetéssel kapcsolatos adatokat tartalmaz. A SILC részletes, reprezentatív háztartási és egyéni, keresztmetszeti és longitudinális adatforrás. A keresztmetszeti adatok adott időpontra vagy meghatározott időszakra vonatkoznak, míg a longitudinális adatok az egyének szintjén bekövetkezett változásokat mutatják. A SILC adatfelvétel legfőbb célja a jövedelmi típusú laeken-i indikátorok biztosítása. Az adatfelvétellel szemben támasztott elvárás, hogy a jövedelem-eloszlás és a társadalmi kirekesztettség európai szintű mérésére és összehasonlítására szolgáló statisztika adatforrása legyen. Az adatgyűjtés szigorú szabályok alapján szervezett kérdőíves felmérés segítségével történik. A mintavételi eljárás részletes bemutatására később kerül sor. Az adatállomány történeti áttekintéséről, elsődleges és másodlagos célváltozóiról, a mintavételezésről, mintanagyságról, súlyozásról és imputálásról és a mintavétel hazai gyakorlatáról a 3. mellékletben írok bővebben.

3.2 Jövedelem-egyenlőtlenség mérésének módszerei

A jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók lényege és közös tulajdonsága, hogy nem függenek a populáció átlagától (ha minden jövedelmet megszorozunk egy állandóval, akkor az egyenlőtlenség nem változik), populáció-függetlenek (az index érzéketlen az alapsokaság replikációjára) és additívan dekomponálhatóak, vagyis az egyenlőtlenséget lebonthatjuk a csoporton belüli és a csoportok közötti egyenlőtlenségek súlyozott összegévé. Továbbá eleget tesznek a transzferaxióma követelményének, miszerint a gazdagok jövedelmének a szegény rétegek felé áramlása az egyenlőtlenséget csökkenti (MEDGYESI–TÓTH 2010).

A jövedelem-egyenlőtlenség méréséről több összefoglaló munka is született, melyek közül a legjelentősebbek SEN (1973), KAKWANI (1980), JENKINS (1991), COWELL (1998), valamint HAJDU (1997) és TÓTH (2002 és 2005) munkái. Ebben a fejezetben azokat a jövedelem-egyenlőtlenség mérésére szolgáló módszereket mutatom be, amelyeket a szegénység és a jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók közötti összefüggés-vizsgálat során alkalmaztam. Ezek a relatív szórás, a decilistávolság, a decilishányados, a kvintilishányados módszerek, az Éltető–Frigyes- és Robin Hood-indexek és a Gini mutató. Leírásuk és számításuk módszerei a 4. mellékletben találhatók.

3.3 Alkalmazott matematikai-statisztikai módszerek

A továbbiakban a hipotézisek teszteléséhez szükséges módszereket mutatom be. A kétváltozós módszerek közül alkalmazott módszerek a korreláció-elemzés és a parciális korreláció, a keresztábla-elemzés és a variancia-elemzés. A többváltozós módszerek közül a logisztikus regressziót alkalmazom.

3.3.1 Korreláció és parciális korreláció

A korreláció-analízis egy széles körben alkalmazott módszer, mely két magas mérési szintű változó közötti lineáris kapcsolatot vizsgál. A korreláció-elemzést a különböző szegénységi mutatók és a jövedelem-egyenlőtlenségek közötti kapcsolat feltárása alkalmaztam az értekezés során. A módszer elég jól ismert és alkalmazott, ezért lényegét csak röviden mutatom be. A korreláció-elemzés sztochasztikus kapcsolatok intenzitásának mérésére használatos módszer (LÖKÖS 2009). Együtthatója a Pearson-féle korrelációs együttható (jele: r). Az együttható számítása:

$$r = \frac{C_{xy}}{\sigma_x \sigma_y}$$

ahol:

C=két változó kovarianciája.

A kovariancia és a két ismerv szórásának ismeretében minta adatokból a következőképp számítjuk:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{(n-1)s_x s_y},$$

ahol:

$\bar{x}$ = x ismerv tapasztalati várható értékei

$\bar{y}$ = y ismerv tapasztalati várható értéke

s_x és s_y = x és y ismérvek tapasztalati korrigált szórásnégyzetei

n=megfigyelések száma

A korrelációs együttható $-1 \leq r \leq 1$ közötti értéket vehet fel, amelynek előjele megadja a kapcsolat irányát, abszolút értéke pedig a kapcsolat szorosságát (SZÜCS 2004). Ha $r=0$, akkor a két változót korrelálatlannak nevezzük, ami csak annyit jelent, hogy nincs közöttük lineáris kapcsolat. Más típusú kapcsolat azonban még lehet. Ha $r=1$, akkor a két változó kapcsolata determinisztikus, vagyis a kapcsolat egy lineáris függvényszerű kapcsolat.

A parciális korreláció a korreláció-elemzés két változó közötti lineáris kapcsolat szorosságát méri úgy, hogy egy harmadik változó hatását kiszűri. A módszer alkalmazása úgy zajlik, hogy a kontrollált korrelációs együtthatót összevetjük a nem kontrollált együtthatóval. Ha a két eredmény között nincs eltérés, akkor a kontrollált változónak nincs hatása a másik két változó kapcsolatára. Azonban ha a korrelációs együttható abszolút értéke a kontrollváltozó figyelembevételével csökken, vagy szignifikancia szintje (p) esetleg 0,05 alá csökken, az bizonyítja, hogy a kontrollváltozó hatással van a másik két változó kapcsolatára (BARÁTH ET AL. 1996). A parciális korreláció a következő képlettel számítható:

$$r_{12.3} = \frac{r_{12} - r_{13}r_{23}}{\sqrt{(1 - r_{23}^2)(1 - r_{13}^2)}}$$

ahol:

r_{12} = y_1 és y_2 mennyiségi ismérvek közötti korrelációs együttható

r_{13} = y_1 és y_3 mennyiségi ismérvek közötti korrelációs együttható

r_{23} = y_2 és y_3 mennyiségi ismérvek közötti korrelációs együttható.

3.3.2 Logisztikus regresszió

A logisztikus regressziót az értekezés eredményeinek második részében alkalmaztam azzal a céllal, hogy különböző egyéni, munkaerőpiaci és háztartásjellemzők mentén feltérképezsem a dolgozó szegénnyé válás esélyeit az Európai Unióban. Kétváltozós logisztikus regressziót (más néven logit modell) akkor használunk, ha függő változónk dichotóm (dolgozó nem szegény/dolgozó szegény; 0/1), független változóink pedig folytonos vagy kategorikus változók. A módszer előnye, hogy nem kívánja meg a homoszkedaszticitás¹ teljesülését, és a független változók eloszlása sem befolyásolja a modell alkalmazhatóságát (BARNA–SZÉKELY 2002). Problémát okozhat azonban a több változó együttes alkalmazásakor fennálló multikollinearitás (HAJDU 2003), vagyis a magyarázó változók közötti szoros kapcsolat. Az értekezés szempontjából fontos megjegyezni, hogy ANTHONY (2002) munkájában arra hívja fel a figyelmet, hogy amennyiben a módszert felmérési adatokon alkalmazzuk, akkor a mintavételi súlyok alkalmazása szükséges. Ezért az értekezésben a logisztikus regresszió futtatása a keresztmetszeti súlyok használatával történik.

Ahogy LÁZÁR (2011) írja, a logisztikus regressziós modellnek többféle megközelítése létezik. „Értelmezhetjük egy látens változó modelljeként, amelyben a megfigyelt dichotóm változó egy tökéletlen leképezése egy mögöttes, látens változónak.” ... „Másik megközelítési mód a diszkrét választási szituáció modellje, amelyben az alternatívák között választó fogyasztó az egyéni hasznosságfüggvényét kívánja maximalizálni.” „...beszélhetünk egy valószínűségi modellről, amelyben a független változók és egy esemény bekövetkezési valószínűsége között logisztikus függvénnyel leírható, függvényyszerű kapcsolat van.” A fenti megközelítési módok közül az utolsót mutatom be röviden.

A modell célja annak meghatározása, hogy a függő dichotóm változó értékei mekkora valószínűséggel vesznek fel egyik vagy másik értéket.

A regressziós egyenlet transzformációk után:

$$\ln \frac{P(Y = 1)}{1 - P(Y = 1)} = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k$$

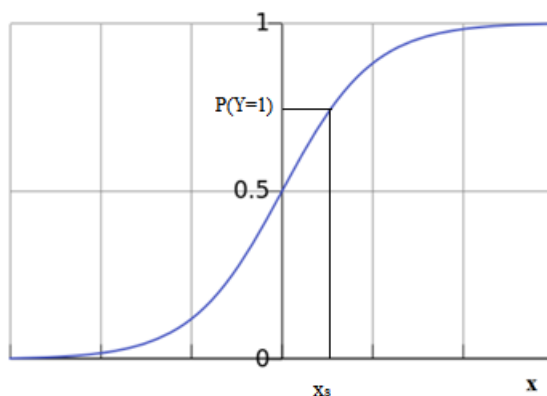
¹szórások egyezősége

ahol:

β = az adott magyarázó változó regressziós koefficiense

x_i = azok a faktorok, amelyek segítségével becsülni akarjuk az Y esemény valószínűségét $P(Y)$.

$\frac{P(Y=1)}{1-P(Y=1)}$ = esélyhányados (odds); két komplementer valószínűségi hányadosa (e)

5. ábra: A logisztikus görbe; annak valószínűsége, hogy a független változóhoz tartozó függő érték éppen 1

Forrás: Ketskeméty et al. (2011)

A logisztikus regressziós modellek értelmezésének tipikus eszköze az esélyhányados. Az esélyhányados azt mutatja, hányszorosára nő egy esemény bekövetkezésének a feltételes esélye, ha a feltételváltozó (x) értéke egységnivel nő (BARTUS 2003). Bartus tanulmányában arra jut, hogy különböző hatások összehasonlítására jobban alkalmas a marginális hatás, mint az esélyhányados, amennyiben a kutatás fő célja eltérő okági hatások pontos összehasonlítása, mivel az esélyhányados csak a vizsgált változó paraméterbecslését veszi figyelembe. A marginális hatások kiszámítása elleni legnyomósabb érv, hogy a statisztikai programcsomagok (pl. SPSS) nem tartalmazzak olyan parancsot, amelyek automatikussá tennék a bonyolult számításokat. Ezért a szakirodalom a logisztikus regresszió eredményeinek kiértékeléséhez az esélyhányadosokat veszi alapul. Visszatérve a korábbi egyenlethez, a végső cél annak meghatározása, hogy az esemény milyen valószínűséggel következik be, ezért a fenti egyenletből kifejezve $P(Y=1)$ valószínűséget megkapjuk a logisztikus regresszió alapegyenletét:

$$P(Y = 1) = \frac{e^{b_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k}}{1 + e^{b_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k}}$$

A logisztikus regresszió paramétereinek becslése a *maximum likelihood* módszerrel történik, tehát az ún. *likelihood* függvényt maximalizálja. A *likelihood* függvény az a valószínűség, amellyel megbecsüljük egy függő változó értékét a független változók értékei alapján. A függő változó *likelihood* függvénye 0 és 1 közötti értékeket vehet fel. Ennek logaritmusza a *log likelihood*, melynek értéktartománya mínusz végtelen és 0 között van. A *maximum likelihood* tehát egy olyan iteratív algoritmus, amely a logisztikus egyenlet paramétereinek véletlen becsléséből indul ki, majd meghatározza a *log likelihood* függvény változtatásának irányát és nagyságát. A kiinduló függvény becslése után teszteli a rezidumokat, majd újrabecslé a függvényt. Ez ismétlődik, amíg a függvény növekedésének mértéke már nem szignifikáns. A logisztikus regresszió ezen iterációs folyamat során találja meg a modell paramétereit. (BARNA–SZÉKELY 2002)

3.3.2.1 A modell magyarázóereje

A modell illeszkedésének vizsgálata kétféle módszerrel történhet, egyik a *likelihood* függvény értékén alapuló mutatókra, másik a modell előrejelzési vagyis illeszkedési pontosságán, alapuló mutatókra épít. A *likelihood* függvény értékén alapuló mutatók közül több a kezdeti (L_0) és végső (L_1) értékeit hasonlítja össze. Az SPSS a $-2L_1$ értékét az $n-p$ szabadságfokú chi-négyzet eloszláshoz viszonyítja (n =mintaelemszám; p =modellbe bevont változók száma).

A Cox-Snell mutató a *likelihood* függvény kezdeti és végső értékeit hasonlítja össze úgy, hogy a mutató 0 és 1 között vegye fel az értékeit. Értéke az 1-et sosem éri el, így értelmezése nehézkes (MENARD 2002).

$$R^2 = 1 - \left(\frac{L_0}{L_1} \right)^{2/n}$$

ahol:

L_0 = a likelihood függvény kezdeti értéke

L_1 = a likelihood függvény végső értéke

n = mintaelemszám

A Nagelkerke mutató a Cox-Snell mutató értékét elosztja a minta lehetséges maximális értékével, így már egy sztenderdizált értéket ad.

$$R^2 = \frac{1 - \left(\frac{L_0}{L_1}\right)^{2/n}}{1 - (L_0)^{2/n}}$$

A Hosmer-Lemeshow statisztika a modell illeszkedésének jóságát vizsgálja. Az eljárás tíz részre osztja a becsült függő változó szerint sorba rendezett mintát és mindegyik decilisben összehasonlítja a függő változó 0 illetve 1-es értékeinek megfigyelt számát a becsülttel (HOSMER–LEMESHOW 2000). Az eljárás nullhipotézise, hogy a modell nem illeszkedik a mért adatokhoz.

A klasszifikációs tábla a függő változó becsült és tényleges értékeit hasonlítja össze. A klasszifikációs táblában lévő százalékos arány azt mutatja, hogy ha véletlenszerűen tippelnénk, hogy pl. valaki dolgozó szegény, akkor milyen aránnyal tippelnénk helyesen. GREENE (2003) és HOSMER ÉS LEMESHOW (2000) azonban arra hívják fel a figyelmet, hogy e mutató értékét befolyásolja a függő változó két értékének relatív aránya, tehát kiegyensúlyozatlan minták esetén a módszer eredményét óvatossággal kell kezelni.

3.3.2.2 A független változók hatásereőssége

A független változók hatásereősségét a Wald Ábrahám kolozsvári származású matematikus nevéhez fűződő Wald-statisztikával mérjük. A teszt a független változó becsült béta paraméterének és standard hibájának aránya (WALD 1949).

$$W = \frac{\beta}{S.E._\beta}$$

ahol:

β = a maximum likelihood függvény β paramétere

$S.E._\beta$ = a β paraméter standard hibája

A Wald-teszt nullhipotézise, hogy az adott változóhoz tartozó β együttható egyenlő nullával.

3.3.2.3 Modellszelekciós eljárások

A modellépítés több modellszelekciós eljárással elvégezhető. Az enter módszer esetén a változók egyszerre lépnek be a modellbe, és ott is maradnak, függetlenül attól, hogy szignifikáns hatással vannak-e a függő változóra vagy sem. A forward módszer esetén „a független változók egyenként vannak beléptetve a modellbe. Legelőször az a

változó kerül be, amelyik a legerősebb korrelációt mutatja a függő változóval, majd azok következnek, amelyek a legnagyobb mértékben csökkentik a rezidumok négyzetösszegét. Az iteráció addig folytatódik, amíg az összes változó bekerül a modellbe vagy egy meghatározott kritérium teljesítődik. Háromféle kritérium közül választhatunk az SPSS-ben; a Conditional, a Likelihood Ratio és a Wald. A forward szelekció előnyének tekinthető, hogy a lehető legegyszerűbb modellt specifikálja.” (LÁZÁR 2011, 64 p.)

A backward módszer alkalmazásakor „az induló modellbe minden változó bekerül, majd egyenként kikerülnek azok, amelyek a legkisebb hatást gyakorolják a rezidumok négyzetösszegére. A folyamat véget ér, ha egyetlen független változó marad a modellben vagy teljesül egy meghatározott feltétel. A módszer hátránya, hogy a folyamat elején kieső valamelyik változó a későbbiekben szignifikáns lehet. Ennél a szelekciónál is három kritérium közül választhatunk; *Conditional*, *Likelihood Ratio* és *Wald*.” (LÁZÁR 2011, 64 p.) Az értekezésben az enter eljárást alkalmaztam.

3.3.3 Egyéb alkalmazott módszerek

Keresztábra-elemzést a jövedelmi szegények és a depriváltak közötti átfedés mértékének vizsgálatára alkalmaztam, vagyis hogy a jövedelmi szegények egyben depriváltak is, illetve fordítva. Ezzel az volt a célom, hogy megvizsgáljam a medián-jövedelem 60% mutató – melyet az Eurostat nemzetközi összehasonlításokban is használ – mennyire mutatja a valós nélkülözést. Variancia-analízist annak feltérképezésére alkalmaztam, hogy a fent említett keresztábrázatokban megfigyelhető átfedések között van-e szignifikáns eltérés az EU15 és EU12 országait tekintve. Variancia-analízissel összevetettem a jövedelmi szegény és egyben deprivált egyéneket.

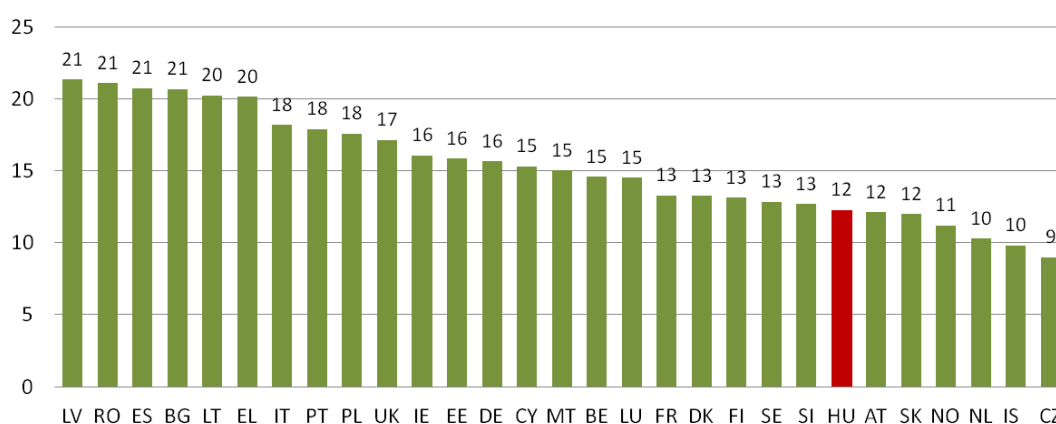
4 EREDMÉNYEK

Ebben a fejezetben a hipotéziseim vizsgálatának menetét mutatom be, és megvizsgálom azok teljesülését. Szeretném még egyszer hangsúlyozni, hogy az eredmények alapvetően arra fókuszálnak, hogy a dolgozó szegények tulajdonságai mennyiben térnek el a dolgozó népesség tulajdonságaitól. Annak vizsgálatára fektetem a hangsúlyt, hogy annak ellenére, hogy valaki dolgozik, mégis lehet szegény. A dolgozó szegények vizsgálata előtt azonban részletesen megvizsgálom az Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység mutatót. Majd az értekezés bevezetőjében leírt ellentmondásokból kiindulva egy új szegénységszámítási módszer bevezetésére teszek javaslatot. Az értekezésben közzétett elemzéseket az SPSS 20 programcsomaggal és a Microsoft Excel táblázatkezelővel készítettem el. Az elemzéseket a háztartási és az egyéni súlyok alkalmazásával végeztem.

4.1 Szegénység Európában

4.1.1 Jövedelmi szegénység

A jövedelmi szegénység mutató a SILC adatállományban egy háztartási szinten értelmezett mutató, tehát azt tekintjük szegény egyénnek, aki szegény háztartásban él. Szegény az a háztartás, ahol az egy fogyasztási egységre jutó¹ jövedelem nem éri el a medián-jövedelem 60%-át.

6. ábra: Jövedelmi szegénységben élő egyének aránya a teljes népességből, %

Forrás: saját számítások, SILC2010

¹ Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem (Equivalised income): OECD ekvivalencia skálával előállított egy főre jutó jövedelem, ahol az ekvivalens háztartásméret meghatározásánál 1-es súllyal szerepel a háztartásfő, 0,5-ös súllyal szerepelnek a további felnőtt háztartástagok és 0,3 súllyal a gyermekek.

A 6. ábra 29 EGT ország valós szegénységi küszöbének, vásárlóerő-paritáson számolt szegénységi küszöbének és az Eurostat módszer szerinti jövedelmi szegénység rátájának összehasonlítását teszi lehetővé. Magyarország a vizsgált országok között a hetedik legalacsonyabb szegénységi rátával rendelkező ország. Olyan nyugat-európai országok is magasabb szegénységi aránnyal rendelkeznek hazánknál, mint Nagy-Britannia, Németország, Belgium, vagy Luxembourg.

A szegénységi ráták mellett a szegénységi küszöböket is meg kell vizsgálni, hogy pontosabb képet kapjunk az adott ország helyzetéről. A nemzeti medián-jövedelem 60%-a az egyetlen tényező, ami a szegénységet befolyásolja a hivatalos európai definíció szerint. Példaként vizsgáljuk meg azokat az országokat, ahol a szegénységi ráta közel azonos mértéket mutat hazánkéhoz. A 6. táblázat az összehasonlításhoz szükséges pontos adatokat mutatja be.

A valós szegénységi küszöböt pusztán információközlési okokból szemléltettem a 6. táblázatban, természetesen érdekesebb a vásárlóerő-paritáson számított küszöböt figyelembe venni, hiszen ezek korrigálva vannak az adott ország árszínvonalával. Magyarország és Ausztria két közel azonos szegénységi rátával rendelkező ország, viszont az szembeűnő, hogy a szegénységi küszöb még vásárlóerő-paritáson mérve is hazánkénak két és félszerese a szomszédos Ausztriában. Vajon az osztrák és a magyar népesség valóban azonos arányban szegény? Franciaországban tényleg magasabb a szegények aránya mint Magyarországon? A legkiugróbb eset Luxembourg, ahol a vásárlóerő-paritáson megadott szegénységi küszöb a hazánkban tapasztalhatónak közel négyszerese, mégis több mint két százalékponttal magasabb a szegénységi arány. Az Eurostat szegénységszámítási módszerében tehát ellentmondásos eredmények fedezhetők fel arra vonatkozóan, hogy kit tekinthetünk szegénynek. A dolgozó szegények esetében az Eurostat ugyanezt a szegénységdefiníciót alkalmazza. Ebből kifolyólag a dolgozó szegények megítélését hasonlóképpen torzítja.

Ezzel a H1 hipotézis második része igazoltnak tekinthető, miszerint az Eurostat szegénységszámításában rejlő módszertani problémák miatt az alkalmatlan regionális szinten (EU, EGT) érvényes következtetések levonására a szegénységgel, ezáltal a dolgozó szegénységgel kapcsolatban.

6. táblázat: Szegénységi küszöb és a szegénységi ráta

<i>Ország</i>	<i>Valós szegénységi küszöb (€)¹</i>	<i>Szegénységi küszöb vásárlóerő-paritáson (€)²</i>	<i>Jövedelmi szegénység</i>
AT	12 371	11 036	12,1%
BE	11 678	10 244	14,6%
BG	1 810	4 040	20,7%
CY	10 098	11 372	15,3%
CZ	4 235	6 067	9,0%
DE	11 278	10 491	15,6%
DK	15 401	11 024	13,3%
EE	3 436	4 930	15,8%
EL	7 178	7 743	20,1%
ES	7 818	8 300	20,7%
FI	12 809	10 674	13,1%
FR	12 036	10 521	13,3%
HU	2 544	4 276	12,3%
IE	11 929	10 067	16,1%
IS	10 992	11 423	9,8%
IT	9 562	9 239	18,2%
LT	2 436	3 935	20,2%
LU	19 400	16 100	14,5%
LV	2 722	3 992	21,3%
MT	6 225	8 563	15,0%
NL	12 175	10 890	10,3%
NO	19 438	14 261	11,2%
PL	2 643	4 621	17,6%
PT	5 207	6 192	17,9%
RO	1 222	2 462	21,1%
SE	11 825	10 606	12,9%
SI	7 036	8 220	12,7%
SK	3 670	5 405	12,0%
UK	10 263	10 494	17,1%

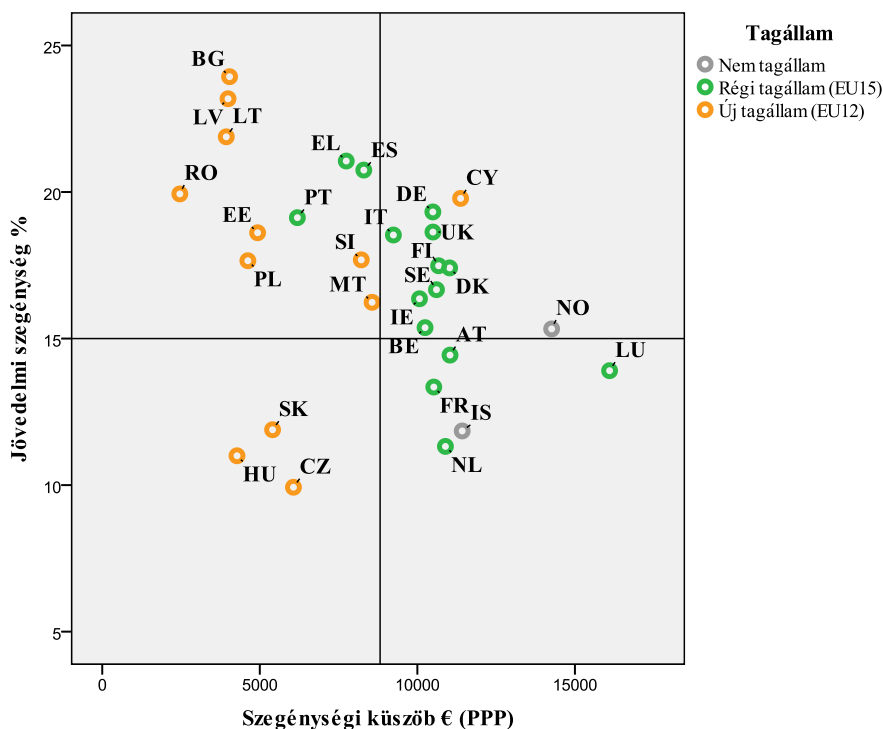
Forrás: saját számítások, SILC2010

Az elemzést szemléletesebbé teszi az országok elhelyezkedésének koordináta rendszerben való megjelenítése. Az 7. ábra pont-felhő diagramon szemlélteti a fent tárgyalt összefüggéseket. Az ábrán az EU12 és EU15-ök közötti eltérést szemléltetem, és az EU-n kívüli, az Európai Gazdasági Térséghez tartozó országokat is megjelenítem.

¹ Ekvivalens rendelkezésre álló jövedelem (HX090) * 0,6

² Az alkalmazott árszínvonal indexeket a 7. melléklet tartalmazza

Norvégia és Izland szemléltetése mellett azért döntöttem, mert a SILC adatállományban rendelkezésre álltak az országokhoz kapcsolódó adatok.

7. ábra: Szegénységi küszöb (€, PPP) és a jövedelmi szegénység alakulása

Forrás: saját szerkesztés, SILC2010

A 7. ábra megkülönböztetve jelöli a régi és új tagállamokat. Ezzel szeretnék rávilágítani arra az eltérésre, amely a gazdaságilag fejlettebb régi tagállamok és a később csatlakozott országok között tapasztalható. A két országcsoporthoz eltérő tulajdonságokat mutat a két vizsgált dimenzió mentén. A függőleges, szegénységi küszöb szerinti határoló vonal – néhány kivételtől eltekintve – jól elkülöníti a két országcsoporthoz. A régi tagállamok közül a szegénységi küszöb dimenzió mentén leszakadni látszik Görögország, Portugália és Spanyolország, ahol a vásárlóerő-paritáson számított szegénységi küszöb a többi tagállamtól elmarad. Magyarország, Szlovákia és Csehország egymáshoz hasonló helyzete tűnik még ki, ahol a szegénységi ráta a régi tagállamok többségétől elmarad, azonban a szegénységi küszöb az új tagállamoknak megfelelően alacsony.

A később csatlakozott országoktól leszakadt Ciprus, ahol a szegénységi ráta viszonylag magas, de a medián-jövedelem 60%-a túlszárnyalja a többi új tagállamét. Magyarország, Szlovákia és Csehország egymáshoz hasonló helyzete tűnik még ki, ezekben az országokban a szegénységi ráta a régi tagállamok többségétől elmarad, viszont a szegénységi küszöb tekintetében inkább az új tagállamokhoz hasonlítanak. Ez a

jelenség rendkívül érdekes, a dolgozat keretrendszere azonban nem teszi lehetővé, hogy ennek okát részletesebben megvizsgáljam. A későbbiekben azonban érdemes a témával egy külön kutatás keretében foglalkozni. (Az 5. mellékletben bemutatom a jövedelmi szegénység és a valós szegénységi küszöb pont-felhő diagramját, amely hasonló összefüggést mutat.)

A jövedelmi szegénység és a vásárlóerő-paritáson számított nemzeti medián-jövedelem 60%-a között szignifikáns, de gyenge lineáris kapcsolat van ($p=0,006$; $r=-0,494$). A negatív irányú kapcsolat megfelel várakozásainknak, hiszen minél gazdagabb egy ország (magasabbak a jövedelmek), annál alacsonyabb lesz a szegénységi ráta. Azonban elvárásainknak talán egy sokkal erősebb lineáris kapcsolat felelt volna meg. Az értekezés további részében célul tűzöm ki, hogy ezt a problémát megvizsgáljam és magyarázatot adjak a jövedelmi szegénységi ráták alakulására.

4.1.2 Jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók vizsgálata

A szakirodalmi részben kitértem rá, hogy a jövedelmi szegénység mutatót az ország medián-jövedelmének 60%-a alapján képezzük. Azt is megállapítottam, hogy a medián-jövedelem 60%-ának mértéke sokszor nem konzisztens a szegénységi arányszámmal. A következőkben megvizsgálom, hogy a jövedelem-egyenlőtlenségek mérőszámai milyen összefüggésben vannak a szegénységi aránnyal.

Véleményem szerint a jövedelmek eloszlása, elsősorban a medián alatti jövedelmek eloszlása magyarázza az egyes országok várttól eltérő szegénységi rátáját. A nagy jövedelem-különbségek ezek szerint magas szegénységi aránnyal járnak együtt. A jövedelem-különbségek meglátásom szerint két irányból is befolyásolják a ráta alakulását. A magas jövedelmek nagy száma a normál eloszláshoz (Gauss-eloszlás) képest megemeli a medián-jövedelmet, így nagyobb arányban lesznek azok, akik annak 60%-a alá kerülnek. Fordított helyzetben, ha egy országban sokan rendelkeznek kiugróan alacsony jövedelemmel, akkor kiugróan magas lesz azoknak az aránya, akiknek a jövedelme nem éri el a szegénységi küszöböt. Mindkét szélsőséges esetben a szegénységi ráta elméleti maximuma 50%. A szegénységi ráta akkor veheti fel az elméleti minimum, azaz 0% értéket, amennyiben a társadalom szegényebb felében a jövedelmek eloszlása legalább annyira egyenletes, hogy senkinek sem alacsonyabb a jövedelme a medián jövedelem 60%-ánál (ettől a teljes társadalmon belül még lehetnek nagyok a jövedelem-különbségek). Az elméleti okfejtés másik fontos megállapítása, hogy a medián-jövedelem

mértéke nem, csakis az az alatti eloszlás módosítja a szegénységi arányt. Mivel azt feltételezem, hogy a szegénységi arány és a szegénységi küszöb közötti inkonzisztencia oka a nemzeti jövedelmek eloszlásában keresendő, ezért a következőkben megvizsgálom, hogy a jövedelem-egyenlőtlenségek mérőszámai milyen összefüggésben vannak a szegénységi aránnyal. Kérdés, hogy a nagy jövedelem-különbségek miatt magas szegénység arány valóban megfelelő eszköz-e a szegénység megítéléséhez.

4.1.2.1 A Jövedelmi szegénység és a jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók közötti összefüggés elemzése korrelációelemzéssel

A jövedelem-különbséget az egy főre jutó háztartási jövedelemből számítom, tehát ugyanazt az adatot használom, amely alapján a jövedelmi szegénység mutató készült. Mivel az országon belüli jövedelem-egyenlőtlenségekre vagyok kíváncsi, ezért nem számít, hogy a valós vagy a vásárlóerő-paritáson számított jövedelmekkel dolgozom.

Az elemzés célja az volt, hogy megvizsgáljam a jövedelmi szegénység ráta és a jövedelemegyenlőtlenség mutatók összefüggését. Azt állítom, hogy a jövedelem-egyenlőtlenségek növekedése okozza a szegénységi ráta esetleges növekedését és fordítva.

Elsőként a kapott korrelációs együtthatókat mutatom be. A 7. táblázatban nyolc különböző jövedelem-egyenlőtlenségi mérőszám jövedelmi szegénységgel való korrelációját mutatja.

7. táblázat: A jövedelmi szegénység és a jövedelemegyenlőtlenségi mutatók korrelációs együtthatói

	<i>Relatív szórás</i>	<i>Decilis távolság</i>	<i>Decilis hányados</i>	<i>Kvintilis hányados</i>	<i>Decilis eloszlás</i>	<i>Éltető–Frigyes</i>	<i>Robin Hood</i>	<i>Gini</i>
Jövedelmi szegénység	0,615**	-0,944**	0,748**	0,908**	-0,770**	0,887**	0,892**	0,851**

** $p < 0,01$ (2-oldali próba). $N=29$

Forrás: saját számítások, SILC2010 és Eurostat

A vizsgálatba bevont 29 EGT ország tekintetében a jövedelmi szegénység aránya a vizsgált jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók mindegyikével erősen szignifikáns lineáris

kapcsolatban van ($p < 0,01$). A korrelációs együttthatók közül hetet erős kapcsolatra utalónak ($r > 0,7$) egyet pedig közepes erősségűnek ítélek ($r = 0,615$).¹

A kvintilis hányados mutatót azért részesítik előnyben a kutatók a decilis hányados mutatóval szemben, mert kevésbé érzékeny a kiugró értékekre. Véleményem szerintem ez a különbség magyarázza a lényegesen erősebb korrelációt ($r = 0,908$) a kvintilis hányados esetén. Erős pozitív irányú kapcsolat figyelhető meg az Élteső–Frigyes és a Robin Hood mutatókkal is, tehát minél nagyobb az átlag fölötti jövedelemből élők átlagjövedelmének az átlag alattiak átlagjövedelmének százalékban kifejezett értéke (Élteső–Frigyes), illetve minél nagyobb részt kell az átlag fölött élők jövedelméből átcsoportosítani a szegényebbek javára a teljes jövedelmi egyenlőség megvalósulásához (Robin Hood), annál nagyobb méreteket ölt a szegénységi ráta is. A Gini mutató az egyetlen átvett adat az Eurostat adatbázisából, ez az érték szintén erős pozitív irányú lineáris korrelációt ($r = 0,851$) mutat a jövedelmi szegénység arányával.

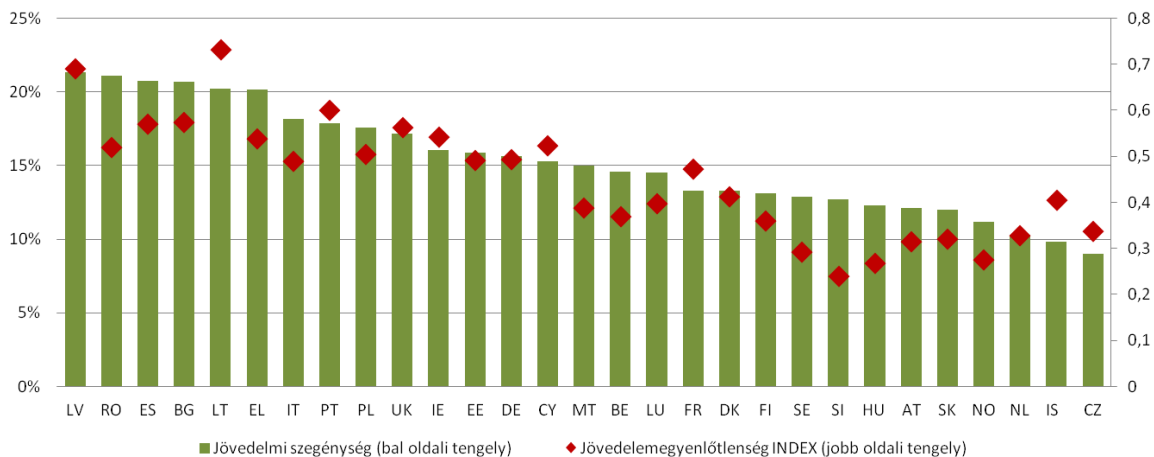
A decilistávolság és a deciliseloszlás mutatókkal negatív irányú erős lineáris kapcsolatot figyelhetünk meg. Minél nagyobb részét teszi ki az alsó decilis értéke a felső decilis értékének (decilistávolság), annál kisebb értéket vesz fel a szegénységi ráta. Illetve a legszegényebbek, tehát az alsó decilis minél nagyobb mértékben részesül az összjövedelemből (deciliseloszlás), annál kisebb szegénységi rátát tapasztalunk. A negatív irányú kapcsolatok is azt igazolják, hogy minél magasabbak a jövedelem-egyenlőtlenségek egy országban, annál magasabb a szegénységi ráta. Ezt az összefüggést támasztja alá az is, hogy a jövedelmek relatív szórásának növekedése a szegénységi ráta növekedésével jár együtt, vagyis minél nagyobb mértéket ölt a jövedelmek egyenlőtlensége, annál magasabb a szegénységi arány.

A fenti eredmények alapján azt a következtetést vonom le, hogy az Eurostat által használt szegénységi mutató inkább egy jövedelem-egyenlőtlenségi mérőszám lehetne, így a szegénység mértékéről kevésbé szolgál megfelelő információval. A grafikus szemléltetés kedvéért bevezetek egy összevont jövedelem-egyenlőtlenség indexet, amelyben a nyolc felsorolt mutató sztenderdizálva és azonos súllyal szerepel.² A jövedelem-egyenlőtlenség index így egy dimenzió nélküli mutatóvá válik, ami 0 és 1 közötti értéket vehet fel. 0-hoz közeli értéke az alacsony jövedelem-egyenlőtlenséget, 1-hez közeli értéke a magas jövedelmi különbségeket mutatja.

¹ Az alacsony mintaelemszám óvatosságra int, ezért csak 0,7 feletti korrelációs együttthatót értékelem erősnek.

² Az eljárást a statisztikailag az adatok szóródás terjedelemeire történő sztenderdizálásának tekinthetjük. $I_i = x_i - x_{\min} / (x_{\max} - x_{\min})$

Magyarország jövedelem-egyenlőtlenség mutatói egyébként európai viszonylatban alacsonynak számítanak, a Gini mutató például a legalacsonyabb volt az EU27 tagállamai közül a vizsgált évben.

8. ábra: Jövedelmi szegénység és a jövedelem-egyenlőtlenség index

Forrás: saját számítások, SILC2010

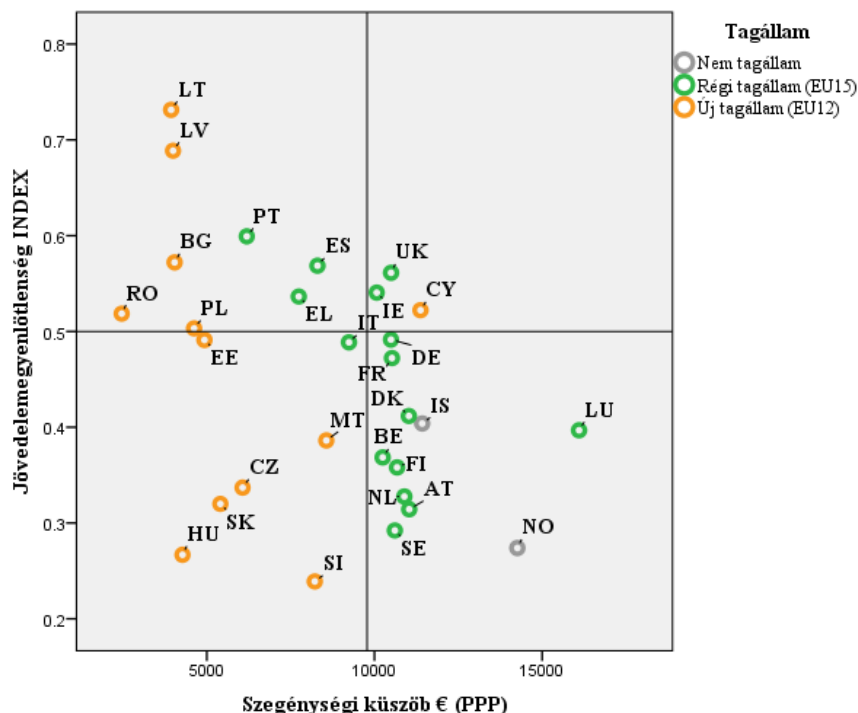
Az 8. ábra a szegénységi arány függvényében mutatja a jövedelem-egyenlőtlenség index alakulását. Magyarország a vizsgált 29 európai ország közül a második legalacsonyabb jövedelem-egyenlőtlenségi index-szel rendelkező ország, tehát európai viszonylatban a magyar jövedelmek kiegyenlítettek.

Feltételezem, hogy a valóban szegény országokat a kis jövedelem-különbségek miatt az Eurostat módszertan kevésbé szegénynek mutatja be. Például Lengyelországban, ahol a 6. táblázat szerint a vásárlóerő-paritáson számított szegénységi küszöb (4.621 €) közel azonos, mint Magyarországon (4.276 €) közel azonos szegénységi arányt várnánk. Az eltérést a nagyobb jövedelem-egyenlőtlenség magyarázza. Ugyanez az összefüggés figyelhető meg Észtország, Bulgária, és Litvánia esetében is. Ezekben az országokban rendre 4.930 €, 4.040 € és 3.935 € a korrigált szegénységi küszöb. A relatíve nagyobb jövedelmi különbségek miatt azonban a szegénységi arány Magyarországhoz képest magasabb. Magyarország az Eurostat szerint azért tűnik egy alacsony szegénységi rátával rendelkező országnak, mert hazánkban Európához képest kifejezetten alacsonyak a jövedelmi különbségek. Ezek az adatok alátámasztják, hogy az Eurostat jövedelmi szegénység mutatóra erős hatást gyakorol a nemzeteken belüli jövedelem-eloszlás.

Az új jövedelem-egyenlőtlenség index és a jövedelmi szegénység korrelációelemzésének eredménye szerint a kapcsolat erős pozitív irányú, ($p < 0,01$;

$r=0,838$; $N=29$) tehát minél magasabb az index értéke, vagyis a jövedelem-eloszlás minél egyenlőtlenebb, annál magasabb a szegénységi arány egy adott országban.

A 7. ábra mintájára bemutatom az országok elhelyezkedését a szegénységi küszöb és a jövedelem-egyenlőtlenség index koordináta rendszerében.

9. ábra: Szegénységi küszöb (€, PPP) és jövedelem-egyenlőtlenség index pont-felhő diagram

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 9. ábra vizsgálata után az tűnik szembe, hogy az országok elhelyezkedése nagyon hasonlít arra, amikor a függőleges tengelyen a szegénységi arányt ábrázoltam. Portugália, Spanyolország és Görögország ugyanúgy leszakad az EU15 tagállamok tömbjéből, Ciprus pedig az új tagállamok tömbjéből. Magyarország, Szlovákia és Csehország egymáshoz közel helyezkedik el leszakadva a később csatlakozott tagállamoktól. Tehát a korábbi ábrához képest nem észlelünk jelentős átrendeződést. Ez is alátámasztja a szegénységi arány és a jövedelem-egyenlőtlenségek együttjárását.

Annak érdekében, hogy meg tudjam ítélni a szegénységi arány és a szegénységi küszöb valódi összefüggését, a jövedelem-egyenlőtlenségek hatását ki kell szűrnom a két tényező kapcsolatából. Ez parciális korreláció segítségével lehetséges, melynek eredménye a 8. táblázatban látható.

8. táblázat: Parciális korreláció a jövedelmi szegénység és a szegénységi küszöb között

<i>Kontroll változó</i>	<i>Szegénységi küszöb € (PPP)</i>	
Jövedelem-egyenlőtlenség index	<i>Jövedelmi szegénység</i>	r = -0,316 p = 0,101

(2-oldali próba). N=29

Forrás: saját számítások, SILC2010

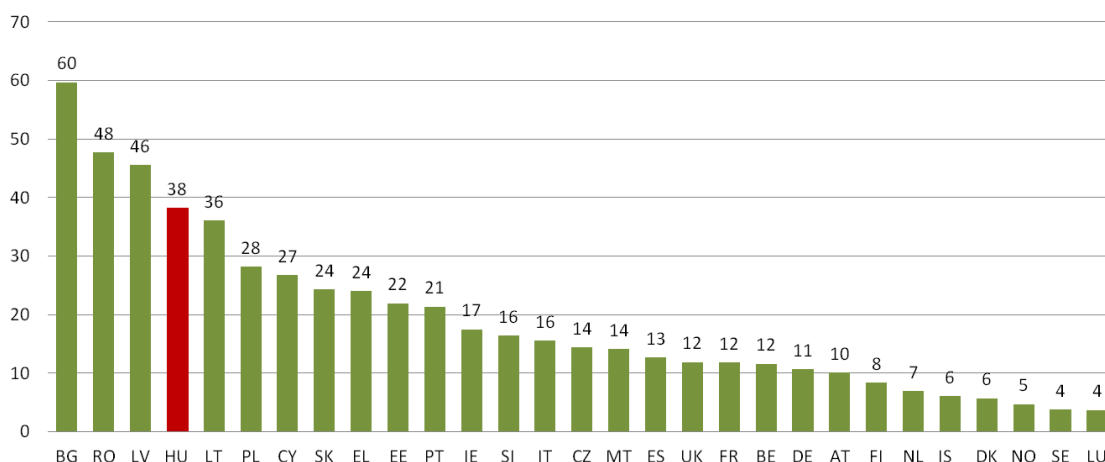
A módszer segítségével megvizsgáltam a szegénységi arány és a vásárlóerő-paritáson meghatározott szegénységi küszöb kapcsolatát úgy, hogy kiszűrtem a jövedelem-egyenlőtlenségi index hatását. A kezdetben szignifikáns ($p=0,006$) összefüggés a parciális hatás kiszűrése után jelentősen romlott ($p=0,101$), olyannyira, hogy így lineáris összefüggés már nem is igazolható. Ez arra utal, hogy az Eurostat módszer szerinti szegénységi küszöb és a szegénységi arány között a jövedelem-egyenlőtlenségek generálnak együttjárást. Így kijelenthető, hogy az elvárt összefüggést, miszerint minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy ország, annál kevesebb a szegény, az Eurostat módszer nem hozza. Az Eurostat által használt jövedelmi szegénység mutató tehát nem a szegénységet, vagy a valós nélkülözést, hanem inkább a nemzeteken belüli jövedelem-egyenlőtlenségeket méri. Ezt az állítást a jövedelem-egyenlőtlenségi mutatókon keresztüli bizonyításon túl a továbbiakban igazolni fogom a nélkülözés elemzésén keresztül is.

A fenti elemzések segítségével bizonyítottam a H1 hipotézisben megfogalmazottak egy részét, miszerint: Az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer valójában nem a nélkülözők arányát mutatja, hanem a jövedelem-egyenlőtlenségi mérőszámokkal áll szoros kapcsolatban.

4.1.3 Depriváció

Elemzéseim bebizonyították, hogy a medián-jövedelem 60%-ára építő jövedelmi szegénység mutató szoros lineáris kapcsolatban van a jövedelem-egyenlőtlenségi mérőszámokkal, és a jövedelmek eltérő eloszlása miatt nemzetközi összehasonlításra nem jól használható. A következőkben megvizsgálom az Eurostat hivatalosan elfogadott deprivációs mutatóját, és összevetem azt a jövedelmi szegénységi mutató által kapott eredményekkel.

Az Eurostat deprivációs mutatója a háztartás anyagi nehézségeit, illetve bizonyos tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottságát vizsgálja. Egy egyén akkor minősül depriváltnak, ha háztartásában a kilenc tényezős deprivációs mutató legalább három tényezője jellemző. A módszertan alkalmazásához az EU-SILC adatállomány biztosít minden szükséges adatot. A 10. ábra a teljes népesség százalékában mutatja a deprivált egyének arányát.

10. ábra: Deprivált egyének aránya a teljes népességből, %

Forrás: Saját számítások, SILC2010

A 10. ábra szemlélteti, hogy Magyarország a deprivációs mutató alapján a negyedik legmagasabb deprivációs aránnyal rendelkező ország, míg a jövedelmi szegénység mutató alapján a rangsor másik végén foglalt helyet, az alacsony szegénységi rátával rendelkező országok között.

A jövedelmi szegénység mutatónál azt a kritikát fogalmaztam meg, hogy túlságosan erős összefüggés figyelhető meg a mutató és a jövedelem-egyenlőtlenség mérőszámok között. Ezért szükségesnek tartom ugyanannak a vizsgálatnak alávetni a deprivációs mutatót is, mint korábban a jövedelmi szegénység mutatót.

9. táblázat: A jövedelmi szegénység és a jövedelemegyenlőtlenségi mutatók korrelációs együtthatói

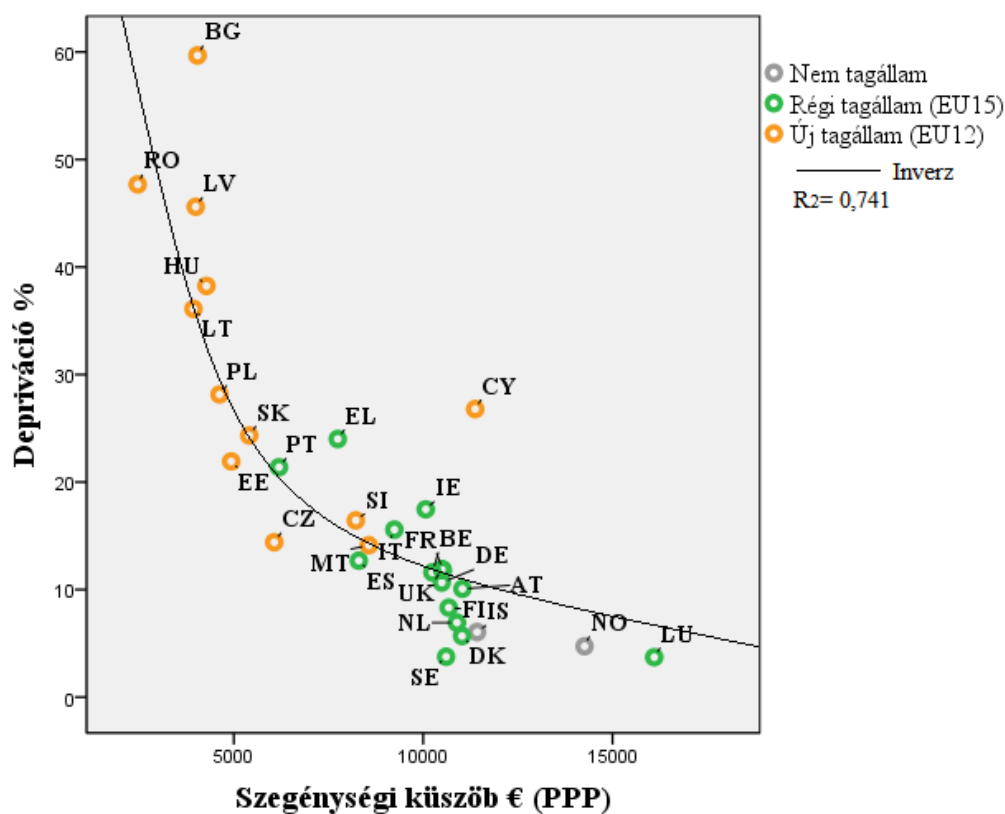
	<i>Relatív szórás</i>	<i>Decilis távolság</i>	<i>Decilis hányados</i>	<i>Kvintilis hányados</i>	<i>Decilis eloszlás</i>	<i>Éltető–Frigyes</i>	<i>Robin Hood</i>	<i>Gini</i>
Deprivációs mutató	nincs kapcsolat	-0,593**	nincs kapcsolat	0,530**	nincs kapcsolat	0,554**	0,539**	0,557**

** . $p < 0,01$ (2-oldali próba). $N=29$

Forrás: saját számítások, SILC2010

Az eredményeket a 9. táblázat mutatja be. A nyolc jövedelem-egyenlőtlenség mutató közül hárommal nem mutatható ki szignifikáns lineáris összefüggés. A másik öt korrelációs együttható mindegyike esetén, a kis mintaelemszámra való tekintettel, közepesnél gyengébb ($r < 0,6$) kapcsolatot tapasztalunk. Az eredmény, tekintve, hogy az összesített jövedelem-egyenlőtlenség index és a deprivációs mutató korrelációs együtthatója ($r = 0,508$) jóval elmarad a jövedelmi szegénység és jövedelem-egyenlőtlenség index korrelációs együtthatójától ($r = 0,833$), megnyugtató számomra. A deprivációs mutatóra a jövedelmi szegénység mutatóhoz képest kisebb hatással vannak a jövedelem-egyenlőtlenségek.

A 7. ábra mintájára megvizsgálom a deprivációs mutató és a vásárlóerő-paritáson számított szegénységi küszöb közötti kapcsolatot is.

11. ábra: Szegénységi küszöb (€, PPP) és deprivált egyének aránya pont-felhő diagram

Forrás: saját számítások, SILC2010

A nemlineáris regresszió-elemzés segítségével most az előre várható eredményre jutottam, miszerint az ország jövedelmi helyzetének javulásával a nélkülözők aránya

csökken. Ezt vizuálisan a 11. ábra mutatja be, melyet érdemes a 7. ábra eredményével összevetni. Láthatjuk, hogy a depriváció és a szegénységi küszöb (azaz medián-jövedelem) között jóval meghatározóbb kapcsolat áll fenn, mint a jövedelmi szegénységi mutató esetén. A kapcsolat még az alacsony elemszám figyelembevételével is erősnek mondható ($R^2=-0,741$; $p<0,01$; $N=29$)¹.

Az erős kapcsolat arra enged következtetni, hogy az árszínvonallal korrigált szegénységi küszöb nagysága a deprivációs mérőszámmal erősen együtt mozog. Ha elfogadjuk, hogy a szegénységi küszöb alakulása (azaz a medián-jövedelem) valamelyest az ország jövedelmi viszonyait mutatja, akkor megállapíthatjuk, hogy a deprivációs mutató az elvárt módon a medián-jövedelmek növekedésével csökkenő tendenciát mutat, vagyis minél gazdagabb egy ország, annál alacsonyabb a nélkülözők aránya. Hasonlóan erős összefüggést a jövedelmi szegénység estében nem tudtam kimutatni.

4.1.3.1 A depriváció és a jövedelmi szegénység összefüggése keresztábra-elemzéssel

Szükségnek tartom annak vizsgálatát, hogy a jövedelmi szegények és a depriváltak milyen mértékben egyeznek meg, tehát hogy mekkora az átfedés a két halmaz között. Ezzel az elemzéssel a célom a jövedelmi szegénység mutató „hihetőségének” vizsgálata. Az elemzést keresztábra-elemzéssel végeztem el.

10. táblázat: A jövedelmi szegény és a deprivált egyének egyezősége

		DEPRIVÁCIÓ			
		Nem deprivált	Deprivált	Összesen	
JÖVEDELMI SZEGÉNYSÉG	Nem szegény	N (millió fő)	361,0	51,6	412,6
		Sorszázalék (%)	87,5	12,5	100,0
		Oszlopszázalék (%)	88,9	60,0	83,8
	Szegény	N (millió fő)	45,3	34,3	79,6
		Sorszázalék (%)	56,9	43,1	100,0
		Oszlopszázalék (%)	11,1	40,0	16,2
	Összesen	N (millió fő)	406,3	85,9	492,3
		Sorszázalék (%)	82,5	17,5	100,0
		Oszlopszázalék (%)	100,0	100,0	100,0

Yates teszt: $p < 0,01$, $\phi = 0,297$

Megjegyzés: becült elemszámok (n) az egyéni súlyok alapján (RB050)

Megfigyelt országok: EU27 + NO, IS

Forrás: saját számítások, SILC2010

¹ Ciprus adatai nélkül $R^2=0,788$.

A 10. táblázatból látható, hogy a jövedelmi szegények és a depriváltak között jelentős eltérés tapasztalható, hiszen a jövedelmi szegények 56,9%-a nem deprivált, illetve a deprivációs mutató alapján nélkülözők 60%-a jövedelmüket tekintve nem minősül szegénynek Európa 29 országában. A 2x2-es kereszttáblára számított Yates-féle Chi-négyzet folytonossági korrekció ugyan szignifikáns, de a Phi együttható a közepesnél gyengébb kapcsolatra utal.

Ezzel az eredményvel a H1 hipotézisem fennmaradó részét is bizonyítottam tekintem, hogy az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer elrejt a nélkülözők nagy részét, illetve olyanokat tüntet fel szegénynek, akik egyébként nem nélkülöznek. Ezt a deprivációs jellegű szegénységszámítási módszerrel való összevetés segítségével bizonyítottam. A hipotézis több állítást tartalmaz, amelyek azonban logikailag kapcsolódnak egymáshoz. Az eredmények bemutatása során ezen állítások mindegyikére kitértem, azokat megvizsgáltam és igazoltam.

A fenti eredmények alapján tehát elmondható, hogy a H1 hipotézis állításait igazoltam tekintem, miszerint: Az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer elrejt a nélkülözők nagy részét, illetve olyanokat tüntet fel szegénynek, akik egyébként nem nélkülöznek. Valójában nem a nélkülözők arányát mutatja, hanem a jövedelem-egyenlőtlenségi mérőszámokkal áll szoros kapcsolatban. Az Eurostat szegénységszámításában rejlő módszertani problémák miatt az alkalmatlan regionális szinten (EU, EGT) érvényes következtetések levonására a szegénységgel, ezáltal a dolgozó szegénységgel kapcsolatban.

A jövedelmi szegények és a depriváltak kapcsolatát országonként is érdemes megvizsgálni. A 11. táblázatban az összefüggéseket most csak a jövedelmi szegénység százalékában mutatom be, helytakarékosági okok miatt.

11. táblázat: A jövedelmi szegények és a depriváltak egyezősége országoként, %

			DEPRIVÁCIÓ		
			Nem deprivált	Deprivált	Összesen
JÖVEDELMI SZEGÉNYSÉG	AT	Nem szegény	93	7	100
		Szegény	60	40	100
	BE	Nem szegény	92	8	100
		Szegény	60	40	100
	BG	Nem szegény	50	50	100
		Szegény	5	95	100
	CY	Nem szegény	77	23	100
		Szegény	50	50	100
	CZ	Nem szegény	89	11	100
		Szegény	48	52	100
	DE	Nem szegény	94	6	100
		Szegény	61	39	100
	DK	Nem szegény	96	4	100
		Szegény	82	18	100
	EE	Nem szegény	84	16	100
		Szegény	46	54	100
	EL	Nem szegény	85	15	100
		Szegény	41	59	100
	ES	Nem szegény	91	9	100
		Szegény	71	29	100
	FI	Nem szegény	95	5	100
		Szegény	72	28	100
	FR	Nem szegény	92	8	100
		Szegény	60	40	100
	HU	Nem szegény	66	34	100
		Szegény	20	80	100
	IE	Nem szegény	84	16	100
		Szegény	64	36	100
	IS	Nem szegény	94	6	100
		Szegény	83	17	100
	IT	Nem szegény	89	11	100
		Szegény	61	39	100
	LT	Nem szegény	70	30	100
		Szegény	42	58	100
	LU	Nem szegény	98	2	100
		Szegény	85	15	100
	LV	Nem szegény	62	38	100
		Szegény	25	75	100
	MT	Nem szegény	88	12	100
		Szegény	67	33	100
	NL	Nem szegény	95	5	100
		Szegény	74	26	100
	NO	Nem szegény	97	3	100
		Szegény	78	22	100
	PL	Nem szegény	78	22	100
		Szegény	43	57	100
	PT	Nem szegény	83	17	100
		Szegény	53	47	100
	RO	Nem szegény	59	41	100
		Szegény	21	79	100
	SE	Nem szegény	98	2	100
		Szegény	83	17	100
	SI	Nem szegény	88	12	100
		Szegény	58	42	100
	SK	Nem szegény	80	20	100
		Szegény	40	60	100
	UK	Nem szegény	90	10	100
		Szegény	68	32	100

Forrás: saját számítások, SILC2010

Minden vizsgált ország esetén szignifikáns, gyenge kapcsolat figyelhető meg a jövedelmi szegénység és a depriváció között. Érdekes megfigyelés, hogy a jövedelmi szegény és deprivált átfedési arányok varianciája a régi tagállamok (EU15) és az új tagállamok (EU12) esetében szignifikáns eltérést mutat¹. (A variancia-analízis eredménye a 6. mellékletben található.) Az átfedés az EU12 esetében az országok átlagait tekintve 61,3% az EU15 esetében pedig 33,7%. Ezek az eredmények tehát azt bizonyítják, hogy a régi, gazdaságilag fejlettebb tagállamokban a jövedelmi szegény és a deprivált definíció távolabb esik egymástól, mint az új tagállamokban. Az eredményhez kapcsolódóan hipotézist nem fogalmaztam meg (nem volt sejtésem ezzel kapcsolatban), mégis érdemesnek tartom a bemutatását.

Hogy még szemléletesebbé tegyem a tapasztalt eltéréseket a jövedelmi szegény és a deprivált egyének egyezőségét bemutatom az EU12 és EU15 bontásában is. A 12. táblázatban ismét megfigyelhető a fent tárgyalt jelenség.

12. táblázat: A jövedelmi szegény és a deprivált egyének egyezősége az EU15 és EU12 országokban

		EU 15			EU 12		
		Nem deprivált	Deprivált	Összesen	Nem deprivált	Deprivált	Összesen
Nem jövedelmi szegény	Sorszázalék (%)	91,4	8,6	100,0	71,9	28,1	100,0
	Oszlopszázalék (%)	88,3	55,1	83,9	91,7	67,0	83,1
Jövedelmi szegény	Sorszázalék (%)	63,6	36,4	100,0	32,1	67,9	100,0
	Oszlopszázalék (%)	11,7	44,9	16,1	8,3	33,0	16,9
Összesen	Sorszázalék (%)	87,0	13,0	100,0	65,2	34,8	100,0
	Oszlopszázalék (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: saját számítások, SILC2010

Az EU15 tagállamaiban a jövedelmi szegények 36%-a deprivált, tehát az Eurostat által szegénységi kockázattal rendelkező egyéneknek valójában egyharmada kényszerül csak nélkülözni. Továbbá a háttérelmezések alapján elmondható, hogy az EU15 tagállamaiban a jövedelmi szegénynek minősített réteg 23%-ára egyetlen deprivációs tényező sem jellemző, tehát a vizsgált kilenc tényező közül anyagi okok miatt egy sem áll fenn. Ugyanez az arány a később csatlakozott tagállamokban (EU12) 5,6%. A 12. táblázat az is szembeötlő, hogy az EU12 tagállamaiban nagy arányban vannak azok, akik nem

¹Variancia-analízis eredménye: $p < 0,001$

minősülnek szegénységi kockázattal rendelkezőnek, azonban mégis három vagy annál több deprivációs tényező is jellemző. Az EU12 tagállamaiban a nem jövedelmi szegények közel egyharmada (28%) ugyanis deprivált. Véleményem szerint ez is jól mutatja, hogy az Eurostat jövedelmi szegénység mutatója hogyan tölti be a függőfalel funkciót, vagyis hogyan rejti el a valóban nélkülöző háztartásokat és egyéneket, különösen az EU12 tagállamaiban, illetve hogyan minősít szegénynek olyan egyéneket elsősorban az EU15-ökben, akik valójában nem nélkülöznek. Magyarország eredményeit egy másik tanulmány hasonlóan vizsgálja. A Monitor felvétel adatai szerint Magyarországon a jövedelmi szegények több mint 90%-a egyben deprivált is (HAVASI 2008). Ez a tanulmány ugyan más, több tényezőt tömörítő deprivációs módszerrel számol, azonban eredménye nagyon hasonló. A SILC 2010-es hullám adatai alapján Magyarországon a jövedelmi szegények 80%-a egyben deprivált is. Ez az eredmény akár megerősíthetné a jövedelmi szegénység mutató létjogosultságát, azonban a nyugati országokban tapasztalható eltérések ezt mégsem engedik meg. Az eredmények azt bizonyítják, hogy a magas jövedelmi szegénységi rátával rendelkező nyugati országok, Luxemburg, Egyesült Királyság, Németország stb. polgárai valójában közel sem akkora arányban kényszerülnek nélkülözni, mint amit a jövedelmi szegénység mutató sugall.

Az eddigiek alapján biztonsággal állítható, hogy a szegénységmérés módszertanának módosítására van ahhoz szükség, hogy a jelenséget pontosabban leírassuk, és azokat soroljuk a szegények csoportjába, akik valóban nélkülöznek. Az értekezésben a továbbiakban ennek megoldását tűztem ki célul.

4.1.4 Új szegénységszámítási módszer bevezetése

Az Eurostat által a szegénység kiterjedtségére használt mutatót európai összehasonlításra a jövedelmek eltérő eloszlása miatt alkalmatlannak találtam. Továbbá a deprivációs mutató segítségével mért szegénységi arányok egészen más képet mutatnak Európáról, mint a jövedelmi szegénységi arányok. Megvizsgálva a két mutatót, arra a következtetésre jutottam, hogy a deprivációs mérőeszköz valóságosabb képet ad az európai szegénységről, a valós nélkülözést jobban mutatja. Viszont az Eurostat szerinti deprivációs mutató is kifogásolható néhány szempontból, ezért azt kiegészítettem az általam szükségesnek tartott tartalommal.

4.1.4.1 Új deprivációs mutató

Az Eurostat által alkalmazott deprivációs mutató elemeit egyesével megvizsgálva a gyakorisági megoszlásokból kiderül, hogy a telefonkészülék anyagi okok miatti nélkülözése már marginális Európában. A 29 vizsgált országban az anyagi okok miatt telefonnal nem rendelkező háztartások aránya mindössze 1,1%. Több országban egyetlen egy olyan háztartás sincs a mintában, ahol nem engedhetik meg maguknak a telefonkészüléket. Így arra a következtetésre jutottam, hogy a mobiltelefonnal vagy telefonnal való rendelkezés többé már nem alkalmas ismertetőjele a szegénységnek. Így a telefon hiányát önálló tényezőként nem szerepeltetem az új deprivációs mutatóban. Hasonló a helyzet a televízió és a mosógép esetén is.

Az Eurostat deprivációs mutatójában nem szerepel viszont, hogy számítógéppel rendelkezik-e a háztartás. Ez meglátásom szerint az információs társadalom korában egy fontos tartós fogyasztási cikk a szegénység megítélésénél. Az elektronikus szolgáltatások bővülésének eredményeképpen (gondoljunk csak például bevásárlásra, ügyintézésre vagy adóbevallásra) sokkal inkább tekinthető nélkülözőnek, illetve kirekesztettnek egy olyan háztartás, amely nem engedheti meg magának egy számítógép megvásárlását. A számítógép hiánya véleményem szerint növeli az elszegényedés kockázatát, gondoljunk csak az álláshirdetésekre, melyek legszélesebb körben a világhálón találhatóak meg, illetve arra hogy mennyi szolgáltatás és termék érhető el ingyenesen vagy olcsóbban a hagyományos értékesítéshez képest. Ma Európában ez a probléma jelentősebb méreteket ölt (2010-ben a háztartások 6,7%-a anyagi okok miatt nem jut számítógéphez), mint a többi vizsgált tartós fogyasztási cikk hiánya együttesen, és valóban vízválasztó tényező lehet a nélkülözés megítélésében. Ezért ezt a mutatót beépítettem az új deprivációs mutatóba.

A társadalom által jellemzően birtokolt javak időről időre változnak, így természetes módon a deprivációs mutatónak is változnia kell. TOWNSEND (1979) deprivációs mutatójában a 12-ből az egyik tényező még például a hűtőszekrény hiánya volt. 30 évvel később Európában már nem ez a tényező jelenti a nélkülözést, annak ellenére, hogy máshol, mondjuk Afrikában vagy Indiában még valószínűleg használnánk ezt a tényezőt. A társadalmak jólétének növekedésével egyre magasabb igényszintek jelentik a deprivált állapotot. Az új mutatóban tehát az a háztartás kap deprivációs pontszámot, ahol a négy tartós fogyasztási cikk közül (telefon, televízió, mosógép, számítógép) legalább egyet nem engedhet meg magának a háztartás. Így három régi

önálló deprivációs tényező összevonásával, illetve kiegészítésével hoztam létre egy új tényezőt.

A szubjektív szegénységérzeten alapuló mutatók használata véleményem szerint egy nemzetközi összehasonlításban veszélyes és félrevezető lehet, ezért különös körültekintéssel kell eljárni alkalmazásukkor. Például a „Képes-e a háztartás a szokásos kiadásai fedezésére?” egy SILC-ből nyerhető adat, ahol 1 (nagyon nehezen) és 6 (könnyedén) skálán jelölhették a válaszadók az ezzel kapcsolatos nehézségeiket. A kérdés a HAVASI (2008) módszer „a háztartásnak hó végére rendszeresen elfogy a pénze” kérdéshez áll nagyon közel. Annak ellenére, hogy a kérdésre adott válasz szubjektív mérlegelésen alapul, beépítettem azt az új deprivációs mutatómba. Ezt oly módon tettem, hogy csak a nagyon nehezen (1) jelölése esetén kapott a háztartás egy deprivációs pontszámot. Ezzel próbáltam a mérték szubjektív eltéréseit valamelyest kiküszöbölni. Tehát csak a legerősebb nehézségérzet esetén minősül egy háztartás deprivációval érintettnek.

„Jövedelme a szükségesnek tartott felét sem éri el” HAVASI (2008) által alkalmazott mutató a SILC adatállományból is képezhető. Néhány adat-transzformáció segítségével a mutató egyszerűen előállítható. Az eredmények azonban nem kielégítőek. Magyarországon négy, a mintába került háztartásra igaz ez a feltétel, míg a 29 európai országban a háztartások 0,5%-ára. Az alacsony gyakoriságok miatt ezt a mutatót nem építettem be a deprivációs mutatóba.

Az adatok elérhetősége nagymértékben meghatározza, hogy milyen tényezőkkel lehet dolgozni. Az olyan tényezőkből, melyek saját mérlegelésem és a szakirodalom szerint is megfelelőek a depriváció mérésére, illetve a SILC adatállományban is rendelkezése állnak az adatok, megalkottam egy új deprivációs mutatót. Utalva az alkalmazhatóság földrajzi és időbeli dimenzióira a mutatót EU2010 deprivációs mutatónak nevezem el. Ennek elemeit a 13. táblázatban foglaltam össze.

13. táblázat: Az EU2010 deprivációs mutató tényezői

<i>Dimenzió</i>	<i>Az EU2010 deprivációs mutató tényezői</i>
Lakás állapota	–Jellemző-e a következő problémák valamelyike az Ön lakhelyére? beázó tető; vízesedő fal, padló vagy alap; penészedő ablakkeretek vagy padló.
Fűtés/hűtés	–Képes-e a lakásában megfelelő hőmérsékletet tartani? (anyagi okok miatt)
Beltéri higiénia	–Van-e zuhanyzó vagy kád a lakásban? <i>vagy</i> –Van-e beltéri WC a lakásban?
Számlaelmaradások	–Előfordult-e az elmúlt évben, hogy pénzhiány miatt nem tudták befizetni a lakbért, lakástörlesztést, közös költséget? <i>vagy</i> –Előfordult-e az elmúlt évben, hogy pénzhiány miatt nem tudták befizetni a közüzemi díjakat?
Táplálkozás	–Megengedhetik-e maguknak, hogy minden második nap húst vagy halat (vagy vegetáriánus megfelelőjét) fogyasszanak?
Személyautó	–A következő tartós fogyasztási cikkek közül van-e olyan, amit anyagi okok miatt nem tud megvenni a háztartás? Személyautó.
Egyéb tartós fogyasztási cikkek	–A következő tartós fogyasztási cikkek közül van-e olyan, amit anyagi okok miatt nem tud megvenni a háztartás? Telefon, televízió, mosógép, számítógép.
Nehéz megélhetés	–A háztartás összes jövedelme elegendő-e a megélhetés biztosításához, vagyis tudják-e fedezni a szükséges kiadásait?
Egyéb	–Megengedhetik-e maguknak, hogy egy hétre elmenjenek nyaralni? <i>vagy</i> –Képes-e a háztartás a váratlan kiadások önerőből történő fedezésére?

Forrás: saját szerkesztés

Az EU2010 deprivációs mutató szerint azt az egyént tekintem deprivátnak, akinek a háztartása a 13. táblázat tényezői szerint legalább három deprivációs pontszámmal rendelkezik. Ugyanezt másként felírva:

$$D_{EU2010}(d_{lak}, d_{fűt}, d_{hig}, d_{elm}, d_{élelm}, d_{autó}, d_{tart}, d_{megélh}, d_{nyar,kiad})$$

ahol:

 d_{lak} = lakás állapota $d_{fűt}$ = lakás befűtésének képessége d_{hig} = beltéri higiéniai lehetőségek rendelkezésre állása $d_{élelm}$ = megfelelő étkezés lehetősége $d_{autó}$ = megengedheti-e a személyautó birtoklását d_{tart} = megengedheti-e egyéb tartós fogyasztási cikkek birtoklását (számítógép, televízió, mosógép, telefon) $d_{megélh}$ = jövedelme elegendő-e a megélhetéshez $d_{nyar,kiad}$ = képes-e nyaralás és váratlan kiadások fedezésére

A deprivációs tényezők megbízhatóságának ellenőrzése céljából megvizsgáltam az egyes tényezők előfordulását a jövedelmi decilisekben. Az arányok azt mutatják, hogy az egyes deprivációs tényezők a háztartások mekkora hányadát érintik a különböző jövedelmi decilisekben. Az első decilis az alacsony, míg a tizedik decilis a magas jövedelműeket tömöríti. Vetítési alapként a deprivált háztartásokat használtam.

14. táblázat: A deprivációs tényezők előfordulása az egyes jövedelmi decilisekben %

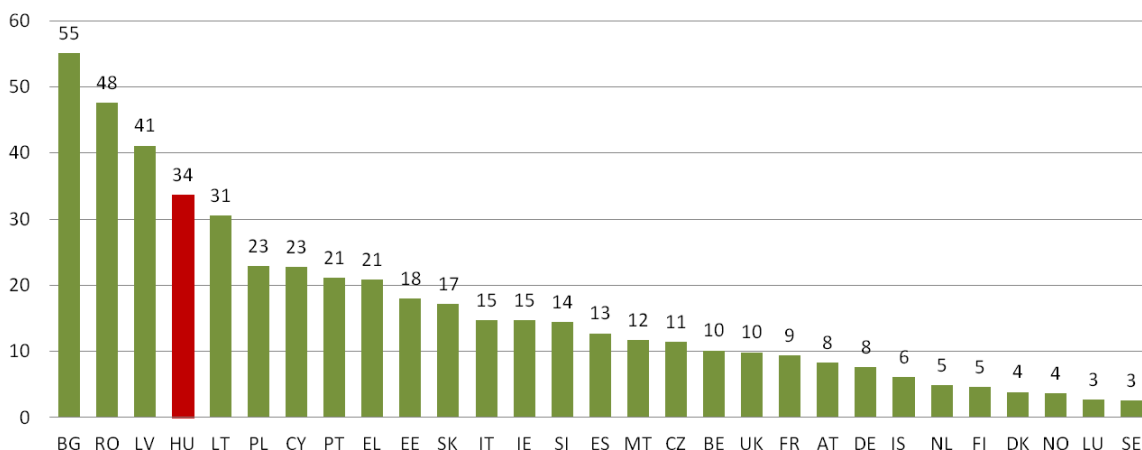
<i>Decilis</i>	<i>Lakás állapota</i>	<i>Fűtés/ hűtés</i>	<i>Beltéri higiénia</i>	<i>Számla elmaradás</i>	<i>Táplál- kozás</i>	<i>Személy- autó</i>	<i>Egyéb tartós</i>	<i>Nehéz megélhetés</i>	<i>Egyéb</i>
1.	19,3	27,2	17,7	20,6	25,5	22,2	24,4	26,2	43,6
2.	12,1	18,9	2,5	11,5	14,5	12,4	10,7	14,8	27,4
3.	9,7	13,7	1	8,8	9,4	8	7,3	9,6	19
4.	6,6	10,5	0,7	6,7	6,4	5,6	4,8	7,3	13,5
5.	4,9	7,6	0,3	4,5	4,2	3	2,9	4,7	9,3
6.	3,4	5,4	0,3	3,4	2,4	1,6	2	3,2	6,2
7.	2,1	3,8	0,1	2,1	1,6	1,1	1,2	2	3,8
8.	1,3	2,9	0,1	1,2	1,2	0,7	0,6	1,4	2,5
9.	0,7	1,9	0,1	0,7	0,8	0,4	0,4	0,7	1,4
10.	0,3	1,4	0	0,2	0,5	0,1	0,1	0,3	0,7

Vetítési alap: 29 ország összes deprivált háztartása

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 14. táblázatból leolvasható, hogy az egyre magasabb jövedelemmel rendelkező decilisekben egyre kisebb a deprivációs tényezők előfordulása. Ez azt jelenti, hogy a kiválasztott deprivációs tényezők az elvárt módon viselkednek a jövedelem növekedésének hatására. Az így számított nélkülözők arányát országonként a 12. ábra mutatja be.

A vizsgálatba bevont országok között csak kismértékű sorrendi változás történt az EU által használt deprivációs mutatóhoz képest. Az új deprivációs mutató összeurópai szinten valamivel alacsonyabb mértékű nélkülözést jelez, a depriváltak aránya a teljes népességből 18%-ról 15%-ra csökkent a korábbi értelmezéshez képest. Magyarország az EU2010 deprivációs mutató alapján is a negyedik legmagasabb rátával rendelkező ország, viszont a nélkülözők aránya 38%-ról 34%-ra csökkent. Az új deprivációs mutatótól azt várom, ha kis mértékben is, de pontosítja a nélkülözési arányok alakulását. A pontosítás azért volt szükséges, mert a későbbi szegénység modell erre a mutatóra épül.

12. ábra: Depriváltak aránya a teljes népességből az EU2010 deprivációs mutató alapján, %

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 15. táblázatban összefoglalom, hogy az eredeti, Eurostat által alkalmazott deprivációs mutató, és az EU2010 deprivációs mutató mely tényezőkben van eltérés.

15. táblázat: Az Eurostat és az EU2010 deprivációs mutató tényezői

Deprivációs mutató (Eurostat)		EU2010 deprivációs mutató	
1	Áru-, lakáshitel, vagy rezsi tartozás	1	Áru-, lakáshitel, vagy rezsi tartozás
2	Automata mosógép	2	Automata mosógép, vagy színes televízió vagy telefon vagy számítógép
3	Színes televízió		
4	Telefon (mobil vagy vezetékes)		
5	Személyautó	3	Személyautó
6	Évente egy hét nyaralás	4	Évente egy hét nyaralás vagy váratlan kiadások fedezése
7	Váratlan kiadások fedezése		
8	Kétnaponta húsfogyasztás	5	Kétnaponta húsfogyasztás
9	Lakás megfelelő fűtése	6	Lakás megfelelő fűtése
		7	Beltéri higiénia
		8	Lakás állapota
		9	Nehéz megélhetés

Forrás: saját szerkesztés

4.1.4.2 Jövedelmi szegénység az EU27 medián-jövedelme alapján (EU szegénység)

A deprivációs mutató kizárólagos alkalmazása is kritikára adhat okot. A nélkülözők jövedelmeit vizsgálva azt tapasztaltam, hogy szélsőséges esetben egy háztartás akár 40.000 € (PPP) egy főre eső éves jövedelemmel is lehet deprivált. A

hasznló eseteket kiugró adatként kezelem, amiket mindenképpen ki kell szűrni a szegénység definícióból. Ennek érdekében továbbra is javaslom egy jövedelmi szempontú mérés használatát is, aminek az európai összehasonlíthatóság érdekében vásárlóerő-paritáson kell alapulnia.

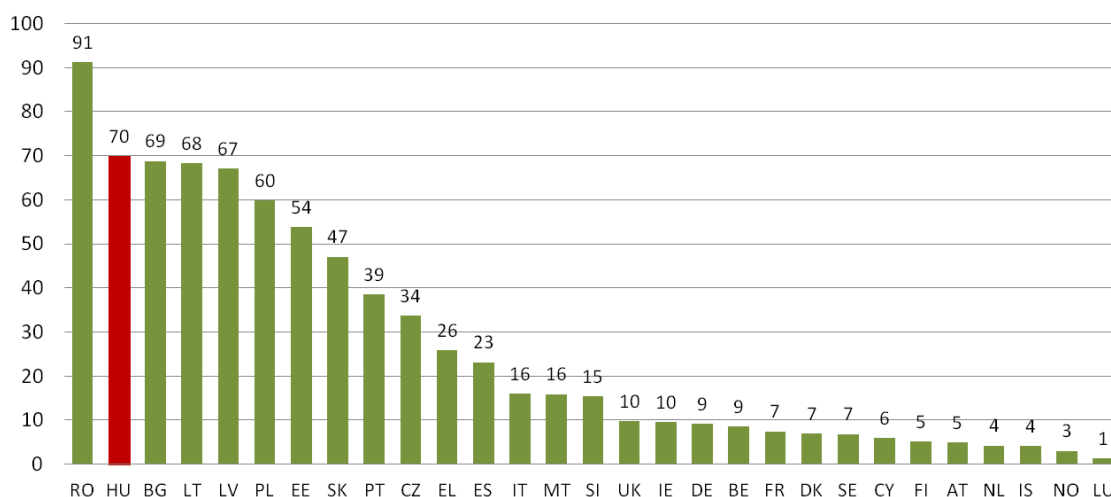
A másik feltételezés, amiért úgy gondolom, hogy szükséges egy új szegénységmutató bevezetése a föderáció irányába haladó integrációra vezethető vissza. Európa a 21. században a telekommunikáció hihetetlen mértékű fejlődése, az áruk, a tőke és a munkaerő szabad mozgása révén olyan kicsi, hogy már nem életszerű, hogy a nemzeteket egymástól független rendszerekként vizsgáljuk, a benne élőket kizárólag a nemzettársaikhoz hasonlítsuk. A nemzeti medián-jövedelemhez viszonyított szegénységi küszöb mellett kiállók a relatív szegénységértelmezéssel indokolják a módszer jogosságát. Azonban a relatív értelmezést nehezen lehet a határok nélküli tagállamok területére lehatárolni akkor, amikor az Európai Unió (illetve az Európai Gazdasági Térség) belüli könnyű mobilitás miatt nagyon is érezzük szomszédjaink tőlünk eltérő életszínvonalát. Ebben az európai kontextusban az Eurostat által alkalmazott relatív szegénységmérés, ahogy arra korábbi elemzéseim is rávilágítanak, elrejtik a valóban nélkülöző családokat és egyéneket, valamint szegénynek tüntetnek fel olyan háztartásokat, akik, legalábbis a mi kelet-európai (illetve magyar) nézőpontunkból, semmilyen anyagi nehézségekkel nem küszködnek.

A fenti céloktól vezérelve egy olyan mutatót dolgoztam ki, amely a szegénységet nem egy nemzeten belüli relatív szegénységi küszöbhez viszonyítja. Véleményem szerint ez többet elárul Európa valós állapotáról, mint a nemzeti medián-jövedelmekhez viszonyított szegénységi arány. Természetesen a szerző értékítéletéhez közelebb állna egy fogyasztói kosár alapú, az Európai Unió szintjén harmonizált létminimumérték, ami azonban nem áll rendelkezésre. Egy ilyen érték bevezetése a jelen értekezésnek nem volt célkitűzése, illetve a munka mennyisége egy értekezés korlátain túlmutat.

Az elemzés elvégzéséhez az is bátorítást adott, hogy FÖRSTER ET AL. (2004) tanulmányukban hasonló úton jártak és javaslatot tettek egy összevont szegénységi küszöb felállítására 18 európai ország vizsgálatával. A FÖRSTER ET AL. (2004) által alkalmazott megközelítést, miszerint nem egy adott ország medián-jövedelméhez viszonyítják a szegénységi küszöböt, hanem egy regionális, itt uniós középértékhez, magyar kutatók is alkalmazták korábban. MEDGYESI (2001) tanulmányában vizsgálta a szegények országonkénti arányát az összeurópai (EU27) jövedelem-eloszlás mediánjának

60%-a szerint. Az egyes országok eltérő árszínvonalainak hatását az Eurostat által javasolt vásárlóerő-paritás alkalmazásával küszöbölté ki.

Éppen ezért a relatív szegénységi küszöb alapgondolatát nem, csak annak kontextusát módosítva a szegénység-méréshez az EU27 medián-jövedelmének 60%-ában húztam meg a szegénységi küszöböt. Az elemzéshez az Eurostat árszínvonal-adataival számoltam (részletes adatok az 7. mellékletben találhatók) és az egy fogyasztási egységre jutó rendelkezésre álló jövedelmeket vettem alapul. Az EU27 medián-jövedelme így 14.560 € (PPP), ennek 60%-a 8.736 € (PPP). Az ez alatti egy főre eső jövedelemmel rendelkező háztartások szegények. A magyar jövedelmeket az árszínvonal-hatás majdnem megkétszerezi; a 8.736 € (PPP) éves jövedelem 5.202 € valós jövedelmet jelent Magyarországon. Ez árfolyamtól függően forintba átszámítva megközelítőleg 130 ezer Ft-os havi egy főre jutó jövedelmet jelent. Az így előállított szegénységi arányokat a 13. ábra mutatja be. Erre a továbbiakban EU-s (jövedelmi) szegénységként hivatkozok.

13. ábra: Jövedelmi szegénység az EU27 medián-jövedelmének 60%-a alapján, vásárlóerő-paritáson számítva, %

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 13. ábra szerint Magyarország a második legmagasabb, 70%-os szegénységi rátával rendelkező ország, míg az eredeti jövedelmi szegénység mérőszámmal a hetedik legalacsonyabb szegénységi rátával rendelkező ország volt. Fontos észrevenni, hogy az új szegénységi küszöb alkalmazása során felállt sorrend csak kis mértékben tér el a deprivációs mutatóval nyert eredményektől, ahol Magyarország a negyedik legmagasabb aránnyal rendelkezett. A szoros összefüggést bizonyítja a korrelációs együttható értéke is ($r=0,878$; $p<0,01$; $N=29$). Ez alátámasztja, hogy az új EU-s jövedelmi szegénység és az

EU2010 depriváltság egymáshoz közel álló fogalmak, melyek hasonló eredményre vezetnek.

Továbbá fontos ellenőrizni, hogy az EU szegénység mutató milyen összefüggést mutat a jövedelem-egyenlőtlenségekkel. Korábban az Eurostatos jövedelmi szegénység mutatóval szemben azt a kritikát fogalmaztam meg, hogy az túlságosan szoros kapcsolatban van a jövedelem-egyenlőtlenség mérőszámokkal. A korrelációelemzés eredményeit a 16. táblázat mutatja be.

16. táblázat: Az EU-s szegénység (EU27 medián-jövedelem 60%) és a jövedelem-egyenlőtlenség mutatók összefüggése

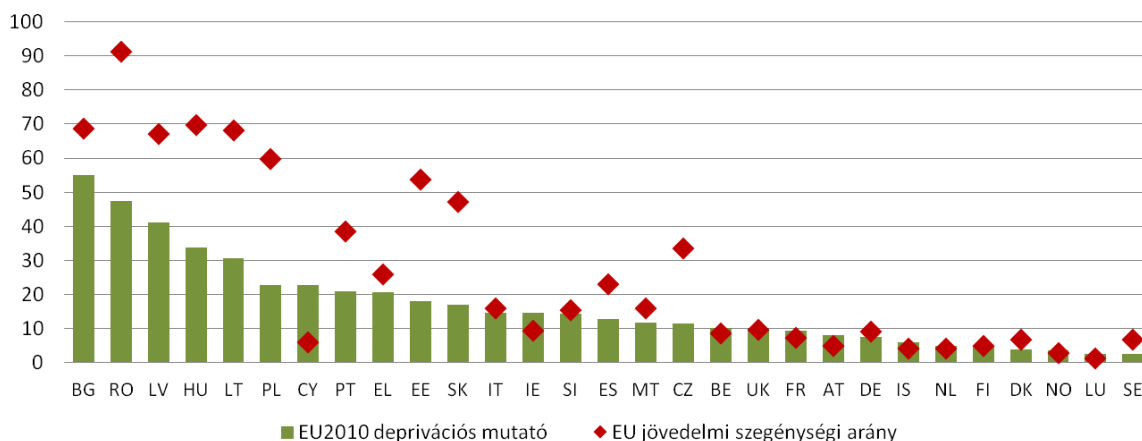
	<i>Relatív szórás</i>	<i>Decilis távolság</i>	<i>Decilis hányados</i>	<i>Kvintilis hányados</i>	<i>Decilis eloszlás</i>	<i>Éltető–Frigyes</i>	<i>Robin Hood</i>	<i>Gini</i>
EU-s szegénység	nincs kapcsolat	-0,503**	nincs kapcsolat	0,473**	nincs kapcsolat	0,476**	0,453*	0,513**

**. $p < 0,01$ (2-oldali próba). N=29

Forrás: saját számítások

A jövedelem-egyenlőtlenség mutatók közül három esetében nem mutatható ki lineáris összefüggés az EU-s szegénységgel, a másik öt mutatóval pedig közepes, vagy gyenge kapcsolatban van. Az összevont jövedelem-egyenlőtlenség index-szel az EU szegénység mutató gyenge, szignifikáns lineáris kapcsolatot mutat ($p=0,024$; $r=0,419$; $N=29$). Ez megnyugtató számomra, hiszen a szegénység valamely mutatójával szemben azt a kritériumot fogalmaztam meg, hogy ne a jövedelem-egyenlőtlenségeket mérje. A továbbiakban megvizsgálom, hogy az EU27 medián-jövedelem alapján számított EU szegénység milyen kapcsolatban az EU2010 deprivációs mutatóval.

A 14. ábra egyszerre szemlélteti az európai medián-jövedelem szerinti szegénységi arányt és az új deprivációs mutatót. Annak ellenére, hogy a korrelációs együttható szoros lineáris összefüggést mutat, az arányokban jelentős eltérések vannak. Általánosságban elmondható, hogy a magas (15% feletti) deprivációs aránnyal rendelkező országok esetében az EU szegénység jóval magasabb (akár többszörös) arányt mutat a deprivációs mutatóhoz képest (kivéve Ciprus és Írország), illetve alig van néhány olyan ország, amely esetében a deprivációs mutató magasabb lenne az EU szegénységi aránynál.

14. ábra: Szegények aránya az EU27 medián-jövedelmének 60%-a (PPP) alapján és a depriváltak aránya a teljes népességből, %

Forrás: saját számítások, SILC2010

Az új szegénységi mutató egyik eleme az EU jövedelmi szegénység és a deprivációs mutató együttes teljesülése. Ezzel a módszerrel szűröm ki a depriváltak közül a kiugróan magas jövedelemmel rendelkezőket. Tehát szegénynek tekintem egyrésztől azt, aki a következő paraméterekkel rendelkezik:

$$D_0 \geq 3 \quad \& \quad I_e < 0,6 \cdot Me_{EU}$$

ahol:

D_0 = egy egyén deprivációs összpontszáma; $0 \leq D_0 \leq 9$

I_e = az egyén háztartásának egy főre jutó ekvivalens jövedelme vásárlóerő-paritáson

Me_{EU} = EU27 medián-jövedelme

Így a depriváltak közül kiszűrtem azokat, akik bár depriváltak számítanak, azonban jövedelmeik mértéke egyáltalán nem indokolja azt. A szegénység mutatóm, a korábban felállított kritériumok alapján még kiigazításra szorul. Ez a definíció ugyanis negligálja azokat a háztartásokat, ahol a jövedelem nagyon alacsony, de valamilyen oknál fogva mégsem került a háztartás a depriváltak közé. Őket közelebbről is megvizsgáltam. Egy tipizált példa egy ilyen háztartásra: a tartós fogyasztási cikkek iránti igény nem vagy alig jelenik meg (elsősorban idősek), rezsi/lakbér befizetése prioritást élvez, vagy saját tulajdonú, hitel nélküli ingatlanban él a háztartás, tehát nem fordul elő hátralék, hús kerül az asztalra a megadott gyakorisággal (akár saját előállítású). Ilyen háztartásokban inkább

a nyaralások maradnak el anyagi okok miatt és a lakás befűtése okoz anyagi nehézséget. Egy ilyen háztartás nem minősül depriválnak a deprivációs mutató szerint, mert a deprivációs pontszáma mindössze kettő. A rendkívül alacsony egy főre jutó jövedelem miatt azonban indokolt a hasonló háztartások szegénynek minősítése.

A végső szegénység definíció megalkotásánál azt a célt tűztem ki, hogy a lehető legbiztonságosabb módon határozzam meg a szegénység paramétereit. Elsőként megvizsgáltam az EU27 medián-jövedelem 60% alatti jövedelemmel rendelkezők deprivációs jellemzőit, melyet a 17. táblázatban foglaltam össze.

17. táblázat: Deprivációs tényezők előfordulása az EU szegények körében

<i>Deprivációs tényezők előfordulása</i>	<i>Egyének aránya</i>
0	23,9%
1	20,6 %
2	16,8 %
3	13,6 %
4	9,8 %
5	6,5 %
6	4,4 %
7	2,6 %
8	1,3 %
9	0,4 %
	100 %

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 17. táblázat azt mutatja, hogy az EU szegények 23,9%-ára egyetlen deprivációs tényező sem jellemző. Ezek a háztartások valószínűleg korábbi megtakarításaiknak köszönhetően tudják elkerülni a nélkülözést. Az is elképzelhető, hogy az ilyen háztartások a be nem vallott jövedelmek miatt kerülnek az EU szegénységi küszöb alá, így a deprivációs tényezők nem érintik őket, mert valójában több a bevételük. A következőkben azt az EU szegénységi küszöböt keresem, amely segítségével ez az arány csökkenthető.

A probléma megoldásának érdekében egy új jövedelmi küszöböt vezetek be, melyet a vásárlóerő-paritáson számított EU27 medián-jövedelem 30%-ában határozok meg. Azokról a háztartásokról van szó jelen esetben, ahol a vásárlóerő-paritáson számított egy főre jutó éves jövedelem nem éri el a 4.368 €-t.

18. táblázat: Deprivációs tényezők előfordulása az EU27 medián-jövedelem 30% alatti jövedelemmel rendelkező háztartások körében

<i>Deprivációs tényezők előfordulása</i>	<i>Háztartások aránya</i>
0	15,3 %
1	15,1 %
2	14,1 %
3	14,2 %
4	12,5 %
5	10,1 %
6	8,4 %
7	5,7 %
8	3,3 %
9	1,3 %
	100 %

Forrás: saját számítások, SILC2010

Az így kapott szegény háztartások 15,3%-a nem rendelkezik deprivációs tényezővel, tehát a korábbi arányt csökkenteni tudtam ezzel a módszerrel. Magyarországon az arány jelentős mértékben csökkent, a csökkentett EU szegénységi küszöb alatt már csak a háztartások 5,3%-ára nem jellemző egyetlen deprivációs tényező sem.

Megvizsgáltam az e módszerrel szegénynek minősített háztartások néhány tulajdonságát. Az így kapott szegénységi küszöb alatti jövedelemből élő háztartások 36%-a a régi tagállamokból került ki, 64%-a pedig a később csatlakozott országokból. A régi tagállamok közül Németország (4%), Spanyolország (9%), Olaszország (8%) és az Egyesült Királyság (5%) adta arányaiban a legtöbb háztartást az európai szegénységhez. A részletes adatokat az 8. melléklet tartalmazza.

A végső definíció szerint szegénynek tekintem azt, aki nagyon alacsony jövedelmű háztartásban él, vagy deprivált, de jövedelme mérsékelt. Vagyis ahol az alábbi feltétel teljesül:

$$I_e < 0,3 \cdot Me_{EU}$$

vagy

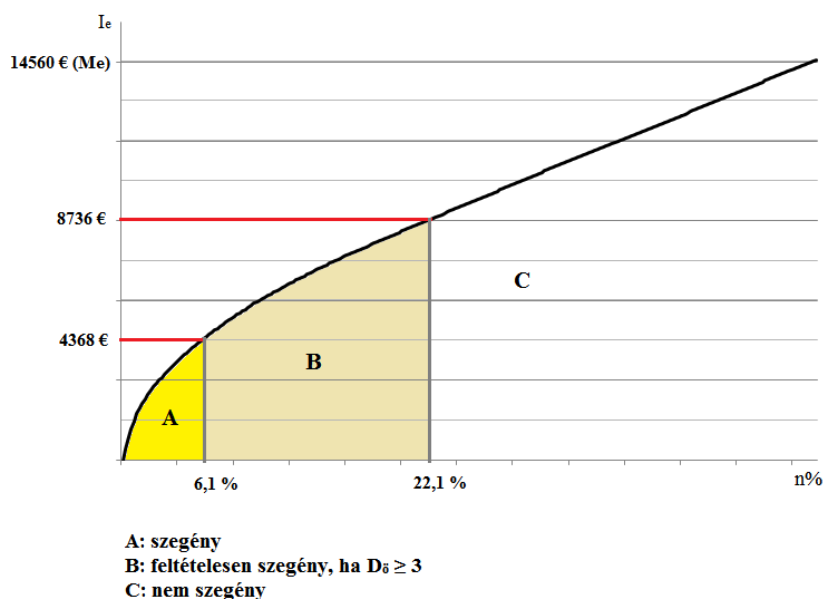
$$D_{\bar{0}} \geq 3 \quad \text{és} \quad I_e < 0,6 \cdot Me_{EU}$$

ahol:

$D_{\bar{0}}$ = egy háztartás deprivációs összpontszáma; $0 \leq D_{\bar{0}} \leq 9$

I_e = egy háztartás éves egy fogyasztási egységre jutó ekvivalens jövedelme vásárlóerő-paritáson

Me_{EU} = EU27 medián-jövedelme

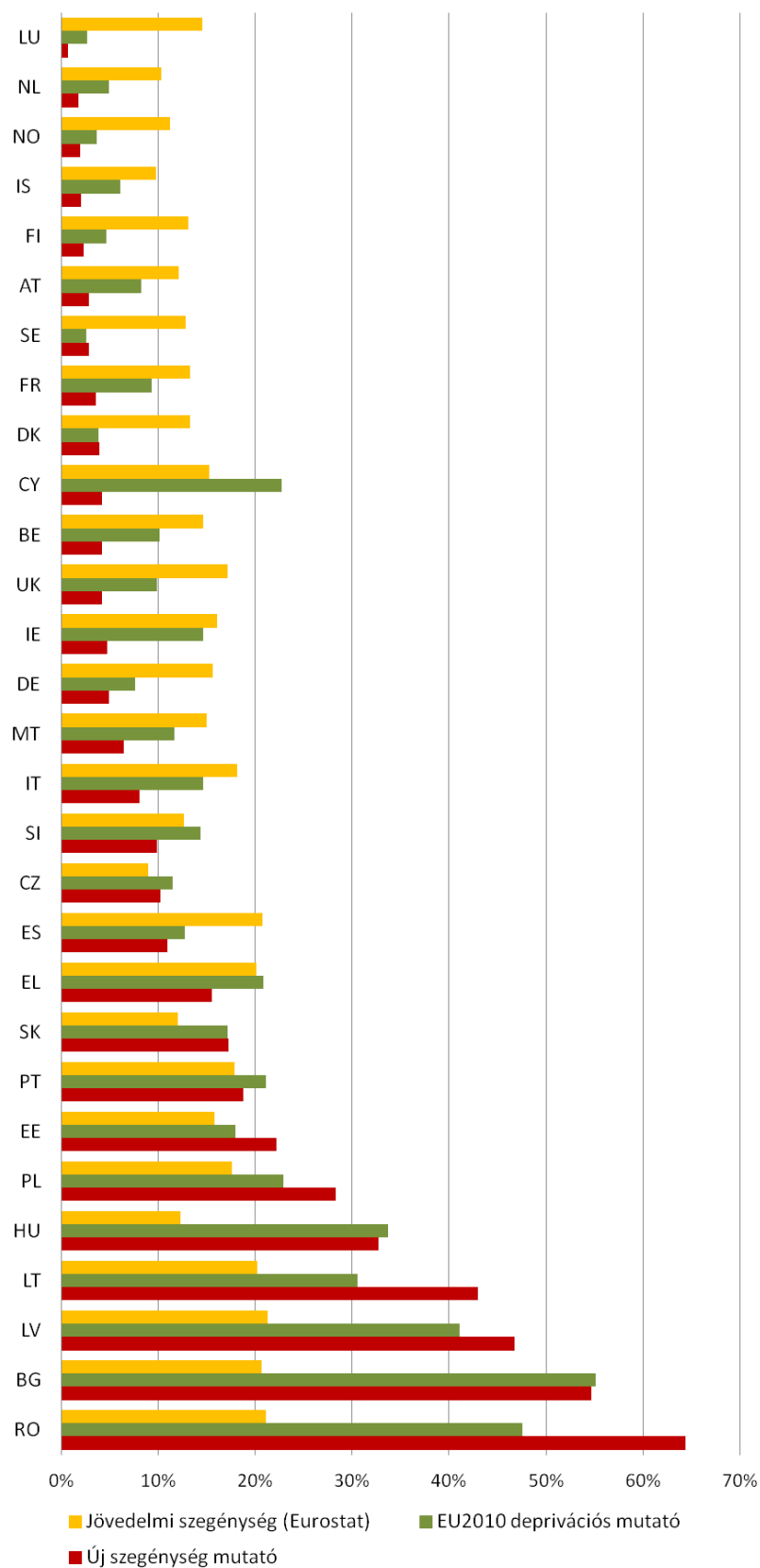
15. ábra: Szegény háztartás definíciója

Forrás: saját szerkesztés

Az új szegénységdefinícióval (amelyet a 15. ábra foglal össze) az volt a célom, hogy javítsak az EU által alkalmazott szegénységi mutató észlelt problémáin. A nemzeti medián-jövedelmek összevetése ugyanis nem adott elfogadható összehasonlítási alapot az európai szegénység megítéléséhez. Az életkörülmények típusú szegénységmérés véleményem szerint hűbb képet ad a szegénység európai szintjéről. A deprivált háztartások közül azonban szükséges volt kiszűrni azokat, akiknek kiugróan magas jövedelme ellentmond a deprivált státusszal. Illetve a deprivációs módszer a nagyon alacsony jövedelmű, de depriváltságot nem mutató háztartásokat nem tekinti szegénynek, ami szintén kiigazítást igényel. Ezért a nagyon alacsony jövedelmű háztartásokat is szegénynek tekintem.

Egy korábbi fejezetben tárgyaltam azokat a kritériumokat, amelyeknek véleményem szerint a szegénység valamely mutatójának meg kell felelnie. A következőkben röviden megvizsgálom, hogy az új szegénységszámítási módszer mennyiben felel meg e kritériumoknak. Az első két feltétel az adatok megfelelő rendelkezésre állása volt, melynek a tárgyalt mutató eleget tesz. Az EU-SILC egy európai szinten harmonizált, elérhető és megbízható adatforrás, amely az idősoros elemzéseket is

lehetővé teszi. A második kritérium, – miszerint azokat tekintse szegénynek, akik valóban nélkülöznek – az Eurostat jövedelmi szegénység mutatójában nem teljesült. Úgy vélem az új mutatóban ezt sikerült kiigazítani, hiszen a szegénységi küszöb alatti jövedelemből élők csak akkor minősülnek szegénynek, amennyiben depriváltak is. A mutatóban helyet kapott azonban egy alacsonyabb szegénységi küszöb is, (EU27 medián-jövedelem 30%-a) mely alatti jövedelemből élőket akkor is szegénynek minősíték – korábban tárgyalt okokból kifolyólag – ha a deprivációs mutató alapján nem nélkülöznek. A negyedik kritérium szerint a szegénység mutatónak el kell ismernie, hogy egy bizonyos egy főre jutó rendelkezésre álló háztartási jövedelemszint felett már nem tekinthető valaki szegénynek. Ennek a kritériumnak az új szegénység mutató eleget tesz, hiszen a vásárlóerő-paritásra átszámított EU27 medián-jövedelem 60%-a – mint egységes szegénységi küszöb – a kiugróan magas (valós) jövedelműeket kiszűri a szegények csoportjából. Az ötödik kritérium szerint a szegénység mutatójának az Európai Unió teljes területén érvényes eredményeket kell, hogy adjon, de lehetővé kell tennie a tagállamok összehasonlítását is. Véleményem szerint az új szegénység mutató ezt a feltételt maradéktalanul teljesíti, hiszen valóságosabb képet ad a szegények illetve nélkülözők számáról az Európai Unióban, illetve a módszer sajátossága, hogy a nemzetek összehasonlítása során feltűnnek a nemzetek eltérő fejlettségi szintjéből fakadó, elvárt valós különbségek. Az ötödik és egyben utolsó általam megfogalmazott kritérium szerint a szegénység mutatónak alkalmasnak kell lennie arra, hogy az uniós alapok és a nemzeti szociálpolitikák építsenek rá, vagyis hogy megfelelő alapot szolgáltatson az újraelosztás tervezéséhez. Meglátásom szerint az új módszer a feltétel első részének mindenképp megfelel, hiszen a valós EU-n belüli különbségek felszínre kerülnek általa, így lehetőséget teremtve az uniós pénzalapok elosztásának hatékony tervezésére. A feltétel második része, miszerint a nemzeti szociálpolitikák kialakításához is megfelelő adatot kellene, hogy szolgáltatson már kérdéses. Az bizonyos, hogy az így nyert adatok hasznos információt szolgáltatnak az egyes nemzetek Európában betöltött helyéről, egy összeurópai képet adnak az állam szegénységi helyzetéről, amely a nemzeti szociálpolitikák egyik vetülete lehet. A mutató önállóan azonban nem tudja megteremteni a nemzeti szociálpolitikák számára szükséges, a szegénység kiterjedtségével kapcsolatos információkat. Az az új módszerrel kialakult szegénységi arányokat, valamint az EU által használt jövedelmi szegénység és depriváció alapján mért szegénységi arányok összehasonlítását a 16. ábra szemlélteti.

16. ábra: Az új szegénységi arány összevetése a jövedelmi szegénység (Eurostat) és a EU2010 deprivációs aránnyal

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 16. ábra szemlélteti az így kialakult szegénységi arányokat, valamint az EU által használt jövedelmi szegénység és az EU2010 deprivációs mutató. A grafikon az új szegénységszámítási módszer szerint rendezi sorrendbe az európai országokat. Magyarország az új módszer alapján az ötödik legmagasabb szegénységi aránnyal rendelkező ország 33,7%-os szegénységi aránnyal. Az új módszer segítségével létrejött arányok, nem meglepő módon, a deprivációs mutató eredményeivel vannak szoros kapcsolatban, hiszen lényegében annak eredményeit pontosítják. A sorból kiugrik Ciprus és Írország esete, ahol a két mutató közötti eltérés a legnagyobb. Ezekben az országokban kiugró azon esetek száma, ahol a depriváltság nem jár együtt alacsony jövedelemmel. Az ábrából az is kitűnik, hogy az új szegénységszámítási mutató és az Eurostat jövedelmi szegénységi mutató semmilyen együttmozgást nem mutat. Az Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység mutató tehát semmilyen formában nem tükrözi az országok eltérő fejlettségi szintjéből adódó különbségeket.

Ezzel igazoltnak tekintem a H2 hipotézisemet, miszerint az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer elrejtje a régi és az új tagállamok eltérő fejlettségi szintjéből adódó különbségeket, ezzel sérti a szolidaritás európai elvét.

A következő elemzéseknél a szegénység mérésére már az új, általam alkotott módszertant használok.

4.2 Dolgozó szegények Európában

A következőkben áttérek az értekezés szűkebb célcsoportjára, a dolgozó szegények vizsgálatára. A fejezetben megvizsgálom a dolgozó szegénység legfőbb jellemzőit az európai országokban.

A szegénység fogalmát és mérését az előzőekben már részletesen bemutattam. A dolgozó szegénység vizsgálatakor az új szegénységszámítási módszert használok a szegénység megítélésére, vagyis szegény az, aki szegény háztartásban él. A dolgozó fogalmának meghatározása azonban már nem történhet háztartási szinten. Itt áttérek az egyéni megfigyelésekre, megtartva a háztartási szinten meghatározott szegénység meghatározást.¹ A dolgozó fogalmának meghatározásához egy létező módszertant veszek

¹ A gyakorlatban ez úgy történt, hogy az egyéni adatokat tartalmazó adatállományhoz hozzáfésültem a háztartási adatokat, kulcsváltozóként az ország és háztartás azonosítót használva. Így minden egyén mellé hozzá tudtam rendelni a háztartásának minden adatát.

át. Ezt a módszertant használja az Eurostat is a dolgozó szegények vizsgálata során. Az Európa szerte használt dolgozó fogalmak közül ez a legszigorúbb meghatározás. Dolgozó tehát az, aki a referencia időszak évében legalább 6 hónapon keresztül foglalkoztatott volt. Ez lehet önfoglalkoztatás is, illetve rész vagy teljes munkaidős foglalkoztatás. Azért választottam ezt a szigorú fogalmat, mert a valóban dolgozókhoz legközelebb álló meghatározást szerettem volna alkalmazni. Más meghatározások a dolgozók közé sorolják a munkanélkülieket is, azonban az ő jövedelmi helyzetüket leginkább az adott ország szociális ellátórendszerének juttatásai határozzák meg.

A dolgozó szegény tehát az az egyén, akinél:

$$\begin{aligned} & (I_e < 0,3 \cdot Me_{EU} \\ & \quad \text{vagy} \\ & D_{\bar{0}} \geq 3 \quad \text{és} \quad I_e < 0,6 \cdot Me_{EU}) \\ & \quad \text{és} \\ & M \geq 6 \end{aligned}$$

teljesül.

ahol:

$D_{\bar{0}}$ = egy háztartás deprivációs összpontszáma; $0 \leq D_{\bar{0}} \leq 9$

I_e = egy háztartás éves egy főre jutó ekvivalens jövedelme vásárlóerő-paritáson

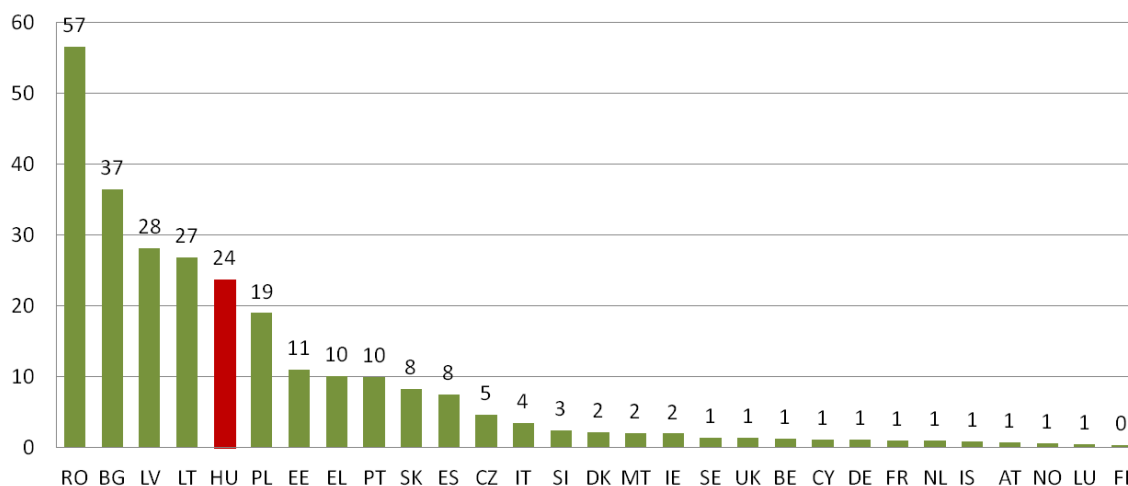
Me_{EU} = EU27 medián-jövedelme

M = munkával töltött hónapok száma a referenciaévben¹; $0 \leq M \leq 12$

A dolgozó szegények arányát a témával foglalkozó irodalom többféle módon jeleníti meg. Általában a teljes munkaképes korú népességet használják vetítési alapnak. Ezt nem tartom célszerűnek, de az összehasonlíthatóság kedvéért az eredményeket közlöm a 9. mellékletben. A következőkben az általam jobbnak tartott, dolgozó népességre való vetítést használom.

A 17. ábra európai összehasonlításban mutatja a dolgozó szegények arányát a dolgozó népességen belül. Magyarország az országok rangsorában az 5. helyet foglalja el, tehát az ötödik legmagasabb a dolgozó szegények aránya.

¹ Beleértve az önfoglalkoztatást és részmunkaidős foglalkoztatást is.

17. ábra: Szegények aránya a dolgozó népességből, %

Forrás: saját számítások, SILC2010

Szintén a 9. mellékletben közlöm az elemszámokat. Néhány Nyugat-európai országban ugyanis már elenyésző a dolgozó szegények súlyozatlan elemszáma, ami a további eredmények figyelembevételkor óvatosságra int. Ausztria, Finnország, Izland, Luxembourg és Norvégia mind 1% alatti dolgozó szegénységi rátával rendelkezik a dolgozó népességen belül; ezeket az országokat az alacsony elemszám miatt a továbbiakban nem vizsgálom európai összehasonlításban, az EU15 és EU12 összehasonlításakor azonban figyelembe veszem őket.

Az európai dolgozó szegénység nemzeti összetételét tekintve részletes adatokat tartalmaz a 10. melléklet. Általánosságban elmondható, hogy a dolgozó szegények 28%-a az EU15-ök tagállamaiban él, míg 72%-a a később csatlakozott tagállamokban (EU12). Magyarország ehhez az arányhoz 5,7%-kal járul hozzá. Illetve európai viszonylatban a dolgozó állampolgárok 7,5% szegény, vagyis dolgozó szegény.

4.2.1 A dolgozó szegény profil

Ebben a fejezetben a dolgozó szegények néhány demográfiai illetve egyéb egyéni jellemzőjének összehasonlítását mutatom be röviden.

4.2.1.1 Nem

Korábbi európai statisztikák (Pl. EUROFOUND 2010) azt mutatták, hogy a dolgozó szegénység inkább a férfiakat fenyegeti. Ezt az eredményeim is alátámasztják. A dolgozó férfiakat jobban fenyegeti a szegénység a nőkhez képest. Ez mind az EU15 és az EU12

országokban összességében igaz. Ez többek között azzal magyarázható, hogy a munkaképes korú nők nagyobb eséllyel kerülnek ideiglenesen vagy tartósan az inaktívak közé (pl. gyermekvállalás okán a GYES-en, GYED-en lévők), ami a háztartás megélhetését nagymértékben befolyásolja, ezzel a háztartás férfi tagjai is a szegénységi küszöb alá kerülnek.

19. táblázat: Nemek aránya a dolgozó szegény és az összes dolgozó népességben belül,
%

	<i>Dolgozó szegény</i>		<i>Összes dolgozó</i>	
	Férfi	Nő	Férfi	Nő
EU15	60,0	40,0	54,3	45,7
EU12	57,4	42,6	54,6	45,4
EU27	58,1	41,9	54,3	45,7
HU	55,8	44,2	54,3	45,7

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 19. táblázat bemutatja, hogy a nem hatása erőteljesebben érződik a régi tagállamok országában, hiszen míg a dolgozók 54,3%-a férfi, addig a dolgozó szegények körében a férfiak aránya 60%. Itt a nemek közötti aktivitási esélykülönbség is nagyobb¹ (HORVÁTH 2008). Magyarországon az aktivitási esélykülönbség az európai országok között a legnagyobb, egy magyar nőnek 4-szer kevesebb esélye van foglalkoztatottá válni egy férfihoz képest. Kis eltéréssel ugyan, de hazánkban tehát a férfiak között magasabb a dolgozó szegények aránya (férfiak között: 24,46%; nők között: 23,01%). A részletes európai adatokat a 11a és 11b melléklet tartalmazza.

4.2.1.2 Életkor

Az egyén életciklusának különböző szakaszaiban a szegénység eltérő mértékben fenyegeti az embereket. Különösen fenyegetett időszak egy család életében a gyermekek születésének időszaka egészen addig az időpontig, amíg a gyerekek munkába állnak (TUTTLE 1989, RANK–HIRSCHL 2001). Az Eurofound (2010) eredményei azt mutatták,

¹ Horváth (2008) azt vizsgálta, hogy a 15–64 éves korosztályban a nem milyen hatással van az aktivitási és a foglalkoztatottsági esélyekre a különböző országokban, illetve, hogy e tényezők hatása mennyiben különbözik a régi és az új tagállamok esetében. Ehhez keresztmetszeti nemlineáris valószínűségi modellt (probit modellt) épített, amelyben a függő változó egy 0–1 változó, amely értéke 1, ha az adott egyén aktív (foglalkoztatott) és 0, ha nem.

hogy a dolgozó szegénység leginkább a fiatal korosztályt érinti (18-24 évesek). Saját eredményeim ezt csak részben igazolják.

20. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó életkor szerinti megoszlása, %

	<i>Dolgozó szegény</i>				<i>Összes dolgozó</i>			
	16-29 év	30-49 év	50-59 év	60 felett	16-29 év	30-49 év	50-59 év	60 felett
EU15	16,0	58,3	19,3	6,4	17,6	55,0	21,5	5,9
EU12	20,3	56,8	19,5	3,3	19,8	54,8	21,5	3,9
EU27	19,1	57,2	19,5	4,2	18,1	54,9	21,5	5,5
HU	17,8	57,5	23,6	1,0	16,3	53,8	27,4	2,5

Forrás: saját számítások, SILC2010

21. táblázat: Az egyes életkorcsoportokban lévő dolgozó szegények aránya, %

	<i>16-29 év</i>	<i>30-49 év</i>	<i>50-59 év</i>	<i>60 felett</i>
EU15	2,47	2,88	2,43	2,93
EU12	27,19	27,51	24,14	23,03
EU27	7,96	7,84	6,81	5,70
HU	26,08	25,47	20,41	10,01

Forrás: saját számítások, SILC2010

Eltérés tapasztalható ugyanis a régi és az új tagállamok között, melyet a 21. táblázat mutat be. Az új tagállamok (EU12) esetén a legfenyegettebb réteg a 30-49 éves korosztály, ebben az életkorban 27,51% a dolgozók szegénységi aránya. Ez inkább a Tuttle-féle életciklus elmélettel (TUTTLE 1989) van összhangban, hiszen ez az a korosztály, ahol a gyermekek valószínűleg még eltartottak. A régi tagállamok (EU15) esetén viszont a leginkább érintett korosztály a 60 év feletti dolgozók csoportja.¹ Itt azokra az egyénekre kell gondolni, akik idős koruk ellenére foglalkoztatottak. Az eredmények alakulásának oka részben a családi védőháló szerepének háttérbe szorulására vezethető vissza a gazdaságilag fejlett, nyugati országokban, illetve hogy ezekben az országokban kevésbé jellemző a többgenerációs háztartás (GÁBOS–KOPASZ 2008). Másik fontos tényező lehet, hogy az idős korosztály humán tőkéje nagyobb valószínűséggel számít napjainkban elavultnak, amely könnyen alacsonyabb jövedelemmel párosul. Részletes adatok a 12a és 12b mellékletben találhatók.

¹ A 60 év felettiek külön csoportba sorolása indokolt volt az elemszámok egyenletes eloszlása miatt. Ez az öregedő társadalom egyik következménye.

Azt az állítást, miszerint az életkor előrehaladásával a dolgozó szegénység egyre kisebb mértékben jellemző, nem tudom alátámasztani. Magyarország a néhány olyan kivételes ország közé tartozik, ahol valóban az életkor előrehaladásával egyre kisebb a dolgozó szegénnyé válás esélye. Ez viszont csak Ciprusra, Dániára, és Lengyelországra igaz még a 29 vizsgált országból.

4.2.1.3 Iskolai végzettség

Az iskolai végzettséget az UNESCO által definiált ISCED (International Standard Classification of Education) szintek szerint vizsgáltam (UNESCO 2011). Az EU27 országait tekintve a dolgozó szegénység arányaiban egyértelmű eltolódás tapasztalható az alacsonyabb iskolai végzettségű dolgozók felé. Általánosságban igaz tehát, hogy az iskolai végzettség növekedésével egyre kisebb arányban kerülnek a dolgozó szegények közé a foglalkoztatottak. A képzés megnöveli az egyén termelékenységét, és ez fejeződik ki az iskolázottabb egyének bérében, így szegénységi rátájukban. Ez alól kivétel az EU12 országokban az ISCED2 iskolai végzettség, amelynél az alacsonyabb (ISCED1) végzettségűek alacsonyabb dolgozó szegénységi arányt mutatnak.

22. táblázat: Dolgozó szegények aránya az iskolai végzettség kategóriáiban, %

	<i>ISCED1</i>	<i>ISCED2</i>	<i>ISCED3</i>	<i>ISCED4</i>	<i>ISCED5</i>
EU15	9,8	5,0	2,0	1,4	1,3
EU12	57,2	65,8	27,6	18,7	6,8
EU27	15,9	12,4	9,1	5,6	2,1
HU	64,9	52,4	25,7	15,2	5,5

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 22. táblázat szerint a diplomás foglalkoztatottak 6,8%-a szegény az EU12 országokban, míg az EU15-ök között ez jóval kevesebb, 1,3%. A régi tagállamokban tehát ha valaki diplomával rendelkezik, elhanyagolható annak az esélye, hogy dolgozó szegénnyé váljon. Legmagasabb diplomás dolgozó szegénnyé válási arányt Bulgáriában (14%), Romániában (13%) és Lettországból (14%) tapasztaljuk (13a és 13b melléklet). A 23. táblázatból azonban kiderül, hogy ez nem azért tapasztalható, mert ezekben az országokban általában magas lenne diplomások aránya a foglalkoztatottak között.

23. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó ISCED¹ szintek szerinti megoszlása, %

	<i>Dolgozó szegények</i>					<i>Összes dolgozó</i>				
	ISCED 0-1	ISCED 2	ISCED 3	ISCED 4	ISCED 5	ISCED 0-1	ISCED 2	ISCED 3	ISCED 4	ISCED 5
EU15	23,0	28,9	29,9	1,9	16,3	6,2	15,4	40,4	3,6	34,4
EU12	7,4	20,6	62,7	3,2	6,0	3,4	8,3	60,2	4,5	23,5
EU27	11,7	22,9	53,7	2,8	8,9	5,6	14,0	44,5	3,8	32,2
HU	1,8	25,9	63,2	3,6	5,4	0,7	12,0	58,7	5,7	23,0

Forrás: saját számítások, SILC2010

Magyarországon a diplomás foglalkoztatottak között a dolgozó szegények aránya 5,5%, ezzel a hatodik legmagasabb az európai országok sorában. Hazánkban az alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkező dolgozók (ISCED1) közel 60%-a szegény, míg ez az EU15-ök országaiban nem éri el a 10%-ot sem. Ehhez képest az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkező dolgozók (ISCED2) szegénységi aránya lényeges csökkenést nem mutat Magyarországon (52,4%). Lényeges csökkenést csak a középfokú iskolai végzettséggel rendelkező (ISCED3) dolgozók esetében tapasztalunk, itt az ISCED2 kategóriához képest felére csökken a szegények aránya. A részletes adatok a 13a és 13b mellékletben követhetők nyomon.

4.2.1.4 Munkaerőpiaci jellemzők

A szerződés típusa szerint a határozott időre szóló szerződéssel rendelkezők között a dolgozó szegénység magasabb arányban van jelen a határozatlan idejű szerződéssel foglalkoztatottakhoz képest. Ez alól nincs kivétel egyetlen európai országban sem. A határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak általában egy évnél kevesebb időre szólnak, ami a jövedelem folyamatos áramlását, így a megélhetést könnyen veszélyeztetheti. Részletes adatokat a 14. melléklet tartalmazza. Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy a munkavállalót foglalkoztató cég mérete is hatással van a dolgozó szegénység alakulására.

¹ ISCED0: Iskola előtti (óvodai) oktatás
ISCED1: Alapfokú oktatás első szintje
ISCED2: Középiskola alsó tagozata
ISCED3: Középfokú oktatás felső szintje
ISCED4: Nem felsőoktatás jellegű poszt-szekunder oktatás
ISCED5: A felsőoktatás első szintje

24. táblázat: Dolgozó szegények eloszlása cégméret szerint, %

	<i>Dolgozó szegények</i>		<i>Összes dolgozó</i>	
	EU15	EU12	EU15	EU12
1-10 fő	71,7	51,6	33,1	36,8
11-19 fő	9,0	12,1	10,5	13,0
20-49 fő	6,9	12,2	13,9	14,7
50 fő felett	12,4	24,2	42,5	35,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 10 főnél kisebb létszámú munkahelyeken találjuk ugyanis a dolgozó szegénység 57%-át (EU27). Ez az arány az EU15-ökben 71,7%. Az arány annak ellenére fennáll, hogy az EU15-ökben az EU12-höz képest kevésbé jellemző a 10 főnél kevesebb foglalkoztatottal működő munkahely. A régi tagállamok esetében tehát sokkal nagyobb veszélyt jelent a kisméretű munkahelyen való foglalkoztatottság. Ezt a 24. táblázat szemlélteti.

25. táblázat: Dolgozó szegények aránya a munkahelyükön dolgozók száma szerinti kategóriákban, %

	<i>Cégméret</i>			
	1-10 fő	11-19 fő	20-49 fő	50 fő felett
EU15	5,4	2,1	1,2	0,7
EU12	35,4	23,5	21,0	17,2
EU27	12,2	7,3	5,5	3,7
HU	23,8	21,7	21,7	18,5

Forrás: saját számítások, SILC2010

Más megvilágításból (25. táblázat) az látszik, hogy a cégméret növekedésével egyre kisebb arányban vannak a dolgozó szegények. Az EU12-ben az 1-10 főt foglalkoztató cégek alkalmazottainak 35,4%-a dolgozó szegény, míg az 50 fő feletti munkavállalót foglalkoztató munkahelyeken dolgozók között az arány csak 17,2%. A részletes adatokat a 14. melléklet tartalmazza.

Úgy tűnik Magyarország esetén ez az összefüggés nem ennyire erős, hiszen mindegyik kategóriában megközelítőleg azonos arányban vannak a dolgozó szegények, itt a két véglet 23,8% (1-10 fő) és 18,5% (50 fő felett). Hazánkban tehát a cégméret az EU

más országaihoz viszonyítva kevésbé meghatározó tényező a dolgozók szegénnyé válási esélyeire nézve.

A munkatapasztalat, illetve a munkában töltött évek száma jól működő gazdasági környezetben pozitív hatással van a szegénység csökkentésére. Minél több készséggel, képességgel és tapasztalattal rendelkezik valaki, annál biztosabb a jó megélhetést biztosító jövedelem. Ezt az összefüggést nem tudtam maradéktalanul igazolni saját eredményeim alapján, melyet a 26. táblázat foglal össze.

26. táblázat: Dolgozó szegények aránya a munkában töltött évek száma szerinti kategóriákban, %

	<i>Munkában töltött évek száma</i>			
	0-9 év	10-19 év	20-29 év	30 vagy több év
EU15	2,8	2,8	2,7	3,0
EU12	28,6	28,3	28,5	22,5
EU27	8,6	7,7	7,7	6,4
HU	58,9	48,7	59,4	31,5

Forrás: saját számítások, SILC2010

A munkában töltött évek száma az EU15 esetén alig van hatással a dolgozó szegénység alakulására, hiszen mindegyik kategóriában közel azonos a szegények aránya. Az EU12-k esetében 30 év munkatapasztalat után a dolgozók elszegényedési esélye 28,6%-ról (0-9 év) 22,5%-ra csökken. Egyedül ebben a kategóriában tapasztalható lényegesebb eltérés.

Magyarországon, ahogy az EU12 országairól is általánosságban elmondható, hogy a 9 évnél kevesebb és a 20-29 év közötti munkatapasztalattal rendelkezők a leginkább fenyegetettek. A 30 évnél több munkatapasztalat már lényegesen csökkenti a dolgozó szegénnyé válás veszélyét. Hazánkban ez a legkevésbé fenyegetett réteg. A munkatapasztalat esetében parciális hatásként megjelenhet az életkor, amelynek előrehaladása (az EU27-et összességében vizsgálva) csökkenti a dolgozók szegénységi kockázatát.

A munkaerőpiaci tényezők között szükséges vizsgálni a dolgozó szegényeket foglalkoztató ágazatokat, illetve a dolgozó szegények foglalkozását. Az EU-SILC adatállományban rendelkezésre álló adat (kivéve Románia esetében) az ISCO-88 nomenklatúra szerinti osztályozás, mely a SILC 2010-es hullámában használatos

változó.¹ Az elemzést eszerint a csoportosítás szerint végeztem el az EU15, EU12 tagállamaira. A részletes, országonkénti eredményeket a 15. melléklet tartalmazza. A 27. táblázatban a régi és új tagállamokra, az EU27 tagállamaira illetve Magyarországra vonatkozóan mutatom be az eredményeket. Mindkét országcsoportban a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozásban dolgozik a legtöbb dolgozó szegény. Ide tartoznak a növénytermesztéssel, állattenyésztéssel foglalkozók, az erdő- és vadgazdálkodók, illetve a halászati foglalkozásúak (továbbiakban: mezőgazdaságban dolgozók).

Szintén mind az EU15-ök mind pedig az EU12-k között második legfenyegetettebb csoport a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozásokban dolgozók (továbbiakban: egyszerű foglalkozásúak), amelyek például a takarítók, rakodók, konyhai kisegítők, egyszerű ipari, építőipari, mezőgazdasági munkások stb.. Érdekes módon az EU15 tagállamaiban a harmadik legveszélyeztetettebb csoport a gazdasági, igazgatási, érdek-képviselési vezetők, törvényhozók (továbbiakban: vezetők) csoportja, ahol a dolgozó szegények aránya 2,2%. Ezzel szemben az EU12 tagállamaiban a harmadik legtöbb dolgozó szegényt tömörítő csoport a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozásúak, úgy mint eladók, vendéglátó-ipari alkalmazottak (pincér, szakács, cukrász stb.). Az EU12 tagállamaiban ezen foglalkoztatottak között 13% a szegények aránya. A vezetők mind az EU12 tagállamaiban mind pedig Magyarországon jó helyzetben vannak.

Az EU15 tagállamaiban fenyegetettség szempontjából csak ez után következnek az ipari és építőipari foglalkozásokban dolgozók (élelmiszer-, könnyű-, fém-, villamos-, kézmű-, és építőipar) (továbbiakban: ipari dolgozók). A vezetők a később csatlakozott tagállamokban sokkal jobb helyzetben vannak, ők a második legkevésbé fenyegetett réteg. Ez Magyarországon sincs másként.

Magyarországon egyébként az EU-s trendtől eltérően az egyszerű foglalkozásúak között van a legtöbb dolgozó szegény (18%). Kis eltéréssel közel azonos arányú dolgozó szegényt tömörítnek a gépkezelői, kereskedelmi és ipari foglalkozásúak; mezőgazdaságban dolgozó munkavállalók csak az ötödik legveszélyeztetettebb csoport.

A 27. táblázatban az eredményeket közlöm Spanyolország adatai nélkül is. Ennek oka, hogy a spanyol adatok a gazdasági, igazgatási, érdek-képviselési vezető, törvényhozó foglalkozási kategóriában kiugróan magas dolgozó szegény arányt mutatnak. A spanyol adatok eltávolítása után a vezetők eredménye továbbra sem az elvárt módon alakul az

¹ A 2011-es hullámtól kezdődően már az új, ISCO-08 osztályozás hatályos.

EU15-ökben, ez az ötödik legmagasabb dolgozó szegénységi arányt mutató foglalkozás. A teljes Európai Uniót tekintve a spanyol adatok nélkül továbbra is a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásokban a legalacsonyabb a dolgozó szegények aránya.

27. táblázat: Dolgozó szegények aránya az ISCO-88 foglalkozási kategóriák szerint,
%

	EU15	EU12	EU27	HU	EU15*	EU27*
<i>Gazdasági, igazgatási, érdek- képviselési vezetők, törvényhozók</i>	2,2	3,7	2,4	3,9	1,2	1,5
<i>Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások</i>	0,6	3,0	1,0	3,9	0,5	0,9
<i>Egyéb, felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások</i>	0,7	4,8	1,2	8,4	0,5	1,1
<i>Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) jellegű foglalkozások</i>	0,7	6,3	1,3	6,9	0,5	1,2
<i>Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások</i>	1,9	13,4	3,7	15,7	1,5	3,6
<i>Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások</i>	4,2	21,0	9,3	13,3	3,7	9,4
<i>Ipari és építőipari foglalkozások</i>	2,1	12,3	4,4	15,1	1,8	4,4
<i>Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők</i>	1,3	11,8	3,7	15,8	0,9	3,6
<i>Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások</i>	2,7	16,1	5,1	18,4	2,2	5,0

*Spanyolország adatai nélkül

Megjegyzés: adathiány miatt Románia nélkül

Forrás: saját számítások, SILC2010

4.2.1.5 Háztartástípus

A háztartásjellemzők között elsőként a háztartás összetételét vizsgálom meg. E téren ismét eltérés mutatkozik az EU15 és EU12 országai között. Az EU15 országokban az a legfenyegetettebb háztartás, ahol egy szülő egyedül nevel egy vagy több gyermeket. Az ilyen háztartásban élő foglalkoztatottak 5,1%-a szegény. Érdekes módon a később csatlakozott országokban nem ez a háztartástípus tömöríti a legtöbb dolgozó szegényt, hanem a tipikus nagycsalád, ahol két felnőtt nevel három vagy több gyermeket. (Az EU27-t vizsgálva egy harmadik – az egy vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt - háztartástípus tűnik a leginkább veszélyeztetettnek. Ez is bizonyítja, hogy mindenképpen érdemes külön is megvizsgálni a két országcsoportot.)

28. táblázat: Az egyes háztartástípusokban előforduló dolgozó szegények aránya, %

	<i>Egyszemélyes háztartás</i>	<i>2 vagy több felnőtt gyermek nélkül</i>	<i>1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt</i>	<i>2 felnőtt 1 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 2 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 3 vagy több gyermek</i>	<i>3 vagy több felnőtt gyermekekkel</i>	<i>Egyéb</i>
EU15	3,3	1,9	5,1	2,5	3,0	3,7	4,1	0,4
EU12	27,8	20,3	40,4	22,9	26,8	41,5	36,1	16,5
EU27	5,6	5,5	9,8	6,6	7,3	9,6	16,8	8,8
HU	28,8	16,9	48,0	24,2	24,6	40,9	28,0	0,0

Forrás: saját számítások, SILC2010

Magyarország nem követi az EU12-k között tapasztalt trendet, mert hazánkban (az EU15-ökhöz hasonlóan) az egy vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőttek háztartása a legfenyegetettebb, ez után következik csak a nagycsaládos réteg. A gyermekét egyedül nevelő felnőtt különösen veszélyeztetett, főleg amennyiben ez alacsony jövedelemmel párosul. Ez a jelenség felhívja a figyelmet a gyermeküket egyedül nevelő dolgozók és a nagycsaládosok nehéz helyzetére, amelyen családtámogatási eszközökkel lehetséges segíteni.

A legkevésbé kitett háztartástípus Európában a gyermek nélküli háztartás, ahol két vagy több felnőtt él egy fedél alatt. Egész Európában ez a leggyakoribb háztartástípus, a foglalkoztatottak 38,8%-a ilyen háztartásban él (részletes adatokat lásd a 16a és 16b mellékletben). Az adatokból az látszik, hogy a gyermekek számának növekedése jelentős hatást gyakorol a dolgozó szegénység alakulására. Az egy gyermekes családban élő foglalkoztatottak 22,9%-a szegény, míg három gyermek esetén ez már 41,5% az EU12 országaiban. A részletes adatok a 16c mellékletben találhatók.

Magyarországon a második gyermek születése nincs szignifikáns hatással a dolgozó szegénység növekedésére, viszont a három vagy több gyermek jelenléte már megduplázza a dolgozó szegénnyé válás esélyét. Ez a hatás az EU15-ök között kevésbé erőteljes. Ezekben az országokban a harmadik gyermek érkezése közel sem ilyen mértékben növeli a foglalkoztatottak szegénységi kockázatát.

A 29. táblázat szerint a dolgozó szegények háztartás méretét tekintve többségben vannak a három vagy annál több tagot számláló háztartások (részletes adatok a 17b mellékletben találhatók).

29. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó háztartásmértet szerinti megoszlása, %

	<i>Dolgozó szegény</i>				<i>Összes dolgozó</i>			
	0-1 fő	2 fő	3 fő	4 vagy több fő	0-1 fő	2 fő	3 fő	4 vagy több fő
EU15	35,9	22,0	28,6	13,6	40,9	24,4	25,4	9,3
EU12	20,0	22,2	28,0	29,8	23,7	26,7	28,8	20,7
EU27	24,5	22,1	28,1	25,2	37,5	24,8	26,0	11,6
HU	28,4	25,4	24,3	22,0	29,2	28,4	27,4	15,0

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 30. táblázatból pedig leolvasható, hogy EU12 országaiban a négytagú vagy annál nagyobb háztartásban élő foglalkoztatottak között van a legnagyobb arányban a dolgozó szegénység. A legtöbb európai országban az egyszemélyes háztartásban élők dolgozó szegénységi kockázata jelentős. A két- és háromfős háztartások kockázata között nincs jelentős eltérés (részletes adatokat lásd a 17c mellékletben). Az EU27 adatát tekintve a háztartás méretének növekedése emeli a dolgozó szegénységi kockázatot, az országokat külön-külön megvizsgálva azonban árnyaltabb képet kaphatunk Európáról.

30. táblázat: Az egyes háztartásméretben előforduló dolgozó szegények aránya, %

	<i>Háztartás mérete</i>			
	1 fő	2 fő	3 fő	4 vagy több fő
EU15	2,4	2,4	3,1	4,0
EU12	22,4	22,1	25,8	38,1
EU27	4,9	6,7	8,1	16,3
HU	23,2	21,3	21,0	34,8

Forrás: saját számítások, SILC2010

Magyarországon a legveszélyeztetettebb helyzetben a négy vagy annál több főt tömörítő háztartások vannak, de mégsem tudjuk azt állítani, hogy a háztartás méretének csökkenésével csökken a dolgozó szegénységi kockázat. A legkevésbé fenyegetett háztartástípus hazánkban a háromfős háztartás.

4.2.1.6 Lakhatási körülmények

A következőkben a dolgozó szegények lakhatási körülményeit vizsgálom. A 31. táblázatban a dolgozó szegények és az összes dolgozó lakhatási jogcím szerinti megoszlását mutatom be.

31. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó lakhatási jogcímek szerinti megoszlása, %

	<i>Dolgozó szegény</i>		<i>Összes dolgozó</i>	
	<i>Tulajdonos vagy nem fizet bérleti díjat</i>	<i>Albérelő</i>	<i>Tulajdonos vagy nem fizet bérleti díjat</i>	<i>Albérelő</i>
EU15	61,6	38,4	72,2	27,8
EU12	94,6	5,4	94,1	5,9
EU27	85,2	14,8	76,9	23,1
HU	89,3	10,7	94,0	6,0

Forrás: saját számítások, SILC2010

Azt tudjuk (részletes adatokat lásd 17a mellékletben), hogy az EU15-ök országaiban kevésbé jellemző, a lakást tulajdonosként birtokolni az EU12-höz képest. Az albérelő státusz a régi tagállamokban jóval elterjedtebb jelenség. A dolgozó szegények körében a jelenség még nagyobb mértékben fordul elő, a dolgozó szegények 38,4%-a albérletben él (az összes dolgozót esetén ez 27,8%). Az EU12 országaiban ez a jelenség nem érvényesül, az arány az összes dolgozó körében tapasztaltakkal egyenértékű. Németországban különösen magas az albérlők aránya (43,8%) a foglalkoztatottak között, ez a dolgozó szegények között még erőteljesebb, itt a dolgozó szegények kétharmada albérletben él.

Hazánkban a dolgozó szegények 10,7%-a él albérletben, de az összes dolgozó között is alacsony ez az arány (6%). Személyes véleményem szerint a magyar családok a nehéz anyagi helyzetük ellenére is igyekeznek (akár hitelből) saját lakáshoz hozzájutni. Nálunk az albérelő státusz egy ideiglenesnek tekintett, a fiataloknál még elfogadott, de később már kevésbé tolerált, hosszútávon társadalmilag nem elfogadott életvitel. A magyar ember hajlamos sajnálni azt, akinek albérletben kell laknia, holott sokszor a lakásvásárlás évtizedek alatt sem térül meg az albérlet árához viszonyítva, ráadásul fizikailag és érzelmileg helyhez köt, ami a munkavállalási esélyeket így a boldogulást könnyen hátráltathatja.

Bulgáriában a hazánkban tapasztaltak nem teljesülnek, ugyanis a dolgozó szegények körében magasabb a saját lakással rendelkezők aránya az összes dolgozónál tapasztalt arányhoz képest (Részletes adatok a 17c mellékletben találhatóak.). Ők részben talán ezért is válnak dolgozó szegénnyé, hiszen a lakás vagy a hitel röghöz köti őket.

32. táblázat: Az egyes lakhatási jogcímekben előforduló dolgozó szegények aránya,

%

	<i>Lakhatás jogcíme</i>	
	<i>Tulajdonos vagy nem fizet bérleti díjat</i>	<i>Albérelő</i>
EU15	2,3	3,8
EU12	26,7	24,3
EU27	8,3	4,8
HU	22,6	44,3

Forrás: saját számítások, SILC2010

Összességében elmondható, hogy az EU15-ök országaiban az albérletben élők, az EU12-k között viszont a saját tulajdonnal rendelkezők a fenyegetettebbek. Bulgária adatai (ahol a legtöbb dolgozó szegény van) azonban kissé torzítják a képet, ahol a többi EU12 országgal ellentétben a tulajdonosi rétegben magasabb a dolgozó szegények aránya. A többi EU12 országban az albérletben élők dolgozó szegénységi kockázata magasabb. Ez Magyarországra is igaz. A 32. táblázat szemlélteti, hogy hazánkban egy albérletben élőknek kétszer akkora esélye van dolgozó szegény állapotba kerülni, mint a saját lakással rendelkezőknek.

4.2.1.7 A vidékiség szerepe

A vidékiség kategóriáinak kialakítása az Eurostat által alkalmazott módszer szerint, a népsűrűség alapján történt. Sűrűn lakott térség az, ahol a népsűrűség 500 fő/km² felett van, illetve a LAU2 (*Local Administrative Unit*) adminisztratív terület (korábban NUTS5, tehát települési szint) népessége legalább 50.000 fő. Köztes térség, amely nem tartozik a sűrűn lakott térségek közé, népsűrűsége meghaladja a 100 fő/km²-t, vagy a település mérete haladja meg az 50.000 főt, vagy közvetlen szomszédságában van egy sűrűn lakott térségnek. Ritkán lakott térség olyan terület, ami a fenti két kategória egyikének sem felel meg (EUROSTAT 2011).

Azt gondolnánk, hogy a sűrűn lakott térségek több, és jobban fizető munkahelyet kínálnak, így a dolgozó szegénység sem ezeken a területeken lesz jellemző. A városi lét előnye, a jobb oktatás, magasabb fizetést kínáló munkalehetőségek és a sikeresebb élet lehetősége a dolgozó szegénység helyzetére is kedvező hatást gyakorol.

33. táblázat: Dolgozó szegények és összes dolgozó megoszlása a vidékiség kategóriái szerint, %

	<i>Dolgozó szegény</i>			<i>Összes dolgozó</i>		
	<i>Sűrűn lakott térség</i>	<i>Köztes térség</i>	<i>Ritkán lakott térség</i>	<i>Sűrűn lakott térség</i>	<i>Köztes térség</i>	<i>Ritkán lakott térség</i>
EU15	44,5	26,5	29,0	49,2	30,2	20,6
EU12	28,3	7,4	64,3	41,4	12,3	46,3
EU27	32,8	12,8	54,4	47,6	26,3	26,1
HU	25,8	19,6	54,6	34,7	20,6	44,7

Forrás: saját számítások, SILC2010

A 33. táblázat szemlélteti, hogy a vidékiség jellemzői az EU15 országokban kisebb mértékben befolyásolja a dolgozó szegények helyzetét, az összes dolgozó és a dolgozó szegények közötti eltérések kisebbek az EU12 országaihoz képest. Magyarország eredményei az EU12-ben tapasztaltakhoz hasonlóan változik. A 34. táblázat azt mutatja, hogy az egyes vidékiség kategóriákban mekkora a dolgozó szegények aránya. (a részletes adatokat lásd a 18a és 18b mellékletben)

34. táblázat: Dolgozó szegények aránya a vidékiség kategóriáiban, %

	<i>Sűrűn lakott térség</i>	<i>Köztes térség</i>	<i>Ritkán lakott térség</i>
EU15	2,5	2,5	4,0
EU12	18,5	16,2	37,6
EU27	5,4	3,8	16,3
HU	17,8	22,7	29,0

Forrás: saját számítások, SILC2010

Az EU15 országokban a sűrűn lakott és a köztes térségben is egyaránt 2,5% a dolgozó szegények aránya. Ugyanezen kategóriák között az EU12 országai esetében 2,3 százalékpont eltérés figyelhető meg. Magyarországon a ritkán lakott térségekben élő foglalkoztatottak közel egyharmada szegény háztartásban él, azonban a később csatlakozott tagállamokhoz viszonyítva a magyar vidéki térségekben kisebb a dolgozó szegények aránya.

A fenti elemzések alapján azt állítom, hogy a H3 hipotézisem, miszerint a dolgozó szegénységgel leginkább fenyegetett társadalmi réteg a nők, a fiatalok, az alacsony iskolai végzettségűek, az egyszerű (szakképzettséget nem igénylő) foglalkozásúak, a nagycsaládosok, és a vidéken élők, csak részben igazolódott be.

4.2.2 Egyéni hatások elemzése logisztikus regresszióval

Az eddigiekben tárgyalt jellemzők között – esetenként szoros – összefüggés van. Ezért a különböző társadalmi csoportok dolgozó szegénységi kockázata mellett érdemes megvizsgálni azt is, hogy miként alakul az egyes jellemzők önálló hatása. Az önálló hatások elkülönítése érdekében többváltozós statisztikai elemzést végeztem. A logisztikus regresszió eszközével mód van annak kimutatására, hogy a modellbe bevont egy-egy magyarázó változó (például a válaszadó neme vagy háztartástípusa) hogyan hat a dolgozó szegénnyé válás esélyére, miközben kontrollálja más változók hatását.

KAPITÁNY ÉS SPÉDER (2004. 74-75 p.) egy példán keresztül így indokolja a logisztikus regresszió alkalmazásának szükségességét a szegénnyé válást meghatározó tényezők feltárásában. „...képesek vagyunk feltárni, hogy a két gyermeket nevelő személyek esetében lényegesen (szignifikánsan) nagyobb-e annak kockázata, hogy (mondjuk, jövedelmi) szegénységben éljenek, mint a csupán egy gyermeket nevelőkében. Ez az egyszerű összefüggés természetesen minden további nélkül kimutatható egy leíró táblázattal.”... „Kérdés azonban, hogy ez a hasonlatosság nem rejt-e el olyan társadalomszerkezeti differenciákat, amelyek torzíthatják a két csoport közvetlen összehasonlítását. Így tegyük fel, hogy az egy gyermeket nevelők nagyobb arányban alkotnak csonka, egyszülős családot, amelynek a helyzete alapvetően rosszabb, mint a kétszülősöké. Ha ezt a szerkezeti különbséget kiszűrjük, kiderülne, hogy a kétszülős családok közül a kétgyermekesekének nagyobb a szegénységi kockázata, mint az egygyermekeseké. Ezt a kérdést egy háromdimenziós tábla segítségével tisztázhatnánk. Feltételezhetjük – sok más mellett – azonban azt is, hogy a kétszülős, de csak egy gyermeket nevelő családokban átlag feletti a magasabb iskolázottak gyakorisága. Mivel azonban a magasabb iskolázottság rendszerint magasabb átlagos jövedelemmel jár, ez a körülmény alacsonyabbnak mutatja az egygyermekes családok rizikóját. Ennek a hatásnak a kiszűréséhez, azonban már egy igen összetett, négydimenziós táblázatra lenne

szükségünk. A sort folytathatnánk, hiszen újabb és újabb rejtett strukturális tényezők jöhetnek szóba.”

A logisztikus regressziós modell bináris függő változójának specifikálásakor az értekezés során követett új módszertant alkalmaztam, ami azt jelenti, hogy azokat tekintem dolgozó szegénynek, akik depriváltak de az OECD II. skálával számított éves ekvivalens háztartásjövedelmük nem éri el az EU27 medián-jövedelem 60%-át, illetve azokat, akik az EU27 medián-jövedelmének 30%-a alatti egy főre jutó jövedelemmel rendelkeznek. Ennek eredményeképpen egy olyan dichotóm változó jön létre, mely 1 értéket vesz fel amennyiben az egyén szegény, és 0 értéket amikor az egyén nem szegény. Az elemzést kizárólag a dolgozókra végeztem el, tehát gyakorlatilag az 1 érték a dolgozó szegényeket, a 0 érték pedig a dolgozó nem szegényeket jelenti. A magyarázó változókon belül pedig elkülöníthetjük a személyek és háztartásuk fő jellemzőit. A referenciacsoportokat a változó megnevezése után zárójelben közlöm.

Az elemzés egyéni szintű, a modellbe minden, a mintában szereplő és a kiválasztott ismérvek mentén érvényes adattal bíró személyt bevontam. A kategorikus magyarázó változók referencia kategóriáit úgy választottam meg, hogy azok az adott jellemző mentén a legalacsonyabb szegénységi kockázatot képviseljék a dolgozók körében. Az általam felépített modell a dolgozó társadalomra vonatkozóan becsli a szegénnyé válás valószínűségét.

A modellépítésben olyan szakirodalmakra építkeztem (pl. SPÉDER–KAPITÁNY 2004; SPÉDER–KAPITÁNY 2005; GÁBOS–SZÍVÓS 2010; SPANNAGEL 2013, LOHMANN 2008b), amely a jövedelmi szegénységet, vagy a dolgozó szegénységet vizsgálja logisztikus regresszió segítségével. A célom az volt, hogy a szakirodalom alapján megtaláljam a legideálisabb, jelentős magyarázóerővel bíró modellt. A logisztikus regresszióval annak megbecslése a célom, hogy egy meghatározott ismérvekkel rendelkező foglalkoztatott mekkora valószínűséggel kerül a dolgozó szegények csoportjába. Az eljárás során nem törekedtem arra, hogy a dolgozó szegénnyé válás okait teljes mértékben feltérképezsem. Első lépésben a 27 európai ország dolgozóit együtt vizsgálom. A becslések eredményét a 35. táblázatban közlöm.

**35. táblázat: Dolgozó szegények az európai unióban (logisztikus regresszió
alapmodell eredményei**

	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Wald</i>	<i>Sig.</i>	<i>esélyh.s</i>
Tagállam (Régi tagállam (EU15)					
Új tagállam (EU12)	2,789	0,001	13207331,173	0,000	16,268
Nem (Nő)					
Férfi	0,046	0,001	5040,968	0,000	1,047
Életkor (60 év felett)			247261,027	0,000	
16-29 év	0,727	0,002	164965,016	0,000	2,070
30-49 év	0,548	0,002	104126,217	0,000	1,730
50-59 év	0,320	0,002	34393,939	0,000	1,378
Iskolai végzettség (ISCED 5¹)			4894119,992	0,000	
ISCED 0–1	2,629	0,001	3462556,746	0,000	13,866
ISCED 2	2,222	0,001	3448595,574	0,000	9,222
ISCED 3	1,126	0,001	1223008,095	0,000	3,083
ISCED 4	0,668	0,002	119624,667	0,000	1,951
Családi állapot (Egyéb)					
Elvált/özvegy	0,268	0,001	57862,804	0,000	1,307
Háztartástípus (2 vagy több felnőtt gyermek nélkül)			944095,989	0,000	
Egyszemélyes háztartás	0,704	0,001	333196,918	0,000	2,022
1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt	1,202	0,002	408833,917	0,000	3,327
2 felnőtt 1 gyermek	0,363	0,001	122263,893	0,000	1,437
2 felnőtt 2 gyermek	0,537	0,001	275219,877	0,000	1,711
2 felnőtt, 3 vagy több gyermekkel	0,883	0,002	331136,133	0,000	2,418
3 vagy több felnőtt gyermekkel	0,580	0,001	423418,286	0,000	1,786
Egyéb	-0,236	0,005	2243,440	0,000	0,789
Dolgozói státusz (Foglalkoztatott)					
Önfoglalkoztató	1,067	0,001	2165810,500	0,000	2,905
Születési hely (Abban az országban, ahol lakik is)					
Más országban	0,709	0,001	316500,011	0,000	2,032
Vidékiség (Köztes térség)			720645,761	0,000	
Sűrűn lakott térség	0,284	0,001	89745,758	0,000	1,328
Ritkán lakott térség	0,716	0,001	588138,316	0,000	2,046
Konstans	-6,528	,002	9228501,641	0,000	0,001

n=196751

-2 LOG Likelihood=74026091,241

Pseudo R² (Nagelkerke)=0,366

Megjegyzés: A modell függő változója: 1 – dolgozó szegény, 0 – dolgozó nem szegény. A táblázatban a változók után zárójelben a referencia-kategóriákat tüntettem fel. Az esélyhányadosok ehhez a kategóriához képest értelmezendők.

Forrás: saját számítások, SILC2010

¹ ISCED0: Iskola előtti (óvodai) oktatás

ISCED1: Alapfokú oktatás első szintje

ISCED2: Középiskola alsó tagozata

ISCED3: Középfokú oktatás felső szintje

ISCED4: Nem felsőoktatás jellegű poszt-szekunder oktatás

ISCED5: A felsőoktatás első szintje

Az eredmények interpretálásakor nem az esélyhányadosok mértékét, hanem (illeszkedve BARTUS [2003] iránymutatásaihoz) azok nagyságrendjét és szignifikancia szintjét tekintem irányadónak. A modell Pseudo R^2 mutatója szerint a kilenc független változó kombinációja 36,6%-ot magyaráz a függő változó varianciájából.

Az első modellbe LOHMANN (2008a) ötlete alapján¹ magyarázó változóként beépítettem az EU-hoz való csatlakozás idejét, vagyis azt vizsgáltam, hogy az EU-hoz később csatlakozó országok polgárainak mekkora esélye van a dolgozó szegénnyé válásra a régebbi tagállamokhoz képest. Az eredmények azt mutatják, hogy a később csatlakozott tagállamok dolgozói sokszorosan magasabb eséllyel szegényednek el a régi tagállamok dolgozóihoz viszonyítva. Az esélyhányados itt vette fel a legmagasabb értéket ($e=16,268$) a modellbe léptetett további változók kategóriái közül.

A nemek tekintetében az eredmény szintén figyelemre méltó. Míg a kétváltozós elemzések azt mutatták, hogy a férfiaknak magasabb a dolgozó szegénységi kockázata, a többváltozós modell ezt megcáfolta, hiszen a férfiak esélyhányadosa ($e=1,047$) alig tér el a nők ($e=1,000$) esélyhányadosától. A többváltozós modell a nem vizsgálatkor kiszűri a többi magyarázó változó hatását, amelyből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a kétváltozós modellben tapasztaltak strukturális okokra vezethetők vissza, vagyis a többi magyarázó változó csökkenti a pusztán férfi mivoltból eredő dolgozó szegénységi kockázatot.

Az életkor változót korcsoportokra bontva léptettem a modellbe, ugyanolyan formában, ahogy azt a kétváltozós elemzés esetén tettem. A referenciacsoport a 60 év felettiek csoportja, hiszen a kétváltozós elemzésben ők mutatták a legkisebb elszegényedési kockázatot a 27 tagállamban. A kétváltozós elemzés eredményét a logisztikus elemzés sem cáfolja meg. A 30–49 éves dolgozók elszegényedési esélye lényegesen eltér 60 éven felüli dolgozók szegénységi esélyétől. Annak a valószínűsége, hogy valaki dolgozó szegénnyé váljon a legfiatalabbak (16–29 év) között a legmagasabb. Összességében azt állíthatjuk, hogy a logisztikus regresszió által kínált lehetőség, vagyis hogy egy magyarázó változó hatását önállóan tudjuk vizsgálni – miközben más változók hatását kiszűrjük – nem változtat lényegesen a szegénységi kockázatokon, vagyis az életkor biztosan egy önálló hatással is rendelkező jellemző a dolgozó szegénnyé válás esélyeire nézve.

¹ Henning Lohmann egyik tanulmányában a logisztikus regressziós modellbe elsőként az ország változót lépteti be, és így becsli a dolgozó szegénnyé válás esélyét.

Az iskolai végzettség egyértelműen szignifikáns, szinte determináló önálló hatással bír. A dolgozók szegénységi kockázatra gyakorolt hatása lényegesen erősebb minden eddig említett ismérvnél. Az iskolai végzettség növekedésével rendre csökken a dolgozó szegények közé kerülés esélye. Az alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettségűek esélyhányadosa a referenciacsoporttól lényeges eltérést mutat; az új tagállamok közé tartozás után ez bír a legnagyobb magyarázóerővel a dolgozók szegénységi kockázatára nézve. A középfokú (ISCED3) iskolai végzettséggel rendelkezők esélyhányadosa már lényegesen alacsonyabb, de még mindig jelentős, vagyis ha egy dolgozónak középfokú végzettsége van, még egyáltalán nem biztos, hogy el tudja kerülni a szegénységet. Az iskolázottság a társadalom szerkezetére nézve egy erős meghatározó tényező.

Összehasonlításképpen a logisztikus regressziós modell eredményeit megvizsgáltam az eredeti, Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénységmutatóval is, amely érdekes módon az iskolai végzettség kategóriák között jóval alacsonyabb elszegényedési esélykülönbségeket tárt fel, vagyis az Eurostat által használt jövedelmi szegénység mutató a korrigált szegénységmutatóhoz képest jelentősen alulbecsli az iskolai végzettség dolgozó szegénnyé válásra gyakorolt hatását. A modell eredményeit a 19. melléklet tartalmazza.

A kétváltozós elemzés eredményei után kíváncsi voltam arra is, hogy a családi állapot milyen mértékben befolyásolja a dolgozó szegénységi kockázatot. Az egyváltozós elemzéshez képest a logisztikus regresszió modellépítésénél a családi állapot kategóriákat átkódoltam úgy, hogy a külön költözöttet, elváltakat és özvegyeket egy kategóriába soroltam és a hajadon vagy házas referenciacsoporthoz hasonlítottam őket. Ezzel az volt a célom, hogy megállapítsam a háztartás felbomlásának a dolgozó szegénységi kockázatra gyakorolt hatását. Az eredmények azt mutatják, hogy a háztartás felbomlása szignifikáns hatással van a dolgozó szegénységi kockázatra, mégpedig oly módon, hogy a válás/külön költözés/megözvegyülés növeli a dolgozó szegények csoportjába való tartozás esélyét.

A háztartás szerkezetének hatása összetett képet mutat a többváltozós modell alapján, illetve eltéréseket tapasztalhatunk a kétváltozós elemzés eredményeihez képest. A kétváltozós elemzésben az egyik legkisebb dolgozó szegénységi kockázattal azok az egyének rendelkeztek, akik háztartásában 2 vagy több felnőtt él gyermek nélkül. A többváltozós modell eredményeiből látszik, hogy az iskolai végzettség és az életkor hatásának kiszűrése után is szignifikáns hatással rendelkezik a háztartás típusa. A szegény csoportba kerülés esélye nem meglepő módon az egy vagy több gyermeket egyedül

nevelő dolgozó szülők esetében a legmagasabb. A kétváltozós modellben nem ez a csoport mutatkozott a legveszélyeztetettebbnek, vagyis a kétváltozós elemzés eredménye strukturális hatásoknak volt betudható.¹ Az egyszemélyes háztartásban élő dolgozók egyértelműen magasabb szegénységi kockázattal rendelkeznek, mint a kétszemélyes háztartásban élő dolgozó társaik. Az egyszemélyes háztartások aránya növekvő tendenciát mutat Európában. Egyszemélyes háztartást alkothatnak a szülői házat elhagyó fiatalok, de az együttélési kapcsolatok vagy házasságok felbomlásával is gyakran egyszemélyes háztartások jönnek létre. 2005-ös adatok szerint az EU-ban az összes egyszemélyes háztartás 59%-át alkotják nők, illetve 43%-át 65 év felettiek (GÁBOS–KOPASZ 2008).

Azokban a háztartásokban, ahol két felnőtt együtt nevel gyermekeket, a gyermekszám növekedése egyértelműen növelni dolgozók szegénységi esélyét. Ez a hatás sokkal erőteljesebb volt abban a modellben, amikor a szegénységet az EU által hivatalosan elfogadott módon határoztam meg. Itt az első gyermek megkétszerezte, a második gyermek meg háromszorozta, a három vagy annál több gyermek pedig meg hatszorozta az esélyhányadost. Ez a hatás az új szegénységszámítást alkalmazó modellben sokkal visszafogottabb, a három vagy annál több gyermeket nevelő dolgozó felnőtt két és félszeres esélyhányadossal rendelkezik a gyermektelen dolgozó társaihoz képest. Ez a különbség valószínűleg abból adódik, hogy az új szegénységszámítási módszer nem csak a jövedelmet veszi alapul a szegénység megállapításához, hanem a nélkülözést, vagyis a depriváltságot is beépíti.

Az a tény, hogy a gyermekek számának növekedése a dolgozó szegénységi kockázat növekedésével jár együtt, nem kizárólag a háztartásméret növekedésének tudható be. A többgyermekes családok női tagjai ugyanis nagyobb eséllyel vállalnak részmunkaidős állást vagy válnak inaktívvá a gyermekek gondozásának okán. SPÉDER ÉS MONOSTORI (2001) szerint ez fordítva is igaz, vagyis az inaktív, egyébként is magas szegénységkockázattal rendelkező nő nagyobb eséllyel vállal gyermeket az aktív, dolgozó nőtársaikhoz képest. Ha a gyermeket nevelő kétszülős háztartásba egy vagy több felnőtt költözik (pl. nagyszülő, egyéb rokon vagy más), a dolgozó egyének szegénységi kockázata csökken, vagyis egy további felnőtt jelenléte a háztartásban, annak pótlólagos jövedelme miatt csökkenti a dolgozók szegénységi kockázatát.

A dolgozók munkaerőpiaci státusza is szignifikáns hatással van a szegény kategóriába kerülés esélyére. A dolgozók közül az önfoglalkoztatók magasabb

¹ A strukturális hatás kifejezést átvettem SPÉDER ÉS KAPITÁNY (2004) munkájából.

szegénységi kockázattal rendelkeznek az alkalmazottakhoz képest. Ne feledjük, hogy az új szegénységszámítási módszer nem csak a jövedelmeket veszi figyelembe, hanem nélkülözéssel kapcsolatos elemeket is beépítettem a szegénység megállapításának módszerébe. Tehát az egyéni vállalkozók esetleges jövedelem-elvitkolása csak kis mértékben torzítja az eredményeket.

A születési hely változót is bevontam a többváltozós modellbe, mert az volt a feltételezésem, hogy a bevándorló dolgozók magasabb szegénységi kockázattal rendelkeznek a helyben születettekhez képest. Becslések szerint 2005-ben 40 millió migráns tartózkodott az EU27 államaiban. Az Európai Unió teljes népességének 8,3%-a migráns, ebből 3,7% EU-n kívüli országokból érkező bevándorló. A külföldön született népesség aránya több tagállamban a 10%-ot is meghaladja. Legmagasabb Luxemburgban (37,4%), Lettországbán (19,5%), Észtországbán (15,2%), Ausztriában (15,1%) és Írországbán (14,1%) (EC 2007). Az Európai Unióba irányuló migráció célországai túlnyomó részben az EU15 államok, az újonnan csatlakozó országok vonzereje lényegesen kisebb (GÁBOS–KOPASZ 2008). A korábbi feltételezésemet, miszerint a bevándorlók dolgozó szegénységi kockázata magasabb a helyben születettekéénél, a logisztikus regressziós modell beigazolta. A munkahellyel rendelkező migránsok kétszer akkor eséllyel szegényednek el, mint azok, akik abban az országban vállaltak munkát, ahol születtek.

A vidékiség kérdése a szegénységkutatásokban rendre előkerül. A dolgozó szegények esetében is jelentős magyarázó erővel bír. A regressziós modell eredményei arra világítanak rá, hogy a ritkán lakott térségben élő dolgozók szegénységi kockázata csökken, ha kiszűrjük olyan ismérvek hatását, mint az iskolai végzettség, életkor, stb. A kétváltozós elemzés eredményei azt mutatták, hogy a ritkán lakott térség dolgozóinak a szegénységi kockázata háromszoros a sűrűn lakott térségben élőkéhez képest. A többváltozós modellben ez az eltérés mérséklődik, a két esélyhányados között csak 0,7 az eltérés. Összefoglalásként elmondható, hogy az Európai Unió összes dolgozójára készített logisztikus regressziós modell több esetben is eltérést mutat a kétváltozós elemzés eredményeihez képest.

A foglalkozási kategória (ISCO-88) változót az 35. táblázatban ismertetett modellbe nem építettem be. Ennek oka egyrészt, hogy a Romániára vonatkozó adatok hiányoznak. A romániai dolgozó szegények eltávolítása a logisztikus regressziós modellből véleményem szerint ez egész modell érvényességét gyengíti. A foglalkozás

azonban szakirodalmi kutatásaim alapján is egy lényeges befolyásoló tényező, amikor a dolgozó szegénységi esélyeket latolgatjuk. Ezért egy külön modellben vizsgáltam e tényező hatását is. Ez természetesen azzal járt, hogy a megfigyelések közül elvettem az összes romániai dolgozó szegénységi profil fejezetben már ismertetett okból – kihagytam az elemzésből. A regressziós modell eredményeit a 20. melléklet tartalmazza.

A foglalkozási kategóriákat is tartalmazó modellt (20. melléklet) összevetve az alapmodellel (35. táblázat) szembevetjük, hogy az új modellben kizárólag a tagállami hovatartozásnak betudható szegénységi kockázat csökkent, de még mindig ez a legerősebb meghatározó tényező. További jelentős különbség az iskolai végzettség tekintetében figyelhető meg, ahol pusztán az iskolai végzettségnek betudható elszegényedési kockázat a foglalkozás bevonása után jelentős mértékben csökkent. Az alapmodell változóiban további jelentős különbséget vagy átrendeződést az új modell nem hozott. Vizsgáljuk meg azonban az új bevont változó, a foglalkozás eredményeit. A legmagasabb esélyhányados ($e=5,55$) az egyszerű foglalkozásúakat jellemzi. Ez máris ellentmond a kétváltozós elemzés eredményeinek, ahol a mezőgazdaságban dolgozók tűntek a legveszélyeztetettebbnek. Ezt valószínűleg a vidékiségi, az iskolai végzettségi, illetve egyéb más, az elemzésbe bevont változók hatásának kiszűrése okozta. A regressziós modell közel azonos esélyhányadost tárt fel a kereskedelmi illetve szolgáltatási ($e=3,46$) és az ipari ($e=3,41$) foglalkozásúak esetében. Ez a kétváltozós elemzésekhez képest változott, hiszen ott az ipari foglalkozásúak között magasabb volt a dolgozó szegények aránya.

Mivel korábbi elemzések során jelentős eltéréseket találtam az EU15 és EU12 országai között, ezért az alapmodell változóival elvégeztem az elemzést a két országcsoportra is. A modell felépítésén nem változtattam, kivéve, hogy a magyarázó változók közül a tagállami hovatartozást eltávolítottam. Az így kapott binomiális logisztikus regresszió eredményét a 36. táblázat tartalmazza.

36. táblázat: Dolgozó szegények az EU15 és EU12 tagállamaiban (logisztikus regresszió alapmodell eredményei)

	<i>Régi tagállam (EU15)</i>				<i>Új tagállam (EU12)</i>			
	B	S.E.	Sig.	esélyh.	B	S.E.	Sig.	esélyh.
Nem (Nő)								
Férfi	0,016	0,001	0,000	1,016	0,044	0,001	0,000	1,045
Életkor (60 év felett)			0,000				0,000	
16-29 év	0,822	0,003	0,000	2,276	0,742	0,002	0,000	2,101
30-49 év	0,510	0,002	0,000	1,666	0,580	0,002	0,000	1,787
50-59 év	0,234	0,002	0,000	1,263	0,373	0,002	0,000	1,452
Iskolai végzettség (ISCED 5)			0,000				0,000	
ISCED 0–1	2,172	0,002	0,000	8,777	2,767	0,002	0,000	15,903
ISCED 2	1,375	0,002	0,000	3,954	3,069	0,002	0,000	21,528
ISCED 3	0,450	0,002	0,000	1,568	1,562	0,001	0,000	4,767
ISCED 4	0,021	0,004	0,000	1,022	1,075	0,002	0,000	2,931
Családi állapot (Egyéb)								
Elvált/özvegy	0,040	0,002	0,000	1,040	0,419	0,001	0,000	1,520
Háztartástípus (2 vagy több felnőtt gyermek nélkül)			0,000				0,000	
Egyszemélyes háztartás	0,851	0,002	0,000	2,341	0,617	0,002	0,000	1,854
1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt	1,343	0,003	0,000	3,831	1,194	0,003	0,000	3,300
2 felnőtt 1 gyermek	0,419	0,002	0,000	1,520	0,359	0,001	0,000	1,432
2 felnőtt 2 gyermek	0,572	0,002	0,000	1,771	0,528	0,001	0,000	1,696
2 felnőtt, 3 vagy több gyermekkel	0,798	0,002	0,000	2,221	0,965	0,002	0,000	2,624
3 vagy több felnőtt gyermekkel	0,537	0,002	0,000	1,711	0,589	0,001	0,000	1,801
Egyéb	-1,560	0,031	0,000	0,210	-0,084	0,005	0,000	0,920
Dolgozói státusz (Foglalkoztatott)								
Önfoglalkoztató	1,699	0,001	0,000	5,469	0,629	0,001	0,000	1,876
Születési hely (Abban az országban, ahol lakik is)								
Más országban	0,928	0,001	0,000	2,530	-0,231	0,004	0,000	0,793
Vidékiesség (Köztes térség)			0,000				0,000	
Sűrűn lakott térség	0,153	0,001	0,000	1,165	0,479	0,001	0,000	1,614
Ritkán lakott térség	0,378	0,001	0,000	1,460	0,961	0,001	0,000	2,615
Konstans	-5,990	0,003	0,000	0,003	-4,289	0,003	0,000	0,014

EU15

n= 119266

-2 LOG Likelihood= 32599410,981

Pseudo R² (Nagelkerke)=0,159

EU12

n= 77485

-2 LOG Likelihood= 40105359,226

Pseudo R² (Nagelkerke)=0,255

Forrás: saját számítások, SILC2010

A két országcsoporthoz összehasonlítva a nemek között nem tapasztalunk jelentős eltérést, a két esélyhányados alapján kijelenthető, hogy a régi és a később csatlakozott tagállamokban dolgozó férfiaknak egyenlő esélyük van a nélkülözők közé kerülésre.

Az életkor csoportokat szemügyre véve azt látjuk, hogy a legfiatalabbak (16–29 év) a leginkább veszélyeztetett korcsoport mindkét országcsoporthoz estében, azonban a régi

tagállamok estében ez még erőteljesebb, vagyis a fiatalok az új tagállamokban arányaiban kevésbé kitettek a dolgozó szegénységnek. Az idősebb dolgozó korosztályok (30–49 év és 50–59 év) szegény sorba való kerülésének az új tagállamokban van nagyobb valószínűsége. Az eredmények egyértelműen alátámasztják, hogy mindkét országcsoportban az életkor előrehaladásával a dolgozó szegénnyé válás kockázata csökken. Véleményem szerint ezt az életpálya során általánosságban emelkedő bérek magyarázzák. A kétváltozós elemzések kiértékelésénél azonban azt állapítottam meg, hogy az EU15 és EU12 országai között lényeges különbségek vannak. Ez az eltérés a strukturális hatások kiszűrése után eltűnt.

Az iskolai végzettség növekedésével a dolgozók szegénységi kockázata mindkét országcsoport esetében csökken, az esélyhányadosok mértékében azonban lényeges eltérés tapasztalható. A később csatlakozott tagállamokban élő alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkező (ISCED 0–1) dolgozók helyzete jóval rosszabb a gazdaságilag előrehaladottabb, régi tagállamokban élő dolgozó polgárok helyzetéhez képest. További különbség a két országcsoportra nézve, hogy a régi tagállamokban az alapfokú végzettséggel nem rendelkezők helyzete a legrosszabb, illetve a szegénység kockázata jelentős mértékben csökken, ha egy dolgozónak van alapfokú iskolai végzettsége (ISCED 2). Míg a később csatlakozott országokban a végzettség nélküli csoportnál rosszabb helyzetben vannak az alapfokú végzettséggel rendelkezők. Az esélyhányados az ISCED 0–1 kategóriában 15,9 az ISCED 2 kategóriában 21,5, tehát az iskolai végzettség az új tagállamokban jelentős mértékben meghatározza a nélkülözést, jóval erősebb mértékben, mint ahogy az a régi államok esetében megfigyelhető. A közgazdasági szakirodalom több ízben rámutatott arra, hogy a munkaerőpiaci egyenlőtlenségek mögött gyakran iskolázottságbeli különbségek húzódnak meg, amelyek már a munkaerőpiacra lépés előtt meghatározzák a termelékenységét, amelyek aztán a bérekben, vagyis a jólét szintjében mutatkoznak meg. A két országcsoport között lényeges eltérés, hogy a régi tagállamok esetében a nem felsőoktatás jellegű poszt-szekunder képzéssel rendelkező (ISCED 4) dolgozók a felsőfokú végzettségű társaiktól alig eltérő szegénységi kockázattal rendelkeznek. A később csatlakozott országok esetében az ilyen végzettségű dolgozók jóval rosszabb helyzetben vannak a felsőfokú végzettségűekhez képest, vagyis ezekben az országokban a poszt-szekunder képzés kevésbé biztos megoldás a dolgozó szegénység elkerüléséhez.

Az európai társadalmak öregedése miatt az egyre növekvő súlyú egyszemélyes háztartások jóléti helyzete rosszabb az átlagosnál (GÁBOS–KOPASZ, 2008). Az egyedül élők helyzetén sokat javítana, ha a háztartás fenntartásának költségeit megoszthatnák egy másik kereső felnőttel. Ezt a regressziós modell esélyhányadosa is egyértelműen igazolja. A gyermekes háztartások esetén legkedvezőbb helyzetben a két felnőtt egy gyermek, tehát a legfeljebb kétgenerációs, kevés gyermeket nevelő háztartások dolgozó tagjai vannak mindkét országcsoportban. A gyermekek számának növekedése egyformán növeli a dolgozók szegénységi kockázatát. Különösen rossz helyzetben vannak azonban az újonnan csatlakozó országok 3 vagy annál több gyermeket nevelő dolgozó házaspárjai.

Az összeurópai (EU27) regressziós modell arra világított rá, hogy az önfoglalkoztatók a foglalkoztatottakhoz képest magasabb szegénységi kockázattal rendelkeznek. Az új tagállamok önfoglalkoztatói az EU15-ökhöz képest érdekes módon arányaiban jóval kisebb eséllyel kerülnek a dolgozó szegények közé. A később csatlakozott tagállamokban az önfoglalkoztatás tehát jobb lehetőségeket biztosít a háztartás dolgozó tagjai számára.

A migráció kérdéséhez érve a két modell összehasonlításából kitűnik, hogy a régi tagállamok migránsainak dolgozó szegénységi kockázata jóval meghaladja az országban született dolgozó társaik szegénységi kockázatát. Ennek valószínűsíthető oka, hogy Nyugat-Európa az EU-n belüli munkaerő szabad áramlás miatt Kelet-Európából jelentős mennyiségű munkavállaló érkezik a jobb megélhetés reményében. Ne felejtjük el, hogy a logisztikus regresszió kiszűrte az iskolai végzettség hatását a migránsok dolgozó szegénységi kockázatának mérésekor, így ezt nem tehetjük felelőssé a dolgozó migránsok magasabb elszegényedési esélyeiért. A tapasztaltakra magyarázat lehet, hogy a migráns munkavállalók gyakran kerülnek olyan helyzetbe a nyugati országokban, hogy olyan munkát kénytelenek vállalni, amiből a megélhetésüket csak nagyon nehezen tudják fedezni. Az EU12 migrációs szempontból jelenleg még nettó kibocsátónak számít, az új tagállamok közül 2004-ben Lettország, Litvánia, Lengyelország és Szlovákia éves vándorlási egyenlege volt negatív (GÁBOS–KOPASZ, 2008). Az újonnan csatlakozott államokban élő migráns dolgozók a helyben születettekhez képest alacsonyabb szegénységi kockázattal rendelkeznek. Ennek egyik oka lehet, hogy az EU12 tagállamaiba érkező munkavállalók jellemzően Nyugat-Európából vagy más kontinensről érkeznek, magasan képezettek, gyakran vezetői pozícióba kerülnek, ennek megfelelően magas jövedelemmel rendelkeznek, tehát szegénységkockázatuk kisebb.

A vidékiség esetén a két modell lényegi eltérést nem mutat, annyi azonban megállapítható, hogy az EU12 országokban a ritkán lakott térségben élő dolgozók elszegényedési esélye ($e=2,615$) közel kétszerese az EU15-ökben tapasztalható esélynek ($e=1,460$).

Az 20. melléklethez hasonlóan megvizsgálom a foglalkozás változót tartalmazó regressziós modellt is külön az EU15 és EU12 tagállamokra. Ennek eredményeit az 21. melléklet tartalmazza. A 21. mellékletben lévő és a 36. táblázatban bemutatott modelleket összevetve több lényeges különbségre is fény derül. Az EU12 tagállamaiban például a legmagasabb esélyhányados az egyik foglalkozás kategóriához tartozik, mégpedig az egyszerű (szakképzettséget nem igénylő) foglalkozásúakéhoz kötődik. Ez EU15-ökben azonban a foglalkozás hatásának kiszűrése után is az iskolai végzettség a legnagyobb magyarázó erővel bíró tényező. Az alapfokú iskolai végzettség az alapmodellben az EU12-k esetében jóval magasabb kockázati tényező volt, a foglalkozás hatásának kiszűrése után ez jelentősen csökkent, különösen az EU12 tagállamaiban. Az új modell eredményei azt bizonyítják, hogy az alapfokú iskolai végzettség az EU15-ökben nagyobb kockázati tényező a dolgozók elszegényedésére nézve. Továbbá megfigyelhető, hogy a vidékiség meghatározó szerepe az EU12 tagállamaiban jelentősen csökkent a foglalkozás változó bevonása után. Az EU15-ök esetében ehhez hasonló változás nem figyelhető meg. Ez azt jelenti, hogy a dolgozók elszegényedésére nézve az EU15-ök esetében a vidékiségnek jóval gyengébb önálló hatása van az EU12-höz képest.

A fentiek alapján elmondható, hogy a logisztikus regressziós modellel a régi tagállamok és az újonnan csatlakozott tagállamok dolgozói között több dimenzió mentén is eltérő elszegényedési esélyek mutathatók ki, ezért a H4 hipotézisemet – miszerint a dolgozó szegénységet okozó tényezők tekintetében az EU15 és EU12 között jelentős eltérések figyelhetők meg – részben igazoltnak tekintem.

4.3 Új tudományos eredmények

1. Bevezettem egy új deprivációs mutatót (EU2010 deprivációs mutató), amely az Eurostat hivatalos deprivációs mutatójának módosítása, pontosítása. Azt a háztartást tekintem depriválnak, amely a kilenc tényező EU2010 deprivációs mutató legalább három elemében depriváltságot mutat. Az EU2010 deprivációs mutató kilenc tényezője a következő:

$$D_{EU2010}(d_{lak}, d_{fűt}, d_{hig}, d_{elm}, d_{élelm}, d_{autó}, d_{tart}, d_{megélh}, d_{nyar,kiad});$$

ahol:

d_{lak} = lakás állapota

$d_{fűt}$ = lakás befűtésének képessége

d_{hig} = beltéri higiéniai lehetőségek rendelkezésre állása

$d_{élelm}$ = megfelelő étkezés lehetősége

$d_{autó}$ = megengedheti-e a személyautó birtoklását

d_{tart} = megengedheti-e egyéb tartós fogyasztási cikkek birtoklását (számítógép, televízió, mosógép, telefon)

$d_{megélh}$ = jövedelme elegendő-e a megélhetéshez

$d_{nyar,kiad}$ = képes-e nyaralás és váratlan kiadások fedezésére?

2. Egy olyan új szegénységszámítási módszert vezettem be, amely a szegénységet nem egy nemzeten belüli relatív szegénységi küszöbhez viszonyítja, hanem egy összeurópai (EU27) vásárlóerő-paritáson meghatározott szegénységi küszöbhez, kiegészítve egy deprivációs feltétellel. Képletben kifejezve:

$$I_e < 0,3 \cdot Me_{EU}$$

vagy

$$D_{\bar{o}} \geq 3 \quad \text{és} \quad I_e < 0,6 \cdot Me_{EU}$$

ahol:

$D_{\bar{o}}$ = egy háztartás deprivációs összpontszáma; $0 \leq D_{\bar{o}} \leq 9$

I_e = egy háztartás éves egy főre jutó ekvivalens jövedelme vásárlóerő-paritáson

Me_{EU} = EU27 medián-jövedelme (PPP)

3. A dolgozó szegényeket a fenti új, saját módszertannal vizsgáltam, amely lehetőséget ad arra, hogy valóságos képet alkothassunk a dolgozó szegényekről. Az új módszertan eredményei lényeges eltéréseket mutatnak a dolgozó szegényekről korábban alkotott képhez képest.

5 KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A fejezetben aszerint, hogy az egyes hipotézisek vizsgálata során milyen eredményre jutottam felsorolom a kutatás során megfogalmazott következtetéseket, valamint azt, hogy milyen javaslatokat tartok helyénvalónak. Miután hipotézisenként ismertettem a következtetéseket és javaslatokat további néhány olyan következtetést, javaslatot is megfogalmazok, mely nem kötődik szorosan egyik hipotézisemhez sem, azonban a kutatás folyamán fény derült rá. Elsőként a szegénységszámítás módszertani kérdéseivel kapcsolatos, majd a dolgozó szegénységgel kapcsolatos megállapításokra keríték sor.

Értekezésemben elsőként azt vizsgáltam, hogy – feltételezésem szerint – az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer elrejt a nélkülözők nagy részét, illetve olyanokat tüntet fel szegénynek, akik egyébként nem nélkülöznek. Valójában nem a nélkülözők arányát mutatja, hanem a jövedelem-egyenlőtlenségi mérőszámokkal áll szoros kapcsolatban. Az Eurostat szegénységszámításában rejlő módszertani problémák miatt az alkalmatlan regionális szinten (EU, EGT) érvényes következtetések levonására a szegénységgel, ezáltal a dolgozó szegénységgel kapcsolatban. Ezt a hipotézisemet több lépésben bizonyítottam. Egyrészt keresztábla-elemzések és variancia-analízis módszereinek alkalmazásával bizonyítottam a depriváltak és a jövedelmi szegények összevetésén keresztül, hogy a módszer elrejt a nélkülözők nagy részét. Az eredményeim arra engednek következtetni, hogy az Eurostat által alkalmazott nemzeti medián-jövedelmen alapuló szegénység definíció nem mutat összefüggést a nélkülözéssel. A jövedelmi szegények és a depriváltak között jelentős eltérés tapasztalható. A jövedelmi szegények 56,9%-a nem deprivált, illetve a depriváltak 60%-a nem jövedelmi szegény (EU27). Továbbá megállapítható, hogy az EU12 tekintetében, ahol a jövedelmek jellemzően alacsonyabbak, mint az EU15-ökben az összefüggés erősebb, de itt sem egyértelmű. Az Eurostat módszer nem a valós szegénységet, nélkülözést méri.

Amennyiben az Eurostat által alkalmazott módszer nem a nélkülözést méri, akkor felmerül a kérdés, hogy mit? Hipotézisem szerint valójában a jövedelem-egyenlőtlenségi mutatókkal áll szoros kapcsolatban az alkalmazott tagállami medián-jövedelem 60%-ára alapozott definíció. Ezen feltételezésemet azzal bizonyítottam, hogy megvizsgáltam a jövedelem-egyenlőtlenség mutatók (nyolc különböző mutató, valamint az általam bevezetett jövedelem-egyenlőtlenségi index) és a jövedelmi szegénység összefüggését a

korreláció, valamint a parciális korreláció módszerével. A vizsgálat kimutatta, hogy a jövedelmi szegénység mutató a jövedelem-egyenlőtlenségi mutatókkal szignifikáns lineáris kapcsolatban van. Így megalapozottnak tartom azt a következtetést levonni, hogy az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer valójában egy jövedelem-egyenlőtlenségi mutató. Az Eurostat szerinti szegények aránya egy társadalmon belül nagyrészt attól függ, hogy mekkora jövedelem-különbségeket tapasztalunk az adott tagállamban.

Amennyiben a korábbi feltételezésem bizonyítását elfogadjuk és a következtetést is helyénvalónak fogadjuk el, akkor ez megerősíti azt a javaslatomat, hogy a szegénységmérés módszertanának módosítására van szükség ahhoz, hogy a jelenséget pontosabban leírassuk, és azokat soroljuk a szegények csoportjába, akik valóban nélkülöznek. Ehhez egy olyan mutató bevezetésére van szükség, ahol a valódi nélkülözés is szerepet kap az egy főre jutó jövedelem mellett.

Azon feltételezésem, miszerint az Eurostat szegénységszámításában rejlő módszertani problémák miatt az alkalmatlan regionális szinten (EU, EGT) érvényes következtetések levonására a szegénységgel, ezáltal a dolgozó szegénységgel kapcsolatban, szintén bizonyítottam. Annak segítségével, hogy vásárlóerő-paritásra számoltam át az egyes tagállamok eltérő szegénységi küszöbeit, valamint országonként összevettem a PPP-re átszámított szegénységi küszöböket a jövedelmi szegénység aránnyal, megdöbbentő eredményekre jutottam. Az eredményekből arra következtetek, hogy az Eurostat által meghatározott szegénység hatalmas különbségeket fed el. A két szélső példát összevetve, feltétlenül vásárlóerő-paritáson számolva, Luxemburgban 16.100€ (PPP) a szegénységi küszöb, míg Romániában a szegénységi küszöb mindössze 2.462€ (PPP). Ez hat és félszeres különbség, ami azt jelenti – mivel vásárlóerő-paritáson számoltam ezeket az adatokat – hogy egy luxemburgi szegény hat és félszer nagyobb fogyasztói kosárral rendelkezik, mint egy romániai szegény. Valójában egy luxemburgi szegény az átlagos 12.278€ (PPP) egy főre eső háztartási jövedelemmel Romániában a leggazdagabb felső 5%-ba (10.252€) tartozna. Ezek alapján azt javaslom, hogy ezeket a rendkívüli különbségeket kiszűrjessük az elemzésből, olyan módszert kell alkalmazni, amely egységes szegénységi küszöböt használ minden EU tagállamban. Éppen ezért javaslom, hogy a tagállami medián-jövedelmek helyett a vásárlóerő-paritáson számolt EU medián-jövedelmet használjuk egységes viszonyítási pontnak minden tagállamban.

Tehát eddigi javaslataimat ismét kiemelve, javaslom egy új szegénységszámítási módszer bevezetését, amely a jövedelmi szegénység mérése mellett figyelembe veszi a nélkülözést is, valamint amely regionális (EU v. EGT) összehasonlításra is alkalmas, azáltal, hogy egységes szegénységi küszöböt alkalmaz az összes vizsgált országban. Ezeknek a követelményeknek véleményem szerint teljes mértékben eleget tesz az általam javasolt, illetve alkalmazott módszer, miszerint szegény az, akinek a háztartásában az egy főre jutó ekvivalens jövedelem nem haladja meg a vizsgált régió (EU v. EGT) vásárlóerő-paritáson számított medián-jövedelmének 30%-át, vagy nem haladja meg a 60%-át és deprivált. A deprivált fogalmát itt nem ismételtem, azt az eredmények és az új tudományos eredmények fejezetben is már részletesen közöltem.

Második hipotézisem az előzőhöz kapcsolódva az, hogy az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer elrejtje a régi és az új tagállamok eltérő fejlettségi szintjéből adódó különbségeket, és ezzel sérti a szolidaritás európai elvét. Ezt az által bizonyítom, hogy összevetem az új szegénységszámítási módszert az Eurostat által alkalmazott módszerrel. Ez a lépés egyben az új módszer tesztelését is magában foglalta. Az eredmény alátámasztja a hipotézist, az Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység mutató nem tükrözi az országok eltérő fejlettségi szintjéből adódó különbségeket, arról az új szegénységszámítási módszer valóságosabb képet ad. Következtetésem az, hogy az Eurostat által alkalmazott szegénységszámítási módszer alapján nincsen érdemi különbség az EU15 és EU12 helyzetében. A jövedelmi szegénység arányai 2009-ben rendre 16,2% és 16,9%. Az új módszer alapján ugyanezek az arányok rendre 5,7% és 35,2%, mely lényegesen eltér, és sokkal jobban megfelel várakozásainknak, ismerve a két országcsoporthoz tartozó jövedelmi viszonyait. A szolidáris Európa elvének megfelelően az EU-nak jelentős hangsúlyt kellene fektetnie erre a jelentős szociális különbségre, azonban ezt a hivatalos statisztikákban elrejtik.

Éppen ezért javaslom az Eurostatnak, illetve az EU döntéshozó szerveinek, fontolják meg, hogy az általam javasoltnak megfelelő, vagy ahhoz hasonló szegénységszámítási módszert tegyenek hivatalossá. Az alkalmazott módszerben véleményem szerint feltétlenül meg kell jelennie a nélkülözés mérésének a jövedelmi helyzet mérése mellett. Illetve feltétlenül indokoltnak tartom, hogy a jövedelmi szegénység mérését európai szinten ne tagállami medián-jövedelmekhez, hanem sokkal inkább egy az EU egészére vonatkozó, vásárlóerő-paritáson számolt jövedelmi küszöbhez hasonlítsuk.

A dolgozó szegényekkel kapcsolatos második feltételezésem – mely egyben a dolgozat utolsó hipotézise – az, hogy a dolgozó szegénységet okozó tényezők tekintetében az EU15 az EU12 között jelentős eltérések figyelhetők meg. Az EU15 és EU12 tagállamokra épített regressziós modell vizsgálata ezt a feltételezésem részben alátámasztotta. Megállapítható, hogy több vizsgált tényező tekintetében, mint a nem, életkor, családi állapot és háztartás típus nem tapasztalunk lényeges eltéréseket, ezek a szociológiai jellemzők közel azonos mértékben magyarázzák a dolgozók szegénnyé válásának esélyeit. Ugyanakkor az eredmények arra engednek következtetni, hogy egyes tényezők tekintetében viszont tapasztalhatóak jelentős különbségek. Elsősorban levonható az a nem meglepő következtetés, hogy általánosságban az EU15 dolgozói sokkal kisebb eséllyel lesznek dolgozó szegények.

Az egyes tényezők tekintetében a legjelentősebb különbségek az iskolai végzettség, a foglalkozás, a vidékiesség és a migrációs helyzet tekintetében tapasztalhatóak. Az iskolai végzettségnek sokkal nagyobb jelentősége van az EU12-ben, mint a EU15-ökben. Annak ellenére, hogy mindkét országcsoporthoz egyértelmű összefüggés van az iskolai végzettség szintje és a dolgozó szegénnyé válás kockázata között, ez az összefüggés kevésbé érzékelhető a régi tagállamokban az alapfokú és középfokú végzettségűek tekintetében. A megállapítás részletesebb vizsgálata nélkül ezt én annak tulajdonítom, hogy a szakmunkák, illetve a végzettséget nem igénylő munkák is jobban megbecsültek a régi tagállamokban, mint az újakban. Ez valószínűleg összefügg a munkaerő kínálati és keresleti viszonyokkal is.

A város-vidék összefüggésében is hasonló következtetésre juthatunk. A dolgozó szegénnyé válás esélye kétszer akkora az új tagállamokban, mint a régiókban. Ez véleményem szerint arra vezethető vissza, hogy a vidék általános gazdasági helyzete a várossal való összevetésben hasonló, a vidéki térségek általános fejlettségi szintje arányaiban sokkal jobb a régi tagállamokban, mint az újakban. Az összehasonlítás szempontjából továbbá kiemelendő a migráns dolgozók helyzete is. Itt a jellemző trend ellenére a régi tagállamokban élő migráns dolgozóknak magasabb a kockázata az elszegényedésre. A jelenség vizsgálata nem volt célja a dolgozatnak, véleményem szerint az adhat magyarázatot erre, hogy Nyugat-Európába a korábbi gyarmatokról, illetve az új tagállamokból egyfajta kényszermigráció zajlik a jobb megélhetés reményében, míg az új tagállamok kevésbé célpontjai ennek a kényszermigrációnak.

Az EU15 és EU12 logisztikus regressziós alapmodell eredményei alapján – annak ellenére, hogy előzetes hipotézisemet csak részben igazolták – javaslom a különbségek további vizsgálatát. A logisztikus regressziós modell részletezése akár tagállamok szintjére, véleményem szerint további érdekes különbségekre deríthet fényt. A módszer által feltárt különbségek részletes vizsgálata ugyanis segíthet azonosítani azokat a foglalkoztatáspolitikai intézkedéseket, melyek egy-egy tagállamban jelentősen hozzájárulhatnak a dolgozók elszegényedési kockázatának csökkentéséhez. Erre a doktori értekezés keretei között nem volt lehetőség, véleményem szerint ez a vizsgálat akár egy szűkebb országcsoport bevonásával is megfelelné egy önálló disszertációnak. Hogy egy példával szemléltessem a módszerben rejlő lehetőségeket, véleményem szerint a családi adózás hatásának a mérése a dolgozók elszegényedési kockázatára egy érdekes téma lehet. Ez vizsgálható azáltal, hogy például a francia adózási modell mennyire csökkenti a háztartásméret szerinti kockázatot más országokhoz képest. Meggyőződésem, hogy a példához hasonlóan sok egyéb kutatás születhet a módszer alkalmazásával.

Végezetül még szeretnék kiemelni néhány olyan következtetést, ami bár szorosan nem kapcsolódik a hipotézisekhez, azonban a kutatás során mellékesen felmerült. Az első ilyen pont az, hogy a jövedelem-egyenlőtlenségek és az Eurostat általi szegénységmérés részletesebb vizsgálata bebizonyította, hogy ebben a tekintetben Magyarország, Szlovákia és Csehország egy speciális, az európai trendtől jelentősen leszakadó országcsoport. A jövedelmi szegénység (azaz egyfajta jövedelem-egyenlőtlenség), valamint a szegénységi küszöb (azaz a medián-jövedelem) az EU tagállamokban lineáris kapcsolatot mutat. Ebből a lineáris kapcsolatból kizárólag ez a három ország lóg ki jelentősen (lásd 7. ábra). Az okok feltárása nem volt célja munkámnak, azonban megállapítom, hogy a jelenség okainak vizsgálata további kutatásra feltétlenül érdemes, fontos tudományos kérdés, hogy ebben a három országban miért lényegesen kisebbek a jövedelem-egyenlőtlenségek, mint arra az európai trend alapján számítanánk.

Az eredmények fejezetben az értekezéshez szorosan nem kapcsolódva összehasonlításképpen a logisztikus regressziós alapmodell eredményeit megvizsgáltam az eredeti, EU által alkalmazott jövedelmi szegénység mutatóval is, amely érdekes módon az iskolai végzettség kategóriák között jóval alacsonyabb elszegényedési esélykülönbségeket tárt fel. Vagyis az EU által használt jövedelmi szegénység mutató a korrigált szegénységmutatóhoz képest jelentősen alulbecsli az iskolai végzettség dolgozó szegénnyé válásra gyakorolt hatását. Ezen eredmény kiemelésével szeretném felhívni a

figyelmet az iskolai végzettség, mint szegénnyé válási tényező fontosságára. Az általam bevezetett új szegénységdefiníció az eddigiekhez képest még inkább alátámasztja az oktatásnak az elszegényedésre gyakorolt hatását. Ezek alapján javaslom, hogy a dolgozó szegénység további vizsgálatakor, valamint a dolgozó szegénység mint jelenség orvoslására tett kísérletek során kiemelt figyelmet szenteljenek az oktatásnak.

Továbbá a foglalkozási kategóriákat tartalmazó modell fény derített arra, hogy a foglalkozás bevonásával az iskolai végzettség önálló hatása jelenős mértékben csökken, amelyből arra következtethetünk, hogy az iskolai végzettség szinte determináló hatása részben a foglalkozásnak volt betudható. Ez különösen az EU12 tagállamaiban igaz, hiszen az EU15-ökben a foglalkozás hatásának kiszűrése után is az iskolai végzettség a legnagyobb magyarázó erővel bíró tényező. Javaslatként megfogalmazható tehát, hogy mivel az eltérő ágazati bérek erősen befolyásolják a dolgozó szegénnyé válás esélyét, a nemzeti jóléti politikáknak célja kell legyen, hogy a dolgozókat a megélhetéshez, vagyis a szegénység elkerüléséhez szükséges jövedelemhez hozzásegítse.

6 ÖSSZEFOGLALÁS

Az értekezés öt fő fejezetből épül fel. A bevezető fejezetben a téma jelentőségét és időszerűségét mutattam be röviden. A dolgozó szegény kifejezés egy súlyos ellentétet hordoz magában. Általánosan elfogadott tény, hogy aki dolgozik, az el tudja kerülni a szegénységet. Több tanulmány eredménye azonban arra világít rá, hogy a dolgozók között is jelentős arányt képviselnek a szegények. Az Európai Unió kiemelt stratégiaként foglalkozik a társadalmi kirekesztettség ellen való küzdelemmel, melynek egyik célja a szegénység csökkentése. Elemzéseim a jövedelmi szegénységi arány és a szegények átlagjövedelmének (PPP) összevetésével arra világítottak rá, hogy a jövedelmi szegénység mutató nem a valós szegénységet és nélkülözést méri. A bevezető fejezetben megfogalmaztam kutatási hipotéziseimet.

Az értekezés témájának különböző szempontok szerinti lehatárolása után rátértem a kapcsolódó hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozására. Elsőként a különböző szegénységkoncepciókat mutattam be röviden, azt a két nagy iskolát (funkcionalista, konfliktuselmélet), amely szerint a szakirodalom a szegénység kialakulását magyarázza. Ebben a fejezetben a szegénység különböző definíciót is összegyűjtöttem, vagyis bemutattam, hogy hogyan gondolkodnak a szegénységről a világban. Ez után a szegénység mérésére tértem át, bemutattam különböző szegénységszámítási módszereket, melyekkel a hazai és nemzetközi szakirodalom a szegénység kiterjedtségét méri. Itt tárgyaltam az abszolút illetve relatív szegénységmérés lényegét és azok főbb kritikáit. Részletesebben tanulmányoztam az Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység mutatót, mely a relatív szegénységmérés tipikus példája. Az abszolút szegénységszámítási módszerek közül is bemutattam egyet részletesen, a deprivációt, mely a javaktól való megfosztottságot, a nélkülözést hivatott mérni. Itt egyrészt tárgyalom az Eurostat által használt deprivációs mutatót, de a hazai és nemzetközi szakirodalom által alkalmazott egyéb deprivációs mutatókat is sorra vettem. Ebben a fejezetben egy más jellegű, alternatív szegénységmérést is tárgyaltam, ismertettem a szubjektív szegénység lényegét.

A szegénység különböző megközelítései után az értekezés rátért a szűkebb vizsgálati területre, a dolgozó szegények szakirodalmának tanulmányozására. Hazai szakirodalom széles körben nem áll rendelkezésre, de a nemzetközi irodalom bőséges alapot szolgáltatott a témába való betekintésre. Elsősorban a dolgozó szegények

szerteágazó fogalmi rendszerébe nyerhettünk betekintést, itt hangsúlyosabban tárgyalva a dolgozó fogalmát.

A harmadik fő fejezet röviden bemutatta egyrészt az elemzéshez felhasznált adatállományt, az EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions) adatbázist, mely az Európai Unió jövedelmekkel és életkörülményekkel kapcsolatos adatfelvétele. Az értekezés mellékleteiben kitértem a SILC főbb változóira, a mintavételezés, súlyozás és imputálás módszertanára, valamint a mintavételezés magyarországi gyakorlatára. Ez után az értekezésben alkalmazott matematikai-statisztikai módszereket vettem sorra ismertetve azok célját és alkalmazásának lehetőségeit. Elsőként az alkalmazott jövedelem-egyenlőtlenség számítások módszereit mutattam be, melyek a mellékletek között kaptak helyet. Ezután rátértem a korreláció, parciális korreláció elemzés rövid ismertetésére. Részletesebben tárgyaltam az értekezésben alkalmazott többváltozós módszert, a binomiális logisztikus regressziót. A módszer segítséget nyújtott a dolgozók elszegényedési kockázatát előidéző tényezők feltárásában.

A következő fő fejezet az eredmények leírását és a hipotézisek igazolását/elvetését tartalmazza. Első lépésként az Eurostat által alkalmazott jövedelmi szegénység mutatót vizsgáltam meg részletesen. Elemzéseim kimutatták, hogy a mutató nem a valós nélkülözést méri, illetve hogy a módszer alkalmatlan az eredmények európai összehasonlítására. A korreláció-elemzés eredményei bebizonyították, hogy a jövedelmi szegénység valójában a jövedelem-egyenlőtlenségekkel van szoros összefüggésben. Erre a következtetésre egy új, komplex jövedelem-egyenlőtlenségi mutató megalkotása után jutottam. Ezután megvizsgáltam a jövedelmi szegénység és a depriváció összefüggését, amely szintén bebizonyította, hogy a jövedelmi szegénység mutató nem a valós nélkülözést méri. A jövedelmi szegények és depriváltak átfedéseinek vizsgálata után megállapítottam, hogy a régi, gazdaságilag fejlettebb tagállamokban a jövedelmi szegény és a deprivált definíció távolabb esik egymástól, mint az új tagállamokban. Ebben a fejezetben további eredmény, hogy az Eurostat által alkalmazott deprivációs mutatót átdolgozom, így kialakítva egy új deprivációs mérőszámot.

A fenti elemzések után az értekezés rátért az új szegénységszámítási módszer bemutatására, melynek célja, hogy az európai országok fejlettségi szintjétől független módon mérje a szegénység kiterjedtségét. Az új mutató alapját egy összeurópai szegénységi küszöb adta, mely kiegészül az új deprivációs mutatóval. Ezzel a módszerrel az európai szegénység egészen más képet mutat, az EU15-ökből szinte eltűnik a korábban jelentős arányt képviselő szegénység. Az új szegénységszámítási módszer bevezetése

azért volt szükséges, mert az értekezés további részében, a dolgozó szegények vizsgálatakor az Eurostat által alkalmazottól eltérő módszerre kívántam támaszkodni.

Az új szegényszámitási módszer bevezetése után az értekezés rátér a valódi célcsoport, a dolgozó szegények vizsgálatára. Elsőként kétváltozós elemzések segítségével a dolgozó szegény profil kialakítására törekedtem. Azt vizsgáltam, hogy egy dolgozóból miért lesz szegény, tehát a dolgozó szegényeket a dolgozó, de nem szegény csoport eredményeivel vettem össze. A vetítési alapként minden esetben a dolgozókat adtam meg, ez az eljárás az értekezés egészét végigkíséri. Az eredmények igazolták, hogy a régi (EU15) és az új (EU12) tagállamok dolgozó szegénységet érintő tulajdonságaik között egyes tényezők tekintetében lényeges eltérések tapasztalhatók. Azt vizsgáltam, hogy egyes egyéni és háztartási tulajdonságokkal rendelkező csoportokban mekkora a dolgozó szegények aránya. Ez a módszer tulajdonképpen ezen egyéni és háztartási tulajdonságokhoz rendelhető szegénységi kockázatokat takarja, azonban nem képes a különböző tulajdonságok önálló hatásainak mérésére.

A fent említett céltól vezérelve és a logisztikus regresszió eszköztárát használva a dolgozó szegénységet befolyásoló tényezőket vizsgáltam úgy, hogy egy tulajdonság vizsgálatakor a többi, a modellbe bevont változó strukturális hatását ki tudtam szűrni. Elsőként egy összeurópai modellt építettem, mellyel az volt a célom, hogy egy összeurópai képet kapjak a dolgozó szegénység kialakulását befolyásoló tényezőkről. Az elemzés eredményeiről összefoglalásként elmondható, hogy az Európai Unió összes dolgozójára készített logisztikus regressziós modell több esetben is eltérést mutatott a kétváltozós elemzés eredményeitől.

Azt feltételeztem, hogy eltérés tapasztalható a dolgozó szegénnyé válás esélyei tekintetében az EU15 és EU12 országok között. Ezért a logisztikus regresszió eredményeit megvizsgáltam a két országcsoportra is. Ez az elemzés azt igazolta, hogy a régi tagállamok és az újonnan csatlakozott országok dolgozói között valóban több dimenzió mentén is eltérő elszegényedési esélyek mutathatók ki. Az értekezés zárásaként különálló alfejezetben is összegyűjtöttem azokaz az eredményeket, amelyeket új tudományos eredménynek értékelek.

7 SUMMARY

The dissertation is organised into five chapters. In the introductory chapter, I presented the relevance and timeliness of the topic. The term 'working poor' carries a paradox. It is commonly accepted that the employed will be able to avoid poverty. However, several studies have found that the poor represent a significant proportion of the working population. Within the frameworks of one of its key strategies, the European Union addresses the task of combating social exclusion, by which it intends to reduce poverty. Through the comparison of income poverty rate with the average income of the poor, my analyses highlighted the fact that the indicator of income poverty does not measure the actual poverty or deprivation.

After identifying the boundaries of the topics of the thesis from different aspects, I proceeded to the elaboration of the relevant national and international research literature. First, I gave a brief introduction to the different concepts of poverty, more particularly, to the two classic schools (functionalists, conflict-theory approach) giving the guidelines, according to which special literature interprets the emergence of poverty. In this chapter I also collected various definitions of poverty, which may reflect how poverty is perceived in different parts of the world. Subsequently, I turned to the topic of measuring poverty and presented different poverty calculation methods facilitating domestic and international literature to assess poverty. At this stage of my thesis, I also covered the subject matter of absolute and relative poverty measurements along with their main criteria. I carried out an in-depth study on the income poverty indicator applied by Eurostat, which is considered to be a typical example of the measurement of relative poverty. The thesis provides in-depth projections on one of the methods used for the measurement of absolute poverty, more particularly deprivation, which is intended to measure the lack of assets and destitution. Thus, I deal with the deprivation indicator used by Eurostat, but I also consider other deprivation indices applied by domestic and international literature. In this chapter, I also discussed an alternative poverty measuring method, the essence of subjective poverty.

Subsequent to the different approaches to poverty, the thesis focus is narrowed to the specific field of research, more precisely to the study of literature covering the topic of the working poor. Domestic literature dealing with this issue is not widely available, however international literature offers a profound insight into the topic. Primarily, we can

have access to a wide range of diverse concepts relating to the term ‘working poor’ with relatively greater emphasis given to the discussion of the concept of ‘working’, (or worker).

The third chapter provides a brief introduction to the set of data, the EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions) database used for the present analysis and which constitutes the European Union’s surveys on workers' incomes and on their living conditions. In the annexes to the thesis, I indicated the main variables and presented the techniques of sampling, weighting and imputing as well as the practice of sampling in Hungary. Thereafter, I provided an overview of the mathematical-statistical methods applied in the thesis while describing their purpose and application possibilities. First, I presented the applied income inequality computation methods which are incorporated in the annexes. Then I proceeded with a brief outline of correlation and partial correlation analyses. In the thesis I discussed the applied method of multivariate analysis, the binomial logistic regression, in more details. The method contributed to the exploration of the factors giving rise to the risk of in-work poverty.

The next chapter contains the description of the findings as well as the justification/rejection of the hypotheses. In a first step, I investigated in more details the income poverty indicator applied by Eurostat. My analyses revealed that the indicator fails to measure actual deprivation and such method is unsuitable for the European comparison of results. The results obtained from correlation analyses proved that, as a matter of fact, income poverty is actually in close correlation with income inequalities. I came to the above conclusion after establishing a new, complex income-inequality indicator. Subsequently, I examined the correlation between income poverty and deprivation, which also justified the hypothesis that income poverty indicator does not measure the real poverty. After examining the overlap between the income-poor and the deprived, I established that in the old, economically more developed Member States the definitions used for the income-poor and the deprived fall farther apart from each other than in the new Member States. A further result demonstrated in this chapter is that I revised the deprivation indicator applied by Eurostat and as a result I succeeded in creating a new deprivation indicator.

Subsequent to the above analyses, the thesis proceeds to the presentation of the new method of poverty calculation, the purpose of which is to measure the extension of poverty irrespective of the development level of European countries. The basis of the new indicator is provided by a pan-European (EU27) poverty threshold supplemented with a

new deprivation indicator. The application of this method results in the European poverty showing an entirely different picture and poverty earlier representing a significant proportion in the EU15 almost completely disappears. The introduction of the new poverty calculation method became necessary since in the rest of the dissertation, when investigating the working poor, I intended to rely on a method different from that used by Eurostat.

Subsequent to the establishment of the new poverty calculation method, the thesis turns to the investigation of the actual target group, the working poor. In the first step, based on the bivariate analysis, I aimed at creating the profile of the working poor. I examined the reasons for a worker falling into poverty, therefore I compared the results obtained about the working poor with those received in reference to a group of working people not belonging to the category of the poor. I designated the working population to be used as denominator in any case, which is a procedure used all through the thesis. The results justified that, with regard to certain factors, there are wide discrepancies between the characteristics of the working poor in the old (EU15) and those in the new (EU12) Member States. I investigated the share of the working poor in groups with individual and household characteristics. This method actually covers the poverty risks, which can be attributed to the aforementioned individual and household characteristics, however, it is not suitable to measure the individual effects of the variables.

Guided by the above mentioned objective and while utilising the method of logistic regression, I analysed the factors exerting influence on the working poor in a way that I was able to screen the structural impact of several other variables involved in the model when examining one specific characteristic feature. First, I developed an EU27 model to be able to compose a full European picture of the factors giving rise to the emergence of poverty. As a conclusion, the findings of the analyses suggest that the logistic regression model developed for the whole working population of the European Union indicated discrepancies from the results obtained in the course of the bivariate analysis on several occasions.

According to my hypothesis, the EU15 and the EU12 show discrepancies with regard to the risks of becoming working poor. Therefore, I examined the results of logistic regression also with regard to the two groups of countries. The present analysis gives evidence that within the working population in both the old and the new Member States the chances of falling into poverty vary along several dimensions. As a conclusion

of the present dissertation, a collection of results which, in my view, may represent findings of scientific value, is demonstrated in a separate subsection of this paper.

8 MELLÉKLETEK

8.1 IRODALOMJEGYZÉK (M1)

1. A társadalmi beilleszkedés kérdése az új Európában: csak a pénz számít? (2002) (ismeretlen szerző), A European Centre for Social Welfare Policy and Research 2002. évi közgyűlésének vitaanyaga, *Kapocs*, II. évf. 1. szám (4) 2–13 p.
2. Allègre G. (2008): Working poor in the EU: an exploratory comparative analysis, Document de travail, N° 2008-35, Observatoire Français des Conjonctures Économiques, Paris, 36 p.
3. Anthony B. (2002): Performing Logistic Regression on Survey Data with the New Surveylogistic Procedure. In: SUGI27 Conference Proceedings. Florida 9 p.
4. Atkinson A. B.–Corlyon J.–Maynard A. K.–Sutherland H.–Trinder C. G. (1981): Poverty in York: A Re-Analysis of Rowntree's 1950 Survey, *Bulletin of Economic Research*, Volume 33, Issue 2, 59–71. p.
5. Atkinson A. B.–Micklewright J. (1992): Economic Transformation in Eastern Europe and the Distribution of Income, Cambridge University Press, Cambridge, 448 p.
6. Badrone L.–Guido A. (2005): In-Work Poverty, New commonly agreed indicators at the EU level, *Statistics in focus*, 5/2005, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 12 p.
7. Baranyai I. (1999): A különböző korúak fogyasztási célú kiadásából számított ÁFA és fogyasztási adó összegei 1996-ban, kézirat, Budapest, 1999. október.
8. Baráth Cs.–Ittész A.–Ugrósd Gy. (1996): Biometria. Budapest: Mezőgazda Kiadó Kft. 288 p.
9. Barna I.–Székely M. (2002) Túlélőkészlet az SPSS-hez. Többváltozós elemzési technikákról társadalomkutatók számára. Budapest: Typotex Kiadó. 453 p.
10. Bartus T. (2003): Logisztikus regressziós eredmények értelmezése, *Statisztikai Szemle*, 81. évfolyam 4. szám, 20 p.
11. Bernát A.–Hajdu G. (2011): Az akadályozottsággal élők helyzete Magyarországon, TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt., Budapest, 33 p.
12. Bruder E.–Obádovics Cs. (2012a): A dolgozó szegények jellemzői az egyéni jövedelmek alapján. *Gazdaság & Társadalom*, 2012/4 Különszám, Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, 85–98 p., 192 p.
13. Bruder E.–Obádovics Cs. (2012b): Poverty among the Hungarian working population, *International Journal of Humanities and Social Science*, Centre for Promoting Ideas, USA, Vol. 2 No.18., 158–166 p., 307 p.
14. Bruder E.–Obádovics Cs.–O'Dorchai S.–Meulders D. (2011): Methodological and Conceptual Difficulties of Analysing the Working Poor Population in Europe, *Regional and Business Studies*, Vol 3 Suppl 1, Kaposvár, 25–33 p.

15. Cantril H. (1965): *The Pattern of Human Concerns*, New Brunswick: Rutgers University Press.
16. Cappellari L. (2002): Do the “working poor” stay poor? An analysis of low pay transitions in Italy, Oxford, *Bulletin of Economics and Statistics* 64(2), 87–110. p.
17. Cazenave, M.C. (2006): Les travailleurs pauvres dans les pays développés: acquis et controverses. Paris, Matisse, Les Travaux de l’Observatoire 2005–2006, 199–225. p.
18. Communities and Local Government (CLG) (2011): *The English Indices of Deprivation 2010*, Neighbourhoods, Statistical release, Crown Copyright https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/6871/1871208.pdf letöltés ideje: 2013.07.12.
19. Connell R. W. (2010): Poverty and Education, *Harvard Educational Review*, Harvard Education Publishing Group, 125–150 p.
20. Connolly S. (2008): Is work a route out of poverty: what have New Labour’s welfare-to-work measures meant for the working poor in Britain? In: H-J Andreß–H. Lohmann (Eds.): *The Working Poor in Europe*. Employment, Poverty and Globalization, Cheltenham UK: Edward Elgar Publishing Limited, 227–249 p.
21. Coudouel A.–Hentschel J. S.–Wodon Q. T. (2002): Poverty Measurement and Analysis, in the PRSP Sourcebook, World Bank, Washington D.C., 48 p.
22. Cowell F. A. (1998): Measurement of Inequality. LSE STICERD London School of Economics and Political Science, Discussion Paper No. DARP/36, London, 100 p.
23. Crettaz E.–Bonoli G. (2010): Why Are Some Workers Poor? The Mechanisms that Produce Working Poverty in a Comparative Perspective, Working Papers on the Reconciliation of Work and Welfare in Europe, RECOWOE Publication, Dissemination and Dialogue Centre, Edinburgh
24. Dögei I.–Ferge Zs. (1998): A szubjektív szegénység és néhány társadalmi érték megítélése – az állam szerepe, Sík E.–Tóth I. Gy, (Szerk.) 1998. Zárótanulmány. MHP 6. hullámának eredményeiről, 188–194. p.
25. Drew, J. D.–Bélanger, Y.–Foy, P. (1985): Stratification in the Canadian Labour Force Survey. *Survey Methodology*. 11. évf. 2. sz. 95–110. p.
26. Éltelő Ö.–Havasi É. (2002): Az elemzési egység és az ekvivalenciaskála megválasztásának hatása a jövedelmi egyenlőtlenségre és szegénységre, *Szociológiai Szemle*, 2002/4. 157–170 p.
27. Éltető, Ö.–Frigyes E. (1968): New Income Inequality Measures as Efficient Tools for Causal Analysis and Planning. *Econometrica*. Vol. 36. No. 2., 383–396. p.
28. Engels F. (1999): *The Condition of the Working Class in England*, Oxford University Press, 360 p.
29. Eric J. Hobsbawm (1988): *A forradalmak kora (1789–1848)*, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 197–212 p.
30. Eurofound (2010): *Working Poor in Europe*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, 41 p.

31. Európai Bizottság (EB) (2005): Jelentés a társadalmi befogadásról, Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Irodája, Luxembourg, 194 p.
32. Európai Bizottság (EB) 1982/2003/EK rendelete a jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó közösségi statisztikáról (EU-SILC) szóló 1177/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a mintavételi és követési szabályok tekintetében történő végrehajtásáról, Az Európai Unió Hivatalos Lapja 16/1. kötet (2003. október 21.) 247–251p.
33. Európai Parlament (EP): 1098/2008/EK határozata a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évéről (2010)
34. European Commission (EC) (1984): Specific Community action to combat poverty: new Commission proposals. Information Memo P-53/84, July 1984. [EU Commission - Press Notice], 4 p.
35. European Commission (EC) (2003): Laeken' Indicators - Detailed Calculation Methodology, Working Group "Statistics On Income, Poverty & Social Exclusion", Luxembourg, 41 p.
36. European Commission (EC) (2004): Employment in Europe 2004. Recent Trends and Prospects, Luxembourg: Office for Official Publications of the EC
37. European Commission (EC) (2007): Europe's demographic future: facts and figures on challenges and opportunities. European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels, 185 p.
38. European Commission (EC) (2010a): Communication from the Commission, Europe 2020, A Strategy For Smart, Sustainable And Inclusive Growth, Brussels, 35 p.
39. European Commission (EC) (2010b): Poverty and Social Exclusion, Eurobarometer Report, Special Eurobarometer 355 / Wave 74.1 – TNS Opinion & Social, Brussels, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_355_en.pdf, letöltés ideje: 2013. október 23.
40. European Commission (EC) (2013): Commission Regulation (EU) No 112/2013 of 7 February 2013 implementing Regulation (EC) No 1177/2003 of the European Parliament and of the Council concerning Community statistics on income and living conditions (EU-SILC) as regards the 2014 list of target secondary variables on material deprivation, *Official Journal of the European Union*, Brussels, 6 p.
41. European Council (EC) (2000): Lisbon European Council 23 and 24 March 2000, Presidency Conclusions, http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm#, letöltés ideje: 2013. 12. 18.
42. Eurostat (1998): Statistics Programming Committee recommendations on social exclusion and poverty statistics, 31st Meeting of the Statistical Programme Committee, Luxembourg, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/tsdec210_esms_an6.pdf, letöltés ideje: 2013. október 23.
43. Eurostat (2010): Description of Target Variables: Cross-sectional and Longitudinal 2008 operation (Version January 2010), Directorate F: Social Statistics and Information Society Unit F-3: Living conditions and social protection statistics, 391 p.

44. Eurostat (2011): Eurostat regional yearbook 2011. 219–220 p. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 240 p.
45. Eurostat (2012): Measuring material deprivation in the EU, Indicators for the whole population and child-specific indicators, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 178 p.
46. Eurostat (2013): European social statistics, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 248 p.
47. Fall M. (2001): Revisiting the working poor concept for European countries, Fourth Meeting of the Expert Group on Poverty Statistics, Rio de Janeiro, Brazil, 15–17 October, 2001
48. Fellegi D.–Fülöp O. (2011): Szegénység vagy energiaszegénység? Az energiaszegénység definiálása Európában és Magyarországon, Energia Klub, Szakpolitikai Intézet, Módszertani Központ, 29 p.
49. Ferge Zs. (1984): Szegénység, szegénypolitika In: Hátrányos helyzetű olvasók könyvtári ellátása, Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest, 113 p.
50. Ferge Zs. (1997): A szegénységgel kapcsolatos attitűdök, Az ajtók záródnak (?), MHP Műhelytanulmányok 8. TÁRKI, Budapest, Sik E.–Tóth I. Gy. (Szerk.), 122–128 p.
51. Ferge Zs.–Dögei I. (1998): Néhány társadalmi érték megítélése – az állam szerepe. Zárótanulmány. MHP Műhelytanulmányok 9. TÁRKI, Budapest, Sik E.–Tóth I. Gy. (Szerk.), 170–177 p.
52. Fónai M.–Pénzes M. (2006): Etnikai szegénység, etnikai egészségi állapot? A cigány népesség élethelyzete és kitörési lehetőségei Északkelet-Magyarországon, Krúdy Könyvkiadó és Nyomda–Szocio East Egyesület Szociális Szolgáltató és Módszertani Központ, Nyíregyháza, 291 p.
53. Fortin M.–D. Fleury (2005): A profile of the working poor in Canada, 39th Annual Meeting of the CEA, May 27–29, 2005 McMaster University, Hamilton, Ontario
54. Fortin, M.–Fleury, D. (2004): A profile of the working poor in Canada, CERF Conference on Low Income, Toronto, Ontario, 39 p.
55. Förster M.–Tóth I. Gy. (1995): Income poverty and household's income composition in Hungary, In: Ringen – Wallace (Eds.): Social Reform in Eastern-Central Europe: New Trends in Transition, Prague Papers on social Responses to Transformations, Prague, Volume III., 123–166 p.
56. Förster, M.–Tarcali G.–Till, M. (2004): Income and non-income poverty in Europe: What is the minimum acceptable standard in an enlarged European Union, p. 45 http://pdc.ceu.hu/archive/00004295/01/1135243684_51096.pdf letöltés ideje: 2013. 07. 24.
57. Förster, M.–M. Mira d'Ercole (2005): Income Distribution and Poverty in OECD Countries in the Second Half of the 1990s, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 22, Paris
58. Fraser N.–Gutierrez R.–Pena-Casas R. (2011): Working Poverty in Europe (Work and Welfare in Europe), Palgrave Macmillan, Basingstoke, 368 p.

59. Friedman, H. P.–Rubin, J. (1967): On Some Invariant Criteria for Grouping Data. *Journal of the American Statistical Association*. 62. évf. 320. sz. 1159–1178. p.
60. Gábos A.–Gál R. I.–Keller Tamás (2007): A gyermeknevelés költsége és a társadalmi kompenzáció, TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt. Budapest 26 p.
61. Gábos A.–Kopasz M. (2008): Demográfiai folyamatok. 15–48 p. In: Tóth I. (szerk): *Európai Társadalmi Jelentés 2008*. Budapest: Táarki Alapítvány, 130 p.
62. Gábos A.–Szívós P. (2002): A jövedelmi szegénység alakulása, a gyermekes családok helyzete, In: *Társadalmi riport 2002*, Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, 42–59. p.
63. Gábos A.–Szívós P. (2004): Szegénység Magyarországon az EU-csatlakozás küszöbén, In: *Társadalmi riport 2004*, Kolosi T., Tóth I. Gy., Vukovich Gy. (Szerk.). TÁRKI, Budapest, 96–117 p.
64. Gábos A.–Szívós P. (2010): Jövedelmi szegénység és anyagi depriváció Magyarországon, Táarki, Budapest, 24 p.
65. Gans H. J (1994): Positive Functions of the Undeserving Poor: Uses of the Underclass in America, *Politics & Society*, Volume 22 (3), Sage Publications
66. Gardner J.M.–Hertz D.E. (1992): Working and poor in 1990, *Monthly Labor Review*, Vol. 115, No. 12, 20–28 p.
67. Gidai E. (2007): Az egészségi állapot és a jövedelmi viszonyok kölcsönkapcsolata az EU országokban, *Magyar Tudomány*, 2007/09, 1145 p.
68. Gottfried G.–Lawton K. (2010): In-work poverty in the recession, Briefing note, Institute for Public Policy Research
69. Greene W. (2003): *Econometric analysis*. Fifth Edition. New Jersey, Upper Saddle River: Prentice Hall. 1083 p.
70. Guio A-C. (2009): What can be learned from deprivation indicators in Europe. EUROSTAT Methodologies and Working Papers. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-09-007/EN/KS-RA-09-007-EN.PDF (Letöltés dátuma: 2013. június 18.)
71. Gyenei M. (1995): Vagyoni helyzeten alapuló szegénység számítás. Kézirat
72. Hagenaars A.–Van Praag B. (1985): A Synthesis of Poverty Line Definitions, *Review of Income and Wealth* 312, 139–154 p.
73. Hajdu O. (1997): A szegénység mérőszámai, Statisztikai módszerek témadokumentáció, 22. köt, KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, Budapest, 99 p.
74. Hajdu O. (2003): *Többváltozós statisztikai számítások*. Budapest: Aula Kiadó 457 p.
75. Havasi É. (2002): Szegénység és társadalmi kirekesztettség a mai Magyarországon, *Szociológiai Szemle* 2002/4. 51–71. p.
76. Havasi É. (2003): A különböző szegénységi küszöbök alapján lehatárolt szegények jellemzői, kézirát, <http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=1777>, letöltés ideje: 2013. október 22.

77. Havasi É. (2008): Nem csak a pénz...: megélhetési nehézségek, anyagi depriváció. In: Szivós P.–Tóth I. Gy. (szerk.): *Köz, teher, elosztás*. TÁRKI Monitor Jelentések, 2008. 61–75. p.
78. Havasi É.–Altörjai Sz. (2005): Jövedelem mint az anyagi jólét és a szegénység mérőszáma, *Társadalostatisztikai füzetek* 43., Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 96 p.
79. Healy J. D. (2004): *Housing, Fuel Poverty, and Health: A Pan-European Analysis*, Ashgate Publishing, Ltd., 250 p.
80. Hegedűs J.–Horváth V. (2012): Annual report about housing poverty – 2012, Habitat for Humanity, 13 p.
81. Hegedűs P.–Monostori J. (2005): A szegénység és a társadalmi kirekesztődés mérőszámai. Elméleti megalapozás; KSH Népeségtudományi Kutató Intézet
82. Herrero S. T.–Ürge-Vorsatz D. (2010): Energiaszegénység Magyarországon, Projektbeszámoló, Első értékelés, 32 p. <http://www.vedegylet.hu/doc/eudevesz.pdf>, letöltés ideje: 2013. 12. 20.
83. H-J Andreß–H. Lohmann (Eds.) (2008): *The Working Poor in Europe. Employment, Poverty and Globalization*, Cheltenham UK: Edward Elgar Publishing Limited, 323 p., 3 p.
84. Hobcraft J. (2002): Social Exclusion and the Generations, In: Hills J.–Le Grand J.–Piachaud D. (Eds.): *Understanding Social Exclusion*, Oxford University Press, 62–83 p., 275 p.
85. Horváth H. (2008): Aktivitás, foglalkoztatottság és munkanélküliség. 49–84 p. In: Tóth I. (szerk.): *Európai Társadalmi Jelentés 2008*. Budapest: Társi Alapítvány, 130 p.
86. Hosmer W. D.–Lemeshow S. (2000): *Applied Logistic Regression*, 2nd edition. New York: Wiley, 392 p.
87. Iceland, J. (2000): The Family/Couple/Household Unit of Analysis in Poverty Measurement, *Journal of Economics and Social Measurement*. 26: 253–265 p.
88. Jenkins S. P. [1991]: The Measurement of Income Inequality. In: Osberg L. (Ed.): *Economic Inequality and Poverty: International Perspectives*. M. E. Sharpe, Inc. Armonk. 1–26. p.
89. John E. (2009): Kávéházi beszélgetések a statisztikáról - A szegénység mérése (4.), *Statisztikai Szemle*, 87. évfolyam 12. szám, 1194–1203 p.
90. Kabeer N.: (1994): *Reversed realities: gender hierarchies in development thought*. Verso, London
91. Kakwani N. C. (1980): *Income Inequality and Poverty. Methods of Estimation and Policy Applications*, Oxford University Press, Oxford, 436 p.
92. Kapsos S. (2004): Estimating growth requirements for reducing working poverty: Can the world halve working poverty by 2015?, *ILO Employment Strategy Papers*, Geneva, 2004/14, 47 p.

93. Kapteyn A.–Kooreman, P.–Willemse, R., (1988): Some Methodological Issues in the Implementation of Subjective Poverty Definitions, *Journal of Human Resources* 23: 222–242 p.
94. Kenny P.–Green K. (2009): Stop in-work poverty: end sub-prime jobs, Child Poverty Action Group, London, 17 p.
95. Ketskeméty L.–Izsó L.–Könyves T. E. (2011): Bevezetés az IBM SPSS Statistics programrendszerbe. Budapest: Artéria Stúdió Kft. 579 p.
96. Klein B.W.–Rones P.L. (1989): A profile of the working poor, *Monthly Labor Review*, 3–11 p.
97. Központi Statisztikai Hivatal (2008): Az EU-SILC módszertana (A jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó nemzetközi adatfelvétel) Budapest. 53 p.
98. KSH (2001): Az 1999/2000. évi életmód/időmérleg-felvétel módszertani dokumentációja I.
99. KSH (2008): Laekeni indikátorok, 2007 (A társadalmi kirekesztődés nemzetközi összehasonlítására szolgáló jelzőszámok), *Statisztikai Tükör* 2008/104, 6 p.
100. KSH (2011): A háztartások fogyasztásának színvonala és szerkezete, 2010. *Statisztikai Tükör*, 2011/79, 4 p.
101. KSH (2012): Létf minimum 2012, *Statisztikai Tükör*, VII. évfolyam 53. szám, 5 p.
102. Lagarenne Ch.–Legendre N. (2010): The working poor in France: personal and family factors, INSEE, *Économie et Statistique*, no. 335, 24 p.
103. Lázár E. (2011): Regressziós modellek alkalmazása a kereslet alapú árkutatásban. Doktori (PhD) értekezés. Gödöllő: Szent István Egyetem. 123 p.
104. Lelièvre M.–Marlier E.–Pétour, P. (2004): Un nouvel indicateur européen: les travailleurs pauvres. In: Les indicateurs dans l'Union européenne: avancement et perspectives, dossiers Solidarité et Santé de la DREES, 2., 25 p.
105. Levitan S. A.–Gallo, F.–Shapiro I. (1993): Working but poor: America's contradiction, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 142 p.
106. Lohmann H. (2006): Working poor in Western Europe: What is the influence of the welfare state and labour market institutions?, Conference of the EuroPanel Users Network, 8–9 May 2006, Barcelona, Spain, 30 p.
107. Lohmann H. (2008a): The working poor in European welfare states: empirical evidence from a multilevel perspective. In: H-J Andreß–H. Lohmann (Eds.) *The Working Poor in Europe. Employment, Poverty and Globalization*, Cheltenham UK: Edward Elgar Publishing Limited. 47–74 p.
108. Lohmann H. (2008b): Welfare States, Labour Market Institutions and the Working Poor: A Comparative Analysis of 20 European Countries, *Discussion Papers*, German Institute for Economic Research, 38 p.
109. Lucifora, C. (1997): Working poor? An analysis of low-wage employment in Italy', *Nota Di Lavoro* No. 93.97, Milan, Fondazione Eni Enrico Mattei, p. 1–29.
110. Major K.–Nemes Nagy J. (1999): Területi jövedelemegyenlőtlenségek a kilencvenes években, *Statisztikai Szemle*, 77. évfolyam 6. szám, Budapest, 397–421 p.

111. Marlier E.–Ponthieux S. (2000): Low-wage employees in EU countries, Eurostat, *Statistics in focus*, Population and social conditions, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities
112. Marx I.–Van den Bosch K. (2008): How Poverty Differs from Inequality on Poverty Measurement in an Enlarged EU Context: Conventional and Alternative Approaches, Centre for Social Policy, University of Antwerp, Belgium, 16 p.
113. Marx K. (1955): A tőke, A tőke termelési folyamata, harmadik kiadás, Budapest: Szikra Kiadó, 824 p.
114. Meade J. E. (1972): Poverty in the welfare state, *Oxford Economic Papers*, Oxford University Press, vol. 24(3), 289–326 p.
115. Medgyesi M. (2001): A jövedelmek eloszlása. 85–104 p. In: Tóth I. (szerk): *Európai Társadalmi Jelentés 2008*. Budapest: Társki Alapítvány, 130 p.
116. Medgyesi M.–Tóth I. Gy. (2010): Jövedelemeloszlás: Magyarország Európai Unióss összehasonlításban In: *Jövedelem egyenlőtlenség és szegénység Magyarországon 2009*, TÁRKI Háztartás Monitor 1. kötet Elemzések, Budapest: TÁRKI, 77–99 p.
117. Menard S. (2002): Applied Logistic Regression Analysis. London: Sage Publications. 106. kiadás, 111 p.
118. Meulders D.–O’Dorchai S.–Plasman R.–Rycx F. (2009): Genre et revenu: analyse et développement d’indicateurs. Final report of the research project: Belgian, Gender and Income Analysis (BGIA), 472. p.
119. Németh R.–Simon D. (2011): Társadalomstatisztika, Egyetemi jegyzet, Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 131 p.
120. OECD (2008), Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries, Paris. 309 p.
121. OECD (2009): In-Work Poverty: What Can Governments Do?, *Policy Brief*, 8 p.
122. Oswald, A. (1997): Happiness and Economic Performance, In: *The Economic Journal*, 107 p.
123. Palacios R. G.–Rodríguez A. M. G.–Peña-Casas R. (2009): Earning inequality and in-work-poverty, Working Papers on the Reconciliation of Work and Welfare in Europe, Edinburgh: RECOWOE Publication, 31 p.
124. Peña-Casas R.–Latta M. (2004): Working poor in the European Union, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 124 p.
125. Péter L. (2006): Vázlatok a szegénység szociológiájához, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 35 p.
126. Piachaud, D. (1981): Peter Townsend and the Holy Grail, In: *New Society*, 1981, 419–421 p.
127. Ponthieux S. (2007): The working poor – Limits of the EU indicator “in-work poverty risk”, limits of the statistical category “working poor”, and exploration of a notion of “poverty in earned income”. Paris, Insee, ECINEQ, 15. p.

128. Ponthieux S. (2009): The working poor as a statistical category – Methodological difficulties and exploration of a notion of poverty in earned income. Paris, INSEE, 58 p.
129. Rank, R. M.–Hirschl, A. T. (2001): Poverty across the Life Cycle: Evidence from the PSID. *Journal of Policy Analysis and Management*, Volume 20, Issue 4, 737–755 p.
130. Ravallion M. (2012): Poor, or Just Feeling Poor? On Using Subjective Data in Measuring Poverty, Development Research Group, World Bank, Washington, 37 p., <http://www.parisschoolofeconomics.eu/IMG/pdf/090312-Cepremap-PSE-Ravallion.pdf>, letöltés ideje: 2013. október 23.
131. Revenga A.–Ringold D.–Tracy M. W. (2002): Poverty and Ethnicity: A Cross-country Study of Roma Poverty in Central Europe, World Bank Publications, 44 p.
132. Ricardo D. (1991): A politikai gazdaságtan és az adózás alapelvei, Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 298 p.
133. Robson D.–Rodgers J. R. (2008): Travail to No Avail? Working Poverty in Australia, *Economics Working Paper Series* 2008, University of Wollongong
134. Ross P. D.–Scott J. K.–Smith J. P. (2000): Working Definition of Poverty, The Canadian Fact Book on Poverty, Ottawa, 175 p.
135. Rowntree, B.S. (1901): Poverty – A Study of Town Life, New York: Macmillan and Co., 437 p.
136. Saunders P.–Tsumori K. (2002): Poverty in Australia Beyond the Rhetoric, The Centre for Independent Studies, CIS Policy Monograph 57, 131 p.
137. Seidl C. (1994): How sensible is the Leyden individual welfare function of income? *European Economic Review*, Volume 38, Issue 8, 1633–1659 p.
138. Sen A. (1973): On Economic Inequality, Clarendon Press, Oxford, 267 p.
139. Sen A. (1987): Commodities and Capabilities, Oxford University Press, New Delhi, 89 p.
140. Sen A. (1990): Gender and Cooperative Conflicts. In: Tinker, I. (ed.): *Persistent Inequalities: Women and World Development*. New York : Oxford University Press, 123–149. p.
141. Sen A. (1999): A relatív szegény. Fordította: Pik Katalin, *Esély*, Budapest, 1992/2, 3-16 p.
142. Sen A. (2004): Társadalmi kirekesztés: Fogalom, alkalmazás és vizsgálat II., *Esély*, 2004/1, 25 p.
143. Sen, A. (1992), *Inequality reexamined*, Oxford University Press, Oxford, 211 p.
144. Siposné Nándori E. (2010): A szegénységi küszöb megválasztásának szerepe a szegénység definiálásában, XI. RODOSZ Konferencia, 2010. november 12–14., Kolozsvár, 18 p.
145. Slack T. (2010): Working Poverty across the Metro-Nonmetro Divide: A Quarter Century in Perspective, 1979–2003*, *Rural Sociology* 75(3), 363–387 p.
146. Smith A. (1959): A nemzetek gazdagsága I-II., E gazdagság természetének és okainak vizsgálata, Budapest: Akadémiai Kiadó, 413 p.

147. Spannagel D. (2013): In-work Poverty in Europe - Extent, Structure and Causal Mechanisms, Combating Poverty in Europe project (European Commission), 33 p.
148. Spéder Zs. (1996) Ikertestvérek. – A szegénység arcai a mai Magyarországon. Századvég Kiadó, Budapest, 29–57 p.
149. Spéder Zs. (2002): A szegénység változó arcai – tények és értelmezések. Századvég kiadó, Budapest, 263 p.
150. Spéder Zs.–Kapitány B. (2004): Szegénység és depriváció. Társadalmi összefüggések nyomában, Budapest, 148 p.
151. Spéder Zs.–Kapitány B. (2005): Poverty And Deprivation: Assessing Demographic And Social Structural Factors, Working Papers On Population, Family And Welfare, No.8, Budapest, 145 p.
152. Spéder Zs.–Monostori J. (2001): Mozaikok a gyermekszegénységről, Közelítések a gyermekek és családjaik jóléti helyzetének kutatásában, Központi Statisztikai Hivatal, Népeségtudományi Kutatóintézet, 74 p.
153. Statistics Canada (2010): Low Income Lines, 2008–2009, *Income Research Paper Series*, Income Statistics Division, Ottawa, 39 p.
154. Strengmann-Kuhn W. (2002): Working Poor in Europe: A Partial Basic Income for Workers?, Basic Income European Network, 9th International Congress Geneva, September 12–14, 26 p.
155. Sutherland H. (2001): The National Minimum Wage and In-work Poverty, Microsimulation Unit Discussion Paper MU0102, 33 p.
156. Szelényi I. (2001): Szegénység, etnicitás és a szegénység "feminizációja" az átmeneti társadalmakban – Bevezetés, *Szociológiai Szemle*, 2001/4., 5–12. p.
157. Szivós P.–Tóth I. Gy. (2001): A jövedelmi szegénységi trend és profil 2000-ben. *Statisztikai Szemle*, 79. évfolyam. 10–11. sz. 848–861. p.
158. Szűcs I. (szerk.) (2004): Alkalmazott statisztika. Budapest: Agroinform Kiadó. 551 p.
159. Tóth I. Gy. (2002): Jövedelem eloszlás a kilencvenes évek Magyarországon, Elméletek, módszertan és hipotézisek, doktori értekezés, Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék, Budapest, 336 p.
160. Tóth I. Gy. (2005): Jövedelemeloszlás a gazdasági rendszerváltástól az uniós csatlakozásig, Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság–Századvég Kiadó, Budapest, 340 p.
161. Tóthné Lőkös K. (2009): Összefüggés vizsgálatok. Gödöllő: Gödöllői Innovációs Központ Kft. 202p
162. Townsend P. (1962): The meaning of poverty, *The British Journal of Sociology*, Vol. 13, No. 3., 210–227 p.
163. Townsend, P. (1954): Measuring poverty, *British Journal of Sociology*, 5(2), 130–137 p.
164. Townsend, P. (1979): Poverty in the United Kingdom. A Survey of Household Resources and Standard of Living. Penguin.

165. Tuttle R. C. (1989): Poverty over the family life cycle, *Journal of Family and Economic Issues*, Volume 10, Issue 4, 267–291 p.
166. UN (1998): Statement of commitment of the Administrative Committee on Coordination for action to eradicate poverty, Economic and Social Council, New York, 4 p.
167. UNDP (2006): Poverty is Focus, What is Poverty? Concepts and Measures, International Poverty Center, 24 p.
168. UNESCO (2011): Revision of the International Standard Classification of Education (ISCED), 36 C/19, UNESCO Institute for Statistics, General Conference, Paris, 89 p.
169. United Nations (1995): Report of the World Summit for Social Development, Copenhagen, Denmark, <http://www.un.org/documents/ga/conf166/aconf166-9.htm>, letöltés dátuma: 2013. 12. 19.
170. Valkenberg, B.–H. Coenen, (2000): Working poor in the Netherlands? Transfer: European Review of Labour and Research Winter vol. 6 no. 4, 612–629. p.
171. Van Praag B.–Kapteyn A. (1994): How sensible is the Leyden individual welfare function of income? A Reply, *European Economic Review* 38, 1817–1825 p.
172. Van Praag B.–Frijters P. (1999): The measurement of welfare and well-being; the Leyden approach, School of Economics and Finance Discussion Papers and Working Papers Series 071a, School of Economics and Finance, Queensland University of Technology, 44 p.
173. Vastagh Z. (2012): A szegénység struktúrájának változásai 2001 és 2010 között, *Statiztikai Szemle*, 90. évfolyam 4. szám, 276–294 p.
174. Vastagh Z.–Huszár Á. (2008): Kapcsolatszegénység – Aki szegény az a legszegényebb?, *Statiztikai Szemle*, 86. évfolyam 12. szám, 23 p.
175. Wald Á. (1949): Note on the consistency of maximum likelihood estimate, *Annals of Math. Stat.*, Vol 20, 595–601 p.
176. Whelan T. C.–Layte R.–Maître B. (2003): Persistent Income Poverty and Deprivation in the European Union: An Analysis of the First Three Waves of the European Community Household Panel, *Journal of Social Policy*, Cambridge University Press, Volume 32, Issue 01, 1–18. p.
177. Woolley F.–Marshall, J. (1994): Measuring inequality within the household. In: *Review of Income and Wealth*, 40. 4. 415–431. p.
178. World Bank (2000): World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty. Washington, DC: World Bank. 356 p.
179. Wright, E. O. (1997): Általános keretrendszer az osztálystruktúra elemzéséhez In: Angelusz R. (szerk.): A társadalmi rétegződés komponense, Válogatott tanulmányok, Új Mandátum, Budapest, 178–221 p.

8.2 EU-SILC 2010 adatállomány változóinak listája (M2)

HOUSEHOLD REGISTER (D-FILE)

DB010: YEAR OF THE SURVEY
 DB020: COUNTRY
 DB030: HOUSEHOLD ID
 DB040: REGION
 DB050: PRIMARY STRATA
 DB060: PRIMARY SAMPLING UNITS (PSU)
 DB062: SECONDARY SAMPLING UNITS (SSU)
 DB070: ORDER OF SELECTION OF PSU
 DB075: ROTATION GROUP
 DB080: HOUSEHOLD DESIGN WEIGHT
 DB090: HOUSEHOLD CROSS-SECTIONAL WEIGHT
 DB100: DEGREE OF URBANISATION
 DB110: HOUSEHOLD STATUS
 DB120: CONTACT AT ADDRESS
 DB130: HOUSEHOLD QUESTIONNAIRE RESULT
 DB135: HOUSEHOLD INTERVIEW ACCEPTANCE

PERSONAL REGISTER (R-FILE)

RB010: YEAR OF THE SURVEY
 RB020: COUNTRY
 RB030: PERSONAL ID
 RB031: YEAR OF IMMIGRATION
 RB040: CURRENT HOUSEHOLD ID
 RB041: PERSONAL ID
 RB050: PERSONAL CROSS-SECTIONAL WEIGHT
 RB060: PERSONAL BASE WEIGHT
 RB062: LONGITUDINAL WEIGHT (TWO-YEAR DURATION)
 RB063: LONGITUDINAL WEIGHT (THREE-YEAR DURATION)
 RB064: LONGITUDINAL WEIGHT (FOUR-YEAR DURATION)
 RB070: MONTH OF BIRTH
 RB080: YEAR OF BIRTH
 RB090: SEX
 RB100: SAMPLE PERSON OR CO-RESIDENT
 RB110: MEMBERSHIP STATUS
 RB120: MOVED TO
 RB140: MONTH MOVED OUT OR DIED
 RB150: YEAR MOVED OUT OR DIED
 RB160: NUMBER OF MONTHS IN HOUSEHOLD DURING THE INCOME REFERENCE PERIOD
 RB170: MAIN ACTIVITY STATUS DURING THE INCOME REFERENCE PERIOD
 RB180: MONTH MOVED IN
 RB190: YEAR MOVED IN
 RB200: RESIDENTIAL STATUS
 RB210: BASIC ACTIVITY STATUS
 RB220: FATHER ID
 RB230: MOTHER ID
 RB240: SPOUSE/PARTNER ID
 RB245: RESPONDENT STATUS
 RB250: DATA STATUS
 RB260: TYPE OF INTERVIEW
 RB270: PERSONAL ID OF PROXY
 RL010: EDUCATION AT PRE-SCHOOL
 RL020: EDUCATION AT COMPULSORY SCHOOL
 RL030: CHILD CARE AT CENTRE-BASED SERVICES
 RL040: CHILD CARE AT DAY-CARE CENTRE
 RL050: CHILD CARE BY A PROFESSIONAL CHILD-MINDER AT CHILD'S HOME OR AT CHILDMINDER'S HOME
 RL060: CHILD CARE BY GRAND-PARENTS, OTHERS HOUSEHOLD MEMBERS (OUTSIDE PARENTS), OTHER RELATIVES, FRIENDS OR NEIGHBOURS
 RL070: CHILDREN CROSS-SECTIONAL WEIGHT FOR CHILD CARE

HOUSEHOLD DATA (H-FILE)

HB010: YEAR OF THE SURVEY
 HB020: COUNTRY

HB030: HOUSEHOLD ID
 HB040: DAY OF HOUSEHOLD INTERVIEW
 HB050: MONTH OF HOUSEHOLD INTERVIEW
 HB060: YEAR OF HOUSEHOLD INTERVIEW
 HB070: PERSON RESPONDING THE HOUSEHOLD QUESTIONNAIRE
 HB080: PERSON 1 RESPONSIBLE FOR THE ACCOMMODATION
 HB090: PERSON 2 RESPONSIBLE FOR THE ACCOMMODATION
 HB100: NUMBER OF MINUTES TO COMPLETE THE HOUSEHOLD QUESTIONNAIRE
 HH010: DWELLING TYPE
 HH020: TENURE STATUS
 HH021: TENURE STATUS
 HH030: NUMBER OF ROOMS AVAILABLE TO THE HOUSEHOLD
 HH031: YEAR OF CONTRACT OR PURCHASING OR INSTALLATION
 HH040: LEAKING ROOF, DAMP WALLS/FLOORS/FOUNDATION, OR ROT IN WINDOW FRAMES OR FLOOR
 HH050: ABILITY TO KEEP HOME ADEQUATELY WARM
 HH060: CURRENT RENT RELATED TO OCCUPIED DWELLING
 HH061: SUBJECTIVE RENT
 HH070: TOTAL HOUSING COST
 HH071: MORTGAGE PRINCIPAL REPAYMENT
 HH080: BATH OR SHOWER IN DWELLING
 HH081: BATH OR SHOWER IN DWELLING
 HH090: INDOOR FLUSHING TOILET FOR SOLE USE OF HOUSEHOLD
 HH091: INDOOR FLUSHING TOILET FOR SOLE USE OF HOUSEHOLD
 HS010: ARREARS ON MORTGAGE OR RENT PAYMENTS
 HS011: ARREARS ON MORTGAGE OR RENT PAYMENTS
 HS020: ARREARS ON UTILITY BILLS
 HS021: ARREARS ON UTILITY BILLS
 HS030: ARREARS ON HIRE PURCHASE INSTALMENTS OR OTHER LOAN PAYMENTS
 HS031: ARREARS ON HIRE PURCHASE INSTALMENTS OR OTHER LOAN PAYMENTS
 HS040: CAPACITY TO AFFORD PAYING FOR ONE WEEK ANNUAL HOLIDAY AWAY FROM HOME
 HS050: CAPACITY TO AFFORD A MEAL WITH MEAT, CHICKEN, FISH (OR VEGETARIAN EQUIVALENT) EVERY SECOND DAY
 HS060: CAPACITY TO FACE UNEXPECTED FINANCIAL EXPENSES
 HS070: DO YOU HAVE A TELEPHONE (INCLUDING MOBILE PHONE)?
 HS080: DO YOU HAVE A COLOUR TV?
 HS090: DO YOU HAVE A COMPUTER?
 HS100: DO YOU HAVE A WASHING MACHINE?
 HS110: DO YOU HAVE A CAR?
 HS120: ABILITY TO MAKE ENDS MEET
 HS130: LOWEST MONTHLY INCOME TO MAKE ENDS MEET
 HS140: FINANCIAL BURDEN OF THE TOTAL HOUSING COST
 HS150: FINANCIAL BURDEN OF THE REPAYMENT OF DEBTS FROM HIRE PURCHASES OR LOANS
 HS160: PROBLEMS WITH THE DWELLING: TOO DARK, NOT ENOUGH LIGHT
 HS170: NOISE FROM NEIGHBOURS OR FROM THE STREET
 HS180: POLLUTION, GRIME OR OTHER ENVIRONMENTAL PROBLEMS
 HS190: CRIME VIOLENCE OR VANDALISM IN THE AREA
 HY010: TOTAL HOUSEHOLD GROSS INCOME
 HY020: TOTAL DISPOSABLE HOUSEHOLD INCOME
 HY022: TOTAL DISPOSABLE HOUSEHOLD INCOME BEFORE SOCIAL TRANSFERS OTHER THAN OLDAGE AND SURVIVOR'S BENEFITS
 HY023: TOTAL DISPOSABLE HOUSEHOLD INCOME BEFORE SOCIAL TRANSFERS INCLUDING OLDAGE AND SURVIVOR'S BENEFITS
 HY025: WITHIN-HOUSEHOLD NON-RESPONSE INFLATION FACTOR
 HY030G/HY030N: IMPUTED RENT
 HY040G/HY040N: INCOME FROM RENTAL OF A PROPERTY OR LAND
 HY090G/HY090N: INTEREST, DIVIDENDS, PROFIT FROM CAPITAL INVESTMENTS IN UNINCORPORATED BUSINESS
 HY050G/HY050N: FAMILY/CHILDREN RELATED ALLOWANCES
 HY060G/HY060N: SOCIAL EXCLUSION NOT ELSEWHERE CLASSIFIED
 HY070G/HY070N: HOUSING ALLOWANCES
 HY080G/HY080N: REGULAR INTER-HOUSEHOLD CASH TRANSFER RECEIVED
 HY081G/HY081N: ALIMONIES RECEIVED (COMPULSORY + VOLUNTARY)
 HY100G/HY100N: INTEREST REPAYMENTS ON MORTGAGE
 HY110G/HY110N: INCOME RECEIVED BY PEOPLE AGED UNDER 16
 HY120G/HY120N: REGULAR TAXES ON WEALTH
 HY130G/HY130N: REGULAR INTER-HOUSEHOLD CASH TRANSFER PAID

HY131G/HY131N: ALIMONIES PAID (COMPULSORY + VOLUNTARY)
 HY140G/HY140N: TAX ON INCOME AND SOCIAL CONTRIBUTIONS
 HY145N: REPAYMENTS/RECEIPTS FOR TAX ADJUSTMENT
 HY170G/HY170N: VALUE OF GOODS PRODUCED FOR OWN CONSUMPTION

PERSONAL DATA (P-FILE)

PB010: YEAR OF THE SURVEY
 PB020: COUNTRY
 PB030: PERSONAL ID
 PB040: PERSONAL CROSS-SECTIONAL WEIGHT
 PB050: PERSONAL BASE WEIGHT
 PB060: PERSONAL CROSS-SECTIONAL WEIGHT FOR SELECTED RESPONDENT
 PB070: PERSONAL DESIGN WEIGHT FOR SELECTED RESPONDENT
 PB080: PERSONAL BASE WEIGHT FOR SELECTED RESPONDENT
 PB090: DAY OF THE PERSONAL INTERVIEW
 PB100: MONTH OF THE PERSONAL INTERVIEW
 PB110: YEAR OF THE PERSONAL INTERVIEW
 PB120: MINUTES TO COMPLETE THE PERSONAL QUESTIONNAIRE
 PB130: MONTH OF BIRTH
 PB140: YEAR OF BIRTH
 PB150: SEX
 PB160: FATHER ID
 PB170: MOTHER ID
 PB180: SPOUSE/PARTNER ID
 PB190: MARITAL STATUS
 PB200: CONSENSUAL UNION
 PB210: COUNTRY OF BIRTH
 PB220A: CITIZENSHIP 1
 PB220B: CITIZENSHIP 2
 PE010: CURRENT EDUCATION ACTIVITY
 PE020: ISCED LEVEL CURRENTLY ATTENDED
 PE030: YEAR WHEN HIGHEST LEVEL OF EDUCATION WAS ATTAINED
 PE040: HIGHEST ISCED LEVEL ATTAINED
 PH010: GENERAL HEALTH
 PH020: SUFFER FROM ANY A CHRONIC (LONG-STANDING) ILLNESS OR CONDITION
 PH030: LIMITATION IN ACTIVITIES BECAUSE OF HEALTH PROBLEMS
 PH040: UNMET NEED FOR MEDICAL EXAMINATION OR TREATMENT
 PH050: MAIN REASON FOR UNMET NEED FOR MEDICAL EXAMINATION OR TREATMENT
 PH060: UNMET NEED FOR DENTAL EXAMINATION OR TREATMENT
 PH070: MAIN REASON FOR UNMET NEED FOR DENTAL EXAMINATION OR TREATMENT
 PL015: PERSON HAS EVER WORKED
 PL020: ACTIVELY LOOKING FOR A JOB
 PL025: AVAILABLE FOR WORK
 PL030: SELF-DEFINED CURRENT ECONOMIC STATUS
 PL031: SELF-DEFINED CURRENT ECONOMIC STATUS
 PL035: WORKED AT LEAST 1 HOUR DURING THE PREVIOUS WEEK
 PL040: STATUS IN EMPLOYMENT
 PL050: OCCUPATION (ISCO-88 (COM))
 PL051: OCCUPATION (ISCO-08 (COM))
 PL060: NUMBER OF HOURS USUALLY WORKED PER WEEK IN MAIN JOB
 PL100: TOTAL NUMBER OF HOURS USUALLY WORKED IN SECOND, THIRD... JOBS
 PL110: NACE REV.1.1
 PL111: NACE REV.2
 PL120: REASON FOR WORKING LESS THAN 30 HOURS
 PL130: NUMBER OF PERSONS WORKING AT THE LOCAL UNIT
 PL140: TYPE OF CONTRACT
 PL150: MANAGERIAL POSITION
 PL160: CHANGE OF JOB SINCE LAST YEAR
 PL170: REASON FOR CHANGE
 PL180: MOST RECENT CHANGE IN THE INDIVIDUAL'S ACTIVITY STATUS
 PL190: WHEN BEGAN FIRST REGULAR JOB
 PL200: NUMBER OF YEARS SPENT IN PAID WORK
 PL210A: MAIN ACTIVITY ON JANUARY
 PL210B: MAIN ACTIVITY ON FEBRUARY
 PL210C: MAIN ACTIVITY ON MARCH
 PL210D: MAIN ACTIVITY ON APRIL
 PL210E: MAIN ACTIVITY ON MAY

PL210F:MAIN ACTIVITY ON JUNE
PL210G:MAIN ACTIVITY ON JULY
PL210H:MAIN ACTIVITY ON AUGUST
PL210I:MAIN ACTIVITY ON SEPTEMBER
PL210J:MAIN ACTIVITY ON OCTOBER
PL210K:MAIN ACTIVITY ON NOVEMBER
PL210L:MAIN ACTIVITY ON DECEMBER
PL211A:MAIN ACTIVITY ON JANUARY
PL211B:MAIN ACTIVITY ON FEBRUARY
PL211C:MAIN ACTIVITY ON MARCH
PL211D:MAIN ACTIVITY ON APRIL
PL211E:MAIN ACTIVITY ON MAY
PL211F:MAIN ACTIVITY ON JUNE
PL211G:MAIN ACTIVITY ON JULY
PL211H:MAIN ACTIVITY ON AUGUST
PL211I:MAIN ACTIVITY ON SEPTEMBER
PL211J:MAIN ACTIVITY ON OCTOBER
PL211K:MAIN ACTIVITY ON NOVEMBER
PL211L:MAIN ACTIVITY ON DECEMBER
PY010G/PY010N: EMPLOYEE CASH OR NEAR CASH INCOME
PY020G/PY020N: NON-CASH EMPLOYEE INCOME
PY021G/PY021N: COMPANY CAR
PY030G: EMPLOYER'S SOCIAL INSURANCE CONTRIBUTION
PY031G: OPTIONAL EMPLOYER'S SOCIAL INSURANCE CONTRIBUTIONS
PY035G/PY035N: CONTRIBUTIONS TO INDIVIDUAL PRIVATE PENSION PLANS
PY050G/PY050N: CASH BENEFITS OR LOSSES FROM SELF-EMPLOYMENT
PY070G/PY070N: VALUE OF GOODS PRODUCED FOR OWN CONSUMPTION
PY080G/PY080N: PENSION FROM INDIVIDUAL PRIVATE PLANS
PY090G/PY090N: UNEMPLOYMENT BENEFITS
PY100G/PY100N: OLD-AGE BENEFITS
PY110G/PY110N: SURVIVOR' BENEFITS
PY120G/PY120N: SICKNESS BENEFITS
PY130G/PY130N: DISABILITY BENEFITS
PY140G/PY140N: EDUCATION-RELATED ALLOWANCES
PY200G: GROSS MONTHLY EARNINGS FOR EMPLOYEES

8.3 EU-SILC 2010 adatállomány részletes bemutatása (M3)

Történeti áttekintés

Az EU-SILC projekt szóbeli megállapodás alapon indult el 2003-ban, kezdetben hat EU tagállamban és Norvégiában. A többi európai ország kapcsolódásának késlekedése arra vezethető vissza, hogy nem állt rendelkezésre a megfelelő, harmonizált adatok gyűjtésének lehetősége. 2004-ben már 12 EU tagállam, továbbá Norvégia és Izland is gyűjti a harmonizált jövedelmi és életkörülményekhez kapcsolódó adatokat.¹ (Az értekezés elemzéséből éppen ezért nem zártam ki ezt a két államot, hiszen az adat rendelkezésre állt.) 2007-ben 26 ország (Norvégia, Izland és az összes EU tagállam kivéve Romániát, Bulgáriát és Máltát), 2010-ben 27 ország (Norvégia, Izland, és az összes EU tagállam, kivéve Franciaországot és Máltát), 2011-től 29 állam (Norvégia, Izland és a 27 EU tagállam) adatai állnak rendelkezésre.

A SILC projekt elődje az európai háztartási panel (*European Community Household Panel*) vagyis az ECHP, amely az új SILC-hez hasonlóan jövedelemmel, háztartások és egyének pénzügyi helyzetével, munkával, lakáskörülményekkel és egészségi állapottal kapcsolatos adatokat tartalmaz. Az ECHP adatfelvétel 1994 és 2001 között futott, így összesen 8 év adata áll rendelkezésre. Az ECHP megszűnése és a SILC bevezetése közötti időszakban az Európai Bizottság laekeni ülése megállapodott abban, hogy átmeneti megoldásként a 18 közös indikátort – mely az európai szóhasználatban laeken-i indikátorok néven ismert - nemzeti forrásból biztosítják.

A régi és az új adatfelvétel összehasonlítását nehezítette viszont, hogy eltérések mutatkoztak a referencia időszakban. Némely felvétel havi, némely pedig éves adatokat publikált, az év lehetett az elmúlt 12 hónap vagy az elmúlt naptári év, olyan is előfordult, ahol a felvétel egy év bizonyos szakaszára terjedt ki, így a szezonális erős hatást gyakorolt a jövedelem-eloszlásra. Longitudinális adatok hiányában tartós szegénységi kockázatot nem lehetett mérni, illetve a „legjellemzőbb gazdasági aktivitás” változót, amely az adott évben a leghosszabb ideig fennálló gazdasági aktivitást hivatott mutatni, a lekérdezéskor aktuális aktivitással helyettesítették, illetve olyan is előfordult, hogy ezt az adatot önbevallás alapján kellett megadni. Egy másik emlegetett példa korhatárok eltérő kezelése, például az eltartott gyermek fogalma. Az EU a 16 év alatti gyermekeket, illetve

¹ Németország, Hollandia, az Egyesült Királyság és a tíz új tagállam türelmi időt kapott 2005-ig, azzal a feltétellel, hogy vállalja, hogy összehasonlítható adatokat szolgáltatnak a laekeni mutatókból a 2004-es évre.

azokat a gazdaságilag inaktív 16-24 éves fiatalokat sorolja ide, akik legalább egyik szülőjükkel közös háztartásban élnek, és gazdaságilag inaktívak.¹

Az új SILC felvétel nagyban épített az ECHP jó és rossz tapasztalataira. Költséghatékonysági szempontok miatt az Eurostat ajánlása szerint olyan adatfelvétel dolgoztak ki, amely a keresztmetszeti adatokon túl paneladatokat is biztosít, így kiküszöböli a felesleges ismételt megkérdezéseket, amelyek a külön lebonyolított keresztmetszeti és panelfelvételeket jellemzik. Az Eurostat nem kötelezte a tagállamokat egy teljesen új adatfelvétel indítására, az adatok származhatnak több meglévő nemzeti adatforrásból, vagy olyan régi adatfelvételtől, melyet az új igényeknek megfelelően egészítettek ki.

A EU-SILC 2010 elsődleges és másodlagos célváltozói

A SILC adatállomány két típusú változót különböztet meg, az elsődleges és a másodlagos célváltozót. Abban az esetben, ha egy kutató megrendeli a SILC adatállományt, négy különálló fájlt kap. A háztartásokra vonatkozóan a D-fájlt, ami a háztartási regiszter, illetve a H-fájlt, ami a részletes háztartási adatokat tartalmazza. Hasonlóképpen az egyéni változókánál, az R-fájl az egyéni regiszter, a P-file az egyéni részletes adatokat adja. Az alábbi 37. táblázat összefoglalást ad a háztartási szintű elsődleges célváltozókra azok tartalma alapján. (a változók listáját lásd az 2. számú mellékletben)

A négy különálló adatállomány több mint 500 változóból áll össze, melynek körülbelül fele egyéni szintű adat, másik fele háztartási egységenként gyűjtött információ. A SILC másodlagos célváltozói az Eurostat által rögzített, évenként változó témakörök köré épülő úgynevezett éves modulok. 2005-ben a szegénység generációk közötti átörökítése, 2006-ban a társadalmi beilleszkedés, 2007-ben a lakáskörülmények, 2008-ban a túlzott eladósodás illetve a pénzügyi kirekesztés, 2009-ben a nem pénzügyi kirekesztés, a 2010-es évben a javak megosztása a háztartáson belül témához kapcsolódó kiegészítő kérdések alkotják a felvételt. 2011-ben a hátrányos helyzet generációk közötti átörökítése, 2012-ben a lakhatási körülmények, 2013-ban pedig a jólét volt a modulkérdések témája. A 2014-es év kiegészítő kérdései pedig az anyagi deprivációra fognak fókuszálni (EC 2013).

¹ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/laekindikator/laekindikator04m.pdf>
Letöltés dátuma: 2012. augusztus 21.

37. táblázat: Az EU-SILC háztartási szintű változóinak témakörei¹

ALAPADATOK	Háztartási alapjellemzők, beleértve a lakóhely településeinek urbanizációs fokát
JÖVEDELEM	A háztartás összjövedelme (bruttó és nettó) A bruttó jövedelem összetevői háztartási szinten
TÁRSADALMI KIREKESZTÉS	Lakással és nem lakással kapcsolatos hátralék Nem anyagi jellegű háztartási szegénységi indikátorok, beleértve a megélhetési nehézségeket, az eladósodottság fokát és az alapvető szükségletek kényszerű hiányát Fizikai és társadalmi környezet
LAKÁSHELYZET	A lakás típusa, a lakhatás jogcíme és a lakáskörülmények A lakás komfortfokozata A lakhatás költségei

Forrás: KSH 2008, átdolgozott saját szerkesztés

Az egyéni szintű változók csoportosítását a 38. táblázat tartalmazza.

38. táblázat: Az EU-SILC egyéni szintű változóinak témakörei²

ALAPADATOK	Személyi alapadatok Demográfiai adatok
ISKOLAI VÉGZETTSÉG	Iskolai végzettség, beleértve a legmagasabb befejezett iskolai végzettséget
MUNKAERŐPIACI ADATOK	A jelenlegi gazdasági aktivitásra, foglalkozásra vonatkozó alapvető munkaerő-piaci információk A jövedelmi referencia-időszak alatti aktivitási státusz Ledolgozott összes órák száma (beleértve a másod-/harmadik stb. állásban ledolgozott órákat is) Részletes foglalkozási jellemzők Aktivitási történet Aktivitási naptár <i>Gyermekekről történő gondoskodás</i>
EGÉSZSÉG	Egészségi állapot (beleértve a krónikus betegségeket) Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés
JÖVEDELEM	Bruttó személyes jövedelem összesen és ennek összetevői személyi szinten

Forrás: KSH 2008, saját szerkesztés

¹ A fenti táblázat forrása a KSH módszertani füzetek (KSH 2008), melyben külön kategóriaként jelenik meg a „munkaerőpiaci adatok” csoport, „gyermekről történő gondoskodás” alcímmel. Ellenőriztem az Eurostat által publikált módszertani leírást, amelynek fordításával vélhetően a fent említett magyar nyelvű KSH által publikált leírás is készült. A háztartási adatok között itt is megjelenik a Child Care alcsoport. A háztartási szintű változók listáját átböngészve azonban ilyen jellegű mutatót nem találtam, ezért a saját táblázatomból kihagytam.

² Az egyéni szintű változók között viszont több gyermekellátással kapcsolatos változó találtam, ezért az egyéni szintű táblázatban szerepeltettem.

Mintavételezés, súlyozás és imputálás

A mintavételi szabályokról Európai Bizottsági rendelet (1982/2003/EK) rendelkezik, mely kimondja, hogy a SILC adatai az országok háztartásaiban élőkől képzett országosan reprezentatív valószínűségi mintából származik. A minta kiválasztásánál nem veszik figyelembe, hogy az illető milyen nyelven beszél, milyen nemzetiségű vagy milyen jogcímen tartózkodik az országban. Így a mintába bármely háztartás, és az azokban élő 16 éves vagy idősebb személyek kerülhetnek. Mind a háztartások, mind pedig az azokat alkotó 16 éven felüli személyek esetében a véletlen mintavétel feltételeit kielégítő eljárással történik a kiválasztás, miszerint a célsokaság minden eleme 0-tól eltérő valószínűséggel kerülhet a mintába.

A SILC célsokaságát a tagországokban az adatgyűjtés időpontjában fellelhető háztartások és azok tagjai alkotják. A kollektív háztartások és a különböző intézetekben élő személyek nem részei a mintavételi keretnek. A vizsgálatoknál kihagyhatók az országnak azon részei, területi egységei, ahol a lakosság kevesebb, mint 2%-a él. Így az elemzésből kimaradtak Franciaország tengerentúli területei, Írország szigetvilága néhány kivétellel, valamint az Egyesült Királyság és Hollandia apróbb szigetei. Magyarország esetében ilyen terület nincs.

A megfelelő mintanagyság meghatározása egyszerű véletlen mintavételi eljárás alkalmazásával történik, úgy, hogy a szegénységi arányra vonatkozó mintavételi hiba 1-el egyenlő, vagyis ezt a mutatót kell hivatkozási statisztikának tekinteni a mintavétel hatásbecsléséhez. Abban az esetben, ha a mintavételi hiba meghaladja az 1-et, a tényleges minimális mintaméretet ennek megfelelően kell növelni. A nem válaszolókat is ugyanilyen módon pótolni kell. A minimálisan megkövetelt mintanagyságokat a 39. táblázat tartalmazza.

A 39. táblázatból látható, hogy eltérő mintanagyságok szükségesek abban az esetben, ha egy állam első lépésként háztartásokat választ ki, illetve ha első körben személyi kiválasztás történik.

A minimálisan megkövetelt mintanagyságoktól a tagállamok jelentős mértékben eltérnek. A 2010-es hullám adatállományában a megfigyelések száma a minimálisan megkövetelt mintanagyságot többszörösen meghaladja. A valós mintanagyságokat a 40. táblázat mutatja.

**39. táblázat: A minimálisan megkövetelt mintanagyság az egyes országokra
(amennyiben az ország háztartási mintát használ)**

	<i>Háztartások</i>		<i>16 éven felüli személyek</i>	
	Keresztmetszeti	Longitudinális	Keresztmetszeti	Longitudinális
AT	4500	3250	8750	6250
BE	4750	3500	7850	6500
BG	4500	3500	10000	7500
CY	3250	2500	7500	5500
CZ	4750	3500	10000	7500
DE	8250	6000	14500	10500
DK	4250	3250	7250	5500
EE	3500	2750	7750	5750
EL	4750	3500	10000	7250
ES	6500	5000	16000	12250
FI	4000	3000	6750	5000
FR	7250	5500	13500	10250
HU	4750	3500	10250	7750
IE	3750	2750	8000	6000
IS	2250	1700	3750	2800
IT	3750	2750	8000	6000
LT	3750	2750	8000	6000
LU	3250	2500	6500	5000
LV	3750	2750	7650	5600
MT	3000	2250	7000	5250
NL	5000	3750	8750	6500
NO	3750	2750	6250	4560
PL	6000	4500	15000	11250
PT	4500	3250	10500	7500
RO	5250	4000	12750	9500
SE	4500	3500	7500	5750
SI	3750	2750	9000	6750
SK	4250	3250	11000	8250
UK	7500	5750	13750	10500
Összesen	133000	99700	273500	204710

Forrás: Eurostat 2010, 27 p.

40. táblázat: A SILC 2010-es hullámának keresztmetszeti valós mintanagysága

	<i>Háztartások száma</i>	<i>Egyének száma</i>
AT	6188	14085
BE	6132	14754
BG	6171	16356
CY	3780	11088
CZ	9098	21379
DE	13079	27978
DK	5867	14757
EE	4972	13474
EL	7005	17611
ES	13597	37026
FI	10989	27009
FR	11047	26531
HU	9813	24751
IE	4627	11587
IS	3021	8840
IT	19147	47551
LT	5314	13235
LU	4876	13423
LV	6255	15313
MT	3781	10384
NL	10134	24639
NO	5227	13248
PL	12930	37379
PT	5182	13368
RO	7718	18347
SE	7173	17881
SI	9364	29520
SK	5376	16304
UK	8109	18713
Összesen	225972	576531

Forrás: saját számítások SILC 2010 alapján

Az 1982/2003/EK bizottsági rendelet szerint nem tehető közzé olyan becsült adat, amely kevesebb, mint 20 megfigyelésen alapul, vagy a hiányzó válaszok aránya meghaladja az 50%-ot. A mintaszerkezet úgy alakítják ki, hogy minden évben négy almintát vesznek, amelyek együtt alkotják a keresztmetszeti mintát. Minden évben egy új almintát is bevonnak a lekérdezésbe, egy alminta így felszabadul az adatszolgáltatás alól. A 41. táblázatban bemutatott rotációs minta alkalmazásának fő célja, a változások évről-évre történő követése.

41. táblázat: Mintaszerkezet 2005-2010

2005	2006	2007	2008	2009	2010
1					
2	2				
3	3	3			
4	4	4	4		
	5	5	5	5	
		6	6	6	6
			7	7	7
				8	8
					9

Megjegyzés: Az azonos minták azonos számmal szerepelnek.

Forrás: KSH 2008 és saját kiegészítés, saját szerkesztés

A keresztmetszeti adatok esetében a minta valós elemszáma az összes országot tekintve körülbelül 200.000 háztartás, és közel 500.000 16 éven felüli személy. Természetesen a mintaelemszám az adott ország népességszámától függ.

Egyetlen mintavétel sem lehet tökéletes. Még ha a legpontosabb mintát is választottuk ki, a válaszadás megtagadása befolyásolja a mintavétel jóságát, tehát az eredmények érvényességét és megbízhatóságát. A mintavételezés után ezért a szakemberek elvégzik a kiválasztott minta súlyozását. Ez egy olyan folyamatot jelent, amely segítségével a lakosság ismert arányaihoz igazítják a mintában tapasztalat arányokat.

A súlyozással kapcsolatban a 1982/2003/EK bizottsági rendelet a következőképpen rendelkezik: „A súlyozási tényezőket szükség szerint úgy kell kiszámítani, hogy azok figyelembe vegyék az egység kiválasztásának valószínűségét, a válaszok hiányát, és megfelelő esetben kiigazíthassák a mintát a céllakosság részét képező háztartások és személyek eloszlására vonatkozó külső adatokhoz, például nem, kor (ötéves korcsoportok), háztartás mérete és összetétele és régió (NUTS II. szint) szerint, vagy más nemzeti forrásokból származó jövedelmi adatokhoz...”

A SILC 2010 keresztmetszeti adatfelvételében a nem válaszolás miatti adathiányt imputálással pótolták. Az imputálásra azért volt szükség, mert a háztartás összjövedelmének képzésénél gondot okoz bizonyos információk hiánya. Ha a hiányzó értékekkel rendelkező eseteket kizárnánk, túl sok értékes adatot veszítenénk el.

Az adatfelvételben előforduló hiányzó értékek a következő okokból jöhetnek létre:

1. Lefedettség és a kiválasztás hibái: ekkor a célsokaság bizonyos egységei nincsenek képviselve a mintavételi keretben, vagy amikor az egyedek kiválasztási valószínűsége torzul. Kismértékű javítás lehetséges a mintavételi kereten kívüli információ alapján.
2. Teljes válassz megtagadás: ebben az esetben egy megfigyelési egységre vonatkozó teljes információ hiányzik. Az ilyen típusú adathiányt súlyozással csökkentik.
3. Részleges válasz megtagadás: ez az eset akkor fordul elő, ha például a mintába került háztartás nem minden személyét sikerült megkérdeznünk. Ilyenkor vagy a többi háztartástag súlyát igazítják ki, vagy a nem összeírt személy hiányzó adatait imputálják.
4. Egyes válaszok hiánya: ez abban az esetben fordul elő, ha a megkérdezett személytől nem sikerült minden információt megszerezni. Az ilyen típusú adathiányt is kezelni kell a SILC felvételben.

A mintavétel hazai gyakorlata

Az EU SILC adatállomány módszertanát magyar nyelven a KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2008) részletesen ismerteti. Magyarországon a többlépcsős mintavételt úgy alkalmazzák, hogy először a sokaság elemeit négy, egymást nem átfedő almintára osztják, melyből első lépésként valószínűségi mintát vesznek. Az így kiválasztott egységeken megismétlik az előbbi eljárást, vagyis almintára osztják, amiből második lépésként újra valószínűségi mintát vesznek. Ezek a háztartások alkotják a végső mintát.

Hasonló módszert a DREW–BÉLANGER-FOY (1985) kanadai szerzők alkalmaztak, akik FRIEDMAN–RUBIN (1967) által kidolgozott eljárást módosították úgy, hogy a területi rétegzés megvalósítását lehetővé tegyék. A módszer alapvető célja, hogy a célváltozó esetén a szórásnégyzet értékét minimalizálja.

Magyarországtól – egyszerű véletlen mintaválasztás alkalmazásának esetében – a Bizottsági rendelet 4750 háztartásból álló mintát követel meg, mert ekkora minta mellett biztosítható bizonyos becsült mutatók kellően alacsony szórása. A magyar mintavételi gyakorlat azonban nem az egyszerű véletlen kiválasztás. A 4750-es mintaelemszám pontatlanabb becslést eredményez, mint amit az egyszerű véletlen kiválasztás

megkövetel. A mintavételi hatást úgy számítják ki, hogy megállapítják a vizsgált mutató szórásnégyzetét az alkalmazott és az egyszerű véletlen mintavétel esetén, majd a két értéket egymással elosztják. Ez az érték Magyarország esetében 1,53, ami évi 7291-es mintaelemszámot jelent.

A magyar minta rétegzett mintavételen alapul, melynek egyik ismérve (a mikrocenzushoz hasonlóan) a választókerület, másik ismérve pedig a település nagysága, lakásszámban mérve. A 2005-ös minta 13.625 címet tartalmazott 403 mintavételi rétegben és 370 településen. A címek kiválasztása szisztematikus kiválasztással történt.

8.4 Jövedelem-egyenlőtlenségi mutatók számításának módszerei (M4)

Relatív szórás módszer

A relatív szórás az egyik leggyakrabban használt jövedelem-egyenlőtlenségi mutató (MAJOR–NEMES NAGY 1999), mellyel valamely jellemző sokasági szóródásának mértékét tudjuk jellemezni. Képletben kifejezve a szórás és az átlag hányadosa, vagyis:

$$V\% = \frac{\sigma}{\bar{x}} \cdot 100,$$

ahol:

σ = ekvivalens jövedelmek szórása

$\bar{x}$ = az ekvivalens jövedelmek átlaga

A mutató kiszámításának eredménye egy százalékos érték lesz, vagyis az átlag százalékában adja meg a jövedelmek szóródásának mértékét. Értékkészlete a pozitív számok halmaza, nagyobb érték nagyobb szóródást, vagyis nagyobb egyenlőtlenséget jelent.

Decilistávolság módszer

A decilistávolság módszer százalékos formában fejezi ki az alsó és a felső decilishatár egymáshoz viszonyított arányát. A mutató azt mutatja meg, hogy az alsó decilishatár hány százalékát teszi ki a felső decilis határnak. A decilistávolság mérőszám tehát a két decilishatár közötti távolságot mutatja meg vagyis a társadalom legjobban kereső tizedének és legrosszabbul kereső tizedének távolságát. Számítása:

$$d_t = \frac{p_9}{p_1},$$

ahol:

p_1 =a legalsó decilis felső töréspontja

p_9 =a legfelső decilis alsó töréspontja

Decilishányados módszer

A decilishányados módszer egy olyan mutató, amely a tizedik decilisbe és az első decilisbe tartozók átlagjövedelmének egymáshoz viszonyított arányát mutatja meg. A végeredmény ebben az esetben is egy százalékos érték lesz. Minél nagyobb az érték, annál egyenlőtlenebb a társadalom jövedelem-eloszlása (NÉMETH-SIMON 2011). Számítás a következőképpen történik:

$$q_{10} = \frac{d_{10}}{d_1},$$

ahol:

d_{10} =legfelső decilisbe tartozó jövedelmek átlaga

d_1 =legalsó decilisbe tartozó jövedelmek átlaga

Kvintilishányados módszer

A kvintilishányados számítása a decilishányados mutatóhoz nagyban hasonlít. Itt a legfelső és a legalsó kvintilisbe (jövedelmi ötödbe) tartozók átlagjövedelmének arányát számítjuk ki és fejezzük ki százalékos formában. A kvintilishányados módszer előnye, hogy a decilishányadoshoz képest kevésbé érzékeny a társadalomban tapasztalható kiugró jövedelmekre. Képlete:

$$q_5 = \frac{d_9 + d_{10}}{d_1 + d_2},$$

ahol:

d_9+d_{10} =legfelső két decilisbe tartozó jövedelmek átlaga

d_1+d_2 =legalsó két decilisbe tartozó jövedelmek átlaga

Éltető–Frigyes-index

Az Éltető–Frigyes-index (az angol nyelvű szakirodalomban Hungarian Inequality Measure) a társadalomban fellelhető jövedelem-egyenlőtlenségeket hivatott mérni oly módon, hogy az átlagjövedelem felett lévők átlagjövedelmét az átlag alatt lévők átlagjövedelméhez hasonlítja (ÉLTETŐ–FRIGYES, 1968). Számítását a következőképp definiálták:

$$v = HIM \text{ (Hungarian Inequality Measure)} = \frac{\bar{x}_f}{\bar{x}_a}$$

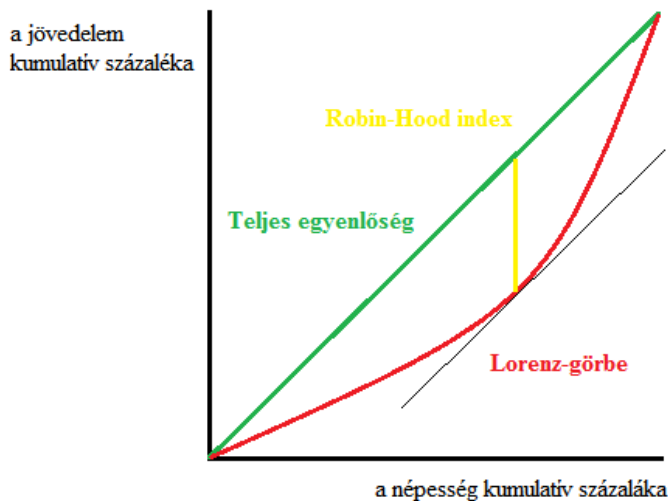
ahol:

$\bar{x}_f$ = az átlag feletti jövedelműek átlagjövedelme

$\bar{x}_a$ = az átlag alatti jövedelműek átlagjövedelme

Robin Hood-index

A Robin Hood-index elnevezésű mutatót ATKINSON ÉS MICKLEWRIGHT (1992) definiálták munkájában. A Robin Hood-index azt mutatja meg, hogy az egyes népességtizedek jövedelme milyen mértékben tér el az egyenletes jövedelem-eloszlástól; kifejezi, hogy a 10 százaléknál magasabb jövedelem részesedésű népességtizedektől hány százaléknyi jövedelmet kellene elvenni, s azt a 10 százaléknál alacsonyabb jövedelem részesedésű népességtizedek között szétteríteni ahhoz, hogy a jövedelemeloszlás egyenletes legyen. A mutatót úgy is értelmezhetjük, mint a Lorenz-görbe és a teljes jövedelmi egyenlőség vonal közötti maximális vertikális távolság (a 18. ábrán a sárga függőleges vonal szemlélteti).

18. ábra: A Robin Hood-index meghatározása

Forrás: saját szerkesztés

A Robin Hood-index számítására a következő képlet alkalmazható:

$$H = \frac{\sum_{i=1}^n |x_i - f_i|}{2}$$

ahol:

x_i = i-edik decilis részesedése százalékban az összjövedelemből

f_i = i-edik decilis részesedése százalékban az össznépességből

x_i és f_i megoszlási viszonyszámok, melyekre fennállnak az alábbi összefüggések:

$$\sum x_i = 100 \text{ és } \sum f_i = 100.$$

Gini mutató

A Gini mutató egy olasz közgazdász által kifejlesztett mutató, mely szintén egyenlőtlenségek mérésére szolgál. Leginkább a jövedelem eloszlásának mérésére használják. Értékterjedelme 0 és 1 között van, de gyakran átszámítják százalékos formába – így közli az adatokat az Eurostat is. Nullához közeli értéke arra utal, hogy a társadalomban teljes az egyenlőség, tehát minden egyednek azonos a jövedelme. Egyhez közeli értéke az abszolút egyenlőtlenséget jelenti, miszerint a társadalom összes jövedelme egyetlen egyed kezében összpontosul. Az értekezés elemzésében ez az Eurostattól átvett az adatként szerepel, tehát nem saját számításokon alapul.

$$G = \frac{1}{2\bar{x}n^2} \sum_i \sum_j |x_i - x_j|$$

ahol:

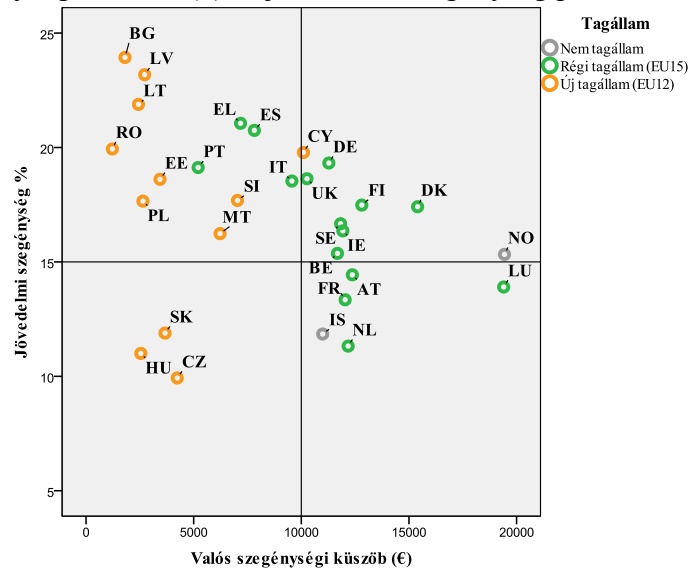
x_i =megoszlási viszonyszámként megadott jellemző az i. decilisben;

x_j = megoszlási viszonyszámként megadott jellemző a j. decilisben;

$\bar{x}$ =az x_i átlaga

8.5 Egyéb mellékletek (M5-M21)

M5: Valós szegénységi küszöb (€) és jövedelmi szegénység pont-felhő diagram

Forrás: saját szerkesztés, SILC2010

M6: A variancia analízis eredménye

Descriptives

jövedelmi szegénység és depriváció átfedések %

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Min.	Max.
					Lower Bound	Upper Bound		
Régi tagállam (EU15)	15	0,3372	0,1209	0,0312	0,2702	0,4041	0,1495	0,5900
Új tagállam (EU12)	12	0,6132	0,1791	0,0517	0,4994	0,7271	0,3301	0,9542
Total	29	0,4414	0,2070	0,0384	0,3627	0,5202	0,1495	0,9542

Test of Homogeneity of Variances

jövedelmi szegénység és depriváció átfedések %

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,185	2	26	0,133

ANOVA

jövedelmi szegénység és depriváció átfedések %

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,641	2	0,321	14.911	0,000
Within Groups	0,559	26	0,021		
Total	1,200	28			

Robust Tests of Equality of Means

jövedelmi szegénység és depriváció átfedések %

	Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Welch	27,113	2	8,987	0,000

a. Asymptotically F distributed.

Forrás: saját számítások, SILC2010

M7: Alkalmazott árszínvonal indexek

<i>Ország</i>	<i>Árszínvonal index</i>
AT	112,1
BE	114
BG	44,7
CY	88,8
CZ	69,8
DE	107,5
DK	139,7
EE	69,7
EL	92,7
ES	94,2
FI	120,0
FR	114,4
HU	59,5
IE	118,5
IS	96,2
IT	103,5
LT	61,9
LU	120,5
LV	68,2
MT	72,7
NL	111,8
NO	136,3
PL	57,2
PT	84,1
RO	49,6
SE	111,5
SI	85,6
SK	67,9
UK	97,8

EU27=100,0

Forrás: Eurostat, 2009

M8: Az EU27 medián-jövedelem 30%-ának alkalmazása szegénységi küszöbként (háztartási szint)

	<i>Egyes országok hozzájárulása az európai szegénységhez (%)</i>	<i>Nem szegény háztartások aránya az összes háztartás (%)</i>	<i>Szegény háztartások aránya az összes háztartásból (%)</i>
EU15	36,3	97,3	2,7
EU12	63,7	78,2	21,8
	100,0	-	-
EU27	-	93,9	6,1
AT	0,24	99,1	0,9
BE	0,49	98,7	1,3
BG	5,59	72,8	27,2
CY	0,01	99,6	0,4
CZ	1,04	96,8	3,2
DE	4,07	98,7	1,3
DK	0,71	96,7	3,3
EE	0,56	87,8	12,2
EL	1,55	95,2	4,8
ES	8,97	93,3	6,7
FI	0,21	98,9	1,1
FR	2,85	98,7	1,3
HU	3,57	88,0	12,0
IE	0,42	96,7	3,3
IS	0,01	98,6	1,4
IT	7,98	96,0	4,0
LT	2,91	72,7	27,3
LU	0,01	99,4	0,6
LV	1,99	70,7	29,3
MT	0,03	97,5	2,5
NL	0,74	98,7	1,3
NO	0,30	98,4	1,6
PL	15,82	84,7	15,3
PT	2,32	92,5	7,5
RO	30,92	46,8	53,2
SE	0,81	97,7	2,3
SI	0,13	97,8	2,2
SK	0,95	93,7	6,3
UK	4,79	97,7	2,3
Összesen	100,00	-	-

Forrás: saját számítások, SILC2010

M9: Dolgozó szegények néhány jellemzője

<i>Ország</i>	<i>Dolgozó szegények Súlyozatlan elemszám (fő)</i>	<i>Dolgozó szegények Súlyozott elemszám (fő)</i>	<i>Dolgozó szegények aránya a foglalkoztatottakból (%)</i>	<i>Dolgozó szegények a munkaképes korú (16-64) népességből (%)</i>	<i>Dolgozó szegények a teljes népességből (%)</i>	<i>Munkaképes korúak foglalkoztatási rátája¹ (%)</i>
EU15	3 822	4 428 288	2,7	1,7	1,1	65
EU12	16 770	11 183 140	26,6	15,7	11,8	61
EU27	20 592	15 611 428	7,6	4,7	3,2	64
AT	44	31 524	0,8	0,6	0,4	68
BE	73	53 498	1,3	0,7	0,5	60
BG	2 557	1 209 312	36,5	23,3	17,3	64
CY	60	4 115	1,1	0,7	0,5	66
CZ	417	220 691	4,7	3,0	2,2	64
DE	117	394 381	1,1	0,7	0,5	67
DK	110	53 363	2,2	1,5	1,0	70
EE	697	64 399	11,0	7,1	5,0	64
EL	769	452 586	10,1	6,2	4,3	62
ES	1 066	1 403 073	7,5	4,4	3,1	61
FI	64	9 835	0,4	0,3	0,2	65
FR	104	252 653	1,0	0,6	0,4	63
HU	2 152	884 963	23,8	13,2	9,7	56
IE	79	29 277	2,0	1,0	0,7	51
IS	27	1 409	0,9	0,6	0,5	76
IT	550	788 689	3,5	2,0	1,3	58
LT	1 359	384 804	26,9	17,0	12,4	63
LU	34	1 149	0,5	0,3	0,2	66
LV	1 718	256 567	28,1	16,9	12,5	59
MT	75	3 276	2,1	1,2	0,8	56
NL	51	74 049	1,0	0,7	0,5	68
NO	28	14 262	0,6	0,5	0,3	73
PL	2 860	2 773 375	19,0	10,7	7,9	60
PT	576	446 320	10,0	6,3	4,4	64
RO	4 079	5 160 795	56,6	34,4	27,4	61
SE	82	58 851	1,4	1,0	0,6	74
SI	223	21 899	2,5	1,6	1,1	63
SK	573	198 944	8,3	5,0	3,8	60
UK	103	379 039	1,4	0,9	0,6	71

Forrás: saját számítások, SILC2010

¹ Munkaképes korúak= 16-64 év

Foglalkoztatási ráta= Az év legalább felében foglalkoztatásban állt (rész- vagy teljes munkaidőben)

M10: Egyes országok hozzájárulása az európai dolgozó szegénységhez és dolgozó szegények a dolgozó népességből (egyéni szint)

	<i>Egyes országok hozzájárulása az európai dolgozó szegénységhez (%)</i>	<i>Nem szegény egyének aránya a dolgozó népességből (%)</i>	<i>Szegény egyének aránya a dolgozó népességből (%)</i>
EU15	28,4	97,3	2,7
EU12	71,6	73,4	26,6
	100,0	-	-
EU27	-	92,5	7,5
AT	0,20	99,2	0,8
BE	0,34	98,7	1,3
BG	7,74	63,5	36,5
CY	0,03	98,9	1,1
CZ	1,41	95,3	4,7
DE	2,52	98,9	1,1
DK	0,34	97,8	2,2
EE	0,41	89,0	11,0
EL	2,90	89,9	10,1
ES	8,98	92,5	7,5
FI	0,06	99,6	0,4
FR	1,62	99,0	1,0
HU	5,66	76,2	23,8
IE	0,19	98,0	2,0
IS	0,01	99,1	0,9
IT	5,05	96,5	3,5
LT	2,46	73,1	26,9
LU	0,01	99,5	0,5
LV	1,64	71,9	28,1
MT	0,02	97,9	2,1
NL	0,47	99,0	1,0
NO	0,09	99,4	0,6
PL	17,75	81,0	19,0
PT	2,86	90,0	10,0
RO	33,02	43,4	56,6
SE	0,38	98,6	1,4
SI	0,14	97,5	2,5
SK	1,27	91,7	8,3
UK	2,43	98,6	1,4
	100,00		

Forrás: saját számítások, SILC2010

M11/a: Dolgozó szegények és az összes dolgozó nemi megoszlása, %

	<i>Dolgozó szegény</i>		<i>Összes dolgozó</i>	
	Férfi	Nő	Férfi	Nő
EU15	60,0	40,0	54,3	45,7
EU12	57,4	42,6	54,6	45,4
EU27	58,1	41,9	54,3	45,7
<i>AT*</i>	39,3	60,7	55,4	44,6
BE	60,1	39,9	54,7	45,3
BG	56,7	43,3	54,6	45,4
CY	36,4	63,6	55,7	44,3
CZ	51,9	48,1	56,6	43,4
DE	47,0	53,0	51,9	48,1
DK	61,6	38,4	52,8	47,2
EE	39,9	60,1	48,1	51,9
EL	69,0	31,0	57,8	42,2
ES	62,5	37,5	56,5	43,5
FI*	57,5	42,5	52,0	48,0
FR	41,1	58,9	52,0	48,0
HU	55,8	44,2	54,3	45,7
IE	82,6	17,4	54,1	45,9
<i>IS*</i>	68,0	32,0	51,2	48,8
IT	68,2	31,8	60,2	39,8
LT	44,2	55,8	47,1	52,9
<i>LU*</i>	60,4	39,6	56,1	43,9
LV	44,0	56,0	48,0	52,0
MT	76,5	23,5	66,0	34,0
NL	59,0	41,0	54,5	45,5
<i>NO*</i>	59,5	40,5	53,1	46,9
PL	57,1	42,9	53,6	46,4
PT	51,3	48,7	53,2	46,8
RO	60,3	39,7	57,6	42,4
SE	52,5	47,5	52,4	47,6
SI	65,3	34,7	55,1	44,9
SK	51,8	48,2	53,4	46,6
UK	60,7	39,3	52,7	47,3

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Forrás: saját számítások, SILC2010

M11/b: Dolgozó szegények aránya a férfiak és nők körében, illetve a családi állapot különböző kategóriáiban, %

	<i>Férfi</i>	<i>Nő</i>	<i>Egyedülálló</i>	<i>Házas</i>	<i>Külön él</i>	<i>Özvegy</i>	<i>Elvált</i>
EU15	3,00	2,37	2,53	2,73	5,74	3,50	2,71
EU12	27,92	24,93	28,23	24,89	41,74	38,16	31,73
EU27	8,05	6,89	6,47	7,84	9,59	13,93	7,70
<i>AT*</i>	<i>0,59</i>	<i>1,14</i>	<i>0,99</i>	<i>0,59</i>	<i>7,56</i>	<i>0,00</i>	<i>0,92</i>
BE	1,38	1,11	1,44	1,28	0,00	0,00	0,76
BG	37,93	34,81	38,42	34,56	45,54	40,41	45,87
CY	0,73	1,59	1,73	0,83	3,60	1,28	1,38
CZ	4,33	5,24	4,92	3,41	0,00	4,78	11,80
DE	1,01	1,22	1,42	0,73	1,87	0,53	2,19
DK	2,56	1,79	3,46	1,92	0,00	0,00	0,07
EE	9,10	12,72	11,57	8,18	17,90	18,24	16,56
EL	12,02	7,39	6,83	11,27	6,25	15,52	10,99
ES	8,29	6,45	6,67	7,38	14,30	11,26	10,68
<i>FI*</i>	<i>0,49</i>	<i>0,39</i>	<i>0,63</i>	<i>0,29</i>	<i>0,00</i>	<i>1,19</i>	<i>0,46</i>
FR	0,81	1,25	1,18	0,84	0,00	0,54	1,35
HU	24,46	23,01	25,19	20,02	32,70	36,43	36,57
IE	2,98	0,74	2,00	1,86	5,03	0,56	0,07
<i>IS*</i>	<i>1,21</i>	<i>0,59</i>	<i>1,02</i>	<i>0,72</i>	<i>0,00</i>	<i>1,80</i>	<i>0,00</i>
IT	3,93	2,77	3,17	3,51	5,54	0,86	5,14
LT	25,27	28,42	29,54	23,33	38,90	48,63	40,29
<i>LU*</i>	<i>0,56</i>	<i>0,47</i>	<i>0,73</i>	<i>0,47</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,30</i>
LV	25,80	30,25	31,78	21,70	36,22	39,23	38,64
MT	2,41	1,44	1,88	2,14	3,59	0,00	0,00
NL	1,08	0,90	1,09	0,98	0,00	2,96	0,50
<i>NO*</i>	<i>0,69</i>	<i>0,53</i>	<i>0,87</i>	<i>0,27</i>	<i>0,00</i>	<i>6,93</i>	<i>0,55</i>
PL	20,31	17,59	23,23	17,08	34,50	22,11	27,41
PT	9,63	10,37	9,31	9,49	0,00	18,40	15,14
RO	59,19	53,11	58,64	54,48	79,25	78,99	64,39
SE	1,38	1,38	2,06	0,82	0,00	0,00	1,53
SI	2,98	1,94	3,40	1,44	0,00	2,27	4,58
SK	8,04	8,58	8,60	6,76	0,00	12,81	18,99
UK	1,66	1,20	1,56	1,22	2,20	4,01	1,81

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Vetítési alap: összes dolgozó

Forrás: saját számítások, SILC2010

M12/a: Dolgozó szegények és az összes dolgozó életkor szerinti megoszlása, %

	<i>Dolgozó szegény</i>				<i>Összes dolgozó</i>			
	16-29 év	30-49 év	50-59 év	60 felett	16-29 év	30-49 év	50-59 év	60 felett
EU15	16,0	58,3	19,3	6,4	17,6	55,0	21,5	5,9
EU12	20,3	56,8	19,5	3,3	19,8	54,8	21,5	3,9
EU27	19,1	57,2	19,5	4,2	18,1	54,9	21,5	5,5
<i>AT*</i>	23,2	59,5	17,3	0,0	22,5	53,7	21,6	2,3
BE	14,4	63,9	16,1	5,6	17,8	57,6	21,1	3,5
BG	16,4	55,2	22,8	5,7	17,3	53,0	23,4	6,2
CY	38,8	45,3	12,9	3,0	21,8	52,2	19,6	6,4
CZ	13,8	66,8	17,6	1,8	17,1	54,9	23,0	4,9
DE	25,8	42,9	27,0	4,3	17,6	53,3	23,7	5,3
DK	22,2	55,9	17,2	4,7	13,5	53,0	25,2	8,3
EE	21,9	49,0	24,9	4,2	19,7	48,6	22,0	9,7
EL	9,0	62,8	20,6	7,6	15,9	57,0	21,1	6,1
ES	15,9	57,7	19,1	7,3	17,0	59,7	18,4	4,9
<i>FI*</i>	14,2	35,8	39,5	10,6	16,9	50,0	25,6	7,5
FR	21,4	58,1	16,0	4,5	19,9	54,8	21,7	3,6
HU	17,8	57,5	23,6	1,0	16,3	53,8	27,4	2,5
IE	4,5	40,5	34,2	20,7	18,5	52,5	20,1	8,9
<i>IS*</i>	27,0	46,1	21,0	5,9	22,2	45,4	20,7	11,8
IT	16,3	66,8	13,6	3,3	14,1	60,4	21,0	4,6
LT	20,6	54,7	21,1	3,6	20,5	52,5	21,1	5,9
<i>LU*</i>	11,4	59,0	18,4	11,2	18,4	59,8	18,8	3,0
LV	19,6	52,3	23,3	4,7	20,4	50,2	21,5	7,9
MT	27,0	56,9	14,8	1,2	30,0	48,7	18,6	2,7
NL	18,0	49,2	22,3	10,5	17,1	54,4	22,7	5,7
<i>NO*</i>	49,1	34,3	11,7	4,9	16,5	51,1	21,2	11,3
PL	21,8	54,8	20,6	2,7	21,2	54,1	21,2	3,6
PT	13,7	57,3	21,3	7,7	18,9	56,2	19,3	5,7
RO	21,1	58,1	17,3	3,6	21,3	57,8	18,0	2,9
SE	49,3	27,5	15,3	7,9	17,6	49,2	22,3	10,9
SI	15,2	64,7	18,5	1,6	16,3	62,1	20,4	1,2
SK	21,3	57,9	18,8	2,0	20,4	54,3	22,8	2,5
UK	7,6	63,3	21,0	8,1	18,9	50,4	20,3	10,3

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Forrás: saját számítások, SILC2010

M12/b: Az egyes életkorcsoportokban lévő dolgozó szegények aránya, illetve dolgozó szegények és dolgozó nem szegények átlagéletkora

	<i>Dolgozó szegény** (%)</i>				<i>Dolgozó szegény</i>	<i>Dolgozó nem szegény</i>	<i>Együtt</i>	<i>Dolgozó szegény</i>	<i>Dolgozó nem szegény</i>	<i>Együtt</i>
	16-29 év	30-49 év	50-59 év	60 felett	Átlagéletkor (év)			Szórás (év)		
EU15	2,47	2,88	2,43	2,93	41,7	41,7	41,7	11,5	11,6	11,6
EU12	27,19	27,51	24,14	23,03	40,0	40,7	40,5	11,5	11,4	11,4
EU27	7,96	7,84	6,81	5,70	40,5	41,5	41,4	11,5	11,6	11,6
AT*	0,86	0,93	0,67	0,00	38,1	40,1	40,1	10,9	11,6	11,6
BE	1,01	1,39	0,96	2,01	41,4	40,9	40,9	11,2	10,9	10,9
BG	34,37	37,89	35,33	33,39	41,7	41,8	41,8	11,5	11,9	11,7
CY	1,97	0,96	0,73	0,53	36,6	40,7	40,7	10,9	12,0	12,0
CZ	3,82	5,75	3,61	1,70	40,2	41,5	41,4	10,1	11,4	11,4
DE	1,63	0,89	1,26	0,90	41,2	42,0	42,0	12,4	11,6	11,6
DK	3,61	2,31	1,49	1,25	40,2	43,2	43,1	12,1	11,9	11,9
EE	12,20	11,07	12,44	4,74	41,5	42,6	42,5	12,1	12,8	12,7
EL	5,71	11,08	9,86	12,60	43,1	41,5	41,7	10,6	11,3	11,2
ES	7,00	7,23	7,80	11,23	41,9	40,5	40,6	11,6	10,9	10,9
FI*	0,37	0,31	0,68	0,62	46,7	42,8	42,8	12,5	11,8	11,8
FR	1,10	1,08	0,75	1,27	39,5	40,9	40,9	11,6	11,2	11,2
HU	26,08	25,47	20,41	10,01	40,6	42,1	41,7	10,6	11,0	11,0
IE	0,48	1,51	3,31	4,56	50,0	41,4	41,6	11,3	12,5	12,5
IS*	0,98	0,81	0,81	0,40	39,8	42,1	42,1	12,8	13,9	13,8
IT	4,01	3,84	2,25	2,53	40,4	41,9	41,9	10,1	10,7	10,7
LT	27,00	28,05	27,01	16,44	40,6	41,6	41,3	11,4	11,9	11,8
LU*	0,32	0,52	0,51	1,96	42,4	40,3	40,3	12,2	10,5	10,5
LV	26,93	29,33	30,46	17,00	41,5	42,0	41,8	11,8	12,8	12,5
MT	1,87	2,43	1,65	0,93	37,7	38,3	38,3	12,2	12,0	12,0
NL	1,05	0,90	0,98	1,82	41,5	41,9	41,9	12,9	11,3	11,4
NO*	1,84	0,42	0,34	0,27	33,0	43,0	42,9	12,4	12,5	12,6
PL	19,61	19,30	18,58	14,65	40,1	40,2	40,2	11,3	11,4	11,4
PT	7,27	10,19	10,98	13,45	42,8	40,6	40,8	11,5	11,3	11,3
RO	56,19	56,88	54,29	68,70	39,4	39,2	39,3	11,7	10,6	11,2
SE	3,88	0,77	0,95	1,00	34,2	42,8	42,7	15,0	12,5	12,6
SI	2,35	2,62	2,28	3,31	40,7	40,5	40,5	9,6	10,0	10,0
SK	8,64	8,84	6,86	6,73	39,9	40,8	40,7	10,9	11,1	11,1
UK	0,58	1,81	1,49	1,13	43,2	42,5	42,5	11,1	12,8	12,8

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

**Vetítési alap: összes dolgozó

Forrás: saját számítások, SILC2010

M13/a: Dolgozó szegények és az összes dolgozó ISCED¹ szintek szerinti megoszlása , %

	<i>Dolgozó szegények</i>					<i>Összes dolgozó</i>				
	ISCED 0-1	ISCED 2	ISCED 3	ISCED 4	ISCED 5	ISCED 0-1	ISCED 2	ISCED 3	ISCED 4	ISCED 5
EU15	23,0	28,9	29,9	1,9	16,3	6,2	15,4	40,4	3,6	34,4
EU12	7,4	20,6	62,7	3,2	6,0	3,4	8,3	60,2	4,5	23,5
EU27	11,7	22,9	53,7	2,8	8,9	5,6	14,0	44,5	3,8	32,2
AT*	16,5	19,6	51,4	4,8	7,7	0,8	14,4	53,2	10,5	21,0
BE	13,2	25,6	28,1	5,6	27,6	4,3	15,1	33,9	2,9	43,8
BG	5,6	23,9	60,0	0,7	9,8	2,2	13,2	58,6	0,7	25,4
CY	30,5	13,3	43,8	5,7	6,6	15,5	9,3	37,9	2,4	34,9
CZ	0,0	18,7	77,2	0,7	3,4	0,0	5,1	75,4	1,4	18,0
DE	4,8	15,7	45,8	5,1	28,6	0,8	7,6	42,4	8,8	40,5
DK	0,0	35,2	50,6	0,0	14,3	0,1	20,1	47,2	0,0	32,6
EE	2,6	14,6	58,8	4,0	20,1	0,7	7,6	49,2	3,3	39,1
EL	37,1	15,9	33,0	5,1	8,9	16,3	10,7	33,3	7,2	32,5
ES	21,8	36,7	21,3	0,4	19,9	12,0	25,1	24,1	0,5	38,2
FI*	0,0	30,6	46,7	0,0	22,8	0,0	11,8	46,5	0,8	40,8
FR	18,8	10,1	49,7	0,0	21,4	11,1	8,8	46,0	0,0	34,2
HU	1,8	25,9	63,2	3,6	5,4	0,7	12,0	58,7	5,7	23,0
IE	23,3	23,2	12,2	1,1	40,1	9,3	13,5	23,3	6,8	47,0
IS*	0,0	32,1	47,2	12,0	8,6	1,3	27,7	33,5	7,5	30,0
IT	18,0	45,6	29,6	2,5	4,3	6,4	30,3	41,3	4,6	17,4
LT	1,3	15,9	40,5	22,7	19,6	0,6	7,4	29,8	23,1	39,1
LU*	4,7	0,0	29,5	0,0	65,8	20,6	10,4	37,0	2,0	30,0
LV	0,5	21,6	57,3	7,9	12,7	0,3	11,9	49,4	6,8	31,7
MT	9,9	62,8	22,2	0,0	5,2	7,9	44,5	24,5	2,9	20,2
NL	0,0	29,1	35,3	5,8	29,7	3,3	16,5	39,6	3,6	37,0
NO*	0,0	13,9	50,1	0,0	35,9	0,3	17,3	41,2	3,3	37,8
PL	18,1	1,8	71,7	3,0	5,5	6,9	0,6	61,3	5,1	26,2
PT	71,0	19,5	7,9	0,0	1,7	40,1	24,1	19,1	0,5	16,1
RO	4,5	29,9	59,3	2,3	4,0	2,6	19,4	56,9	4,4	16,7
SE	0,0	21,2	56,7	5,5	16,5	2,4	7,7	48,2	6,7	35,1
SI	5,2	37,8	45,3	0,0	11,7	2,0	11,9	60,9	0,0	25,3
SK	0,0	10,2	79,0	1,1	9,7	0,0	3,1	71,2	1,7	23,9
UK	0,0	18,6	46,5	0,0	34,9	0,0	12,8	46,6	0,0	40,5

Forrás: saját számítások, SILC2010

¹ ISCED0: Iskola előtti (óvodai) oktatás; ISCED1: Alapfokú oktatás első szintje; ISCED2: Középsiskola alsó tagozata; ISCED3: Középfokú oktatás felső szintje; ISCED4: Nem felsőoktatás jellegű poszt-szekunder oktatás; ISCED5: A felsőoktatás első szintje

M13/b: Dolgozó szegények aránya a legmagasabb iskolai végzettség kategóriáiban¹, %

	<i>ISCED1</i>	<i>ISCED2</i>	<i>ISCED3</i>	<i>ISCED4</i>	<i>ISCED5</i>
EU15	9,8	5,0	2,0	1,4	1,3
EU12	57,2	65,8	27,6	18,7	6,8
EU27	15,9	12,4	9,1	5,6	2,1
<i>AT*</i>	<i>0,0</i>	<i>1,1</i>	<i>0,8</i>	<i>0,4</i>	<i>0,3</i>
BE	1,9	2,1	1,0	2,4	0,8
BG	94,1	66,0	37,2	37,3	14,1
CY	2,3	1,6	1,3	2,6	0,2
CZ	0,0	17,1	4,8	2,4	0,9
DE	6,9	2,3	1,2	0,6	0,8
DK	0,0	3,4	2,1	0,0	0,9
EE	37,9	21,0	13,1	13,1	5,6
EL	22,1	14,8	9,9	7,0	2,7
ES	13,3	10,7	6,5	5,3	3,8
<i>FI*</i>	<i>0,0</i>	<i>1,1</i>	<i>0,4</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>
FR	1,4	1,2	1,1	0,0	0,6
HU	64,9	52,4	25,7	15,2	5,5
IE	4,9	3,3	1,0	0,3	1,7
<i>IS*</i>	<i>0,0</i>	<i>1,1</i>	<i>1,3</i>	<i>1,5</i>	<i>0,3</i>
IT	9,3	5,2	2,5	1,8	0,8
LT	60,0	58,2	36,6	26,4	13,5
<i>LU*</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,4</i>	<i>0,0</i>	<i>1,2</i>
LV	48,9	51,2	32,6	32,7	11,3
MT	2,6	2,9	1,9	0,0	0,5
NL	0,0	1,8	0,9	1,6	0,8
<i>NO*</i>	<i>0,0</i>	<i>0,4</i>	<i>0,6</i>	<i>0,0</i>	<i>0,5</i>
PL	50,1	58,3	22,3	11,2	4,0
PT	16,6	7,6	3,9	0,6	1,0
RO	96,1	87,3	58,9	29,8	13,4
SE	0,0	3,7	1,6	1,1	0,6
SI	6,7	8,0	1,9	0,0	1,2
SK	0,0	27,1	9,2	5,2	3,3
UK	0,0	1,8	1,3	0,0	1,1

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Vetítési alap: összes dolgozó

Forrás: saját számítások, SILC2010

¹ ISCED0: Iskola előtti (óvodai) oktatás

ISCED1: Alapfokú oktatás első szintje

ISCED2: Középiskola alsó tagozata

ISCED3: Középfokú oktatás felső szintje

ISCED4: Nem felsőoktatás jellegű poszt-szekunder oktatás

ISCED5: A felsőoktatás első szintje

M14: Dolgozó szegények aránya különböző munkaerőpiaci kategóriákban, %

	<i>Szerződés típusa</i>		<i>Cégméret</i>				<i>Munkában töltött évek száma</i>			
	Határozatlan idejű	Határozott idejű	1-10 fő	11-19 fő	20-49 fő	50 fő felett	0-9 év	10-19 év	20-29 év	30 vagy több év
EU15	1,3	5,3	5,4	2,1	1,2	0,7	2,8	2,8	2,7	3,0
EU12	21,7	27,3	35,4	23,5	21,0	17,2	28,6	28,3	28,5	22,5
EU27	5,3	10,2	12,2	7,3	5,5	3,7	8,6	7,7	7,7	6,4
<i>AT*</i>	<i>0,7</i>	<i>1,2</i>	<i>1,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,6</i>	<i>0,3</i>	<i>0,9</i>	<i>1,3</i>	<i>0,8</i>	<i>0,5</i>
BE	0,6	4,2	3,0	0,9	0,3	0,4	1,6	1,2	1,1	1,0
BG	32,8	60,9	41,4	31,1	30,5	27,1	36,8	38,3	37,8	30,5
CY	0,7	4,6	1,6	1,2	0,7	0,1	2,0	1,0	0,7	0,7
CZ	4,1	8,9	5,5	4,1	3,0	3,6	4,5	4,9	6,0	3,3
DE	0,8	2,9	1,8	2,0	0,4	0,5	1,6	1,2	0,8	0,9
DK	2,0	0,0	2,3	1,1	0,2	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
EE	9,6	26,3	14,2	10,7	10,3	6,7	12,2	9,6	12,7	9,4
EL	3,9	10,3	14,2	4,3	2,7	1,7	7,1	8,8	11,1	14,0
ES	2,5	8,7	13,2	4,2	3,4	1,6	6,6	5,7	7,4	10,2
<i>FI*</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>	<i>1,2</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>
FR	0,4	1,3	2,0	0,2	0,5	0,3	1,3	1,5	0,6	0,7
HU	21,2	50,2	23,8	21,7	21,7	18,5	58,9	48,7	59,4	31,5
IE	0,1	0,3	2,6	0,7	0,8	0,9	0,4	1,1	2,4	3,7
<i>IS*</i>	<i>0,3</i>	<i>1,6</i>	<i>2,5</i>	<i>0,0</i>	<i>1,0</i>	<i>0,4</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>
IT	2,1	9,1	4,9	2,5	1,6	1,0	4,6	3,7	3,0	2,1
LT	25,0	39,2	32,7	28,1	24,5	21,2	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
<i>LU*</i>	<i>0,2</i>	<i>0,0</i>	<i>1,3</i>	<i>0,6</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>	<i>0,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>
LV	26,4	41,3	31,0	27,6	25,1	16,9	29,2	29,2	29,8	24,1
MT	1,5	2,8	2,0	0,0	0,0	0,0	2,3	1,5	2,7	2,1
NL	0,3	1,8	2,8	0,6	1,0	0,5	1,1	1,1	1,6	1,0
<i>NO*</i>	<i>0,3</i>	<i>2,2</i>	<i>1,4</i>	<i>0,0</i>	<i>0,7</i>	<i>0,3</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>
PL	12,3	26,8	27,6	19,1	13,9	10,0	20,8	17,9	20,3	16,8
PT	6,6	11,9	13,6	8,6	7,6	4,4	6,9	7,3	11,2	13,4
RO	45,6	53,9	75,7	44,7	44,3	42,2	53,5	58,9	58,2	55,3
SE	0,9	5,5	2,7	2,1	0,4	0,5	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SI	2,0	7,0	3,1	2,2	1,3	1,4	4,0	4,1	3,2	2,3
SK	6,2	14,9	10,3	6,8	6,8	4,8	8,6	9,0	8,1	7,5
UK	1,0	2,6	2,5	1,3	1,1	0,7	1,2	1,2	1,9	1,5

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Vetítési alap: összes dolgozó

Forrás: saját számítások, SILC2010

M15: Dolgozó szegények ISCO-88 foglalkozási kategóriák szerinti megoszlása, %

	<i>Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselői vezetőik, törvényhozók</i>	<i>Felsőfokú képzettség önálló alkalmazás át igénylő foglalkozások</i>	<i>Egyéb, felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások</i>	<i>Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) jellegű foglalkozások</i>	<i>Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások</i>	<i>Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások</i>	<i>Ipari és építőipari foglalkozások</i>	<i>Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők</i>	<i>Szakképzettség nem igénylő (egyszerű) foglalkozások</i>
EU15	2,2	0,6	0,7	0,7	1,9	4,2	2,1	1,3	2,7
EU12	3,7	3,0	4,8	6,3	13,4	21,0	12,3	11,8	16,1
EU27	2,4	1,0	1,2	1,3	3,7	9,3	4,4	3,7	5,1
<i>EU15**</i>	<i>1,2</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>1,5</i>	<i>3,7</i>	<i>1,8</i>	<i>0,9</i>	<i>2,2</i>
<i>EU27**</i>	<i>1,5</i>	<i>0,9</i>	<i>1,1</i>	<i>1,2</i>	<i>3,6</i>	<i>9,4</i>	<i>4,4</i>	<i>3,6</i>	<i>5,0</i>
<i>AT*</i>	<i>0,6</i>	<i>0,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,4</i>	<i>0,8</i>	<i>0,9</i>	<i>0,2</i>	<i>0,6</i>	<i>1,3</i>
BE	0,5	0,5	0,4	0,3	1,0	2,8	0,9	0,3	1,8
BG	9,6	7,2	14,3	14,7	26,5	22,6	23,2	23,7	30,1
CY	0,0	0,0	0,1	1,0	0,6	0,0	0,6	0,1	2,3
CZ	1,5	0,7	1,0	2,2	4,3	2,1	3,6	4,6	4,7
DE	0,2	0,3	0,5	0,6	1,2	2,4	0,4	0,6	1,3
DK	0,6	1,0	0,7	1,5	1,8	9,6	1,3	0,2	0,7
EE	2,8	2,8	3,2	6,6	10,0	12,1	7,8	7,7	9,4
EL	6,7	1,1	1,1	1,7	7,2	9,6	9,6	5,3	7,8
ES	12,4	1,8	2,8	1,7	4,4	7,6	3,9	3,6	5,0
<i>FI*</i>	<i>0,6</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,6</i>	<i>0,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>
FR	1,3	0,3	0,3	0,0	0,3	1,8	0,7	0,4	0,8
HU	3,9	3,9	8,4	6,9	15,7	13,3	15,1	15,8	18,4
IE	2,7	0,9	0,6	0,5	0,4	0,0	1,4	1,6	0,4
<i>IS*</i>	<i>1,4</i>	<i>0,5</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>	<i>1,9</i>	<i>0,3</i>	<i>0,6</i>
IT	1,6	0,5	0,9	0,7	2,2	2,2	2,7	1,4	4,4
LT	6,5	6,5	14,2	15,1	28,4	32,6	16,4	15,9	18,1
<i>LU*</i>	<i>1,6</i>	<i>0,9</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>	<i>1,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>
LV	7,2	6,1	13,2	11,7	22,4	20,7	17,6	14,0	21,7
MT	0,7	0,3	0,0	1,2	2,3	1,0	2,6	0,8	1,3
NL	1,3	0,5	0,2	0,5	0,4	1,5	0,6	1,0	0,2
<i>NO*</i>	<i>0,3</i>	<i>0,7</i>	<i>0,2</i>	<i>0,0</i>	<i>0,6</i>	<i>0,4</i>	<i>0,1</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>
PL	2,9	2,1	4,3	6,0	12,4	22,9	12,9	11,7	15,2
PT	2,3	2,0	1,3	2,4	7,5	8,2	7,2	4,2	8,0
RO	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SE	0,4	0,9	0,7	1,1	1,1	4,5	1,0	0,3	1,1
SI	0,8	0,9	0,5	1,1	1,0	3,4	2,2	1,0	4,6
SK	1,1	2,5	3,2	4,9	7,6	13,6	6,6	5,6	6,0
UK	0,8	0,5	0,6	0,5	1,0	2,6	1,1	0,3	1,4

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

**Spanyolország adatai nélkül

Forrás: saját számítások, SILC2010

M16/a: Dolgozó szegények háztartás típus szerinti megoszlása, %

	<i>Egyszemélyes háztartás</i>	<i>2 vagy több felnőtt gyermek nélkül</i>	<i>1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt</i>	<i>2 felnőtt 1 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 2 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 3 vagy több gyermek</i>	<i>3 vagy több felnőtt gyermekekkel</i>	<i>Egyéb</i>
EU15	16,5	27,4	5,8	13,4	17,9	6,3	12,8	0,0
EU12	6,2	28,7	2,8	12,5	14,3	5,4	29,6	0,5
EU27	9,1	28,3	3,7	12,7	15,3	5,7	24,8	0,3
<i>AT*</i>	25,2	30,2	8,6	13,0	11,4	5,5	6,0	0,0
BE	20,4	18,7	5,5	8,9	19,1	13,4	14,1	0,0
BG	4,1	37,5	2,3	10,1	12,0	1,9	32,1	0,0
CY	19,4	40,0	4,6	11,5	9,9	2,0	12,6	0,0
CZ	12,2	24,8	10,6	13,7	18,9	8,8	11,0	0,0
DE	38,6	19,9	11,8	11,0	9,3	6,4	2,9	0,0
DK	39,1	22,4	5,1	8,6	8,8	3,8	12,2	0,0
EE	15,4	29,8	10,7	14,3	11,9	5,2	12,6	0,1
EL	5,2	35,7	1,9	16,0	25,1	2,2	13,6	0,2
ES	8,3	34,8	4,3	14,4	20,9	3,6	13,8	0,0
<i>FI*</i>	51,0	27,2	2,6	6,0	5,0	6,2	2,0	0,0
FR	30,0	15,9	14,3	6,9	15,7	10,6	6,6	0,0
HU	8,3	28,4	6,2	15,4	14,4	7,9	19,3	0,0
IE	28,3	12,0	9,1	9,8	24,3	14,0	2,4	0,0
<i>IS*</i>	33,6	15,6	19,0	16,1	6,0	9,7	0,0	0,0
IT	16,5	19,0	6,3	15,6	19,1	8,4	15,1	0,0
LT	11,9	25,2	7,9	14,8	17,6	5,3	17,2	0,0
<i>LU*</i>	17,6	24,9	0,0	27,0	16,0	11,9	2,5	0,0
LV	10,3	31,7	7,4	12,3	11,4	3,7	23,1	0,1
MT	7,3	18,6	1,4	15,6	13,4	13,0	30,6	0,0
NL	37,7	22,5	2,2	9,5	16,7	6,8	4,6	0,0
<i>NO*</i>	47,7	7,6	25,8	0,0	14,1	4,8	0,0	0,0
PL	7,2	27,1	2,2	9,9	14,4	7,3	30,4	1,7
PT	5,4	27,4	6,3	19,8	13,8	5,2	22,0	0,0
RO	4,5	28,1	1,5	13,7	14,6	4,7	32,8	0,1
SE	49,1	28,1	2,2	2,8	10,6	3,6	3,5	0,0
SI	32,4	16,9	8,6	9,5	17,0	7,2	8,4	0,0
SK	10,2	22,0	7,7	13,0	12,8	7,8	26,5	0,0
UK	25,5	26,2	3,8	5,3	13,9	14,4	11,0	0,0

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Forrás: saját számítások, SILC2010

M16/b: Az összes dolgozó háztartás típus szerinti megoszlása, %

	<i>Egysze mélyes háztart ás</i>	<i>2 vagy több felnőtt gyermek nélkül</i>	<i>1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt</i>	<i>2 felnőtt 1 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 2 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 3 vagy több gyermek</i>	<i>3 vagy több felnőtt gyermekekk el</i>	<i>Egyéb</i>
EU15	13,7	39,1	3,1	14,5	16,2	4,6	8,5	0,2
EU12	5,9	37,6	1,9	14,5	14,2	3,5	21,8	0,7
EU27	12,2	38,8	2,9	14,5	15,8	4,5	11,1	0,3
<i>AT*</i>	15,3	38,8	2,6	13,0	12,9	4,4	12,9	0,0
BE	14,9	32,7	4,0	15,3	16,1	8,9	7,5	0,6
BG	3,4	42,6	1,7	11,6	10,8	1,0	28,9	0,0
CY	7,9	39,3	2,1	11,8	14,3	6,9	17,7	0,0
CZ	7,6	44,0	2,7	14,7	17,8	2,8	10,3	0,0
DE	19,4	39,9	3,5	14,0	13,0	3,9	6,0	0,2
DK	20,8	32,1	5,0	13,3	17,9	6,7	3,7	0,4
EE	14,0	39,9	4,1	15,7	12,6	3,9	9,7	0,1
EL	6,3	45,8	1,0	12,6	23,5	1,7	9,0	0,1
ES	6,9	42,9	1,5	15,7	18,9	1,8	12,1	0,0
<i>FI*</i>	17,7	38,3	3,5	13,8	15,5	7,8	3,4	0,0
FR	15,1	33,6	4,3	15,8	17,9	7,5	5,7	0,2
HU	6,9	39,9	3,1	15,2	13,9	4,6	16,4	0,0
IE	7,2	37,5	4,5	13,5	17,7	7,6	12,0	0,0
<i>IS*</i>	13,3	29,1	5,4	16,9	16,5	10,8	7,9	0,1
IT	13,1	37,2	2,8	16,3	17,3	2,9	10,5	0,0
LT	8,7	32,1	3,7	19,3	17,1	3,4	15,6	0,1
<i>LU*</i>	13,5	34,7	2,7	13,9	20,0	5,9	9,2	0,0
LV	9,0	38,1	4,1	15,7	10,3	2,5	20,3	0,1
MT	3,5	43,5	0,8	14,0	14,3	4,0	19,8	0,0
NL	15,2	36,8	2,2	13,3	18,9	8,7	4,9	0,0
<i>NO*</i>	20,4	33,3	5,5	11,5	17,1	8,6	3,4	0,2
PL	6,0	35,3	1,3	14,2	13,6	4,1	23,3	2,1
PT	4,1	40,0	2,3	20,6	14,9	2,4	15,4	0,3
RO	4,1	35,4	1,1	15,4	13,2	2,9	27,8	0,1
SE	18,5	34,6	4,3	12,5	18,8	6,2	4,4	0,7
SI	7,8	32,3	2,8	14,6	22,6	5,4	14,4	0,0
SK	5,3	39,9	2,0	11,9	15,8	3,9	21,2	0,0
UK	11,0	44,4	2,9	11,7	14,3	4,7	10,8	0,2

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Forrás: saját számítások, SILC2010

M16/c: Az egyes háztartástípusokban előforduló dolgozó szegények aránya, %

	<i>Egyszemélyes háztartás</i>	<i>2 vagy több felnőtt gyermek nélkül</i>	<i>1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt</i>	<i>2 felnőtt 1 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 2 gyermek</i>	<i>2 felnőtt 3 vagy több gyermek</i>	<i>3 vagy több felnőtt gyermekkel</i>	<i>Egyéb</i>
EU15	3,3	1,9	5,1	2,5	3,0	3,7	4,1	0,4
EU12	27,8	20,3	40,4	22,9	26,8	41,5	36,1	16,5
EU27	5,6	5,5	9,8	6,6	7,3	9,6	16,8	8,8
<i>AT*</i>	<i>1,4</i>	<i>0,7</i>	<i>2,8</i>	<i>0,8</i>	<i>0,7</i>	<i>1,0</i>	<i>0,4</i>	<i>0,0</i>
BE	1,7	0,7	1,7	0,7	1,5	1,9	2,4	0,0
BG	44,1	32,0	48,5	31,7	40,5	70,8	40,5	0,0
CY	2,7	1,1	2,4	1,1	0,8	0,3	0,8	0,0
CZ	7,6	2,7	18,9	4,4	5,0	14,6	5,0	0,0
DE	2,2	0,6	3,8	0,9	0,8	1,8	0,5	0,0
DK	4,1	1,5	2,2	1,4	1,1	1,2	7,3	0,0
EE	12,1	8,2	28,7	10,0	10,4	14,7	14,2	8,7
EL	8,4	7,9	19,6	12,8	10,7	13,4	15,2	17,1
ES	9,0	6,1	21,3	6,8	8,3	14,7	8,5	0,0
<i>FI*</i>	<i>1,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,4</i>	<i>0,3</i>	<i>0,0</i>
FR	2,0	0,5	3,4	0,4	0,9	1,4	1,2	0,0
HU	28,8	16,9	48,0	24,2	24,6	40,9	28,0	0,0
IE	7,7	0,6	3,9	1,4	2,7	3,6	0,4	0,0
<i>IS*</i>	<i>2,0</i>	<i>0,4</i>	<i>2,8</i>	<i>0,8</i>	<i>0,3</i>	<i>0,7</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
IT	4,4	1,8	7,9	3,3	3,8	10,0	5,0	0,0
LT	37,0	21,1	57,1	20,7	27,9	41,6	29,9	0,0
<i>LU*</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>0,0</i>	<i>1,0</i>	<i>0,4</i>	<i>1,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>
LV	32,2	23,4	51,0	22,0	31,2	42,2	32,0	30,4
MT	4,3	0,9	3,6	2,3	1,9	6,7	3,2	0,0
NL	2,5	0,6	1,0	0,7	0,9	0,8	0,9	0,0
<i>NO*</i>	<i>1,4</i>	<i>0,1</i>	<i>2,9</i>	<i>0,0</i>	<i>0,5</i>	<i>0,4</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
PL	22,7	14,6	30,4	13,3	20,1	33,6	24,8	15,3
PT	13,2	6,8	27,6	9,6	9,2	22,6	14,4	0,0
RO	62,0	45,0	78,3	50,1	62,3	92,8	67,0	50,7
SE	3,7	1,1	0,7	0,3	0,8	0,8	1,1	0,0
SI	10,4	1,3	7,7	1,6	1,9	3,4	1,5	0,0
SK	15,8	4,6	32,1	9,1	6,7	16,5	10,4	0,0
UK	3,3	0,9	1,9	0,7	1,4	4,4	1,5	0,0

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető
Vetítési alap: összes dolgozó

Forrás: saját számítások, SILC2010

M17/a: Dolgozó szegények és az összes dolgozó lakhatási jogcímei szerinti megoszlása,
%

	<i>Dolgozó szegény</i>		<i>Összes dolgozó</i>	
	<i>Tulajdonos vagy nem fizet bérleti díjat</i>	<i>Albérelő</i>	<i>Tulajdonos vagy nem fizet bérleti díjat</i>	<i>Albérelő</i>
EU15	61,6	38,4	72,2	27,8
EU12	94,6	5,4	94,1	5,9
EU27	85,2	14,8	76,9	23,1
AT*	20,6	79,4	62,6	37,4
BE	35,8	64,2	75,1	24,9
BG	96,2	3,8	95,4	4,6
CY	71,7	28,3	87,5	12,5
CZ	61,8	38,2	82,1	17,9
DE	29,0	71,0	56,2	43,8
DK	61,5	38,5	73,1	26,9
EE	93,0	7,0	95,0	5,0
EL	66,9	33,1	79,3	20,7
ES	79,2	20,8	87,7	12,3
FI*	66,5	33,5	77,1	22,9
FR	40,4	59,6	64,8	35,2
HU	89,3	10,7	94,0	6,0
IE	85,2	14,8	82,1	17,9
IS*	68,3	31,7	85,0	15,0
IT	51,9	48,1	80,7	19,3
LT	97,4	2,6	98,3	1,7
LU*	75,9	24,1	66,3	33,7
LV	82,7	17,3	90,2	9,8
MT	82,7	17,3	87,7	12,3
NL	67,6	32,4	73,9	26,1
NO*	66,2	33,8	90,4	9,6
PL	94,3	5,7	95,8	4,2
PT	69,0	31,0	84,7	15,3
RO	97,7	2,3	98,0	2,0
SE	51,9	48,1	73,4	26,6
SI	74,2	25,8	92,3	7,7
SK	82,4	17,6	90,9	9,1
UK	54,5	45,5	78,6	21,4

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Forrás: saját számítások, SILC2010

M17/b: Dolgozó szegények és az összes dolgozó háztartásmértet kategóriák szerinti megoszlása, %

	<i>Dolgozó szegény</i>				<i>Összes dolgozó</i>			
	0-1 fő	2 fő	3 fő	4 vagy több fő	0-1 fő	2 fő	3 fő	4 vagy több fő
EU15	35,9	22,0	28,6	13,6	40,9	24,4	25,4	9,3
EU12	20,0	22,2	28,0	29,8	23,7	26,7	28,8	20,7
EU27	24,5	22,1	28,1	25,2	37,5	24,8	26,0	11,6
<i>AT*</i>	58,5	16,5	13,6	11,5	37,8	24,6	23,3	14,4
BE	41,6	10,0	23,1	25,4	41,1	23,8	21,7	13,4
BG	21,1	21,5	30,6	26,8	20,6	26,2	30,4	22,8
CY	51,1	23,2	13,5	12,3	27,1	22,9	26,1	23,9
CZ	30,2	29,0	26,4	14,4	31,4	29,2	30,8	8,6
DE	65,2	15,6	10,3	8,9	50,7	23,3	19,3	6,7
DK	73,5	8,7	8,8	9,0	53,6	17,3	20,8	8,4
EE	40,6	27,1	18,2	14,2	43,2	26,4	21,4	8,9
EL	22,1	30,4	40,9	6,5	23,0	27,3	44,1	5,7
ES	25,5	26,5	38,2	9,8	28,4	28,6	35,4	7,7
<i>FI*</i>	74,1	12,8	5,0	8,2	54,8	17,7	17,9	9,6
FR	55,1	9,3	17,5	18,1	44,1	22,2	22,8	10,9
HU	28,4	25,4	24,3	22,0	29,2	28,4	27,4	15,0
IE	41,1	11,0	33,8	14,0	33,0	23,2	30,0	13,7
<i>IS*</i>	60,9	22,2	5,3	11,6	39,1	23,3	22,2	15,3
IT	31,3	23,6	24,7	20,4	32,8	28,9	29,6	8,7
LT	31,6	24,4	27,4	16,7	28,9	31,0	27,0	13,1
<i>LU*</i>	34,6	27,0	16,0	22,3	35,6	22,8	30,9	10,7
LV	31,4	24,9	23,7	20,0	31,8	29,3	21,6	17,3
MT	14,5	20,0	32,9	32,5	18,4	28,3	33,6	19,7
NL	61,1	10,1	22,0	6,8	44,4	20,5	23,9	11,3
<i>NO*</i>	62,2	4,0	15,9	17,9	53,4	16,3	20,3	10,0
PL	19,0	20,7	25,8	34,5	22,2	26,0	26,7	25,1
PT	24,6	30,0	22,2	23,2	22,4	35,0	29,0	13,6
RO	16,5	22,0	29,8	31,7	19,2	25,5	30,5	24,7
SE	78,2	4,0	13,1	4,7	51,5	17,8	22,4	8,3
SI	49,1	15,6	22,5	12,8	23,5	26,6	36,5	13,4
SK	22,6	23,5	24,1	29,8	19,9	25,6	34,7	19,9
UK	49,3	7,4	29,0	14,4	42,6	22,6	24,0	10,8

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Forrás: saját számítások, SILC2010

M17/c: Az egyes háztartástípusokban előforduló dolgozó szegények aránya, %

	<i>Lakhatás jogcíme</i>		<i>Háztartás mérete</i>			
	Tulajdonos vagy nem fizet bérleti díjat	Albérelő	1 fő	2 fő	3 fő	4 vagy több fő
EU15	2,3	3,8	2,4	2,4	3,1	4,0
EU12	26,7	24,3	22,4	22,1	25,8	38,1
EU27	8,3	4,8	4,9	6,7	8,1	16,3
<i>AT*</i>	<i>0,3</i>	<i>1,8</i>	<i>1,3</i>	<i>0,6</i>	<i>0,5</i>	<i>0,7</i>
BE	0,6	3,2	1,3	0,5	1,3	2,4
BG	36,7	30,5	37,4	30,0	36,7	42,9
CY	0,9	2,5	2,1	1,1	0,6	0,6
CZ	3,6	10,1	4,5	4,7	4,1	7,9
DE	0,6	1,8	1,4	0,7	0,6	1,5
DK	1,8	3,1	3,0	1,1	0,9	2,4
EE	10,8	15,4	10,3	11,2	9,3	17,4
EL	8,5	16,1	9,7	11,2	9,4	11,5
ES	6,8	12,7	6,7	7,0	8,1	9,6
<i>FI*</i>	<i>0,4</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>	<i>0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>0,4</i>
FR	0,6	1,7	1,3	0,4	0,8	1,7
HU	22,6	44,3	23,2	21,3	21,0	34,8
IE	2,0	1,6	2,4	0,9	2,2	2,0
<i>IS*</i>	<i>0,6</i>	<i>1,7</i>	<i>1,4</i>	<i>0,9</i>	<i>0,2</i>	<i>0,7</i>
IT	2,2	8,7	3,3	2,8	2,9	8,1
LT	26,7	41,6	29,4	21,2	27,3	34,3
<i>LU*</i>	<i>0,6</i>	<i>0,4</i>	<i>0,5</i>	<i>0,6</i>	<i>0,3</i>	<i>1,1</i>
LV	25,8	49,8	27,8	23,9	30,9	32,4
MT	2,0	2,9	1,6	1,5	2,0	3,4
NL	0,9	1,2	1,4	0,5	0,9	0,6
<i>NO*</i>	<i>0,5</i>	<i>2,2</i>	<i>0,7</i>	<i>0,2</i>	<i>0,5</i>	<i>1,1</i>
PL	18,7	25,9	16,3	15,1	18,4	26,2
PT	8,1	20,2	10,9	8,6	7,6	17,2
RO	56,4	66,1	48,5	48,7	55,4	72,5
SE	1,0	2,5	2,1	0,3	0,8	0,8
SI	2,0	8,4	5,3	1,5	1,5	2,4
SK	7,5	16,2	9,4	7,6	5,8	12,5
UK	1,0	3,1	1,7	0,5	1,7	1,9

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető
 Vetítési alap: összes dolgozó

Forrás: saját számítások, SILC2010

M18/a: Dolgozó szegények és összes dolgozó megoszlása a vidékiség kategóriái szerint,
%

	<i>Dolgozó szegény</i>			<i>Összes dolgozó</i>		
	<i>Sűrűn lakott térség</i>	<i>Köztes térség</i>	<i>Ritkán lakott térség</i>	<i>Sűrűn lakott térség</i>	<i>Köztes térség</i>	<i>Ritkán lakott térség</i>
EU15	44,5	26,5	29,0	49,2	30,2	20,6
EU12	28,3	7,4	64,3	41,4	12,3	46,3
EU27	32,8	12,8	54,4	47,6	26,3	26,1
<i>AT*</i>	53,7	17,6	28,8	35,1	25,5	39,4
BE	62,2	34,1	3,7	52,4	43,5	4,2
BG	35,8	7,8	56,4	51,1	6,3	42,6
CY	55,9	8,0	36,1	58,3	13,6	28,1
CZ	27,8	27,1	45,2	36,1	24,8	39,1
DE	47,4	32,5	20,1	48,6	36,3	15,1
DK	27,5	45,2	27,3	33,8	42,0	24,3
EE	45,0	0,0	55,0	53,6	0,0	46,4
EL	30,8	7,2	62,0	45,4	10,5	44,2
ES	42,5	25,5	31,9	54,5	21,0	24,5
<i>FI*</i>	7,3	12,7	80,0	28,6	13,7	57,6
FR	53,5	24,7	21,7	47,1	34,8	18,1
HU	25,8	19,6	54,6	34,7	20,6	44,7
IE	21,7	21,7	56,6	34,1	27,2	38,7
<i>IS*</i>	54,7	0,0	45,3	63,3	0,0	36,7
IT	45,3	37,5	17,2	44,2	40,5	15,3
LT	35,4	0,0	64,6	47,7	0,0	52,3
<i>LU*</i>	18,6	28,7	52,7	42,3	35,2	22,6
LV	42,9	0,0	57,1	51,5	0,0	48,5
MT	88,9	11,1	0,0	89,0	11,0	0,0
NL	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
<i>NO*</i>	45,3	32,6	22,1	53,3	16,6	30,1
PL	25,2	13,6	61,2	41,8	13,8	44,4
PT	42,7	29,8	27,5	44,1	33,4	22,5
RO	27,4	1,1	71,5	41,1	1,2	57,7
SE	30,8	10,8	58,5	21,9	16,6	61,5
SI	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SK	20,6	31,2	48,1	30,9	31,7	37,4
UK	63,6	21,9	14,4	64,5	19,0	16,5

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető

Forrás: saját számítások, SILC2010

M18/b: Dolgozó szegények aránya a vidékiség kategóriáiban, %

	<i>Sűrűn lakott térség</i>	<i>Köztes térség</i>	<i>Ritkán lakott térség</i>
EU15	2,5	2,5	4,0
EU12	18,5	16,2	37,6
EU27	5,4	3,8	16,3
<i>AT*</i>	<i>1,3</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>
BE	1,5	1,0	1,1
BG	25,6	44,9	48,4
CY	1,1	0,7	1,4
CZ	3,6	5,2	5,5
DE	1,1	1,0	1,5
DK	1,8	2,4	2,5
EE	9,2	0,0	13,0
EL	6,8	6,9	14,1
ES	5,8	9,1	9,8
<i>FI*</i>	<i>0,1</i>	<i>0,4</i>	<i>0,6</i>
FR	1,2	0,7	1,2
HU	17,8	22,7	29,0
IE	1,2	1,6	2,9
<i>IS*</i>	<i>0,8</i>	<i>0,0</i>	<i>1,1</i>
IT	3,6	3,2	3,9
LT	20,0	0,0	33,3
<i>LU*</i>	<i>0,2</i>	<i>0,4</i>	<i>1,2</i>
LV	23,4	0,0	33,1
MT	2,1	2,1	0,0
NL	0,0	0,0	0,0
<i>NO*</i>	<i>0,5</i>	<i>1,2</i>	<i>0,5</i>
PL	11,5	18,8	26,3
PT	9,7	8,9	12,2
RO	37,7	52,5	70,2
SE	1,9	0,9	1,3
SI	0,0	0,0	0,0
SK	5,5	8,2	10,7
UK	1,5	1,7	1,3

*Alacsony elemszám miatt nem kiértékelhető
Vetítési alap: összes dolgozó

Forrás: saját számítások, SILC2010

M19: Dolgozó szegények az EU27 tagállamában az EU hivatalos szegénység definíciójának alkalmazásával (logisztikus regresszió eredményei)

	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Wald</i>	<i>Sig.</i>	<i>esélyhányados</i>
Tagállam (Régi tagállam (EU15))					
Új tagállam (EU12)	0,145	0,001	24558,892	0,000	1,156
Nem (Nő)					
Férfi	0,018	0,001	657,024	0,000	1,019
Életkor (60 év felett)			128981,715	0,000	
16-29 év	0,276	0,002	17646,530	0,000	1,318
30-49 év	-	0,002	237,032	0,000	0,970
	0,031				
50-59 év	-	0,002	2202,779	0,000	0,908
	0,096				
Iskolai végzettség (ISCED 5)			2507333,367	0,000	
ISCED 0-1	1,873	0,001	1671223,166	0,000	6,511
ISCED 2	1,640	0,001	1955936,722	0,000	5,156
ISCED 3	0,994	0,001	913702,387	0,000	2,702
ISCED 4	0,653	0,002	99591,961	0,000	1,921
Családi állapot (Egyéb)					
Elvált/özvegy	0,191	0,001	27311,395	0,000	1,210
Háztartástípus (2 vagy több felnőtt gyermek nélkül)			2692559,646	0,000	
Egyszemélyes háztartás	1,192	0,001	1040326,215	0,000	3,292
1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt	2,092	0,002	1657104,390	0,000	8,099
2 felnőtt 1 gyermek	0,588	0,001	219030,192	0,000	1,800
2 felnőtt 2 gyermek	1,046	0,001	790648,054	0,000	2,846
2 felnőtt, 3 vagy több gyermekkel	1,800	0,001	1489666,748	0,000	6,049
3 vagy több felnőtt gyermekkel	0,669	0,001	302284,141	0,000	1,952
Egyéb	1,084	0,005	39084,628	0,000	2,958
Dolgozói státusz (Foglalkoztatott)					
Önfoglalkoztató	0,915	0,001	1163759,788	0,000	2,497
Születési hely (Abban az országban, ahol lakik is)					
Más országban	0,768	0,001	550194,167	0,000	2,155
Vidékiség (Köztér térség)			101370,799	0,000	
Sűrűn lakott térség	0,064	0,001	5387,010	0,000	1,066
Ritkán lakott térség	0,289	0,001	87257,008	0,000	1,335
	-	0,002	4026448,051	0,000	0,007
Konstans	4,998				

n=151237

-2 LOG Likelihood= 64061168,46

Pseudo R2 (Nagelkerke)=0,139

Megjegyzés: A modell függő változója: 1 – dolgozó szegény, 0 – dolgozó nem szegény. Szegény az, akinek a háztartásában az egy főre eső ekvivalens jövedelem nem éri el a nemzeti medián-jövedelem 60-át (EU definíciója). A táblázatban a változók után zárójelben a referencia-kategóriákat tüntettem fel. Az esélyhányadosok ehhez a kategóriához képest értelmezendők.

Forrás: saját számítások, SILC2010

M20: Dolgozó szegények az európai unióban (logisztikus regresszió ISCO-88 változót tartalmazó modell eredményei)

	B	S.E.	Wald	Sig.	esélyh.
Tagállam (Régi tagállam (EU15)					
Új tagállam (EU12)	2,57	0,00	7483721,41	0,00	13,10
Nem (Nő)					
Férfi	-0,01	0,00	118,31	0,00	0,99
Életkor (60 év felett)			138376,16	0,00	
16-29 év	0,70	0,00	97160,98	0,00	2,02
30-49 év	0,51	0,00	58638,50	0,00	1,67
50-59 év	0,32	0,00	22089,08	0,00	1,38
Iskolai végzettség (ISCED 5)			1404471,63	0,00	
ISCED 0-1	1,83	0,00	945982,18	0,00	6,24
ISCED 2	1,26	0,00	523551,37	0,00	3,52
ISCED 3	0,48	0,00	107483,96	0,00	1,62
ISCED 4	0,42	0,00	31688,05	0,00	1,53
Családi állapot (Egyéb)					
Elvált/özvegy	0,27	0,00	40936,28	0,00	1,31
Háztartástípus (2 vagy több felnőtt gyermek nélkül)			776721,09	0,00	
Egyszemélyes háztartás	0,90	0,00	394843,68	0,00	2,45
1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt	1,34	0,00	391336,99	0,00	3,83
2 felnőtt 1 gyermek	0,37	0,00	75346,10	0,00	1,44
2 felnőtt 2 gyermek	0,58	0,00	194586,54	0,00	1,78
2 felnőtt, 3 vagy több gyermekkel	0,99	0,00	303230,07	0,00	2,69
3 vagy több felnőtt gyermekkel	0,49	0,00	181061,42	0,00	1,63
Egyéb	-0,01	0,01	6,07	0,01	0,99
Dolgozói státusz (Foglalkoztatott)					
Önfoglalkoztató	0,70	0,00	411533,98	0,00	2,02
Foglalkozás (Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások)			1269807,17	0,00	
Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselési vezetők, törvényhozók	0,36	0,00	19154,62	0,00	1,43
Egyéb, felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	0,28	0,00	14067,05	0,00	1,32
Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) jellegű foglalkozások	0,56	0,00	48698,86	0,00	1,76
Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	1,24	0,00	304799,30	0,00	3,46
Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	1,63	0,00	412744,35	0,00	5,10
Ipari és építőipari foglalkozások	1,23	0,00	290782,16	0,00	3,41
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	0,98	0,00	166433,72	0,00	2,68
Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások	1,71	0,00	551816,79	0,00	5,55
Születési hely (Abban az országban, ahol lakik is)					
Más országban	0,65	0,00	196477,66	0,00	1,92
Vidékiség (Köztes térség)			198303,74	0,00	
Sűrűn lakott térség	0,16	0,00	20323,24	0,00	1,17
Ritkán lakott térség	0,45	0,00	171171,62	0,00	1,57
Konstans	-6,88	0,00	5276687,61	0,00	0,00

n=174674 (EU27 kivéve ES és RO)

-2 LOG Likelihood=49771669,74

Pseudo R² (Nagelkerke)=0,312

Megjegyzés: A modell függő változója: 1 – dolgozó szegény, 0 – dolgozó nem szegény. A táblázatban a változók után zárójelben a referencia-kategóriákat tüntettem fel. Az esélyhányadosok ehhez a kategóriához képest értelmezendők.

M21: Dolgozó szegények az EU15 és EU12 tagállamaiban (logisztikus regresszió ISCO-88 változót tartalmazó modell eredményei)

	Régi tagállam (EU15)				Új tagállam (EU12)			
	B	S.E.	Sig.	esélyh.	B	S.E.	Sig.	esélyh.
Nem (Nő)								
Férfi	0,06	0,00	0,00	1,06	-0,05	0,00	0,00	0,95
Életkor (60 év felett)			0,00				0,00	
16-29 év	0,73	0,00	0,00	2,07	0,76	0,00	0,00	2,14
30-49 év	0,49	0,00	0,00	1,63	0,59	0,00	0,00	1,80
50-59 év	0,23	0,00	0,00	1,26	0,42	0,00	0,00	1,52
Iskolai végzettség (ISCED 5)			0,00				0,00	
ISCED 0-1	1,88	0,00	0,00	6,56	1,56	0,00	0,00	4,78
ISCED 2	0,97	0,00	0,00	2,64	1,52	0,00	0,00	4,58
ISCED 3	0,29	0,00	0,00	1,34	0,55	0,00	0,00	1,73
ISCED 4	0,22	0,00	0,00	1,24	0,50	0,00	0,00	1,66
Családi állapot (Egyéb)								
Elvált/özvegy	-0,08	0,00	0,00	0,92	0,50	0,00	0,00	1,65
Háztartástípus (2 vagy több felnőtt gyermek nélkül)			0,00				0,00	
Egyszemélyes háztartás	1,12	0,00	0,00	3,06	0,78	0,00	0,00	2,18
1 vagy több gyermeket egyedül nevelő felnőtt	1,52	0,00	0,00	4,57	1,39	0,00	0,00	4,00
2 felnőtt 1 gyermek	0,51	0,00	0,00	1,67	0,32	0,00	0,00	1,38
2 felnőtt 2 gyermek	0,67	0,00	0,00	1,96	0,54	0,00	0,00	1,72
2 felnőtt, 3 vagy több gyermekkel	1,01	0,00	0,00	2,76	1,03	0,00	0,00	2,79
3 vagy több felnőtt gyermekkel	0,60	0,00	0,00	1,81	0,45	0,00	0,00	1,57
Egyéb	-1,27	0,03	0,00	0,28	0,05	0,01	0,00	1,05
Dolgozói státusz (Foglalkoztatott)								
Önfoglalkoztató	1,42	0,00	0,00	4,14	0,06	0,00	0,00	1,07
Foglalkozás (Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások)			0,00				0,00	
Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselői vezetők, törvényhozók	0,46	0,00	0,00	1,58	0,09	0,00	0,00	1,09
Egyéb, felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	0,22	0,00	0,00	1,24	0,34	0,00	0,00	1,41
Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) jellegű foglalkozások	0,44	0,00	0,00	1,55	0,71	0,00	0,00	2,04
Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	1,10	0,00	0,00	3,01	1,41	0,00	0,00	4,08
Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	1,39	0,00	0,00	4,03	2,14	0,00	0,00	8,50
Ipari és építőipari foglalkozások	0,95	0,00	0,00	2,58	1,39	0,00	0,00	4,03
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	0,51	0,00	0,00	1,67	1,22	0,00	0,00	3,38
Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások	1,36	0,00	0,00	3,90	2,01	0,00	0,00	7,50
Születési hely (Abban az országban, ahol lakik is)								
Más országban	0,86	0,00	0,00	2,36	0,09	0,00	0,00	1,10
Vidékiség (Köztés térség)			0,00				0,00	
Sűrűn lakott térség	0,19	0,00	0,00	1,21	0,14	0,00	0,00	1,15
Ritkán lakott térség	0,34	0,00	0,00	1,41	0,45	0,00	0,00	1,57
Konstans	-6,82	0,00	0,00	0,00	-4,47	0,00	0,00	0,01

EU15 (ES nélkül)

n= 104413

-2 LOG Likelihood= 2274093,58

Pseudo R² (Nagelkerke)=0,162

EU12 (RO nélkül)

n= 70261

-2 LOG Likelihood= 26177820,95

Pseudo R² (Nagelkerke)=0,220

Forrás: saját számítások, SILC2010

8.6 Ábrák és táblázatok jegyzéke (M22)

ÁBRÁK JEGYZÉKE:

1. ábra: Jövedelmi szegénység és a jövedelmi szegények éves átlagjövedelme vásárlóerő-paritáson.....	10
2. ábra: A szegénység és kirekesztettség által érintettek száma az EU28 tagállamaiban, (millió fő) 2011	19
3. ábra: Baranyai-skála szerinti korspecifikus fogyasztási arányok	32
4. ábra: Az anyagi depriváció dimenziói és tényezői	37
5. ábra: A logisztikus görbe; annak valószínűsége, hogy a független változóhoz tartozó függő érték éppen 1	57
6. ábra: Jövedelmi szegénységben élő egyének aránya a teljes népességből, %	61
7. ábra: Szegénységi küszöb (€, PPP) és a jövedelmi szegénység alakulása.....	64
8. ábra: Jövedelmi szegénység és a jövedelem-egyenlőtlenség index	68
9. ábra: Szegénységi küszöb (€, PPP) és jövedelem-egyenlőtlenség index pont-felhő diagram	69
10. ábra: Deprivált egyének aránya a teljes népességből, %	71
11. ábra: Szegénységi küszöb (€, PPP) és deprivált egyének aránya pont-felhő diagram.....	72
12. ábra: Depriváltak aránya a teljes népességből az EU2010 deprivációs mutató alapján, %	82
13. ábra: Jövedelmi szegénység az EU27 medián-jövedelmének 60%-a alapján, vásárlóerő-paritáson számítva, %	84
14. ábra: Szegények aránya az EU27 medián-jövedelmének 60%-a (PPP) alapján és a depriváltak aránya a teljes népességből, %.....	86
15. ábra: Szegény háztartás definíciója.....	89
16. ábra: Az új szegénységi arány összevetése a jövedelmi szegénység (Eurostat) és a EU2010 deprivációs aránnyal	91
17. ábra: Szegények aránya a dolgozó népességből, %	94

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE:

1. táblázat: A tárgyalt főbb szegénység-koncepciók.....	22
2. táblázat: Egyének összes bruttó jövedelmének kiszámítása	26
3. táblázat: A háztartás összes rendelkezésre álló jövedelmének kiszámítása.....	27
4. táblázat: Ekvivalens háztartásméret különböző ekvivalencia skálák alkalmazásával ...	31
5. táblázat: A dolgozó szegények definíciói a szakirodalom alapján	51
6. táblázat: Szegénységi küszöb és a szegénységi ráta	63
7. táblázat: A jövedelmi szegénység és a jövedelemegyenlőtlenségi mutatók korrelációs együtthatói.....	66
8. táblázat: Parciális korreláció a jövedelmi szegénység és a szegénységi küszöb között	70
9. táblázat: A jövedelmi szegénység és a jövedelemegyenlőtlenségi mutatók korrelációs együtthatói.....	71
10. táblázat: A jövedelmi szegény és a deprivált egyének egyezősége	73
11. táblázat: A jövedelmi szegények és a depriváltak egyezősége országoként, %	75
12. táblázat: A jövedelmi szegény és a deprivált egyének egyezősége az EU15 és EU12 országokban	76
13. táblázat: Az EU2010 deprivációs mutató tényezői.....	80
14. táblázat: A deprivációs tényezők előfordulása az egyes jövedelmi debilisekben % ...	81
15. táblázat: Az Eurostat és az EU2010 deprivációs mutató tényezői.....	82
16. táblázat: Az EU-s szegénység (EU27 medián-jövedelem 60%) és a jövedelem- egyenlőtlenség mutatók összefüggése	85
17. táblázat: Deprivációs tényezők előfordulása az EU szegények körében	87
18. táblázat: Deprivációs tényezők előfordulása az EU27 medián-jövedelem 30% alatti jövedelemmel rendelkező háztartások körében	88
19. táblázat: Nemek aránya a dolgozó szegény és az összes dolgozó népességen belül, %	95
20. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó életkor szerinti megoszlása, %....	96
21. táblázat: Az egyes életkorcsoportokban lévő dolgozó szegények aránya, %	96
22. táblázat: Dolgozó szegények aránya az iskolai végzettség kategóriáiban, %.....	97
23. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó ISCED szintek szerinti megoszlása, %	98
24. táblázat: Dolgozó szegények eloszlása cégméret szerint, %	99

25. táblázat: Dolgozó szegények aránya a munkahelyükön dolgozók száma szerinti kategóriákban, %.....	99
26. táblázat: Dolgozó szegények aránya a munkában töltött évek száma szerinti kategóriákban, %.....	100
27. táblázat: Dolgozó szegények aránya az ISCO-88 foglalkozási kategóriák szerint, %	102
28. táblázat: Az egyes háztartástípusokban előforduló dolgozó szegények aránya, % ...	103
29. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó háztartásméret szerinti megoszlása, %.....	104
30. táblázat: Az egyes háztartásméretben előforduló dolgozó szegények aránya, %.....	104
31. táblázat: Dolgozó szegények és az összes dolgozó lakhatási jogcímek szerinti megoszlása, %.....	105
32. táblázat: Az egyes lakhatási jogcímekben előforduló dolgozó szegények aránya, %	106
33. táblázat: Dolgozó szegények és összes dolgozó megoszlása a vidékiség kategóriái szerint, %.....	107
34. táblázat: Dolgozó szegények aránya a vidékiség kategóriáiban, %.....	107
35. táblázat: Dolgozó szegények az európai unióban (logisztikus regresszió alapmodell eredményei).....	110
36. táblázat: Dolgozó szegények az EU15 és EU12 tagállamaiban (logisztikus regresszió alapmodell eredményei).....	116

9 KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Mindenekelőtt köszönettel tartozom konzulensemnek, Dr. Obádovics Csillának, aki a kezdetektől támogatott és tanított engem. Köszönöm, az időt és energiát, amit ebbe a munkába fektetett. Dr. Kulcsár Lászlónak is köszönettel tartozom a támogatásért, amit tőle kaptam.

Másodsorban megköszönöm kollégáimnak a biztatást, külön köszönet jár Szigetváriné Dr. Járasi Éva Zsuzsannának, aki hasznos tanácsokkal látott el, és akitől az értekezés végső formába öntéséhez is sok segítséget kaptam.

Ezentúl köszönettel tartozom férjemnek, Bruder Mártonnak, aki sokat nélkülözött az elmúlt időkből, megértően és segítőkész szándékkal állt a munkám és énmellettem. Köszönöm a beszélgetéseket, és a segítséget, amelyet munkám során tőle kaptam, fontos döntéseket hoztunk meg együtt.

Végül, de nem utolsó sorban köszönöm szüleim és testvéreim támogatását, akik lehetővé tették, hogy idáig eljussak, ahol most vagyok.